הלכה · מערכות ועניינים · מקדש דוד

מקדש דוד חלק א

רבי דוד רפפורט

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מקדש דוד חלק א

רבי דוד רפפורט

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מקדש-דוד-חלק-א/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 6
א 6
ב 12
ג 17
ה 18
ו 20
ז 22
סימן ב 26
א 26
ב 30
ג 33
ד 34
ה 34
סימן ג 36
א 37
ב 42
ג 50
ד 54
ה 57
ו 58
ז 60
ח 64
סימן ד 65
א 65
ב 75
ג 76
ד 77
ה 79
סימן ה 81
א 81
ב 85
ג 87
ד 89
ה 92
ו 95
ז 96
סימן ו 97
סימן ז 105
א 105
ב 114
ג 118
ד 121
ה 124
ו 128
סימן ח 131
א 131
ב 137
ג 142
ד 144
סימן ט 146
א 146
ב 149
ג 153
סימן י 157
א 158
ב 159
ג 161
ד 162
ה 164
ו 168
סימן יא 168
א 168

ב 170
ג 172
ד 175
סימן יב 176
א 176
ב 177
ג 178
ד 180
ה 183
ו 185
ז 187
ח 188
סימן יג 190
סימן יד 196
א 196
ב 199
ג 201
ד 203
ה 204
ו 205
ז 206
ח 207
ט 210
סימן טו 211
א 211
ב 213
ג 216
סימן טז 219
א 219
ב 221
ג 225
ד 226
ה 229
ו 231
סימן יז 234
א 234
ב 236
ג 237
ד 238
ה 239
ז 242
ח 243
ט 245
י 247
סימן יח 249
א 250
ב 253
ג 254
ד 255
ה 256
סימן יט 257
א 257
ב 262
ג 265
ד 266
ה 267
ו 268
ז 269
ח 270
ט 271
י 271
יא 272
יב 273
יג 273

סימן כ 274
א 274
ב 275
ג 277
ד 279

סימן א

בית הבחירה

א

מצות עשה לבנות בית לה' כו' ומצוה מן המובחר לחזקו ולהגביהו כו' שנאמר לרומם בית אלקנו כו' ואין בנין ביהמ"ק בלילה שנאמר ביום הקים את המשכן ביום מקימו בלילה אין מקימו כו' ואין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט [רמב"ם פ"א מהל' בית הבחירה]:

והנה זה דאין בנין ביהמ"ק בלילה ואין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט מקורו בשבועות ט"ו ע"ב והתו' שם הקשו מההיא דר"ה ל' ע"א דאמרינן התקין ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור מ"ט במהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר המזרח השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד לא הוי עומר האיר מזרח מתיר השתא דאיכא עומר עומר מתיר ומקשינן התם דמיבני אימת כו' ומסקינן דאיבני בחמיסר א"נ דאיבני בלילה ואיך אפשר שיבנה בחמיסר או בליליא הא אין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט ואין בנין ביהמ"ק בלילה ע"ש וכן הקשה רש"י ז"ל בר"ה שם:

ונראה לענ"ד לתרץ לפי מה דאמרינן בירושלמי שבת פי"ט הלכה א' ובפסחים פ"ו ה"ג על ההיא דכלל אמר ר"ע כל מלאכה שאי אפשר לעשות מע"ש דוחה את השבת כו' התיבון הרי מזבח שנפל בשבת הרי אינו ראוי לבנותו מאתמול ומתרצינן מין מזבח ראוי לבנות מאתמול ע"ש היינו דמקשינן דמזבח שנפל בשבת יהא רשאי לר"ע לבנותו בשבת דהא הוי מכשירין שאי אפשר לעשותן מע"ש ואמרינן דאע"ג דעכשיו לא היה אפשר לבנותו מע"ש כיון דנפל בשבת מ"מ כיון דבעלמא מזבח אפשר לבנותו מע"ש מקרי מכשירין שאפשר לעשותן מע"ש ואינו דוחה את השבת:

והנה מהירושלמי עכ"פ מוכח דבנין המזבח חשיב מכשירי קרבן והיה בדין שידחה את השבת ורק משום דחשיב אפשר לעשותן מע"ש בשביל הכי לא דחי שבת:

וכן במכילתא ר"פ ויקהל גרסינן ועשו לי מקדש שומע אני בין בחול בין בשבת כו' והדין נותן ומה עבודה שאינה באה אלא מכח מכשירין הרי היא דוחה שבת מכשירי עבודה שאין באה אלא מכוחן אינו דין שידחו את השבת כגון שניטל קרנו של מזבח או שנפגם הסכין שומע אני מתקן בשבת ת"ל ויקהל משה וגו' בחול ולא בשבת עכ"ל המכלתא שם ומוכח מזה ג"כ דהמזבח חשיב מכשירי קרבן ואינו דוחה את השבת רק מטעם דאין מכשירין דוחין את השבת וע"כ דחשיב ליה מכשירין שאפשר לעשותן מע"ש וכהירושלמי:

והנה בעירובין ק"ב ע"ב בסוגיא דקושרין נימא במקדש אבל לא במדינה מייתינן פלוגתא דתנאי בבן לוי שנפסקה לו נימא בכינורו בשבת דתני חדא קושרה ותני חדא עונבה ואמרינן שם הא ר"א הא רבנן דלר"א דס"ל מכשירי קרבן דוחין את השבת קושרה דכלי שיר הם מכשירי קרבן ולרבנן דאין מכשירין דוחין את השבת עונבה ומקשינן אי ר"א אפילו בתחילה היינו אם נפסקה בחול ג"כ ידחה שבת ומסקינן הא ר"ש הא רבנן וכתב רש"י ז"ל שם ז"ל והא רבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי קושרה דס"ל כר"א בחדא דמכשירי מצוה דוחין את השבת וכגון שאי אפשר לעשות מאתמול כדקתני שנפסקה לו נימא בכינורו ופליגו עליה בשאפשר לעשות מבעוד יום עכ"ל ומדברי רש"י ז"ל נראה ג"כ דמאן דפליג עליה דר"א לגמרי ס"ל אף בנפסקה בשבת שלא היה אפשר לתקן מבעוד יום ג"כ אינו דוחה שבת והיינו כהירושלמי כמו מזבח שנפל בשבת אע"ג דאי אפשר מאתמול אינו דוחה שבת ומשום דמין מזבח ראוי לבנותו מאתמול וה"נ בכינור אע"ג דנפסקה בשבת כיון דמין כינור אפשר לעשותו מע"ש לא דחי ורק הני תנאי דעירובין דאמרי דאם נפסקה בשבת מותר לתקן בשבת ס"ל כר"א בחדא וס"ל דכל היכא שאי אפשר היה לתקן מע"ש כגון שנפסקה בשבת דוחה שבת ואף במלאכה דאורייתא דחי כמ"ש רש"י ז"ל שם והנה לפ"ז להנך תנאי מזבח שנפל בשבת ג"כ מותר לתקנו בשבת כיון דלא היה אפשר לתקנו מע"ש דמה בין מזבח שנפל בשבת לנימא שנפסקה בשבת:

ובעיקר לפי מה דחשבינן בנין ביהמ"ק מכשירי קרבן קשה ההיא דשבועות ט"ו דאמרינן שם דמקדשין את העזרה בשירי מנחה מ"ט דומיא דירושלים מה ירושלים בדבר הנאכל בה אף עזרה בדבר הנאכל בה ומקשינן אי מה התם חמץ אף כאן חמץ ומתרצינן ותסברא מנחת חמץ מי איכא ומקשינן הא אפשר דמקדש בשתי הלחם דעצרת ומסקינן שם משום דלא אפשר דבעינן קידוש בשעת בנין ואין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט ע"ש ואי חשיב בנין ביהמ"ק מכשירי קרבן אמאי לא יגמור הבנין ביו"ט ויקדש דהא הכא אי אפשר לעשותו מערב יו"ט כיון דבעינן חמץ לקדש וליכא אלא שתי הלחם בעצרת ובעינן קידוש בשעת בנין א"כ גמר הבנין אי אפשר לעשותו מערב יו"ט ואף לר"ע ע"פ הירושלמי דאמרינן מין מזבח אפשר לעשותו מע"ש ג"כ קשה דזה לא שייך הכא דגמר הבנין לעולם אי אפשר לעשותו מערב יו"ט:

אך באמת זה לא קשה כלל דכשהיו בונין המקדש בראשון לא שייך שידחה הבנין את היו"ט מדין מכשירי קרבן שהרי היתה שם במת נוב וגבעון שהיו קרבין שם כל קרבנות הציבור הקבוע להם זמן היינו כל אותן קרבנות שדוחין את השבת א"כ אין בנין ביהמ"ק מכשירי קרבנות ציבור דלידחי יו"ט וליכא רק מצות עשה דבנין בית הבחירה דאינו

דוחה יו"ט ולר"ש דס"ל בזבחים קי"ח דשעירי הרגלים אין קרבין בבמת ציבור וא"כ לידחי בנין ביהמ"ק את היו"ט משום שעירי הרגלים שהם ק"צ צ"ל דלא נתחייבו לר"ש בשעירי הרגלים קודם בנין ביהמ"ק] וכן בבית שני אי ס"ל קדושה ראשונה לא קידשה לע"ל וצריך לקדש עוד הפעם ג"כ אין הבנין דוחה יו"ט בשביל הקידוש דכיון דלא קידשה לע"ל א"כ הותרו הבמות וכמ"ש תוס' חולין י"ז ע"א ד"ה כל וא"כ אין הבנין מכשירי קרבן ואף לפמ"ש תוס' זבחים ס"א ע"א דירושלים אין אחריה היתר במות אף למ"ד לא קידשה לע"ל מ"מ כיון דחזינן מבית ראשון שלא היה אפשר הקידוש להיות בעצרת א"כ ע"כ לא בעינן חמץ לקדש וא"כ ה"ה בשני אבל המזבח שנפל כיון דלא אפשר להקריב עד שיבנה חשיב בנינו מכשירי קרבן ואם מותר לבנותו בשבת תלוי רק בזה אי חשיב אפשר לעשותו מע"ש:

ובדין אין בנין ביהמ"ק בלילה דנפקא לן מביום הקים את המשכן ביום מקימו בלילה אין מקימו כתב המנחת חינוך מצוה צ"ה דרק לכתחילה אסור לבנות בלילה אבל אינו נפסל בשביל זה ע"ש והיינו דאין זה פסול רק איסור אך מהירושלמי יומא פ"א ה"א (דף ג' ע"ב] מוכח להפך דהוא פסול ולא איסור דאמרינן שם דהקמת המשכן היתה אף בלילה דהיו שם בז' ימי המלואים י"ד עמידות וי"ג פירוקים אחת ביום ואחת בלילה ואמרינן שם זאת אומרת דהקמת הלילה פסולה לעבודת היום ומש"ה היה צריך לחזור ולפרקו ולהעמידו ביום אחר שהעמידו בלילה ומוכח להדיא דהוי פסול ולא איסור [והנה מזה תקשה לרש"י ז"ל ולתוס' שתי' על קושיתם בההיא דר"ה ל' דאיבני בליליא הא אין בנין ביהמ"ק בלילה משום דבנין העתיד יהיה בידי שמים ע"ש הא כיון דזה דאין בנין ביהמ"ק בלילה אין זה איסור כ"א פסול דהקמת הלילה פסולה לעבודת היום א"כ מאי מהני דהוי בידי שמים]:

והנה לפ"ז הא דאמרינן דאין בנין ביהמ"ק בלילה הוא רק בבית ראשון או בבית שני למ"ד לא קידשה לע"ל דע"י הבנין צריך להתקדש המקום שיהא ראוי לעבודה ובזה שייך לומר דהקמת הלילה פסולה לעבודת היום דלגבי עבודת היום הוי כמו אין בית כלל אבל למ"ד קידשה לע"ל דקי"ל מקריבין אעפ"י שאין בית א"כ אין הבנין מועיל כלום להקרבה א"כ מה שייך לומר דהקמת הלילה פסולה לעבודת היום דלעבודה א"צ בית כלל וא"כ היה יכול לבנות הבית אף בלילה ורק להזאות הפנימיות דלא סגי בקדושת המקום ובעינן בית דוקא כדאמרינן בזבחים מ' ע"א דאם נפחתה תקרה של היכל לא היה מזה דכתיב אהל מועד ובעינן שיהיה שם אהל בזה י"ל כיון דהקמת הלילה לגבי עבודת היום לאו שמה הקמה חשוב כבית בעלמא ואין תורת אהל מועד עליו וא"י להזות [וזה שמצינו בעזרא

שבנו רק מעלות השחר עד צאת הכוכבים לא תקשה למ"ד קידשה לע"ל שהרי מצינו שעזרא קידש המקום בשתי תודות ולמ"ד קידשה לע"ל אמרינן בשבועות שעשה זכר לדבר היינו שעשה כאילו צריך לקדש המקום מחדש א"כ לא היה יכול לבנות בלילה ועוד כדי להכשיר הבנין להזאות הפנימיות היה צריך לבנות רק ביום]:

וכן לבנות המזבח בלילה למ"ד קידשה לע"ל או שנפל המזבח נראה דשרי אע"ג דלא אפשר בלא מזבח מ"מ כיון דקידשה לע"ל וקי"ל דמקריבין אעפ"י שאין בית והטעם דכיון דאיכא קדושת המקום חשיב כמו בית וליכא חסרון בהקמה דחשיב כמו הבית בנוי א"כ ה"נ במזבח כיון דאיכא קדושת מקומו ליכא חסרון מצד הקמת הבית שהמזבח הוא חלק מהבית ולענין הקמת הבית הוי כמו שיש גם מזבח כמו דחשבינן כאילו יש היכל וק"ק כיון דאיכא קדושת מקומם ורק צריך לבנות המזבח כדי להזות עליו ולהקטיר וזה הוי כמו עשיית שאר כלים ויכול לעשות אף בלילה ואינו שייך להפסל משום הקמת הלילה:

והנה בההיא דר"ה דאמרינן במהרה יבנה ביהמ"ק ויהיה עומר מתיר ולא האיר המזרח ואמרינן עלה דאיבניא אימת כו' ומסקינן דאיבני בליליא א"נ דאיבני בחמיסר אי ס"ל דקדושה ראשונה קידשה לע"ל ע"כ האי דאיבני אימת הכוונה רק על בנין המזבח דעל בנין שאר הבית לא איכפת לן כלל כיון דמקריבין אעפ"י שאין בית ויכול להקריב העומר אף בלא בית ועל בנין המזבח לענ"ד לא שייך לומר מ"ש רש"י ז"ל ותוס' דבנין העתיד יהיה בידי שמים דעל המזבח לא אפשר לומר כן דנראה דאם המזבח יבנה בידי שמים יהיה פסול דבעינן בנין לשם מזבח דבזבחים ק"ח ע"א פליגי תנאי בבמת יחיד אי צריך מזבח או יכול להעלות אף על הסלע או על האבן ובגמרא אמרינן שם לקמן דאף למ"ד דצריך מזבח מ"מ קרן וכבש ויסוד וריבוע אין מעכבין בבמה קטנה ויכול לעשות מזבח בכל אופן שירצה ומ"מ סלע או אבן אי אפשר ליחשב מזבח וצריך דוקא לעשות מזבח משום דצריך בנין לשם מזבח וכמ"ש רש"י ז"ל במתני' שם שיעלה לראש המזבח שיבנה מזבח לשם כך עכ"ל א"כ מזבח אם יבנה בידי שמים הוי כסלע וכאבן דלאו שמיה מזבח] ואי ס"ל קדושה ראשונה קידשה לע"ל הרי יכול לבנות המזבח אף בלילה כמ"ש ולהקריב עליו העומר וזה אם יכול לבנות המזבח ביו"ט תלוי באפשר לעשותו מערב יו"ט והנה זה דאמרינן שם דאיבני בליליא א"נ דאיבני בחמיסר ע"כ הכוונה שיהא אי אפשר להגמר קודם דודאי לא יתעצלו בבנין דבנין המזבח צריך להיות עפ"י נביא שיעיד על מקום המזבח כדאמרינן בזבחים ס"ב דג' נביאים עלו מן הגולה אחד העיד על מקום המזבח כו' והביאה הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' בית הבחירה ולעתיד יהיה זה ע"י אליהו ז"ל ואי אפשר יהיה להתחיל בבנין קודם שיתגלה וגם קודם שיפקע השעבוד] וכיון דאי

אפשר יהיה לבנותו מערב יו"ט א"כ לכל הנך תנאי דעירובין דקושרין נימא במקדש כו' דקי"ל הלכתא כוותייהו ולא אמרינן מין מזבח או מין נימא אפשר לעשותו מערב יו"ט יהיה מותר לגמור הבנין בחמיסר וא"כ אי ס"ל לריב"ז קדושה ראשונה קידשה לע"ל ניחא שפיר ההיא דר"ה ל' דאמרינן דאיבניא בליליא א"נ דאיבני בחמיסר:

ובעיקר אי ס"ל לריב"ז קדושה ראשונה קידשה לע"ל נראה לענ"ד להביא ראיה מאבות דר' נתן פ"ד דאמרינן שם מעשה בריב"ז שהיה יוצא מירושלים והיה ר"י בן חנניה הולך אחריו וראה ביהמ"ק חרב כו' א"ל ריב"ז בני אל ירע בעיניך מצינו כפרה אחרת שהוא כזו ואיזו זו גמ"ח שכן מצינו בדניאל כו' אם תאמר עולות וזבחים הקריב דניאל בבבל והלא כבר נאמר השמר לך פן תעלה עולותיך כו' כ"א אל המקום אשר יבחר כו' ע"ש והלא דניאל לאחר חורבן הבית היה ואי ס"ל לא קידשה לע"ל א"כ הותרו הבמות כמ"ש תוס' בחולין ואמאי לא היה יכול דניאל להקריב עולות וזבחים בבבל ואף לשיטת תוס' בזבחים דירושלים אין אחריה היתר במות אף אי לא קידשה לע"ל מ"מ לאו דהשמר לך פן תעלה ליכא כדאמרינן בזבחים ק"ז ע"ב המעלה בזה"ז כו'] ומוכח דס"ל לריב"ז דקידשה לע"ל א"כ שפיר אמרינן בר"ה דאיבניא בליליא א"נ דאיבניא בחמיסר:

מיהו אכתי יש לעיין לפי מה דאמרינן בר"ה שם לבתר הכי דאיבני בחמיסר סמוך לשקעה"ח כו' הא כיון דאיבני סמוך לשקעה"ח א"כ אי אפשר תו להקריב תמיד של שחר ואמרינן במנחות נ' דאין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר א"כ לא אפשר להקריב על המזבח עד למחר א"כ איך הבנין דוחה יו"ט אף אם בנין המזבח הוא מכשירי קרבן דזה דמכשירי קרבן דוחין יו"ט הוא רק מכשירי קרבן של יו"ט אך כיון דאי אפשר להקריב עליו עד למחר איך דוחה יו"ט אך התוס' סוכה מ"א ע"א הביאו דלא גרסינן התם כלל דאיבני בחמיסר סמוך לשקעה"ח אלא לפי מה דמסקינן דאיבני סמוך לשקעה"ח לא מיירי בחמיסר אלא בערב יו"ט ע"ש ולפ"ז לא קשה כלל אך גם לפי הגרסא דאיבני בחמיסר סמוך לשקעה"ח ג"כ נראה דאפשר להקריב על המזבח ביו"ט מקרבנות המוספין ואע"ג דאמרינן במנחות דאין מחנכין המזבח אלא בתמיד של שחר דמשמע שם דלא בא למעט רק תמיד של בין הערבים דאין מחנכין בו דהא התם מייתינן קרא דאין מחנכין המזבח בתמיד של בין הערבים דכתיב ואת הכבש השני תעשה בין הערבים שני בין הערבים ולא ראשון בין הערבים ואי אין מחנכין בשום קרבן רק בתמיד של שחר א"כ ל"ל קרא למעט תמיד של בין הערבים (וכן במזבח הזהב אמרינן בזבחים מ' ע"ב מקרא דמזבח קטרת סמים דאם לא נתחנך המזבח בקטורת לא היה מזה ע"ש וקשה ל"ל קרא להכי הא במנחות שם אמרינן דאין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטורת

של שחר דילפינן ממזבח העולה מה התם בתמיד של שחר אף מזבח הזהב בקטורת של שחר וצ"ל ג"כ דמזה ממעטינן רק קטורת של בין הערבים דאין מחנכין בו אבל לא שאר דברים ומש"ה אצטריך קרא דאין מזין אם לא נתחנך בקטורת וכן למ"ד במנחות שם דאין מחנכין אלא בקטורת של בין הערבים ונפקא לה מקרא דבבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה כו' צ"ל ג"כ דלא אתי למעט אלא קטורת של שחר אבל לא הזאות] ועוד אפשר דעל שאר קרבנות לא אצטריך קרא דאין מחנכין בהם משום דאי אפשר להקריב שום קרבן קודם תמיד של שחר מיהו תמיד של בין הערבים אפשר להקריב אף אם לא הקריבו תמיד של שחר כדאמרינן במנחות שם דאם כבר נתחנך המזבח אם לא הקריבו כבש בבוקר מקריבין בין הערבים וא"כ אפשר היה לחנך המזבח בתמיד של בין הערבים רק דמיעט הכתוב דשני בין הערבים ולא ראשון בין הערבים אך זה דאין להקריב שום קרבן קודם תמיד של שחר הוא דוקא היכא דאפשר היה להקריב תמיד של שחר אבל היכא דלא אפשר היה מותר להקריב שאר קרבנות דאמרינן בעירוכין י"א ע"ב דהקריבו בשעת החורבן עולת נדבה ומקשינן התם הא בי"ז בתמוז בטל התמיד מפני שלא היו להם כבשים ומתרצינן דבן בקר בעלמא אתרמיא להו והקריבוהו עולת נדבה ומוכח אע"ג דלא קרב התמיד שלא היה להם כבשים היה מותר להקריב עולת נדבה [וכן מוכח ממנחות מ"ט דהיכא דאי אפשר להקריב התמיד משום חסרון כבשים מותר להקריב המוסף] א"כ אם יבנה המזבח סמוך לשקעה"ח כיון דאי אפשר היה להקריב התמיד יהיה מותר להקריב מן המוספין:

ובתוס' סוכה מ"א ע"א ד"ה דאשתקד כתבו דזה דבזמן שאין ביהמ"ק קים האיר המזרח מתיר הוא גם למ"ד קידשה לע"ל וז"ל שם ואפילו לר"י דאמר שמעתי שמקריבין אעפ"י שאין בית ה"מ כשיש מזבח בנוי אבל בלא מזבח לא כדמוכח בזבחים דמזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולים ואין אוכלים בגינו שירי מנחה ולא ק"ק ולא קדשים קלים עכ"ל והנה קשה לפמ"ש תוס' זבחים נ"ט ע"ב על הא דאמרינן דהמעלה בזה"ז למ"ד קדושה ראשונה קידשה לע"ל חייב אע"ג דמיירי במנחה שקמצה בכ"ש בפנים דרק לזבחים בעינן מזבח אבל קמצים יכול להקטיר במקום המזבח ע"ש וא"כ מנחת העומר יכול להקטיר אף אי ליכא מזבח א"כ הדרה קושית התוס' בסוכה לדוכתה אמאי כשחרב ביהמ"ק האיר המזרח מתיר דהא אפשר להקריב העומר אף לאחר החורבן וגם קשה על הא דאמרינן שם דאיבני בחמיסר א"נ בליליא הא א"צ לבנין כלל ויכול להקריב את העומר אע"ג דליכא לא בית ולא מזבח וליכא למימר דמש"ה אי אפשר להקריב העומר בלא מזבח כיון דהשירים לא יהיו נאכלים דמזבח שנפגם אין אוכלים בגינו שירי מנחה

וא"כ אי אפשר ג"כ להקטיר הקומץ דהוי כמו נאבדו שיריה דאין מקטירין הקומץ לאו מילתא היא לא מבעי לשיטת התוס' ב"מ נ"ג ע"ב ד"ה לא דאין דיחוי באכילה ואם יבנה אח"כ המזבח מותר באכילה א"כ כיון דאין השירים נפסלים רק דאין נאכלים א"כ ודאי מקטיר קומץ עליהם דאף בנטמאו השירים אי ציץ מרצה על אכילות מקטירים הקומץ כדאמרינן בפסחים ע"ז ואע"ג דאין השירים נאכלים אלא אפילו לשיטת התוס' זבחים ס"א ע"ב דאף אם נתקן אח"כ המזבח אין השירים נאכלים דנפסלים משום דיחוי בשעת פגימת המזבח מ"מ הכא דבשעת קמיצה ליכא מזבח הו"ל דיחוי מעיקרא ולא הוי דיחוי א"כ אין השירים נפסלים ויכול להקטיר קומץ עליהם (והנה ע"כ מוכח דהתוס' סוכה שכתבו דצריך מזבח להקרבת העומר פליגי על תוס' זבחים שכתבו דלהקטרת קמצים לא בעינן מזבח אך לתוס' זבחים תשאר קושית התוס' בסוכה אמאי לאחר החורבן האיר המזרח מתיר ונראה לענ"ד לתרץ דמש"ה לא אפשר להקריב העומר קודם בנין המזבח משום דמנחת העומר טעונה הגשה והגשה בקרן דרומית מערבית של מזבח כנגד חודה של קרן א"כ אי אפשר לעשות הגשה בלא מזבח ואע"ג דהגשה לא מעכבא מ"מ אין להקריב לכתחילה בלא הגשה אך התוס' בזבחים אתי שפיר כיון דהגשה לא מעכבא א"כ אם קמץ בפנים והקטיר בחוץ חייב דחשיב ראוי לפתח אהל מועד כיון דכשר אם הקריב בדיעבד עוד אפשר דאף דהגשה לא מעכבא מ"מ בעינן ראוי להגשה ואי ליכא מזבח ואינו ראוי להגשה הגשה מעכבת והנה התוס' מנחות מ"ז ע"א ד"ה שיהא נסתפקו אי בעינן שיהא ראוי לתנופה וצדדו דאע"ג דתנופה לא מעכבא מ"מ בעינן ראוי לתנופה ע"ש א"כ ה"נ בעינן שיהא ראוי להגשה וזה דחייב בקמץ והקטיר בחוץ בזה"ז אע"ג דאינו כשר בפנים משום דאינו ראוי להגשה הוא משום דאף בפנים אם עלה לא ירד משום חסרון הגשה דאיכא מנחות שאין טעונות הגשה וא"כ אי"ל הכשירא במקום אחר ואם עלה לא ירד ומש"ה חייבין עליו בחוץ:

ב

והנה לפי המסקנא בשבועות שם מקדשין העזרה בשירי מנחה מ"ט כירושלים מה ירושלים דבר הנאכל בה והיוצא ממנה נפסל מקדשה אף העזרה דבר הנאכל בה והיוצא ממנה נפסל מקדשה ואע"ג דירושלים מתקדשת בחמץ עזרה אי אפשר בחמץ ובירושלמי סנהדרין פ"א הלכה ג' בעינן ג"כ למימר שיקדשו בשתי הלחם שהם חמץ ומקשינן התם ג"כ כמו בתלמודא דידן וכי מקדשין ביו"ט ואמרינן דמקדשים בלחם הפנים ומקשינן וכי מקדשים בשבת ומתרצינן דמקדשים בלילה היינו במוצ"ש ופרכינן וכי מקדשין בלילה אלא אמר ר"י בי רבי בון במנחת מאפה ע"ש היינו דמסקינן כהש"ס דילן דאי אפשר

לקדש בחמץ ומקדשין בשירי מנחה מיהו בזה יש לעיין מ"ש מנחת מאפה משאר מנחות ובגמרא דילן קתני סתם בשירי מנחה:

ונראה לענ"ד לומר הטעם משום דלקדש העזרה בעינן לחם דומיא דירושלים דמתקדשת בלחמי תודה דשתי תודות שאמרו בלחמן ולא בבשרן ובעינן דומיא דירושלים ובדין היה שיהיה צריך דוקא לחם חמץ דומיא דהתם רק דלא אפשר אבל לחם בעינן דאל"כ למה צריך דוקא לקדש בשירי מנחה לקדש בחטאות ואשם שהם ג"כ דבר הנאכל בה והיוצא ממנה נפסל וכ"כ הריטב"א להדיא בשבועות שם דלקדש העזרה בעינן לחם וזהו טעם הירושלמי דבעינן דוקא מנחת מאפה דחשיב לחם דאין לחם אלא האפוי בתנור כדאמרינן בפסחים ל"ו ע"א אבל מנחת מחבת ומרחשת דמעשה אילפס הן ומטוגנין אינן לחם וכמ"ש הרא"ש ז"ל בפסחים שם דזה דאמרינן במנחה נטלה לאוכלה מברך המוציא לא במנחת מחבת ומרחשת מיירי אלא במנחת מאפה ונחלק בזה על התוס' שם וכן מהפוסקים] ואתי שפיר לפ"ז כל דברי הירושלמי שם דמעיקרא אמרינן בשתי הלחם שהם לחם וגם חמץ ופרכינן דאי אפשר בשתי הלחם ואמרינן בלחם הפנים דנהי דאי אפשר בחמץ עכ"פ צריך לחם ובלא זה אינו מובן מ"ש לחם הפנים דנקט] ופרכינן דאף בלחם הפנים אי אפשר ומסקינן במנחת מאפה שהוא ג"כ לחם:

והנה כל דיני הקידוש ילפינן ממשה כדאמרינן בשבועות שם דכתיב וכן תעשו לדורות ופירש"י ז"ל שם דמשה מלך ונביא ואחיו כ"ג ואורים ותומים וע' זקנים אך הב' תודות מנחמיה בן חכליה גמרינן ע"ש וכן כתב הריטב"א ז"ל דב' תודות לי"ל ראיה ממשה דמנ"ל דהוו התם אלא דגמרינן מדברי קבלה ע"ש:

ונראה לענ"ד לומר דב' תודות לא היו כלל בימי משה דזה דבעינן לקידוש ירושלים תהלוכות בלחמי תודה ועזרה בשירי מנחה כתב הריטב"א ז"ל אף עזרה דבר הנאכל בה מקדשה פי' כדי להודיע שעד כאן תחום אכילת קודש זה עכ"ל והר"י מיגאש כתב שאכילת השירי מנחה בעזרה היא המקדשת אותה ע"ש ומזה נראה דמה דצריך שירי מנחה לקדש העזרה הוא מדין חינוך וכמו דהמזבח מתחנך ע"י הקרבה כן העזרה מתחנכת ע"י אכילת קדשים הנאכלים בה וכמו כ"ש צריכים קדושת פה ואח"כ עבודתן מחנכתן כן המקדש צריך קדושת פה ע"י מלך וסנהדרין ועפ"י נביא ואורים ותומים וצריך ג"כ לחנכו בשירי מנחה ולפ"ז בימי משה א"צ כלל לקדש בשירי מנחה דהקידוש ע"י חינוך הוא רק לדורות דבימי משה היתה משיחה במקום החינוך לדורות וכמו בכ"ש דבימי משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן כדאמרינן בשבועות ט"ו וכיון שהמשכן נמשח א"צ לחינוך ועיין תוס' שם ד"ה מתיב]:

ובעיקר מה דאמרינן דהעזרה מתקדשת בשירי מנחה הקשו התוס' שבועות ט"ו ע"א ד"ה אין הא אין מנחה בבמה בשלמא בימי עזרא איכא למימר דס"ל קדושה ראשונה קידשה לע"ל ועזרא עשה רק זכר לדבר אלא בימי שלמה ויהושע קשה וכ"ת דקדשה במנחת העומר והא בסוכות היה הקידוש בימי שלמה כדאמר במו"ק וכדמוכחי קראי ותי' שם בתוס' כיון שהכל בא בב"א הקידוש ועשיית המנחה לא חשבינן מנחה בבמה א"נ כיון דלא אפשר א"צ ע"ש והנה מדברי התוס' נראה דאי לאו דהיה הקידוש בסוכות היה אפשר לקדש במנחת העומר ויש לעיין בזה דהא מנחת העומר קרבן ציבור הוא א"כ ע"כ קרבה בבמת ציבור דהיינו בנוב וגבעון א"כ איפסיל לה ביוצא וכ"כ הריטב"א שם דאי אפשר לקדש במנחת העומר דמיפסיל ביוצא אך כמו כן יש לעיין על מה דאמרינן בגמרא בשבועות שם דאי לאו דאין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט היה אפשר לקדש בשתי הלחם דעצרת אע"ג דשתי הלחם ג"כ ק"צ הם ואין קרבים אלא בבמה גדולה וא"כ נפסלים ביוצא צא וע"כ נ"ל כתי' התוס' שם דלא חשיב מנחה בבמה כיון דע"י הקרבת המנחה נעשה הקידוש א"כ ה"נ בשתי הלחם כיון דצריכים לקדש בשתי הלחם מקריבין אותן בעזרה ולא בנוב וגבעון דהקידוש וההקרבה באין כאחד [אך להתוס' בקושיתם דלא נחתי להכי צ"ע הא מיפסלי ביוצא] אך לפ"ז קשה הירושלמי פ"ק דסנהדרין דמקשינן שם התינח בימי עזרא דהקריבו ואח"כ הקדישו דס"ל קידשה לע"ל ולא עשה רק זכר לדבר והיה אפשר להקריב הב' תודות במקדש אלא בימי שלמה במה קידשו ומסקינן בב' תודות הבאות מנוב וגבעון ע"ש ואמאי היה צריך להקריב התודות בנוב וגבעון נהי דבבמת יחיד היה אי אפשר להקריב דהנך תודות לקדש המקום חשיבי קרבן ציבור אך במקדש אמאי לא היה אפשר להקריב התודות כיון דהנך תודות לקידוש המקום וא"כ קדושתן והקרבתן באין כאחד וכמו בשתי הלחם וכמו למ"ד אין מנחה בבמה דבאין כאחד כמ"ש בתוס':

ונראה היה לומר הטעם משום דלחמי תודה הן המקדשות אבל לא התודות עצמן כדאמרינן בשבועות דתודות שאמרו בלחמן ולא בבשרן א"כ התודות עצמן כיון שאינן מקדשות לא שייך בהו לומר דבאין כאחד א"כ אי אפשר להקריב התודות בעזרה קודם שנתקדשה [מיהו להר"ח והאבן מיגאש ז"ל שכתבו דב' תודות הם במקום מלואים צ"ל אע"ג דמקיפין החומה בלחמן ולא בבשרן מ"מ התודות עצמן ג"כ מקדשות] אך קשה משתי הלחם דהלחם מקדש העזרה ולא הכבשים א"כ איך יכולים להקריב הכבשים בעזרה ואין לומר דבשבועות קאי אליבא למ"ד במנחות מ"ה ע"ב דלחם קרב בלא כבשים דהא אמרינן בשבועות שם להדיא דלחם בשחיטת כבשים הוא דקדשי וצ"ע:

ומעיקר מה דאמרינן בירושלמי דבימי שלמה לא היו יכולים להקריב התודות במקדש אלא בנוב וגבעון מוכח דקידוש ירושלים בימי שלמה היה קודם קידוש העזרה דהא השתי תודות הם לקידוש ירושלים ואם כבר נתקדשה העזרה בשירי מנחה א"כ כבר אפשר היה להקריב התודות בעזרה ומזה יש להקשות עמ"ש תוס' זבחים ס' ע"ב דתימא הוא לומר כשחרב הבית אבל חומות ירושלים קיימות דלא בטלה קדושתן לענין קדשים קלים ומעשר שני דהא ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימא עכ"ל ומזה הירושלמי נראה דאפשר היה להיות קדושת ירושלים בלא קדושת המקדש דהא בשעה שנתקדשה ירושלים לא היתה עדיין קדושת העזרה וצ"ל לדעת התוס' דלעולם לא נתקדשה ירושלים קודם רק דקידשום כאחד ומש"ה לא היה אפשר להקריב התודות בעזרה דעדיין לא נתקדשה העזרה דקידוש שניהם היה כאחד ויש לעיין מנ"ל להירושלמי דקידוש שניהם היה כאחד והתודות היה צריך להקריב בנוב וגבעון דילמא היה קידוש העזרה קודם והתודות הקריבו במקדש כמו בימי עזרא:

ונראה לומר דכמו דלא אפשר לקדש ירושלים קודם קדושת העזרה כן אי אפשר לקדש העזרה קודם ירושלים דהעזרה עצמה צריכה ליקדש בקדושת מחנה ישראל דאי אפשר להיות קדושת מחנה שכינה בלא קדושת מחנה ישראל ואי אפשר להיות המקום ראוי לאכילת קדשי קדשים אם אין להמקום ג"כ קדושת החומה ובמכות י"ז ע"ב אמרינן דזר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לוקה חמש אחד משום אוכל חוץ לקלעים ואחד משום אוכל חוץ לחומה ע"ש ומוכח דלק"ק צריך להיות ב' מחיצות חומת העזרה וחומת ירושלים א"כ אי אפשר ק"ק לאכול בעזרה אם לא יהיה לה קדושת חומת ירושלים א"כ אי אפשר לקדש העזרה ולאכול שם שירי מנחה אם לא יקדשו ג"כ את כל ירושלים בשתי תודות ומש"ה היה צריך להיות ב' הקידושים כאחד [והנה לפ"ז אי אפשר היה לקדש העזרה במנחת העומר מטעם אחר כיון דצריך אז לקדש גם את העיר בשתי תודות וזה אי אפשר בפסח משום חמץ שבהן] אך ראיתי בתוס' שבועות ט"ו ע"ב ד"ה דקדשה שכתבו דאם יקדשו העזרה ולא יקדשו ירושלים יהיו קדשים קלים נאכלים בכל הרואה כמו בשילה וא"כ קשה הירושלמי דילמא קידשו העזרה תחילה וקרבו התודות במקדש ושמא קים להירושלמי דקדושת שניהם היתה כאחד וצ"ע:

והנה עמ"ש התוס' דאי אפשר לומר שנתקדשה העזרה במנחת העומר שהרי בחג היה הקידוש בימי שלמה יש לעיין שהרי דוד קידש העזרה ולא שלמה כדאמרינן בזבחים כ"ד ע"א כי קדיש דוד רצפה כו' וכמ"ש בתוס' שם דאע"ג דשלמה בנאה דוד קידשה

וכמה שהביאו שם מהירושלמי דוד זה מלך גד זה נביא כו' א"כ מנ"ל שלא היה במנחת העומר וצ"ע:

אך בעצם מה דאמרינן דדוד קידש העזרה יש לעיין הא בעינן קידוש בשעת בנין ואיך אפשר לומר דאע"ג דשלמה בנאה דוד קידשה וע"כ צ"ל דדוד עשה קלעים וקידש וכדאמרינן בשבועות ט"ז אמר ר"א שמעתי כשהיו בונין היו עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרות ואמרינן שם משום דס"ל קדושה ראשונה לא קידשה לע"ל וצריך לקדש מחדש והיו צריכים לעשות קלעים וה"נ היה בימי דוד אך לפ"ז קשה כיון דדוד עשה קלעים וקידש המקום אמאי לא נאסרו אז הבמות כיון דכבר ונתקדשה העזרה והא חזינן לשלמה שהקריב אלף עולות בגבעון:

ונראה לומר עפ"י הירושלמי מגילה פ"א הלכה י"ב דאמרינן שם אמר ר"י זה סימן כל זמן שהארון בפנים הבמות אסורות יצא הארון הבמות מותרות ופי' המפרשים ז"ל כגון במשכן בשילה ובית עולמים שהיה שם ארון היו הבמות אסורות ובנוב וגבעון שלא היה ארון היו הבמות מותרות והדר איבעי לן בירושלמי שם ביצא הארון לשעה כגון במעשה דעלי שיצא הארון במלחמה אם הותרו הבמות ע"ש ונראה מזה דהיתר ואיסור הבמות אינו תלוי בקדושת המקום לבד דתלוי גם בארון דהא ביצא הארון לשעה לא בטלה קדושת שילה בשביל זה ומ"מ בעינן למימר דהותרו הבמות לאותה שעה דמה שהארון בפנים זהו אוסר הבמות וזה דבבית שני לא היה הארון ומ"מ היו הבמות אסורות נראה הטעם משום דירושלים אין אחריה היתר במות וכיון דהיה שם הארון בבית ראשון ונאסרו הבמות משום קדושת ירושלים שוב אין להם היתר דהא אפילו למ"ד לא קידשה לע"ל ובטלה קדושת המקום לגמרי ומ"מ כתבו התוס' בזבחים דלא הותרו הבמות דירושלים אין אחריה היתר במות א"כ לא עדיף מה שיצא הארון משבטלה קדושת המקום לגמרי אך בשילה דיש אחריה היתר במות ואינו מועיל מה שכבר נאסרו הבמות א"כ רק כל זמן שהארון בפנים הבמות אסורות דהארון הוא שאוסר הבמות א"כ לפ"ז כיון דשלמה העלה הארון כדמוכחי קראי וכדאמרינן שאמר שלמה שאו שערים ראשיכם] אע"ג דדוד קידש העזרה עדיין לא נאסרו הבמות:

ולולי דברי התוס' זבחים כ"ד הייתי אומר דדוד לא קידש אלא קדושת פה עפ"י נביא ואורים ותומים אבל קידוש בשירי מנחה שהוא חינוך העזרה לא עשה כלל דמנ"ל דצריכים להיות כאחת ובכ"ש יכול לעשות קדושת פה עתה ולחנכם לאחר זמן ובירושלמי סנהדרין ילפינן כל דיני הקידוש מדוד מלך זה דוד גד זה נביא כו' אבל ב' תודות ילפינן שם מנחמיה (דאם עשה דוד קידוש גמור א"כ קשיין דברי הירושלמי אהדדי

דאמרינן שם דבימי עזרא הקריבו התודות בעזרה משום דס"ל דקידשה לע"ל אלא בימי שלמה איך הקריבו ואמרינן בשתי תודות הבאות מנוב וגבעון ואי דוד קידש העזרה קידוש גמור אמאי לא היה אפשר להקריב התודות לקדש העיר בהעזרה] ולפ"ז לא עשה דוד בנין כלל דזה דאמרינן דצריך קידוש בשעת בנין הוא קידוש של שירי מנחה דזה דצריך קידוש בשעת בנין ילפינן לה מדכתיב ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשחם כו' וכמ"ש רש"י ז"ל בשבועות ט"ו ע"ב ורק קידוש של החינוך שהוא במקום משיחה בעינן בשעת בנין ובזה אתי שפיר מה שלא נאסרו הבמות אחר קידוש דוד וגם אתי שפיר מ"ש התוס' בשבועות דאין לומר שמקדשין במנחת העומר דבחג היה הקידוש בימי שלמה דהקידוש בשירי מנחה היה בימי שלמה לאחר שנגמר הבנין:

ונראה דלזה כיון רש"י ז"ל בזבחים כ"ד ע"א שכתב דדוד קידש רצפה בשתי תודות ובשיר של פגעים והתוס' שם ד"ה הואיל הקשו על רש"י ז"ל הרי העזרה מתקדשת בשירי מנחה ע"ש ונראה דס"ל לרש"י ז"ל דלקדש העזרה בעינן תרתי ב' תודות ושירי מנחה דס"ל כהר"ח והר"י מיגאש דב' תודות הם במקום המלואים שהיו בימי משה ולפ"ז לא רק הלחמי תודה מקדשין ע"י התהלוכות סביב לחומה כי אם גם הקרבת התודות עצמן שהם המלואים ובקידוש העזרה אין מקיפין את החומה בלחמי תודה כ"א בשירי מנחה מה ירושלים בדבר הנאכל בה אף העזרה בדבר הנאכל בה אבל התודות עצמן שהם במקום מלואים צריכים אף לקדש העזרה שהרי עיקר המלואים שהיו בימי משה היו לקדש המשכן רק מניה ילפינן גם לקדושת העיר וזה הקידוש של ב' תודות וכן בשיר של פגעים עשה דוד דשיר של פגעים ג"כ ילפינן ממשה כמ"ש רש"י ז"ל בשבועות שם דזה השיר אמר משה כשעשה המשכן וכל מה שעשה משה אינו שייך אל קידוש החינוך דקדושת החינוך לא היה בימי משה דחינוך הוא רק לדורות ובימי משה היתה משיחה תחת קדושת החינוך אבל בשירי מנחה לא היה אפשר לדוד לקדש לפי שלא היה הבית בנוי ותהלוכות בשירי מנחה בעינן בשעת גמר הבנין ועוד לבד זה לא היה אפשר לדוד לקדש מקום העזרה בשירי מנחה דאכילת שירי מנחה היא המקדשת את העזרה כמ"ש הר"י מיגאש וכיון דהמזבח לא בנה דוד כ"א שלמה כדמוכח קראי וכדאמרינן בזבחים ס' ע"א א"כ אי אפשר היה לאכול שם שירי מנחה כשאין מזבח כדאמרינן בזבחים שם דמזבח שנפגם אין אוכלין בגינו שירי מנחה]:

ג

ועצם הבנין צורתו ומדותיו הכל מבואר במס' מדות אך יש לחקור איזו דברים מעכבים בבית הבחירה ואיזו הם רק למצוה והנה זה נלמד ממ"ש הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' בית

הבחירה הלכה ה' דהדברים שהם עיקר בבנין הבית הוא ק"ק והיכל ואולם ועזרה ע"ש ומדכתב שהם עיקר משמע שמעכבין דאי אין מעכבין מה הם עיקר יותר מאחריני אבל שאר הבנינים כגון הלשכות נראה מדבריו שאינן עיקר ונראה דהרמב"ם ז"ל למד זה ממה דאמרינן דליכא למימר דס"ל דמה שהיה במשכן שבמדבר מעכב דהא אולם לא היה במדבר ועיין מנחת חינוך מצוה צ"ה] בע"ז מ"ג דלא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם חצר כנגד עזרה ולא קתני לשכה תבנית לשכה ומוכח דרק אלו דחשיב התם הם עיקר בבנין בית הבחירה ונקראים שמשים דאסור לעשות כמותן אבל שאר בנינים אין מעכבין ומש"ה מותר לעשות כמותן דאינן בכלל שמשים:

ומדלא קתני התם דלא יעשה חצר כנגד הר הבית יש ג"כ ללמוד דהר הבית אינו מעכב בבנין בית הבחירה או אפשר דאינו שייך לבית הבחירה כלל כיון שהוא מחנה לויה דאפשר דרק מחנה שכינה היא בית ה' אבל מחנה לויה היא מחנה של הדיוט אע"ג דיש בה דינים לענין שילוח זבין דהא אף מחנה ישראל יש בה דינים לשילוח מצורעים אך לבית ה' אינו שייך כלל אך מסוכה נ"א גבי גזוזטרא שהקיפו את עזרת נשים דמקשינן הא מוסיף אבנין וכתיב הכל בכתב כו' מוכח דעזרת נשים היא בכלל בית הבחירה ושייך בה איסור להוסיף אבנין ואע"ג דעזרת נשים היא מחנה לויה ובביכורים פ"א מ"ט אמרינן דבכורים חייב באחריותן עד שיבואו להר הבית שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך מלמד שחייב באחריותן עד שיבואו להר הבית ע"ש ומוכח דאף הר הבית חשיב בכלל בית ה' ומשהביאם להר הבית אף שלא הביאם לעזרה נפטר מאחריותן לפי שכבר הביא לבית ה' [ומזה דאסור לכנוס להר הבית במקלו אין ראיה די"ל דכיון שהוא קרוב למקדש הוי זלזול למקדש עצמו וכמו דלא יקל אדם ראשו כנגד שער המזרח אפילו עומד חוץ למקדש] והטעם דמותר לעשות חצר כנגד הר הבית י"ל משום דאינו מעכב או אף אם נאמר במעכב מ"מ בכלל שמשים לא הוי דרק מה שבמחנה שכינה קרואים שמשים:

והנה בבנין ההיכל והעזרה עצמן מה מעכב יש ללמוד

ה

ובהיכל עצמו איכא ספק על האמה טרקסין שבין ההיכל לבית קה"ק אי קדושתו כלפנים או כלחוץ ובבית שני עבוד ב' פרוכות וביניהן אמה וכתבו התוס' יומא נ"א ע"ב ד"ה ועבוד דמש"ה היו צריכים לעשות ב' פרוכות משום דכתיב והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש וגו' ומשמע שמצד חיצון של פרוכת יהיה קודש ומתחילת עוביה ולפנים יהא הכל ק"ק וכיון דהוי ספק לפיכך הוצרכו לעשות ב' פרוכות ע"ש והנה לפ"ז איכא ספק על

ב' הפרוכות לאיזה יש דין פרוכת אם לחיצונה או לפנימית ויש לעיין בהזאות של יוה"כ היכא עביד בשלמא לתלמודא דידן דאין הדם צריך ליגע בפרוכת שפיר אלא בירושלמי יומא פ"ה הלכה ד' איכא פלוגתא דאמרינן שם אית תני צריך שיהיו נוגע ואית תני א"צ שיהא נוגע א"כ למ"ד צריך שיהא נוגע כיון דאיכא ספק לאיזה יש דין פרוכת א"כ צריך ליתן על שתיהן ולא אשכחן שצריך ליתן ולחזור וליתן וצ"ע:

ובת"י יומא שם ד"ה מספקא לא ס"ל כהתוס' הנ"ל וכתבו ז"ל ולרבנן נמי אי לא הוי מספקא להו לא הוי עבדי ב' פרוכות שאין לחוש אי מוסיפין על אויר ההיכל או בית קה"ק וא"ת בשלמא לצד פנים אסור לעשות פרוכת דדילמא נכנסים שם לצורך עבודת היכל והוא קדוש קדושת פנים אלא לצד חוץ למה לא יעשוה מה יש לחוש י"ל כי פעמים יכנוס שם להקטיר קטורת בין הבדים שבולטין בפרוכת כמין ב' דדי אשה וא"כ היה מקטיר בחוץ עכ"ל ונראה מזה דס"ל דמצד הפרוכת עצמה יכול לעשות בכל מקום שירצה מבפנים או מבחוץ ורק משום גזירה שמא יכנוס לשם בשעת עבודת ההיכל או שמא יקטיר שם קטורת של לפני ולפנים וצריך ב' פרוכות כדי שיהיו לו היכר א"כ לשיטת הת"י אתי שפיר דיכולים ליתן הדם על הפרוכת החיצונה ואף אי אמה טרקסין קדושתה כלחוץ י"ל דין פרוכת ויכול ליתן שם הזאותיו:

אך על הת"י יש לעיין מהא דאמרינן בכתובות ק"ו וביומא נ"ד אמר רב י"ג פרוכות היו במקדש כו' שנים בדביר ושנים כנגדן בעליה למה היה צריך ב' פרוכות כנגדן בעליה בשלמא להתוס' דעל הב' פרוכות הוי ספק לאיזה יש דין פרוכת א"כ אף למעלה כיון דאף שם צריך פרוכת להבדיל בין הקודש לבית קה"ק א"כ גם שם צריך ב' פרוכות מטעם ספק אך להת"י דלמטה צריך ב' פרוכות רק משום היכר בשעת עבודת ההיכל ובשעת עבודות דלפני ולפנים א"כ בעליה דליכא עבודות כלל דאין נכנסים לשם אלא פעם אחת בשבוע או פעם אחת ביובל לידע מה היא צריכה כדאמרינן בפסחים פ"ו א"כ למה צריך שם ב' פרוכות:

והנה זה דמספקא לן באמה טרקסין אי קדושתיה כלפנים או כלחוץ הוא משום דמספקא לן בפי' המקרא כדאמרינן ביומא נ"ב ובעזרה פשיטא לן דמקום החומה כלפנים כדאמרינן בפסחים פ"ה דהחלונות ועובי החומה כלפנים ובההיכל לא נתפרש אי עובי הכתלים כלפנים או כלחוץ והנה יש לדייק ממ"ש רש"י ז"ל בשבועות ט"ז על הא דאמרינן שם דכשהיו בונין היו עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרות אלא שבהיכל בונין מבחוץ ובעזרה בונין מבפנים וכתב רש"י ז"ל דמש"ה היו בונין בהיכל מבחוץ היינו שהיו הקלעים פרוסים לפנים מעובי החומה כדי שלא יזונו הבונים את עיניהם

מההיכל ע"ש ומזה יש לדייק דס"ל לרש"י ז"ל דעובי החומה של ההיכל הוא כלפנים דאי כלחוץ למה לרש"י ז"ל לומר הטעם שלא יזונו עיניהם תיפוק ליה כיון דהיה צריך לעשות הקלעים פרי שיהיו לו דין היכל ויהא יכול להקריב כדאמרינן שם בגמרא א"כ ודאי שאי אפשר להכניס בהקלעים רק מה ששייך להההיכל ואי מקום עובי החומה אינם כלפנים איך אפשר להכניסן בהקלעים ובעזרה זה שבונין בפנים הוא משום דבעזרה מקום עובי החומה כלפנים כדאמרינן בפסחים] ואף לפי מה דדחינן שם בגמרא דלעולם ס"ל קדושה ראשונה קידשה לע"ל וקלעים לצניעותא בעלמא ע"כ זה קאי רק אקלעים דעזרות אבל קלעים להיכל ע"כ צריך לעשות אף אי קידשה לע"ל דבשביל הזאות הפנימיות צריך להיות בית דוקא ולא סגי בקדושת המקום לחודא כדאמרינן בזבחים מ' ע"א דאם נפחתה תקרה של היכל לא היה מזה דבעינן אוהל מועד א"כ ע"כ צריך לעשות קלעים להיכל ורק לעזרה א"צ הקלעים רק לצניעותא בעלמא דבעזרה סגי בקדושת המקום לחודא וא"צ קלעים כדאמרינן שם בגמרא דאוכלין ק"ק אעפ"י שאין קלעים והקלעים הם רק לצניעותא בעלמא והיינו כדי שלא יהא כהן עומד ע"ג המזבח וכל העם רואים אותו מבחוץ כדאמרינן בזבחים נ"ט ע"ב ומדכתב רש"י ז"ל הטעם דבהיכל בונין מבחוץ הוא משום שלא יזונו עיניהם מן ההיכל יש לדייק דס"ל דעובי החומה כלפנים אך יש לדייק גם לאידך גיסא אי עובי החומה כלפנים א"כ איך עושין הקלעים לפנים הא ממעט בהיכל ושמא בזה אין קפידא וכמ"ש הת"י בפרוכת דאין לחוש אי מוסיפין על אויר ההיכל וגורעים מבית קה"ק או איפכא [והנה בפסחים נ"ז אמרינן בעורות קדשים שהקדישום בעליהם לשמים דלא היו ימים מועטים עד שחיפו את ההיכל כלו בטבלאות של זהב שהם אמה על אמה בעובי דינר זהב ולרגל היו מקפלין אותן ומניחין אותן ע"ג מעלה בהר הבית ע"ש וי"ל דמש"ה לא קבעום ולא ביטלום לגבי כותל דא"כ היה מוסיף על עובי הכתלים ואף אי נימא דמדת עובי הכתלים אינו מעכב מ"מ לכתחילה ודאי אסור כן דמוסיף אבנין וכתיב הכל בכתב כו' וכמו אמה טרקסין דלא היה אפשר בבית שני להוסיף על עוביו כדאמרינן בפ"ק דב"ב והתם אין הטעם דממעט באויר ההיכל או בית קה"ק דזה לא איכפת לן כמ"ש הת"י אלא דאין להוסיף על עובי הכתלים דהוי מוסיף אבנין]:

1

ובדיני הבנין כתב הרמב"ם ז"ל דאבני מחצב צריכים חציבה לשמן ואם חצבן לבית הכנסת אין בונין אותן בהר הבית והוא מהירושלמי יומא דאבני היכל ועזרות צריכים להיות חציבתן לשמן ובקודש יחצבו והיינו שכל מעשיהם צריכים להיות לשמן עוד

פסק הרמב"ם ז"ל דאבני היכל ועזרות שנפגמו או שנגממו אין פודין אותן אלא גונזין והוא מהתוספתא:

והרמב"ן ז"ל בע"ז פ' ר"י כתב דאבני מזבח י"ל קדוה"ג ויש בהם מועל אחר מועל ואין להם פדיון כמו כ"ש דאין לך כ"ש גדול ממזבח וכתב עוד דאף אבני היכל והעזרות י"ל קדוה"ג והביא מהתוספתא דאבני היכל והעזרות שנפגמו אין פודין אותן אלא גונזין ע"ש:

והנה זה שכתב באבני מזבח דאין להם פדיון ויש בהם מועל אחר מועל משום דאין לך כ"ש גדול ממזבח נראה דמה דדימה מזבח לכ"ש לענין מועל אחר מועל הוא משום דזה דכ"ש אין להם פדיון ויש בהם מועל אחר מועל אמרינן במעילה י"ט משום דאחרים מביאין לידי קדושה הם עצמן לא כ"ש היינו כיון שהכ"ש מקדשין אחרים קדוה"ג הם עצמן לא כ"ש א"כ זה הטעם יש אף למזבח דהא אף המזבח מקדש ולאו דוקא פסולים לענין שאם עלו לא ירדו אלא אף כשרים מקדש כמו כ"ש כדאיתא בירושלמי סוכה פ"ד הלכה ז' דילפינן שם דאין כ"ש מקדשין אלא מדעת ממזבח מה מזבח אינו מקדש אלא מדעת אף הכלים לא מקדשו אלא מדעת ועיין בהמפרשים ז"ל שם דהמזבח מקדש חולין כמו כ"ש וכן מוכח להדיא מדברי התוס' יומא מ"ו ע"ב סוף ד"ה כי שכתבו דאף אם המחתה שחותה בה גחלים לקטורת לא היתה כ"ש ואינה מקדשת הגחלים מ"מ המזבח מקדשן שהמזבח מקדש את הראוי לו ע"ש א"כ כיון דהמזבח מקדש אחרים קדוה"ג הוא עצמו לא כ"ש וכמה דאמרינן בכ"ש:

ומ"ש דאף אבני היכל והעזרות י"ל קדוה"ג והביא מהתוספתא דאבני היכל שנפגמו אין פודין אותן אלא גונזין הנה המל"מ כתב שם טעם אחר אמאי אין נפדין ומשום דלאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיוטא אחר שנשתמש בהם לגבוה וכדאמרינן בע"ז באבני מזבח ששיקצום מלכי יון ע"ש ולענ"ד נראה לומר הטעם דאין נפדין עפ"י הירושלמי יומא דאבני מחצב צריכים חציבה לשמן ובקודש יחצבו היינו שכל מעשיהם יהיו לשם קודש וכמה שפי' המפרשים ז"ל וכן כ"ש כגון בגדי כהונה אמרינן שם דבעי אריגה לשמה ואמרינן שם בירושלמי הטעם משום דהזמנה מילתא היא והרמב"ן ז"ל במלחמותיו פ"ק דסוכה הביא דברי הירושלמי וכתב דהכלל העולה מהירושלמי דכל דבר שבקדושה כגון ס"ת ותפילין ואבני מחצב ובגדי כהונה אי הזמנה מילתא היא צריכים עיבוד חציבה ואריגה לשמן ע"ש ונראה מזה דאבני מחצב לבד שהם הקדש שבאין מקדשי ב"ה הם ג"כ דבר שבקדושה כמו ס"ת וצריכים חציבה לשמן כמו בס"ת עיבוד לשמה וא"כ אתי שפיר דאבני מחצב שנפגמו דאין פודין אותן אלא גונזין דהוי כמו ס"ת וכל דבר שבקדושה שנפסלו דטעונין גניזה דאסור להשתמש בהם להדיוט משום הורדה וכן בבגדי כהונה

ונראה דזהו ג"כ כונת הש"ס בע"ז דאבני מזבח ששיקצום מלכי יון כיון דאשתמש בהו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיוטא משום דהוי הורדה:

והנה לפ"ז דאבני היכל ועזרות אסור בהם הורדה א"כ אף מקדושה חמורה לקדושה קלה אסור להורידן ואבנים של היכל אסור לבנות בעזרה או בהר הבית למ"ד הזמנה מילתא היא ולמ"ד הזמנה לאו מילתא אם כבר בנאן בהיכל וכן בבגדי כהונה אסור להורידן לקדושה קלה מיהו בבגדי כהונה אשכחן פלוגתא ביומא כ"ג ע"ב גבי בגדי כ"ג ביוה"כ דלר' דוסא כשרים לכהן הדיוט אמר רבי ב' תשובות בדבר כו' ועוד בגדים שנשתמש בהם קדושה חמורה תשתמש בהן קדושה קלה ע"ש וכה"ג אשכחן פלוגתא בפרוכת של ק"ק בתוספתא פ"ג דשקלים ר"י אומר זו שמוציאין אותה מבפנים היתה מקופלת אחת לשנים וב' לד' היתה פרוסה על פתחו של היכל אמרו לו מי ששימש קדושה חמורה יחזור וישמש בקדושה קלה ע"ש וצ"ל דפליגי בזה אם י"ל דיני תשמישי קדושה דאסור להורידן או לא דדוחק לומר דפליגי אי חשיב הורדה מיהו עיקר דין דמעלין בקודש ילפינן לה במנחות צ"ט מכ"ש ממחתות השרופים בתחילה תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח ע"ש א"כ איך אפשר דבכ"ש מותר הורדה ע"כ נראה דבזה ודאי ליכא פלוגתא כלל דבבגדי כהונה וכן בפרוכת ודאי אסור בהם הורדה והטעם דמאן דמתיר נראה משום כיון דבגדי כ"ג ביוה"כ אינן אלא לעבודת יוה"כ אחד וכן פרוכת אין עושין אלא לשנה הוי כמו שמתנה מתחילה שאח"כ ישנו לקדושה קלה ותנאי מועיל בזה וכמו בתפלה של ראש דאסור לשנותם לשל יד ואם אתני עלה מעיקרא מותר עוד אפשר הטעם משום דחשיב נעשה מצותן ולהכי בבגדי כ"ג חידוש הוא דטעונין גניזה אע"ג דנעשה מצותן כדאמרינן בגמרא דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה ב' כתובים הבאין כאחד ולר' דוסא ליכא גזיה"כ ומש"ה מותרין לכהן הדיוט דס"ל כיון דנעשית מצותן פקעה קדושתן ואף להורידן מותר ולא דמי לס"ת שבלה דהתם לא חשיב נעשית מצותו דרק דנפסל משום שבלה [ועיין במל"מ שהקשה בבגדי כהונה שבלו אמאי מועלין אמאי אינו חשוב נעשית מצותו ובפשוטו נראה דע"י זה שבלה לא חשיב נעשית מצותו] וכן בפרוכת כיון דלכתחילה אין עושין אותה רק לשנה חשיב נעשית מצותו:

ז

ובענין מאיזה הקדש נעשה הבנין אמרינן בכתובות ק"ו ע"ב דמזבח העולה הלשכות והעזרות באין מקדשי ב"ה חוץ לחומת העזרה בא משירי הלשכה ופי' רש"י ז"ל דחוץ לחומת העזרה היינו עזרת נשים והחיל ע"ש ומש"ה באבני היכל והעזרות יש בהם מעילה דבאין מקדשי ב"ה ואבני ירושלים שנשרו אין מועלין בהם דחומת העיר

ומגדלותיה באין משירי הלשכה ואין מעילה בשירים לרבנן כדאמרינן בקידושין נ"ד (וק"ל אמאי דחקינן בב"מ נ"ז ע"ב למצוא אופן דמשכחת לה ריבית בהקדש דאם הלוה הגזבר מעות של הקדש הרי מעל הגזבר והו"ל דהדיוט כו' ע"ש ואמאי לא אמרינן בפשוטו כגון שהלוה הגזבר מעות של שירי הלשכה שהם של הקדש ואין בהם מעילה ואף לר"מ דס"ל מועלים בשירים משכחת לה לאחר שנתו דלכ"ע אין מועלין כדאמרינן בירושלמי שהביאו התוס' קידושין שם ד"ה מועלין]:

עוד אמרינן במעילה י"ד ע"א דכשבונין בונין בחול ואח"כ מקדישין וכתב רש"י ז"ל שם דלאחר שנגמר כל הבנין היו מחללין אותו על מעות הקדש וכ"כ בתוס' שם אך בירושלמי שקלים פ"ד הלכה ב' אמרינן בפתחי אבנים דמביא מעות מן השולחני ונותן לחצבים ולסתתין עד שלא תינתן ע"ג הדימוס אח"כ מחללין עליה מעות של הקדש ע"ש ומשמע דתכף כשתנתן האבן על הדימוס מחללין עליו מעות של הקדש ולא אחר גמר כל הבנין ונראה לומר משום דרש"י ותוס' כתבו לפי הס"ד במעילה שם דהטעם דבונין בחול ואח"כ מקדישין הוא משום דהקדש אינו מתחלל על המלאכה ואי אפשר לתת שכר האומנים ממעות הקדש וצריך לחלל המעות על הבנין על האבנים עם שכר האומנים יחד ומש"ה צריך להמתין עד גמר כל הבנין דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ולמ"ד אין לשכירות אלא לבסוף אין כאן שכר האומנים כלל קודם אבל הירושלמי אזיל לפי המסקנא במעילה דזה דבונין בחול ואח"כ מקדישים הוא משום דילמא בעי למזגא וזגא עלייהו א"כ תכף כשנתן האבן על הדימוס יכול לחלל על מעות הקדש ותו ליכא חשש דילמא בעי למזגא וזגא עלייהו כיון דרק אבני היכל והעזרות יש בהם מעילה א"כ כיון שנתן האבן על הדימום תו ליכא חשש דילמא בעי למזגא עלייהו דאין ישיבה בעזרה ועובי החומה כלפנים כדאמרינן בפסחים פ"ו ע"א:

מיהו זה דההיכל והעזרות באות מקדשי ב"ה וחוץ לחומת העזרה באים משירי הלשכה לאו ד"ה היא דבירושלמי שקלים פ"ד הלכה ד' מייתינן ברייתא דתני איפכא דההיכל והעזרות באים משירי הלשכה וחוץ לעזרה בא מקדשי ב"ה ומותבינן התם מהא דתני דאבני היכל והעזרות מועלין בהם וכי יש מעילה בשירים ואמרינן אלא כר"מ דאמר מועלין בשירים והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' שקלים פסק דבין ההיכל והעזרות ובין חומת העיר הכל בא משירי הלשכה היינו דבחוץ לחומת העזרה פסק כתלמודא דידן ובההיכל והעזרות פסק כהברייתא שהביא הירושלמי והקשו עליו הא דבאבני היכל והעזרות מועלין והרמב"ם פסק דאין מעילה בשירים א"כ הו"ל תרתי דסתרי:

והנה התוס' בקידושין נ"ד ע"ב ד"ה תרי הביאו את הירושלמי הנזכר דסותר לההיא דכתובות ק"ו וכתבו דבהא פליגי דההיא דכתובות ס"ל דאין מעילה בשירים וכמאן דאמר ירושלים אינה קדושה ומש"ה אבני היכל והעזרות דקדושים באים מקדשי ב"ה דקדוש וחומת העיר דאינו קדוש באה משירי הלשכה דג"כ אינו קדוש וההיא דירושלמי שקלים. ס"ל דמועלין בשירי הלשכה ולכך עושין מהם דבר קדושה דהיינו היכל והעזרות וס"ל נמי דירושלים קדשה לפיכך יכולים להעשות מקדשי ב"ה ע"ש ומזה התוס' מוכח דלכ"ע היכל והעזרות מועלין בהם דקדושים הם וזה דאמרינן בירושלמי הא מני ר"מ דאמר מועלין בשירים אברייתא דהיכל והעזרות באין משירי הלשכה קאי דאתיא רק כר"מ אבל לרבנן דאין מועלין בשירים ההיכל והעזרות באין מקדשי ב"ה:

ונראה עוד יותר לומר דאי ההיכל והעזרות באין משירי הלשכה היה בדין שימעלו בשירים אע"ג דמצד הקדושה הראשונה שהיתה להשקלים פקעה אחר שנעשו שירים דאין עומדין תו לקרבנות מ"מ כיון דעתה עומדין להההיכל והעזרות שהם ג"כ קדושים היה צריך להיות בהם מעילה וא"כ שפיר הקשה הירושלמי על ההיא דההיכל והעזרות באין משירי הלשכה וכי מועלין בשירים דאיך אפשר להיות דבההיכל והעזרות תהיה מעילה ובשירי הלשכה ליכא מעילה ומוקמינן דההיא ברייתא דהיכל והעזרות באין משירי הלשכה אתיא כר"מ דאמר יש מעילה בשירים והנה הרמב"ם ז"ל פסק דאף חומת העיר באה משירי הלשכה ולא פסק בזה כהברייתא דהירושלמי שקלים דבאה מקדשי ב"ה ונראה משום דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה דפסק בפ"ו מהל' מעילה דבגדי כהונה שלא בלו אין מועלין בהם לפי שניתנו ליהנות בהם ע"ש וא"כ ע"כ בחומת העיר ומגדלותיה ג"כ אין מועלין לפי שניתנו ליהנות בהם דהא בקידושין נ"ד מדמינן לה להדדי וא"כ אי אפשר להם לבוא מקדשי ב"ה שיש בהם מעילה דאם היו באין מקדשי ב"ה לא היה אפשר להיות מעילה בקדשי ב"ה וכדאמרינן בקידושין שם דאי חומת העיר באה משירי הלשכה ואין בה מעילה משום דניתנה ליהנות בה אי אפשר להיות מעילה בשירי הלשכה ומש"ה פסק כסתם מתני' דשקלים דחומת העיר ומגדלותיה באין משירי הלשכה וא"כ לפ"ז לפי מה שפסק הרמב"ם ז"ל דבין ההיכל והעזרות ובין חומת העיר באין משירי הלשכה אין להקשות עוד איך ההיכל והעזרות באין משירי הלשכה הא אין מעילה בשירים דזה יש להקשות רק להברייתא דהירושלמי שקלים דחומת העיר באה מקדשי ב"ה ורק ההיכל והעזרות לבד באין משירי הלשכה א"כ כיון דשירי הלשכה עומדין רק לדבר שיש בו מעילה היה בדין שיהיו מועלין בשירי הלשכה ואף לפמ"ש תוס' קידושין נ"ד ע"ב ד"ה תרי דזה דאמרינן בירושלמי דחומת העיר באה מקדשי ב"ה היינו

אף מקדשי ב"ה ומשירי הלשכה ג"כ באה מ"מ הרי הך ברייתא ס"ל דירושלים קדושה כמ"ש בתוס' שם דהא אמרינן דחומת העיר באה מקדשי ב"ה וס"ל כמ"ד דאבני ירושלים שנשרו מועלין בהם א"כ כיון דשירי הלשכה עומדין רק לדבר שיש בהם מעילה צריך להיות מעילה בשירים וא"כ שפיר מקשינן בהירושלמי וכי מועלין בשירים ומתרצינן דמני ר"מ דאמר יש מעילה בשירים אבל הרמב"ם ז"ל דפסק דבין היכל והעזרות ובין חומת העיר באין משירי הלשכה וס"ל ג"כ דבחומת העיר ליכא מעילה יכול שפיר לפסוק דאין מעילה בשירים דקדושה הראשונה שהיו להשקלים פקעה לאחר שנעשו שירים דאין עומדים עוד לקרבנות דלא קי"ל כר"מ דאמר חוזר לשירים ומצד זה שעומדין עתה להיכל ועזרות ג"כ אין בהם מעילה לפי שעומדין ג"כ לחומת העיר שאין בה מעילה והוי כמו מעות סתומין כגון מפריש מעות לנזירותו דאין מועלין בהם משום דראוים לבוא בכולן שלמים דאין בהם מעילה ואם לקח אח"כ באותן מעות חטאת או עולה מועלין בהם אבל כל זמן שהן סתומין אין בהם מעילה משום שראוים כלם לדבר שאין בהם מעילה א"כ ה"נ בשירי הלשכה כיון שיכול להוציא כל אותן המעות לחומת העיר שאין בה מעילה אין מעילה בשירים אבל אם בנה בשירי הלשכה את ההיכל והעזרות ודאי איכא מעילה באבני היכל והעזרות וכמו בלקח במעות סתומין חטאת או עולה:

וכן מוכחת הסוגיא דקידושין שם דאף אם השירים עומדין לדבר שיש בו מעילה כיון דעומדים ג"כ לדבר שאין בו מעילה אין מועלין בשירים דא"כ מה מקשינן לר"מ דאמר מועלין בשירים מההיא דחומת העיר ומגדלותיה באין משירי הלשכה והא ניתנו ליהנות בהם כו' ומאי קושיא נהי דחומת העיר ומגדלותיה באין משירי הלשכה הא גם קרבנות באין משירי הלשכה דהא ס"ל לר"מ דחוזר לשירים דהא זהו טעמו של ר"מ דמועלין בשירי הלשכה משום דס"ל אי שלמו כל המעות מתרומת הלשכה חוזר לשירים כמ"ש התוס' קידושין שם ומוכח כיון דעומדים ג"כ לחומת העיר דאין בהם מעילה היה בדין דלא תהיה מעילה בשירים וכמ"ש:

ובעיקר מ"ש התוס' דטעמא דר"מ דיש מעילה בשירים הוא משום דאזיל לטעמיה דחוזר לשירים יש לעיין הא לרבנן אף דס"ל דאינו חוזר לשירים מ"מ מקיצין בהם את המזבח כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' שקלים הלכה ט' דמותר התרומה ושירי הלשכה מקיצין בהם את המזבח וא"כ הנ"מ בין ר"מ לרבנן הוא רק דלר"מ הן עומדין לקרבנות ציבור ולרבנן הם עומדין לקיץ א"כ לענין מעילה מאי נ"מ אם עומדין לקרבנות ציבור או לקיץ וצ"ע ועמ"ש הרמב"ם ז"ל דבשירי הלשכה מקיצין המזבח אין להקשות הא הרמב"ם ז"ל פסק דאין מועלין בשירי הלשכה א"כ איך חל על מה שלוקחין בשירי הלשכה קדושת

קרבן והטעם כמ"ש דכיון דשירי הלשכה עומדין בין לקיץ ובין לחומת העיר ליכא בהו מעילה דהוי כמו מעות סתומין אבל כשלקח בהמעות קיץ חל עליו קדושת קרבן ויש בו מעילה כמו במעות סתומין וכשלקח חטאת או עולה]:

עוד יש להקשות על מה דפרכינן בקידושין שם לר"מ דס"ל דכתנות כהונה שלא בלו אין מועלין בהם משום דניתנו ליהנות בהם מההוא שהיה ר"מ אומר מועלין בשירי הלשכה והא חומת העיר ומגדלותיה כו' ואמאי לא פריך מתרומת הלשכה גופה דלכ"ע יש בה מעילה הא כתנות כהונה באין מתרומת הלשכה דמפקינן לה בת"כ מדכתיב בגדי קודש הם מלמד שבאין מתרומת הלשכה וכמה שפסק הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' שקלים ה"ב וכיון דכתנות כהונה אין בהם מעילה דניתנו ליהנות בהם א"כ אמאי מועלין בתרומת הלשכה ואי נימא משום דתרומת הלשכה עומדין גם לקרבנות א"כ ה"נ שירי הלשכה לר"מ כיון דחוזר לשירים א"כ עומדין לקרבנות ומה איכפת לן דעומדין ג"כ לחומת העיר דניתנה ליהנות בה וצ"ע:

והנה להרמב"ם ז"ל דבין ההיכל והעזרות ובין חומת העיר באין משירי הלשכה ע"כ דקדשי ב"ה הם רק לתיקון הבית וכששמן מוכיח עליהם שהם לבדק הבית אבל תחילת הבנין נעשה משירי הלשכה ובפרוכת פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' שקלים דבאה מקדשי ב"ה והיינו כדאמרינן בכתובות ק"ו הואיל ופרוכות תחת בנין עשויות אך יש לעיין דהא ההיא דכתובות אזיל לפי מה דאמרינן שם דההיכל והעזרות באין מקדשי ב"ה אבל הרמב"ם ז"ל דפסק דבאין משירי הלשכה א"כ פרוכות נהי דתחת בנין עשויות היה להם לבוא משירי הלשכה ואפשר כיון דבכל שנה היו עושים פרוכות חדשות דשתים היו עושין בכל שנה דינם כתיקון הבית ולא כתחילת בנין:

סימן ב

כלי שרת

א

מכל כ"ש שהיו במקדש אינו מפורש תבניתם במקרא רק על השולחן והמנורה ומזבח הזהב ויש לחקור בשאר כ"ש אם צריך לעשות דוקא כאותן שהיו בימי משה או יכול לעשות להם תבנית אחרת ומצאתי מחלוקת בזה בין רש"י ורמב"ן ז"ל בחומש דהנה רש"י ז"ל פ' תרומה על פסוק ואת תבנית כל כליו וכן תעשו כתב ז"ל כשתעשו כלי בבית עולמים כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות כתבנית זו תעשו עכ"ל והרמב"ן ז"ל

הביא שם דברי רש"י ז"ל וכתב ולא ידעתי שיהיה זה אמת שיתחייב שלמה לעשות כלי בבית עולמים כתבנית אלו ומזבח הנחושת עשה שלמה כ' אמה על כ' אמה עכ"ל:

והנה בע"ז אמרינן רק דלא יעשה שולחן תבנית שולחן מנורה תבנית מנורה ועיין במנחת חינוך שהקשה אמאי לא קתני ארון תבנית ארון ומה שתי' שם] אבל שאר כלים לא קתני ויש להוכיח מזה דשאר כלים אין להם תבנית מיוחד ומש"ה לא נאסרו:

מיהו י"ל מטעם אחר אמאי לא אסור לעשות כתבנית שאר כלים די"ל דבכלל שמשים שאסור לעשות כמותם אין כלי המקדש בכלל ורק כתבנית המקדש אסור לעשות וכמו בית תבנית היכל כו' וזה דאסור לעשות כתבנית שולחן ומנורה הוא משום דשולחן ומנורה י"ל מקום קבוע במקדש לבד שהם כלים שייכים הם אל המקדש עצמו והן כחלק מן המקדש ובירושלמי שקלים אמרינן דהשולח והמנורה מעכבין את הקרבנות דאם אינן על מקומם אין שום עבודת פנים כשרה אלמא חשיבי כחלק מן המקדש וכמו המזבח אבל בכלים ליכא כלל איסור לעשות כמותן:

אך לפ"ז תקשה אמאי לא קתני דלא יעשה כיור תבנית כיור דהא הכיור ג"כ י"ל מקום קבוע במקדש בין אוהל מועד ולמזבח ומקומו מעכב הקרבנות כדאמרינן בירושלמי שם ומוכח משם שאי"ל תבנית מיוחד ויכול לעשות באיזה תבנית שירצה וכן אשכחן בבן קטין שעשה י"ב דד לכיור שלא היה לו אלא שתים ואיך שינה תבנית הכיור ומוכח דשרי ודוחק לומר דהוספת דדים לא חשיב שינוי בתבנית ובסוטה י"ד ע"ב אמרינן דכל המנחות תחילתן וסופן בכ"ש ומקשינן והתניא אדם מביא מנחתו בקלתות של כסף כו' ומתרצינן ראויין לכ"ש וכתב רש"י ז"ל אם היה מקדישן עכ"ל ומוכח דאותן קלתות של כסף עצמן אם מקדישן ראויין לכ"ש אע"ג דלא מצינו דצריך שיהא מביא מנחתו בקלתות שיש להם תבנית של כ"ש במקדש ובגמרא אמרינן שם דאף כפיפה מצרית אי כ"ש עושין של עץ ואפילו פחותין היתה ראויה לכ"ש:

והנה הרמב"ם ז"ל בפסקא הביא רק תבנית השולחן והמנורה ומזבח הזהב אבל לא תבנית הארון והמנחת חינוך סי' צ"ה עמד בזה ודקדק מזה דס"ל להרמב"ם ז"ל דאי אפשר לעשות ארון אחר רק זה שעשה משה ותמה עליו אמאי לא היו יכולים לעשות בבית ראשון או לע"ל כשיתוגלה ארון אחר ע"ש:

ונראה לומר לפי מה דאמרינן בשבועות דכל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן א"כ שיהא עליו דין כ"ש אינו נעשה אלא או במשיחה או בעבודה ונראה איזה עבודות יש בארון דלא מצינו עבודות בארון א"כ ליכא עבודות שיקדשו אותו וליכא למימר דהזאות הדם על הכפורת יחנכו אותו דלזה א"צ ארון כלל

כדאמרינן במנחות כ"ז ע"ב אלא מעתה בבית שני דלא הוי ארון וכפורת ה"נ דלא עביד הזאות אמר רב"ע א"ק וכפר את מקדש הקודש מקום המקדש לקודש א"כ כיון דא"צ כלל ארון להזאות לא שייך לומר דחשיב חינוך בארון וא"כ כיון דליכא עבודות שיחנכו את הארון א"כ ע"כ טעון משיחה שיעשה כ"ש ומשיחה לא היתה רק בכלים שעשה משה א"כ הארון צריך להיות רק זה שעשה משה:

מיהו בעיקר אי צריך לחינוך עבודה ממש היינו שיהא שם עבודה עליה או רק שמלאכתן מחנכתן הנה מת"י יומא ל"ט מוכח דבעינן שתהא שם עבודה עליה ממש שכתבו על הא דאמרינן התם בקלפי שהיתה כלי חול דאי מקדש לה א"כ הו"ל כ"ש וכ"ש של עץ לא עבדינן וז"ל וא"ת איך הוא כ"ש והלא כ"ש גמורים עבודתן מחנכתן וזה אין בו שום עבודה דהגרלה לאו עבודה היא ואיך יהיה כ"ש עכ"ל ומוכח דבעינן שתהא עליה שם עבודה אך מלשון הרמב"ם ז"ל נראה דאין הדבר תלוי בשם עבודה שכתב בפ"א מהל' כלי המקדש הי"ב ז"ל כל כלי המקדש שעשה משה כו' ודבר זה אינו נוהג לדורות אלא הכלים כולן כיון שנשתמשו בהם במקדש במלאכתן נתקדשו עכ"ל ונראה מלשונו שהדבר תלוי במלאכה וכן נראה מלשון רש"י ז"ל שבועות שם ע"ש ובאמת דברי הת"י תמוהים דמצריך עבודה לחינוך א"כ מחבת ומרחשת שהם כ"ש ואין בהם עבודה במה הם מתקדשים וע"כ מלאכתן מחנכתן א"כ ה"נ בקלפי וכן יש להקשות משאר כ"ש כמו מידות וביסות שהם לבלילה שאין בהם עבודה כ"א מלאכה וע"כ דמלאכה סגי לקידוש ועוד יותר נראה דשולחן ומנורה א"צ כלל שיעשה בהם איזה תשמיש לקידוש רק עמידתן על מקומם כיון דבעינן שיעמדו בהיכל שולחן בצפון ומנורה בדרום זה חשיב מלאכתן ומתקדשות בהן (וזה דאמרינן במנחות מ"ט שאין מחנכין את השולחן אלא בלחם הפנים בשבת ולא את המנורה אלא בז' נרותיה בין הערבים היינו שתחילת עבודתן צריך להיות בזה אבל לא שלא יעשו כ"ש קודם) וראיה לזה משולחנות שעשה שלמה דאמרינן במנחות צ"ט די' שולחנות עשה שלמה ולא היו מסדרין אלא על של משה וכן במנורות וא"כ במה נתקדשו הנהו י' שולחנות ובגמרא שם מוכח שהיו לכולם דין שולחן ממש דאמרינן שם לעיל צ"ח ע"ב דאי אפשר לומר שהיו ה' מימין הפתח וה' משמאל הפתח א"כ מצינו שולחן בדרום והתורה אמרה כו' ומוכח שהיה לכולם דין שולחן וע"כ שעמידתן על מקומם היא מלאכתן ומקדשת אותן וא"כ ה"נ בארון שעמידתו על מקומו יכול לקדשו כיון שצריך לעמוד שם (ובזה אתי שפיר דהארון כשנשבה בימי עלי בדין היה שתפקע קדושתיה משום ובאו פריצים וחיללוהו כמו שאר כ"ש וא"כ במה נתקדש אח"כ וע"כ שמתקדש בעמידתו על מקומו מיהו אכתי יש לעיין כיון שהארון היה מהכלים שעשה משה א"כ

משיחתן מקדשתן ולא עבודתן ויש לחקור אם אותן הכלים טעונים משיחה לעולם אף לאחר שנפקע קדושתן או לאח"כ עבודתן מחנכתן ועיין בזה בס' שאלת הכהנים תורה מ"ש על דברי רש"י ע"ז נ"ב ע"ב]:

וכן לפ"ז אתי שפיר בכ"ג ביוה"כ ערבית כשלובש הנדוין להוצאת כף ומחתה וצריכים להיות חדשים ואי צריך עבודה ממש לחינוך הבגדים א"כ אימתי הם מתחנכים כשמוציא הכף והמחתה א"כ כשנכנס להיכל עדיין לא נתקדשו נמצא שנכנס להיכל מחוסר בגדים דהוא במיתה אף בלא עבודה כמ"ש התוס' סנהדרין פ"ג ע"ב ואמאי לא נימא שיכנוס להיכל בבגדי זהב ושם ילבש הבגדי לבן דהחיוב של מחוסר בגדים הוא על ביאה ולא על השהייה] ולפמ"ש דלא בעינן עבודה ממש לחנך הכלים רק שימוש לצורך א"כ כשלובש הבגדים להוצאת כף ומחתה הלבישה עצמה היא שימוש בהם לצורך עבודה ומיד כשלובש אותן הם מתחנכים ונעשים כ"ש:

ובירושלמי יומא פ"ג ה"ו מקשינן ניחא כ"ש של משה שנמשחו בשמן המשחה אלא של שלמה כיון דאין מתקדשות אלא בשעת התשמיש איך כאחד הם קדושים ומקדשים ומשנינן בכניסתם לארץ היו מפנין משל משה לתוך של שלמה וכן בעלייתן מן הגולה כו' ואמרינן שם אי לא מצאו של משה כאחת הם קדושין ומקדשין ע"ש ונראה מזה דלתנך הכלים בעינן שישתמש בהם בדבר שכבר נתקדש קדושת הגוף ולכן היו מפנין מה שכבר נתקדש בשל משה לתוך של שלמה מיהו אי ליכא של משה קדושת הגוף של הדבר שמשתמש בהם וחינוך הכלים באין כאחת והנה לפ"ז יש לעיין במכתשת של בית אבטינס שהיתה כ"ש להרבה שיטות במאי נתקדשה שהרי כתבו תוס' שבועות י"א ד"ה הואיל דזה דאמרינן שם נתנה למכתשת הוכשרה ליפסל בטבול יום כו' הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא אין המכתשת מקדשת משום דאין כ"ש מקדשין שלא בזמן א"נ משום דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור א"כ כיון דמדאורייתא אין המכתשת מקדשת א"כ איך היא מתקדשת שהרי אינה מתחנכת ע"י חולין ואינו שייך ג"כ באין כאחת [וע"כ דברי התוס' אינן אליבא דרבנן בכריתות ו' ע"ב דבכל יום היה מתקן כשיעור ומכניס דא"כ הו"ל כשיעור וגם בזמנו אלא אליבא דרשב"ג התם דרק פיטמה לחצאין כשרה אבל לא לשליש ולרביע] ואין לומר דלעולם אין המכתשת מתחנכת ע"י עבודה דאינה מתחנכת ע"י חולין רק שאני מכתשת בית אבטינס שהיתה מימי משה כדאמרינן בעירוכין א"כ נתקדשה ע"י משיחה חדא דדוחק לומר שאין יכולים לעשות מכתשת אחרת ועוד מדברי התוס' שבועות שם ד"ה מכל מוכח שהיו יכולים לעשות מכתשת אחרת ע"ש:

ואפשר שהיתה יכולה להחנך ע"י אותן ג' מנים שמחזירין למכתשת עיוה"כ שתהא דקה מן הדקה כדאמרינן בכריתות שם ואותן הג' מנים מתקדשין ע"י המכתשת דבזה לא שייך הטעם דאין כ"ש מקדשין שלא בזמנן כיון דהוא בשביל יוה"כ וביוה"כ אי אפשר דאין טחינתן דוחה יוה"כ א"כ אי עביד לה ערב יוה"כ אין זה שלא בזמנו כמ"ש התוס' מנחות נ"א ע"א ד"ה אפי בשתי הלחם כיון דאין אפייתן דוחה שבת כי אפי לה מע"ש לא חשיב שלא בזמנו ותנור מקדשו ע"ש ולא שייך ג"כ דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור שהרי כל הג' מנים הם בשביל יוה"כ שצריך לחפון מהם וא"כ כיון דהקטורת מתקדשת קדוה"ג א"כ גם המכתשת מותחנכת דקדושתן וחינוכן באין כאחת כדאמרינן בירושלמי:

מיהו מדברי התוס' יומא מ"ח ע"א ד"ה מדפסיל נראה דאף קטורת של יוה"כ אינה מתקדשת קודם שנתן לתוך הכף שכתבו שם דהוי אמינא דקטורת של יוה"כ לא תפסל בלינה אף לאחר נתינתה לכף משום דזה דנותנה לתוך הכף ואינו מעייל בחפניו הוא רק משום דלא אפשר אלא לשם קידוש ע"ש ואי קדשתה מכתשת ערב יוה"כ א"כ תפסל משום שקדשה מכתשת ועוד ממקומו הוא מוכרע דאי ערב יוה"כ מתקדשת הקטורת ע"י המכתשת מדאורייתא א"כ תפסל בלינה עד יוה"כ כיון דכל הטעם דאין הקטורת נפסלת בלינה הוא רק משום שאין המכתשת מקדשת מדאורייתא ומוכח דאין המכתשת מקדשתה [מיהו יש לעיין טובא בזה אמאי לא יקדשה המכתשת עיוה"כ]:

ולזה נראה לומר דקידוש מכתשת שאני ואע"ג דאין כ"ש מתחנכים אלא ע"י דברים שנתקדשו קדוה"ג מ"מ קטורת כיון דצריכה כ"ש ועודה חולין [ומשום דכתיב קודש היא שתהא כל מעשיה בקודש כדאמרינן בירושלמי יומא פ"ה ה"א] גם המכתשת מתחנכת ע"י חולין:

ב

ובסכין אם היה כ"ש איכא מחלוקת הראשונים ז"ל דהתוס' חולין ג' כתבו דסכין אינו כ"ש ובשאר מקומות כתבו התוס' דהוי כ"ש ורש"י בסוטה י"ד ע"ב כתב דהסכין נמשח ושיטת הרמב"ם ז"ל דלכתחילה בעינן כ"ש מיהו בדיעבד סגי בקרומית של קנה:

והנה לשיטת התוס' חולין דסכין לא בעינן כ"ש וא"כ אינו נמשח יש לעיין מההיא דזבחים פ"ח ע"א דאמרינן סכין שנפגם אין משחיזין את פגימתה ואם נשמטה אין מחזירין אותה ומייתינן לה לענין כ"ש שנפגמו דאין מתקנין אותן ואמרינן שם דסכין מטרפת היה במקדש ונמנו עליה הכהנים וגנזוה משום כ"ש טעונין גניזה ומוכח דהיה כ"ש ונ"ל לומר דבר חדש דזה דכ"ש טעונין משיחה הוא רק לענין שיקדשו מה שבתוכן וכן משמע מלשון רש"י ז"ל שבועות ט"ו ע"א שכתב ז"ל משיחתן בשמן המשחה

מקדשתן קדושת הגוף ולקדש את הנכנס לתוכו עכ"ל אבל לענין שאר דברים י"ל דסגי קדושת פה י"ל דין כ"ש דטעונין גניזה ואין עושין אותן של עץ:

ובמנחות פ"ח גבי הין שעשה משה לשמן המשחה דכתיב ושמן זית הין איכא למ"ד שהיה לדורות ואיכא למ"ד דלפי שעה הוא דעבדיה ואיגנז ע"ש ומכלל שהיה טעון גניזה וע"כ אותו ההין לא היה כלי שרת גמור דליכא למימר דשמן המשחה היה צריך לקדש בכ"ש כמו קרבנות דבמה נתקדש אותו ההין דהכלים שעשה משה רק משיחתן מקדשתן וא"כ זה ההין שכל עצמו לא היה רק לעשות בו שמן המשחה א"כ ע"כ לא נמשח ומ"מ היה טעון גניזה ככ"ש וע"כ לענין גניזה אינו טעון משיחה דגם קדושת פה מהני להיות כ"ש וטעון גניזה:

וגם מאותן הכלים הטעונים משיחה יש ללמוד דאפשר לכלים שיהיה להם כ"ש ולא יקדשו אחרים דהא מידות הוא למ"ד שנמשחו בפנים ולא נמשחו מבחוץ הבירוצין חול דאין הצד החיצון שלהם מקדש ואע"ג כשנמשחה הכלי מבפנים כל הכלי נעשית כ"ש לענין כל הדינים מ"מ לענין לקדש את הקרבנות לא מהני מה שכל הכלי היא כ"ש ואינו מקדש אלא מקום המשיחה א"כ אותן הכלים שאינן מקדשות הקרבנות שלא נמשחו כלל אין ללמוד מזה שאין להם דין כ"ש לענין שאר דברים וזה שכתב רש"י ז"ל בשבועות תרתי דמשיחתן בשמן המשחה מקדשתן קדוה"ג לכ"ש ולקדש את הנכנס לתוכו והיינו דגם לקדש את הכ"ש עצמן קדוה"ג טעון משיחה הוא משום דהא בהא תליא דזה דכ"ש י"ל קדוה"ג ויש בהם מועל אחר מועל אמרינן במעילה י"ט ע"ב משום ק"ו אם אחרים מביאין לידי קדושה הן עצמן לא כ"ש היינו כיון שהכ"ש מקדשין אחרים קדוה"ג יש גם להם קדוה"ג וזה דוקא שייך באותן כ"ש שמקדשים אחרים והיינו אותם שנמשחו:

ולפ"ז נראה בסכין אף אי נימא דא"צ להיות כ"ש וא"כ הסכין לא נמשח וכשר אף סכין של הדיוט מ"מ אותן הסכינים שהיו במקדש שהיו באין משל הקדש כיון שי"ל קדושת פה והם לצורך הקרבנות י"ל דיני כ"ש דאין מתקנין אותן דאין עניות במקום עשירות וטעונין גניזה דכל כלים שבמקדש י"ל דין כ"ש לענין זה:

ולפ"ז נראה במידות של יבש למ"ד דלא נמשחו כיון דעכ"פ היו המידות משל קודש ולא היה מודד בשל הדיוט דהא בר"פ ב' מידות נפקא לן מקרא דב' מידות של יבש היו צריכות להיות במקדש וליכא פלוגתא בזה אין עושין אותן של עץ וטעונין גניזה כשאר כ"ש:

ובזה אתי שפיר בקלפי דהיתה של חול ומקשינן וליקדשה והיינו שיקדשו עתה משום כבוד מצוה כמ"ש הריטב"א ז"ל שם ומשנינן א"כ הו"ל כ"ש וכ"ש של עץ לא עבדינן

ואע"ג דהקלפי לא נמשחה מ"מ אם יקדשה עתה יהיה לה דין כ"ש ולא יהא אפשר לעשותה של עץ ועיין בריטב"א שם:

והרמב"ם ז"ל ס"פ י"ב מהל' מעה"ק כתב דהמחבת ומרחשת היו מכלי השרת ותנור של מקדש של מתכת היה ודקדק הלח"מ בפ"ה מהל' תמידין הלכה ז' מלשונו שלא היה התנור כ"ש גמור משחילקן ועוד דהא ס"ל להרמב"ם ז"ל דאין התנור מקדש ליפסל בלינה ע"ש ולפמ"ש י"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דהתנור לא נמשח ומש"ה אינו מקדש ליפסל בלינה ומ"מ היה של קודש ומש"ה י"ל דין כ"ש שצריך להיות של מתכת מיהו איכא עוד סתירות בדברי הרמב"ם ז"ל שם ולקמן אי"ה נבאר זה]:

ובעיקר הדין אי הסכין היה צריך להיות דוקא מכ"ש הנה בפסחים ס"ו במעשה דהיילל גבי שכח ולא הביא סכין מע"ש כו' ואמרינן מי שפסחו טלה תוחב לו בצמרו כו' והקשו התוס' שם הא סכין בעי כ"ש ותי' שהקדישום ע"ש ויש לעיין ע"ז הא אמרינן בירושלמי יומא דכ"ש צריך להיות תחילת עשייתן לכ"ש ואם נעשו להדיוט אין עושין אותן לגבוה וכן מה דאמרינן בפסחים ע' בסכין שנמצאת בי"ד שוחט בה מיד ע"ש ואמאי שמא לא עשו אותה על דעת כ"ש ואפילו אי נימא דסתם סכינים בי"ד עשויין בשביל פסח ותחילת עשייתן להקדישן לכ"ש מיהו קופיץ שנמצא בי"ד אם חל י"ד להיות בשבת וכן בהיה הקופיץ קשור לסכין דאמרינן שם דשוחט בו מיד ואמאי כשר הקופיץ לשחיטת קדשים הא סתם קופיץ אינו לשחיטה כ"א לשבירת עצמות והבעלים לא עשאו אלא לשבור עצמות כדאמרינן שם א"כ אמאי כשר לשחיטת קדשים הא אינו נעשה לכ"ש מתחילה ועוד בירושלמי שקלים פ"ד ה"א גבי כהן שעשאה לו אמו כתונת מוסרה לציבור ועובד בה עבודת יחיד איכא מ"ד התם דר' יוסי היא דמהני מסירה לציבור ואיכא מ"ד דבמכשירי קרבן לכ"ע משתנה מיחיד לשל ציבור ע"ש א"כ למ"ד דאף במכשירי קרבן לא מהני מסירה לציבור א"כ תקשה מהילל איך היה מהני בהסכין שהקדישום אח"כ ומסרום לציבור כיון שנעשו משל הדיוט איך מהני מסירה לציבור [וע"ז דבעינן למימר בהירושלמי דאף בכ"ש לא מהני מסירה לציבור יש לעיין ממתני' דשקלים פ"ו מ"ה בי"ג שופרות שהיו במקדש ואחת מהן היתה זהב לכפורת ופי' רש"י ז"ל יומא נ"ה ע"ב דהיינו למזרקות ומוכח דבאין מנדבת יחיד כשמוסרה לציבור מיהו בעיקר מה שפי' רש"י ז"ל דהאי זהב לכפורת הוא למזרקות הוא נגד התוספתא שקלים שם דהאי כפורת הם ריקועי פחים לבית קה"ק והרגמ"ה תמורה כ"ג פי' בענין אחר לגמרי שהוא לקדשי ב"ה לכלים המצופים זהב ויש לעיין ע"ז מהתוספתא]:

ג

והנה הכלים שי"ל מקום קבוע במקדש הם השולחן והמנורה ומזבח הזהב והכיור וכנו ועל הפרוכת יש לחקור אם חשיבא ככ"ש לענין כל הדינים ובכלל אי חשיבא ככלי והנה התוס' ביצה י"ד ע"ב ד"ה מפני מה אמרו וילון טמא כו' הקשו למה הפרוכת מקבלת טומאה אמאי לא הוי כשאר מחיצות הבית וכתבו דמקבלת טומאה מדין אהל דהוי כייפי לה על הארון עוד הוכיחו שם דמקבלת טומאה ג"כ בתורת כלי וכתבו הטעם די"ל דין כלי משום דבמדבר היו נושאים בתוכה כלים ע"ש והנה זה דהפרוכת היא אהל וגם כלי מבואר להדיא ביומא ע"א ע"ב דאמרינן שם דנין בגד מבגד לאפוקא פרוכת דאהל הוא ושם ע"ב ע"א אמרינן דנין כלי מכלי כו' ומוכח דהוי אהל וגם הוי כלי מיהו אכתי יש לדון אי חשיבא כ"ש משום שמזין עליו את הדם והנה בירושלמי שקלים פ"ד ה"ב אמר שמואל נשים האורגות בפרוכת נוטלין שכרן מתרומת הלשכה רב חונה אמר מקדשי ב"ה ואמרינן במאי פליגי שמואל עביד לה כקרבן רב חונה עביד לה כבנין וכתב שם הגר"א זצ"ל בהגהותיו ז"ל נ"ל עבד לה ככלים כי כן תנא דבי ר"י כ"ש באין מתרומת הלשכה ול"ג כקרבן דלכלים מסתבר לדמותן יותר מלקרבן אע"ג דקרבן נמי אתי מתרומת הלשכה עכ"ל ולפ"ז אי פרוכת חשיבא ככ"ש לכאורה תלי בפלוגתא דשמואל ור"ח:

ובעיקר מה שתמה הגר"א ז"ל על גירסת הירושלמי אשר לפנינו דשמואל עביד לה כקרבן הא לכלים מסתבר יותר לדמותן מלקרבן נראה לענ"ד לומר דמש"ה אמרינן דעביד לה כקרבן ולא ככלים דאיכא נפקותא דכלים אין באין מתרומת הלשכה אלא ממותר התרומה כמ"ש התוס' כתובות ק"ו ע"ב ועיקר מצותן לבוא ממותר נסכים כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' שקלים ה"ב אבל פרוכת דינה כקרבן דכל עיקרה אינה באה אלא מתרומת הלשכה ונהוה הטעם דבאה מתרומת הלשכה לפי שלא רק הקרבנות עצמן אלא כל הצריך לקרבן בא מתרומת הלשכה דאף לשון של זהורית שקושרין בראש המשתלח כדי שלא יתחלף עם אחר בא מתרומת הלשכה כדאמרינן בשקלים פ' התרומה א"כ הפרוכת שצריך להזות עליה הדם ביוה"כ הוא צורך הקרבן ודינו כקרבן עצמו וזה דשאר כ"ש אף שהם ג"כ צורך הקרבן ומ"מ אין באין מתרומת הלשכה אלא ממותר התרומה הוא משום דאין תרומת הלשכה אלא לקרבנות של שנה זו אבל הכ"ש שהן לצורך כל הקרבנות מש"ה אין באין מתרומת הלשכה אלא ממותר התרומה אבל פרוכות של ק"ק שהיו מחדשין בכל שנה כדאמרינן במתני' דשקלים פ' בתרא דשנים היו עושין בכל שנה ובתוספתא שקלים אמרינן שהיו מחליפין אותן ערב יוה"כ א"כ היא רק צורך הקרבן

של שנה זו דמשום מעלה של הזאות יוה"כ היו עושין הדשן] ולפיכך נעשית מתרומת הלשכה:

ד

והמנורה מעשיה מבואר בש"ס וברמב"ם ומצינו פלוגתא רק בנרותיה איכא למ"ד דהוי קביעי נרות ולא היה מסלקן רק כופה אותן בשעת הטבה ואיכא למ"ד דלא הוי קביעי ובשעת הטבה מסלקן ומניחן באוהל כדאמרינן במנחות פ"ח ע"ב:

והנה יש לעיין למ"ד דהיה מסלק הנרות מן המנורה בשעת הטבה א"כ אותה שעה המנורה פסולה דהא ז' נרותיה מעכבין זא"ז [מנחות כ"ח ע"א] וכיון דבעינן שיהא נר מערבי דולק תמיד א"כ אותה שעה דלאו שם מנורה עליה נמצא שאינו דולק במנורה ועוד איכא למ"ד בחגיגה ספ"ג דאף במנורה בעינן תמיד שלא יהי' ההיכל שעה אחת בלא מנורה וצ"ל דזה דז' נרותיה מעכבין היינו רק שאם נאבד אחד מהם נפסלת המנורה אבל כשישנם אף כשאינן במנורה מ"מ שייכים אליה ואינה נפסלת בשביל זה (וכמו לענין טומאה דכל שההדיוט יכול להחזירה חשיב ככלי אחד] וגדולה מזו יש לדקדק מההיא דשבת כ"ב ע"ב גבי הדלקת המנורה מנר מערבי דמקשינן התם והא הכא דקביעי נרות ואי אפשר לאדלוקי אלא בקינסא ופי' רש"י ז"ל דס"ל כמ"ד דהנרות היו קבועין וא"י לסלק את הנר מערבי ולהדליק בו את שאר הנרות ומכלל דאי הוי ס"ל דהנרות לא היו קבועין הוי אתי שפיר שהיה מסלק הנר מערבי מהמנורה ומדליק בו את השאר ואע"ג דבעינן שיהא נר מערבי דולק תמיד וכי מסלק אותה שעה אינו דולק בהמנורה ומוכח מזה דאף כשמסלק הנר מערבי מן המנורה חשיב כמו שדולק בהמנורה ואף שאינו עוד לפני ה' דבעינן שיהא נר מערבי דולק בצד מערב וכי מסלקו ממקומו נמצא דאינו עוד לפני ה' במערב וע"כ צ"ל כיון דשייך הוא למערבה של מנורה אף כשמסלקו הוי כמו שהוא במקומו:

ה

ומקום המנורה הוא בדרום כנגד השולחן ומזבחים י"ד ע"א מוכח דכל צלע צפון של ההיכל ראוי לעמידת השולחן ואף באולם אי קדושת היכל ואולם חדא מילתא היא וא"כ לפ"ז כל צלע דרום ראוי לעמידת המנורה דלעולם בעינן מנורה כנגד השולחן כדאמרינן ביומא ל"ג ע"ב דבעינן דחזו אהדדי ומזבח הזהב מקומו באמצע ומשוך כלפי חוץ קימעא כדאמרינן שם ואם אין אלו כלים על מקומם אמרינן בירושלמי שקלים פ' התרומה רמ"א דהפרוכת השולחן המנורה והמזבחות מעכבין את הקרבנות ופי' הק"ע שם דכל שאינם על מקומן אין שום קרבן ראוי להקריב וחכ"א אינו מעכב אלא הכיור והכן בלבד

ואמרינן שם דלא פליגי כאן בעבודת פנים כאן בעבודת חוץ דבעבודת פנים מעכבין כולם ובעבודת חוץ אינו מעכב רק הכיור והכן והגר"א ז"ל גרס התם הקרן והכרכוב ותמה עליו הגה"ש שם דהא בירושלמי יומא מבואר להדיא דהכיור והכן מעכבין ע"ש]:

והנה מה דאמרינן דבעבודת פנים מעכבין כולם יש לעיין מהא דאמרינן בזבחים נ"ט מזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו ע"ש וקשה נהי דהמקום ג"כ מקודש להקטרת קטורת מ"מ כיון שהכלי אינו על מקומו א"כ כל עבודות פנים פסולות דאף סידור השולחן פסול אם אין מזבח הזהב על מקומו א"כ גם קטורת בכלל דאף קטורת מעבודות פנים היא (לכן נראה כפי' אחר שיש בק"ע שם דרק עליהן פסולה עבודה אם אינן על מקומן ולא שכל עבודות פנים פסולות]:

ובהכיור והכן דאמרינן בירושלמי שקלים שם דמעכב אף בעבודת חוץ ובירושלמי יומא פ"ד ה"ה אמרינן דבכל הכלים מקדשין קידוש ידים ורגלים ומקשינן הא אמרינן דהכיור והכן מעכבין ואמרינן תפתר מקומן מעכב ופי' הק"ע שם דזה דבכל הכלים מקדשין הוא דוקא כ"ז שהכיור והכן עומדין על מקומן אבל כשאינן על מקומם אף בשאר כלים אי אפשר לקדש ובשקלים פי' הק"ע דמקומן מעכב שאין קרבן כשר להקריב אם אינן על מקומם והנה בזבחים כ"א ע"א כתבו התוס' ד"ה כיור דבלילה לאחר ששקעו הכיור בבור שלא יהו מימיו נפסלים בלינה היו מקדשין לתרומת הדשן ממים שהיה להם בכ"ש אחר ע"ש וקשה הא כשאין הכיור על מקומו אף בשאר כ"ש אין מקדשין ומוכח דהתוס' מפרשים דברי הירושלמי בענין אחר:

והנה בכ"ש אם י"ל קדוה"ג ואין להם פדיון או רק קדושת דמים רבו המחלוקות בזה בין הראשונים ז"ל והרמב"ם והרמב"ן ז"ל כתבו שי"ל קדוה"ג ובעל המאור ועוד חלקו ע"ז ובדברי רש"י ז"ל מצאתי סתירה דבשבועות ט"ו ע"א כתב דמשיחתן בשמן המשחה מקדשתן קדוה"ג כו' וא"כ לדורות דהחינוך הוא במקום משיחה הם ג"כ קדושים קדוה"ג מיהו בע"ז נ"ד ע"ב גבי כלים שהזניח אחז במלכותו דדייקינן בגמרא דאף דאין אדם אוסר דשא"ש מ"מ ע"י מעשה אסרה פי' רש"י ז"ל כיון שגנזום ולא אמרינן שיפדו ויהו מותרים להדיוט ש"מ דאף להדיוט אסורים משום תשמיש עכו"ם ע"ש ואיך היו נפדים אם כ"ש י"ל קדוה"ג הא בקדוה"ג ליכא פדיון רק בבהמה כדאמרינן במנחות ק"א ומוכח מזה דס"ל דאי"ל קדוה"ג:

והרמב"ם ז"ל דס"ל דכ"ש אי"ל פדיון כתב בפ"א מהל' כלי המקדש הי"ד דכלי הקדש שנקבו או שנסדקו אין סותמין אותן אלא מתיכין אותן ועושין אותן חדשים עכ"ל והנה ליישב דברי רש"י ז"ל שהבאתי דלא להוי סתרי אהדדי נראה לומר דאף אי כ"ש י"ל

קדוה"ג הוא רק כ"ז שהם כלים אבל אם יתיכו אותם בטל קדושתן דכל קדושתן הוא רק בתור כלים ולא שייך בזה לומר קדוה"ג לא פקע בכדי דכל שמתיכן ועושה אותן כלים חדשים פנים חדשות באו לכאן וצריכים חינוך אחר לקדשן קדוה"ג וא"כ בכלים של אחז נהי דאי אפשר להתיכן ולעשותן כ"ש כיון שנאסרו מדין נעבד דהאיסור הזה אינו דוקא בתורת כלי דכל שמשתמשים בו לעכו"ם נאסר וחל האיסור אף על המתכת דאסור לעשות ממנו כלים לגבוה מ"מ אי לא היה נאסר להדיוט היו יכולים לאחר שהתיכן לפדותן דאין להם תו קדוה"ג ומדגנזום ש"מ דאף להדיוט נאסרו:

ובתוס' שם נ"ב ע"ב כתבו דהכלים של אחז לא נאסרו אלא לגבוה [ופי' דברי הש"ס כן דדייק כיון דמעשה זוטא כמו השתמשות בכלי לעכו"ם אוסרת לגבוה אעפ"י דאינו שלו א"כ מעשה רבה אוסרת אף להדיוט ע"ש] והנה יש לעיין אי ס"ל יש שינוי בנעבד לגבוה [והכא קי"ל הלכתא] אמאי גנזום ואמאי לא התיכום ועשאום חדשים לכ"ש וכמו כל כ"ש שנפגמו שמתיכין ועושין אותם חדשים וכמ"ש הרמב"ם ז"ל וצ"ע:

והמל"**מ** פ"ה מהל' מעילה הי"ד חקר בכ"ש שניקבו ששוב אינם ראוים לעבודה אם יש בהם מעילה אי הו"ל דבר שנעשית מצותו או כיון דיכול להתיכם ולעשות אותם כלי מחדש וכמ"ש הרמב"ם אפשר דראוי למצותה הם ויהיה בהם דין מעילה ולא נגמרה מצותם עכ"ל:

ולענ"**ד** נראה דרק דין מעילה יש בהם דכיון דראויים להתיכם ולעשות כלי מחדש א"כ יש בהם צורך גבוה אבל מועל אחר מועל דאינו רק בקדוה"ג כיון דהתיכן פקע קדוה"ג שלהם וכמ"ש וזה שכתב המל"מ הטעם דיש בהם מעילה משום דראויים להתיכם אין זה הטעם שייך בכל כלים דהא בסכינים שנפגמו כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' כלי המקדש דגונזין אותן (והטעם לפי שאינם ראויים להתכה] ולפ"ז אין בהם מעילה אם נפגמו אך נראה דלענין שימעלו בהם א"צ לטעם דאפשר להתיכם דאף דכ"ש שניקבו או שנפגמו אין מתקנין אותן מ"מ בשעת הדחק מתקנין אותם היכא דליכא אחרים וכדמוכח מפ' בתרא דעירובין דאמרינן שם דבן לוי שנפסקה לו נימא בכינורו בשבת קושרה או עונבה ואע"ג דכלי שיר הם כ"ש כדאמרינן בסוכה נ' ע"ב מ"מ בשעת הדחק דמיירי התם דליכא אחר מתקנין ומש"ה יש בהם מעילה דעדיין יש בהם צורך גבוה:

סימן ג

כלי שרת מקדשין

א

כללי קידוש כ"ש בקיצור הם שהכ"ש מקדשין את מה שבתוכן קדוה"ג לענין שאי"ל פדיון והוכשרו ליפסל בטבול יום ובמח"כ ובלינה ואי מקדשין ליפסל ביוצא איכא פלוגתא דרבוותי וכ"ש אין מקדשין אלא בזמנן ואין מקדשין יותר מכשיעור ואין מקדשין אלא מתוכן ואין מקדשין אלא בקודש היינו בעזרה ואי מקדשין שלא מדעת איכא פלוגתא בהש"ס עוד איכא פלוגתא בהש"ס במידת יבש ובתנור אי מקדשין ועתה נבאר הדינים אחד אחד:

גרסינן במנחות צ"ה ע"ב במתני' אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ואינן דוחות את השבת ובגמרא מקשינן עלה היא גופא קשיא לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מידת יבש לא נתקדשה ואפייתן בפנים אלמא מידת יבש נתקדשה ואמרינן מאי קושיא דילמא עשרון לא מקדש תנור מקדש אלא הא קשיא אפייתן בפנים אלמא תנור מקדש ואין דוחות את השבת איפסלו בלינה ומסקינן בקושיא וכתבו התוס' שם דתברא מי ששנה זו כו':

והרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' תמידין פסק בלחם הפנים דלישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ואין דוחות את השבת והקשה הלח"מ שם מדברי הרמב"ם ז"ל סתרי אהדדי כיון דפסק דאפייתן בפנים א"כ ס"ל דתנור מקדש א"כ אמאי אין דוחות את השבת הא איפסלו בלינה וכדמקשינן בגמרא עוד הקשה דהא הרמב"ם ז"ל פסק בחביתין דדוחין את השבת משום דהמחבת היא כ"ש ואי אפי לה מאתמול איפסיל בלינה א"כ ע"כ ס"ל דכ"ש מקדשין ליפסל בלינה והרמב"ם ז"ל ס"ל דתנור כ"ש שכתב בפי"ב מהל' מעה"ק דתנור של מקדש של מתכת היה וע"כ הטעם משום דתנור כ"ש וכ"ש אין עושין של חרס אלא של מתכת א"כ אי אפי להו מערב שבת יפסלו בלינה עוד הקשה הלח"מ שם דהא הרמב"ם ז"ל פסק דמידת יבש נתקדשה א"כ מיפסלי בלינה גם משום דהעשרון מקדשן וכתב הלח"מ שם לתרץ ז"ל דהרמב"ם ז"ל אינו מפרש בההיא דמנחות צ"ה דתברא אלא תירוץ המשנה דהתנור מקדש קצת שתהא אפייתו בפנים אבל לא שיפסל בלינה ודייקא לשון הרמב"ם ז"ל בהל' מעה"ק שכתב דמחבת ומרחשת היו בעזרה ושתיהן מכ"ש ומקדשין ותנור של מקדש של מתכת היה ומדלא כתב שהיא מכ"ש כמו מחבת ומרחשת מכלל שאינו מקדש לגמרי כו' אבל מ"מ הא דעשרון שהקשיתי צ"ע עכ"ל הלח"מ שם:

ונראה לענ"ד לבאר שיטת הרמב"ם ז"ל דהנה כדברי הרמב"ם ז"ל כן הוא ברש"י מעילה ט' וכן ברגמ"ה שם דאמרינן שם במתני' דשתי הלחם ולחם הפנים כיון שקרמו פניהם בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמח"כ כו' וכתב רש"י ז"ל קרמו פניהם היינו תחילת

עשייתן וההוא קרומא חשיב להכשיר ליפסל בטבול יום כו' כמו שחיטה דק"ק והכא ליכא בלינה משום דשתי הלחם אין נאכלים לא פחות משנים כו' עכ"ל וכן בלחם הפנים כתב שם וה"נ ליכא בלינה דלחה"פ נאכל לשמונה כו' עכ"ל רש"י ז"ל וכ"כ הרגמ"ה שם וכתב עוד דאם יש ספר שכתוב בלינה קסבר לאחר זמן אכילתן נפסלין בלינה וכן בלחם הפנים לאחר זמנן נפסלין בלינה עכ"ל והיינו כהרמב"ם ז"ל דתנור מקדש לכל דבר חוץ מלינה:

והנה הטעם דאין נפסלין ע"י התנור בלינה יש להבין מדברי רש"י ז"ל והרגמ"ה בעצמן שם דנראה דמפרשים דזה דהתנור מקדש אינו כשאר קידוש כ"ש דמתן בכלי מקדש דהכא הוא מין קידוש אחר דעשייתן ותיקונן של הלחם היא המקדשת אותן וכמה שכתבו דקרמו פניהם היינו תחילת עשייתן וההוא קרומא חשיב להכשיר ליפסל בטבול יום כו' כמו שחיטה דק"ק אלמא דהקרימה עצמה מקדשת שהיא תחילת עשייתן [או כלשון הרגמ"ה תחילת תיקונן] והוא ענין קידוש אחר דהתיקון מקדש וכעין זה מצינו בתוס' זבחים ל"ד ע"א ד"ה שקדש על הא דאמרינן שם בעצים שקדשו בכלי והקשו מאי קידוש כלי יש בעצים הא הקורדום שמבקעין בו אינו כ"ש ותי' ז"ל ונראה דקידוש כלי דענים היינו דמשפי להו לגיזרין אע"ג דקורדום לאו כ"ש הוא כדאמר במנחות עצים כמה דלא משפי להו לגיזרין לא מיתכשרי עכ"ל ומוכח דאע"ג דהקורדום אינו כ"ש מ"מ תיקון מה דמשפי להו לגיזרין מקדשת אותן וכעין זה כתב הריטב"א ז"ל שבועות י' ע"ב גבי קטורת דמשנחנה למכתשת נפסלת בטבול יום וז"ל דהא ליכא למימר דהמכתשת כ"ש שהרי אין משרתין בו בקודש ועוד דא"כ היתה נפסלת ביוצא חוץ לעזרה אלא רבא סבר דקטורת קדושת הגוף מקדשה לה לכשתנתן למכתשת שנכנסת בזיקת קטורת עכ"ל היינו אע"ג דהמכתשת אינה כ"ש מ"מ מה שנעשית לקטורת ע"י המכתשת זו המקדשת אותה] וה"נ בלחם דהקרימה בתנור דע"י זה נעשית לחם זה התיקון מקדשה קדוה"ג אף אם אין התנור כ"ש וכמו השפוי בגיזרין:

ונראה דמה שהכריח לרש"י ז"ל ולהרגמ"ה לפרש דהתיקון מקדש ולא שהתנור מקדש כשאר כ"ש משום דק"ל קושית התוס' במעילה שם ח' ע"א ד"ה קרמו שהקשו ל"ל קרמו פניה כניסתו בתנור ליקדשיה כשאר כ"ש דתכף משנכנס הדבר לתוכו מתקדש ע"ש ומש"ה פירשו דהכא אין זה קדושת כ"ש כ"א קדושת התיקון ומש"ה בעינן דוקא קרמו דזהו תיקונן:

ועל מה שתי' בתוס' שם דמש"ה בעינן דוקא קרמו משום דזה דכ"ש מקדשין הוא דוקא כשנעשה כל הראוי ליעשות בו והתנור נעשה לאפות בו הפת וא"כ בעינן שיקרמו פניה

עכ"ל והנה יש להקשות דע"כ זה דכ"ש שהן למלאכתן אין מקדשין אלא ע"י מלאכתן הוא רק ליקרב אבל ליפסל מקדשין אף שלא ע"י מלאכתן דאמרינן בזבחים פ"ח ע"א דאין מידות היבש מקדשין את הלח ואין כלי הלח מקדשין את היבש וכתב רש"י ז"ל דמידות הלח שהיו שם הין וחצי הין כו' דכיון דהנך לא חזו ליבש למדה למדוד והן לא נמשחו אלא למדידה לפיכך אין מקדשין אלא ע"י מדידה עכ"ל היינו דמידות אין מקדשות אלא ע"י מלאכתן והיינו ע"י מדידה ומש"ה אין מקדשין את היבש משום דליכא מדידה ומ"מ אמרינן שם לקמן בגמרא דזה דאין מקדשין את היבש הוא רק ליקרב אבל ליפסל מקדשין אלמא דאף אותן כ"ש שאין מקדשין רק ע"י מלאכתן מ"מ ליפסל מקדשין אף שלא ע"י מלאכתן ואף דבר דלא חזי להו כלל כמו מידות הלח את היבש מקדשין ליפסל וא"כ אם התנור נמשח והוי, כשאר כ"ש א"כ אף אם התנור אינו מקדש רק ע"י מלאכתו היינו ע"י אפיה מ"מ ליפסל היה לו לקדש אף שלא ע"י מלאכתו דאף קמצים שאינו ראוי לו כלל היה צריך לקדש ליפסל וא"כ ליפסל היה בדין שיקדש הלחם תכף משנכנס לתוכו אף שלא ע"י מלאכתו ובמתני' קתני דאף ליפסל בטבול יום כו' בעינן דוקא קרימה בתנור:

והש"מ במעילה שם ג"כ הקשה קושית התוס' ל"ל קרימה בתנור ותי' בענין אחר וז"ל א"נ דהאי קרמו פניה בתנור נקט משום סיפא היינו על מה דקתני דהוכשרו ליסדר על השולחן ולזה בעינן קרימה דכ"כ דלא קרמו לא הוי לחם ואינו ראוי לישדר ע"ש והיינו דמפרש דליפסל בטבול יום כו' מתקדש תכף רק ליסדר בעינן קרימה והנה לפי פי' הש"מ תשאר קושית התוס' מנחות נ"ז ע"ב ד"ה ושמעינן על הא דמקשינן התם לר"ע דמרבה לחם הפנים לחימוץ הא ס"ל לר"ע דמידת יבש לא נתקדשה והקשו בתוס' שם מאי קושיא דילמא ס"ל לר"ע דתנור מקדש א"כ כיון שנתקדש הלחם בתנור איכא עליה איסור חימוץ ותי' שם כיון דמתקדשות בתנור לאחר שקרמו פניה שוב אי אפשר להם לבוא לידי חימוץ ע"ש וא"כ להש"מ דהתנור מקדש תכף ורק ליסדר על השולחן בעינן קרימה א"כ תשאר קושית התוס' דלאחר שנתנן בתנור כיון דנתקדשו אסורין מלחמץ דלא גרע מעשרון דאי ס"ל מידת יבש נתקדשה אסורין בחימוץ תכף כדאמרינן בגמרא שם:

והנה לפי' רש"י ז"ל והרגמ"ה דקרימה בתנור הוא קדושת התיקון ולא כשאר קידוש כ"ש אתי שפיר הא דאמרינן ביומא ל"ח גבי בית גרמו שלא רצו ללמד והביאו חכמים אומנים מאלכסנדריה הללו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ והללו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים הללו פתם מתעפשת והללו אין פיתם מתעפשת וכששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא כו' וחזרו בית גרמו למקומם כו' ונראה משם דרק

משום שהיה פיתם מתעפשת חזרו בית גרמו למקומם וקשה דתיפוק ליה כיון דהללו היו אופין מבחוץ אין התנור מקדש דאין כ"ש מקדשין אלא מתוכן וליכא למימר שהדפוסים שהיה אופה בהן הם המקדשים שהרי כתבו התוס' מנחות צ"ד ע"א ד"ה ובדפוס דהלחם לא היה תוך הדפוס א"כ אכתי לא הוי מתוכן [ובפ' התכלת מ"ו ע"א ד"ה ואיזו כתבו דאי אפי בתנור ד' חלות כאחד אין התנור מקדשן דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור כיון דא"צ אלא לשתי חלות ואי הדפוס מקדש הא בכל דפוס אין רק חלה אחת כדאמרינן בר"פ שתי הלחם] ולפמ"ש רש"י ז"ל והרגמ"ה אתי שפיר דאין זה קידוש כשאר כ"ש רק שהתיקון מקדשו א"כ לא בעי דוקא תוך כלי וכמו הקורדום דמקדש לעצים אע"ג דאי"ל תוך:

ואתי שפיר ג"כ מה דחשיב במתני' דמעילה רק שתי הלחם ולחם הפנים דמשקרמו פניהם בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום כו' ואמאי לא חשיב ג"כ מנחת מאפה תנור דרק בשתי הלחם ולחם הפנים דבעינן לחם זה שנעשים לחם ע"י קרימה בתנור חשיב תחילת תיקונן דקרימה הוא השיעור שנעשה לחם כדאמרינן בפ' התודה ע"ח ע"ב] וכמו בשפוי שנעשים לגזירים וכמו במכתשת שנעשית לקטורת אבל במנחת מאפה לא כתיב לחם כלל א"כ אין זה תחילת תיקונו אלא הוי כשאר מנחות שיש בהם עשיות הרבה יציקה ובלילה אפיה וטיגון ולא שייך קרימה בתנור לקדשן ובכלל יש לחקור אי צריך קרימה בתנור במנחת מאפה כיון דלא כתיב בה לחם ואפשר דסגי באפיה כמו לענין שבת דלא בעי קרימה ועיין תוס' שבת כ' ע"א ד"ה איבעיא]:

והנה ממה שכתב רש"י ז"ל בלחם הפנים דהקרימה היא תחילת עשייתן וחשיב להכשיר ליפסל בטבול יום כו' כמו שחיטה דק"ק נראה דרש"י ז"ל ס"ל הכא דאף קדושת השחיטה היא קדושת התיקון שע"י השחיטה נעשית זבח וזה מקדש אותה ולא כקידוש שאר כ"ש [ובזה ניחא שפיר אותן השיטות דס"ל דסכין א"צ להיות כ"ש כיון דאין זו אלא קדושת התיקון א"צ כ"ש וכמו קורדום דא"צ להיות כ"ש]:

והנה מכל זה מתיישב מ"ש רש"י ז"ל והרגמ"ה דאין התנור מקדש הלחם ליפסל בלינה כיון דאין זה קידוש כ"ש כי אם התיקון מקדשו אינו נפסל בלינה דרק קידוש כ"ש מכשיר ליפסל בלינה והנה רש"י ז"ל מדמה התם קידוש התנור לשחיטה ושחיטה אינה מכשרת ליפסל בלינה דהא איכא קדשים הנאכלים לב' ימים ומשנשחט הזבח הוכשר ליפסל בטבול יום ובמח"כ אבל לא בלינה ואינו נפסל אלא לאחר זמנו היינו קדשים הנאכלים ליום אחד נפסלים בעמוד השחר והנאכלים לב' ימים נפסלים לאור שלישי דהשחיטה מכשרת אותן ליפסל רק אחר זמנן כל אחד ואחד אחר זמנו אבל לא בלינה ממש ורק

כ"ש מקדשין ליפסל בלינה אף לדברים שאין להם זמן כלל דהא אף מי כיור אמרינן בזבחים כ' דנפסלים בלינה כיון דקדשי בכ"ש ע"ש אבל הקרימה בתנור דאינה קידוש כ"ש רק שהתיקון מקדשו הו"ל כשחיטה דאין הסכין מקדישו ליפסל בלינה ממש אלא ליפסל לאחר זמנו א"כ בשתי הלחם דנאכלים לב' ימים ואחר זמנן הוא לאחר עצרת וכן בלחם הפנים דנאכלים לח' ימים ואחר זמן שלהם הוא לאחר שבת הבא אין נפסלים אלא לאחר זמנם וזהו שכתב הרגמ"ה שם דאם יש ספר שכתוב בלינה קסבר לאחר זמן אכילתן נפסלות בלינה. עכ"ל היינו דהקרימה בתנור מכשרת אותן ליפסל אחר זמנן:

ובזה אתי שפיר ג"כ הא דאמרינן בשבועות י"א בקטורת משנתנה למכתשת אינה נפסלת בלינה הואיל וצורתה כל השנה כולה וכתבו התוס' שם היינו לפי דמתחילה עושין אותה בשביל כל השנה כולה אינה נפסלת בלינה ובזה אתי שפיר כיון דקדושת הקטורת במכתשת היא קדושת התיקון כמ"ש הריטב"א ז"ל שם דהמכתשת אינה כ"ש רק דמה שנעשית לקטורת ע"י המכתשת זהו מקדשה א"כ כיון דאין זה קידוש כ"ש כ"א קדושת התיקון אינה מכשרת רק ליפסל לאחר זמנה ולא בלינה ממש וכיון דקטורת היא בשביל כל השנה אינה נפסלת בלינה:

והנה כמו שמתיישב דברי רש"י ז"ל והרגמ"ה כן מתיישבין דברי הרמב"ם ז"ל דהא שיטה אחת להם דהתנור מקדש ליפסל בטבול יום ובמח"כ אבל לא בלינה ובעיקר זה דקדושת התנור אינה כשאר קידוש כ"ש אלא קדושת התיקון לאו כ"ע היא דהא במנחות צ"ה לפי מה דמקשינן אי תנור מקדש אמאי אין דוחות את השבת איפסיל ליה בלינה ע"כ ס"ל דהוי כשאר קידוש כ"ש ונפסל בלינה אך המסקנא שם לפמ"ש הלח"מ הוא ג"כ דאין התנור מקדש ליפסל בלינה וכשיטת רש"י והרמב"ם ז"ל ומשום דאין קידוש התנור כקידוש שאר כ"ש:

וזה שכתב הרמב"ם ז"ל דתנור של מקדש של מתכת היה והוכיח מזה הלח"מ דס"ל להרמב"ם ז"ל דתנור היה כ"ש הנה כבר הוכחתי לעיל סי' ב' סק"ב דדין דכ"ש אין עושין אותן אלא של מתכת אינו תלוי במשיחה דאף אותן שלא נמשחו רק שהן כלי המקדש ומשתמשים בהם לצורך הקרבה דינן ככ"ש שאין עושין אותן אלא של מתכת ומדוקדק לשון הרמב"ם ז"ל דמחבת ומרחשת שתיהן מכ"ש ומקדשין ותנור של מקדש של מתכת היה ומוכח דאין תנור כ"ש גמור כמו מחבת ומרחשת וכמה שדקדק הלח"מ ורק לענין שהוא של מתכת דינו ככ"ש:

והנה על קושית הלח"מ האחרונה הא הרמב"ם ז"ל ס"ל דעשרון מקדש דמדת יבש נמשחה א"כ כיון דהטשרון מקדש איפסיל ליה בלינה ואמאי אין דוחות את השבת נראה

לומר לפי מה דאמרינן במנחות נ"א ע"א בחביתי כ"ג דדוחין את השבת משום דכתיב על מחבת מלמד שטעונה כלי ואי אפי לה מאתמול איפסיל ליה בלינה וכתב שם רש"י ז"ל על מחבת כו' ואפילו מודדו בחצי עשרון שאינו כ"ש ע"כ אפייתו מיהא במחבת כ"ש הוא ואי אפי מאתמול איפסיל בלינה עכ"ל ובפ' שתי הלחם צ"ו ע"א במתני' אמרינן דחביתי כ"ג לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים ודוחות את השבת וכתב רש"י ז"ל דמש"ה אף לישתן ועריכתן בפנים ודוחות את השבת משום דלכ' אותו חצי עשרון שהיה חולק בו עשרונו של כ"ג נמשח ע"ש ומוכח מזה דבלא קרא דעל מחבת דמלמד שטעונה כלי אע"ג דהחצי עשרון נמשח הוי אמינא שלא ידחה את השבת וימדוד בחצי עשרון של חול וכמ"ש רש"י ז"ל נ"א ע"א דאם לא למה צריך קרא דעל מחבת ורק השתא דכתיב על מחבת וע"כ דוחה את השבת משום אפיה וכיון דניתנה שבת להדחות מודדין אותה בחצי עשרון של מקדש ואף לישתן ועריכתן דוחין את השבת וכמ"ש רש"י ז"ל בפ' שתי הלחם צ"ו ע"א וא"כ בשתי הלחם ולחם הפנים כיון דאין התנור מקדש ליפסל בלינה וכמ"ש הלח"מ ולא ניתנה שבת להדחות ע"כ צריך למדוד בעשרון של חול כדי שלא ידחה שבת וכמו בחביתין דבלא קרא דעל מחבת לא היו דוחין את השבת אף דהחצי עשרון לכ"ע נמשח דהיה צריך למדוד בחצי עשרון של חול כדי שלא ידחה את השבת:

ובזה ניחא ג"כ מ"ש הרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' מעה"ק הלכה כ"ג דכל המנחות לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים ובשתי הלחם ולחם הפנים פסק בפ"ח מהל' תמידין דלישתן ועריכתן בחוץ וכבר עמד הכ"מ בזה דמ"ש זה מזה ובזה ניחא שפיר דכל המנחות דנמדדות בעשרון של קודש ע"כ צריך להיות לישתן ועריכתן בפנים שלא יפסלו ביוצא אבל בשתי הלחם ולחם הפנים שמודד בעשרון של חול כדי שלא ידחו שבת ויו"ט א"כ יכול שפיר לעשות לישתן ועריכתן בחוץ:

ב

זה דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור מקורו בפ' לולב וערבה מ"ט ע"ב גבי ניסוך המים דהיה ממלא מע"ש לצורך שבת בחבית של זהב שאינה מקודשת ומקשינן וניתי במקודשת אמר זעירי קסבר אין שיעור למים וכ"ש מקדשין שלא מדעת ואי מייתי במקודשת איפסיל ליה בלינה ומוכח דאם יש שיעור למים כיון דמייתי יותר מכשיעור אינו מתקדש ותוס' שבועות י"א ע"ב מייתי לה לענין קטורת דמש"ה אין המכתשת מקדשת מדאורייתא משום דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור וכההיא דפ' לולב וערבה ע"ש:

והנה לכאורה זה דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור הוא דין בכ"ש שאין מקדשין אם יש בהם יותר מכשיעור אך מדברי התוס' מנחות מ"ו ע"א נראה דאין זה דין בכ"ש רק בקדוה"ג דאין קדוה"ג יכול לחול על יתר מן הצריך שהקשו על מה דאמרינן שם בשוחט ב' כבשים על ד' חלות דמושך שנים מהן ומניפן והשאר נאכל בפדיון איך נפדין הא תנור מקדש קדוה"ג ותי' ז"ל א"נ התם אפילו אפאם בבת אחת אין התנור מקדשן כיון דלא חזו כלהו כההיא דס"פ לולב וערבה עכ"ל והנה מלשון התוס' דאפילו אפאם בב"א מוכח דכ"ש אי אפי להו בזה אחר זה דאין האחרונים מתקדשים וכן בזבחים ל' ע"א ד"ה דבריו הקשו התוס' על הא דאמרינן במנחות במנחה דריבה שמנה היינו שהפריש לה ב' לוגין ומשמע מתוך הסוגיא שיש לשניהן קדוה"ג והקשו איך קדשי הא אמרינן כל שאינו בזה אחר זה אף בב"א אינו וכן הקשו שם בקומצי לבונה בהפריש ב' קמצים למנחה איך חל עליהם קדוה"ג הא כל שאינו בזא"ז כו' ותי' דמיירי כגון דאמר יקדוש לוג אחד מב' לוגין וקומץ אחד מב' קמצים ע"ש ומוכח מזה להדיא דכל שמפריש יותר מכשיעור בזה אחר זה אע"ג דלא שייך הכא כ"ש אין מקדשין יותר מכשיעור דהא בכל פעם כשמקדש יש בכ"ש רק כשיעור מ"מ אין האחרונים מתקדשים דאינו מתקדש קדוה"ג יותר מן הראוי לו ואי מקדש בב"א אינו מתקדש כלל משום דכל שאילו בזא"ז כו' ובמנחות פ' ע"א ד"ה הפריש גבי הפריש ב' חטאות לאחריות דמתכפר באחת מהן כו' כתבו דלא מיירי בהפריש בזא"ז דא"כ אינו מתכפר בשניה ובמפריש בב"א לא מיירי דכל שאינו בזא"ז אף בב"א אינו אלא דאמר דליקדוש אחת משתיהן ע"ש ומזה מוכח דאף בדבר שאינו צריך קידוש כ"ש כלל כמו חטאת אינו יכול לחול קדוה"ג על יותר מן הראוי וא"כ זה כשנותן בכ"ש יותר מכשיעור כגון בניסוך המים כשממלא יותר מכשיעור הטעם דאינו מתקדש הוא משום דאינו יכול לחול קדוה"ג על יותר מכשיעור וא"כ לא קדוש כלל דכל שאינו בזא"ז אף בב"א אינו וא"כ אין זה דין בכ"ש כלל:

ועל זה שכתבו התוס' במנחות מ"ו באופה ד' חלות בתנור בב"א דמש"ה מושך שנים מהם ומניפן והשאר נאכל בפדיון משום דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור יש להקשות דמשמע מזה דעכ"פ שנים קדשי בתנור דהא קתני דמושך שנים מהן ומניפן ובפ' לולב וערבה מוכח דאם יש בכ"ש יותר מכשיעור לא קדוש כלל והנה כעין קושיא זו הקשה הש"מ במנחות ע"ח ע"ב בתודה ששחטה על שמונים חלות דסבר חזקיה דקדשי מ' מתוך פ' ואמרינן שם דס"ל דכ"ש מקדשין שלא מדעת ומש"ה קדשי מ' מתוך פ' אף כשהוא מתכוין שיקדשו כל השמונים והקשה שם הש"מ ז"ל חזקיה סבר כ"ש מקדשין שלא מדעת ומש"ה קדשי לה מ' מתוך פ' משמע הכי למ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת אע"ג

דמערב בהדי דבר שאינו ראוי לו מ"מ דבר הראוי לו הוי קדוש ותימה דבפ' לולב וערבה לא משמע הכי דפריך וניתי במקודשת ומשני קסבר אין שיעור למים, וכ"ש מקדשין שלא מדעת פי' אין שיעור למים וכל מה שהוא ממלא הוי ראוי לו משמע דאי הוי ס"ל יש שיעור למים לא הוי קדוש הראוי לו כיון דמערב בהדי דבר שאינו ראוי לו ואפילו למ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת והכא אמר דדבר הראוי לו מיהא קדיש וצריך לחלק בין שלא מדעת דהכא להתם דהכא דעתו מיהא לקדש הראוי לו אבל התם אין דעתו לקדש שום דבר עכ"ל היינו דהתם בלחמי תודה אף שדעתו לקדש כל שמונים כיון דגם הראוי לו בכלל מתקדש שלא מדעת הראוי לו אבל במים דאינו מתכוין לקדש כלל עתה אף דכ"ש מקדשין שלא מדעת אינו מתקדש כל שיש בה יותר מכשיעור וא"כ ה"נ באפה ד' חלות בתנור בב"א דהתם דעתו היה שיקדשו כולם כ"ש מקדשין שלא מדעת שיעור הראוי לו היינו ב' חלות אך לפ"ז צ"ל דההיא דהשוחט ב' כבשים על ד' חלות ס"ל דכ"ש מקדשין שלא מדעת וצ"ע בזה:

והנה מדברי הש"מ שהבאתי ג"כ מוכח דזה דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור אינו דין בכ"ש דכל שיש בהם יותר מכשיעור אין יכולים לקדש דהא כתב דאם רוצה לקדש יותר מכשיעור אי כ"ש מקדשין שלא מדעת מתקדש הראוי לו וכ"ש אי דעתו לקדש רק כשיעור שמתקדש אע"ג שיש בהכ"ש יותר מכשיעור ונראה דס"ל ג"כ כהתוס' דקדוה"ג אינו יכול לחול על יותר מכשיעור ומש"ה אינו חל כלל משום דכל שאינו בזא"ז כו' אך זה שייך רק דאי אפשר לחול הקדושה רק על כולן אבל היכא שרוצה לקדש רק השיעור א"נ בשרוצה לקדש הכל רק כ"ש מקדשין שלא מדעת א"כ שלא מדעת מתקדש רק השיעור אינו שייך כל שאינו בזא"ז כו':

והנה בקטורת שכתבו תוס' שבועות י"א דמש"ה אין המכתשת מקדשת מדאורייתא משום דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור יש לעיין ע"ז כיון דזה דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור הוא משום דבכלל אין קדוה"ג יכול לחול על יותר מן הצריך הא זה אינו שייך כאן דזה שייך רק היכא דחייב חטאת אחת והפריש ב' חטאות אבל בציבור נראה דיכולים להפריש קרבנות בעד כל השנה אף שא"צ להם עכשיו וחל עליהם קדוה"ג כיון דיצטרך להם אח"כ וכדאמרינן בתמידין שלא הוצרכו לציבור היינו ו' טלאים הנשארים בכל שנה בא' בניסן דמקיצין בהם את המזבח או שנפדין תמימים ומוכח דיכולים ציבור להפריש תמידין אף דא"צ להם לחובת היום דכל שסופו לבוא לידי חיוב חל עליה קדוה"ג מעכשיו [וכמו זב וזבה ויולדת ומצורע יכולים להפריש קרבנותיהם אע"ג דעדיין לא נתרפאו ולא נתחייבו בהם כיון שסופן לבוא לכלל חיוב וחל על קרבנם קדוה"ג

וכדמוכח מזבחים ר"פ פרת חטאת דאמרינן דהזב והזבה כו' שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורים דאין ראוים לפתח אהל מועד שהם מחוסרי זמן בבעלים ולר"ש הן בלא תעשה ומוכח דקדוה"ג חל עליהם] וא"כ ה"נ בקטורת דיכולים הציבור לקדש קטורת בשביל כל השנה כולה ואין בזה משום אין קדוה"ג חל על יותר מן הראוי וא"כ אף המכתשת יקדשם קדוה"ג וצ"ע ואין לומר דנהי דהציבור יכול להפריש קרבנות בשביל כל השנה מ"מ אין כ"ש יכול לקדש ב' קרבנות כאחת א"כ הקטורת של כל השנה אינה יכולה להתקדש כאחת במכתשת וצריך לקדש כל שיעור הקרבה בפ"ע דבמנחות ק"ב ע"ב משמע דכ"ש יכולים לקדש ב' קרבנות כאחת דאמרינן שם באומר הרי עלי ב' עשרונות להביא בב' כלים והביא בכלי אחד א"ל בב' כלים נדרת הקריבן בב' כלים כשרים נתנן לכלי אחד כב' מנחות שנתערבו וכתב רש"י ז"ל שם דהא קתני לעיל אלו להביא בב' כלים והביא בכלי אחד פסול כגון שאינו יכול לקמוץ מכל אחת בפ"ע וכ"כ בתוס' שם ומוכח דאם יכול לקמוץ מכל אחת בפ"ע אף שהן ב' מנחות ונתנן מתחילה בכלי אחד מתקדשות שתיהן (מיהו מהא"נ בתוס' שם קצת משמע דחולק ע"ז):

ועוד בעיקר יש לעיין אמאי חשיב בקטורת יותר מכשיעור הא אין שיעור לקטורת דשיעור דפרס בשחרית כו' הוא רק מדרבנן כדאמרינן בזבחים ק"ט ע"ב שאם הקטיר חצי פרס או כזית בפנים נפטר ציבור וכתב רש"י ז"ל דהאי פרס שיעור דרבנן הוא ע"ש היינו דמדאורייתא אין שיעור כלל לקטורת רק שלא יהא פחות מכזית דאין הקטרה פחותה מכזית אבל למעלה אין לו שיעור וא"כ אמאי חשיב במכתשת יותר מכשיעור כיון דאין לו שיעור אמאי לא יוכל להקטיר כל השס"ח מנים בפעם אחת וכמו אי אין שיעור למים דמתקדש כל החבית משום דיכול לנסך את כולה בפעם אחת וא"כ יקדשום המכתשת אך מצאתי להפסקי תוס' פ"ק דכריתות דכתבו דהשיעור של פרס הוא הלל"מ רק בדיעבד אם הקטיר כזית יצא ונחלקו בזה על רש"י ז"ל דהשיעור אינו אלא מדרבנן ואפשר דהתוס' בשבועות ג"כ ס"ל כן:

והנה מזה דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור יש להקשות על בירוצי מידות למ"ד בירוצי מידות קודש איך הם מתקדשים הא הבירוצים הם לעולם יותר מכשיעור ואיך מקדשן הכ"ש והכא הוי בזא"ז דכשנתמלאה המידה נתקדש מה שבתוכה ומה שנותן אח"כ שהן הבירוצים איך יכולים להתקדש הא הוי יותר מן הראוי ובזה אחר זה ודאי אי אפשר להתקדש יותר מן הראוי וכמ"ש תוס' זבחים ל' ע"א ד"ה דבריו:

ואפשר לומר דזה דאמרינן דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור הוא דוקא היכא שאין המותר ראוי לכלום וכמו בניסוך המים אי ממלא יותר מכשיעור המותר אינו ראוי

לכלום דאין ניסוך המים בא בנדבה וכן במנחה שהפריש לה ב' לוגין או ב' קמצים וכן במפריש ב' חטאות כיון דא"צ אלא אחד השני אינו ראוי לכלום אבל בבירוצי מדות כיון דאם יש שם זבח אחר יקרבו עמו כדקתני בברייתא מנחות צ' ע"ב א"כ כיון דראוי הוא אע"ג דאינו ראוי להאי זבח מ"מ יכול לחול על הבירוצים קדוה"ג משום שראוי לזבח אחר ובמנחה שהפריש לה ב' לוגין אי אפשר לומר שיקדש לזבח אחר דהתם אינו ראוי לזבח אחר כדאמרינן בפ' התודה ע"ט ע"ב דשמן שהופרש לשם מנחה זו פסולה לשום מנחה אחרת:

מיהו אכתי יש לעיין כיון דזה דבנסכים שהופרשו לשום זבח זה כשר לזבח אחר הוא משום לב ב"ד מתנה כדאמרינן בפ' התודה שם וא"כ אין זה רק בקרבן ציבור כמ"ש התוס' מנחות ט"ו ע"ב וא"כ בירוצי היחיד איך מתקדשות ונראה לומר דבבירוצין אף בלא לב ב"ד מתנה ראויים לזבח אחר דבירוצין שאני דמסוגיא דמנחות צ' ע"א מוכח דהבעלים אינם מתכוונים כלל לקדש הבירוצין ומתקדשים הבירוצין רק משום דכ"ש מקדשין שלא מדעת (ולמ"ד אין כ"ש מקדשין אלא מדעת קדושת הבירוצין אינה אלא מדרבנן ומשום גזירה וכדאמרינן שם בגמרא) א"כ נמצא שהבירוצין לא נקבעו כלל לאותו זבח רק דמתקדשין שלא מדעת לכל מה שיוכשרו ולפ"ז אף אם יתכוין שיתקדשו לשם אותו זבח כיון דכ"ש מקדשין שלא מדעת ולאותו זבח אי אפשר יותר להתקדש דאי אפשר להתקדש יותר מכשיעור א"כ ע"כ שלא מדעתו מתקדש לשום זבח אחר:

ובזה ניחא קושית המל"מ בפ"ב מהל' מעה"ק על ההיא דמנחות שם לר"י דס"ל דאף מידות הלח נמשחו בפנים ולא נמשחו מבחוץ וטעם דבירוצי הלח קודש הוא משום דהלח נעקר ומגויה דמנא קאתו ומקשינן שם בגמרא וכי נעקר מאי הוי הא גברא למאי דצריך קא מכוין ומשנינן זאת אומרת כ"ש מקדשין שלא מדעת והקשה המל"מ אמאי לא מקשינן כן גם לר"ע דס"ל התם הטעם דבירוצי הלח קודש משום דכלי הלח נמשחו בין בפנים בין מבחוץ הא סוף סוף גברא רק למאי דחזי ליה קא מכוין ע"ש ולפ"ז ניחא דלר"ע בלא"ה ע"כ ס"ל דכ"ש מקדשין שלא מדעת דאל"כ איך מתקדשין הבירוצין הא אין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור וכיון דהבירוצין לא קאתי מגויה דמנא א"כ הבירוצין הם לעולם יותר מכשיעור וע"כ שמתקדשין שלא מדעת ונקבעין בע"כ לזבח אחר אבל לר"י אין הוכחה דס"ל דמתקדשין שלא מדעת כיון דס"ל דהלח נעקר ומגויה דמנא קא אתו היינו מאותן שהיו במידה קודם שנתמלאה א"כ אותן ודאי קדשי ומש"ה מקשינן סוף סוף הא גברא רק למאי דצריך ליה קא מכוין ואותו היין שסופו להיות אח"כ בירוצין לא נתכוין לקדש כלל ומשנינן דאף ר"י ס"ל דכ"ש מקדשין שלא מדעת:

ולפ"ז אתי שפיר ג"כ מה שדייק המל"מ שם בדברי הרמב"ם ז"ל דס"ל דרק אם יש שם זבח אחר מתקדשין הבירוצין אבל אם אין שם זבח אחר לא מתקדשי כלל ומש"ה כשאין שם זבח אחר מקיצין בהם את המזבח משום די"ל פדיון דלא נתקדשו קדוה"ג ע"ש וצריך טעם בזה למה אין מתקדשין הבירוצין אם אין שם זבח אחר ולפמ"ש ניחא שפיר כיון דלשם זבח זה אין יכולים להתקדש הבירוצין דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור ויכולים להתקדש רק לשם זבח אחר ומש"ה צריך שיהא שם זבח אחר ואם לאו לא מתקדשי כלל:

מיהו עדיין יש לעיין דאף באין שם זבח אחר מ"מ יתקדשו הבירוצין ונסכי נדבה כיון דכ"ש מקדשין שלא מדעת דמ"ש נסכי נדבה מזבח אחר ואם יסבור הרמב"ם ז"ל כתוס' פ"ח ע"א דזה דהבירוצין מקיצין בהן את המזבח הוא דוקא בנסכי ציבור לא קשה דבציבור ליכא נסכי נדבה כדאמרינן בת"כ דאין ציבור ושותפין מתנדבין יין אך נראה דאף אם לא יסבור כהתוס' ואף בקרבן יחיד מקיצין אינו שייך שיתקדשו הבירוצין שלא מדעת לשם נסכי נדבה דנראה דזה דאמרינן כ"ש מקדשין שלא מדעת ונקבע בע"כ לשם מה שהוא ראוי הוא דוקא אי בלבד זה יש צורך באותו דבר כמו אם יש שם זבח אחר דצריך לנסכים וכן בניסוך המים כיון דצריך לנסך מתקדש בע"כ וכן בתודה ששחטה על פ' חלות דמתקדשי ארבעים שלא מדעת כיון דתודה לפניך הצריכה לארבעים חלות מתקדש שלא מדעת שיעור הצריך אבל בבירוצין היכא דליכא זבח אחר כיון אם לא יתקדשו הבירוצין ליכא צורך כלל ליין לא שייך לומר שיתקדשו שלא מדעת לנסכי נדבה כן נראה לענ"ד:

אך בעיקר יש לעיין איך מתקדשים הבירוצים למ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת הא מחסר קדושת פה כיון דגברא רק למה דצריך ליה קא מכוין כדאמרינן בגמרא והיכא דמחסרא קדושת פה אף למ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת אין כ"ש מקדשן כמ"ש התוס' מנחות ע"ט ע"ב ד"ה וליתנו ע"ש ונראה לומר לפי שהמביא קרבן אינו מביא נסכים מתוך ביתו רק הולך אצל אחיה הממונה על הנסכים ונותן דמי נסכים ומקבל חותם מהממונה על החותמות ומקבל נסכים מאחיה כדאמרינן בשקלים פ' אלו הממונים וברמב"ם פ"ז מהל' כלי המקדש ואותן הנסכים שהיו במקדש שהיו כל המביאים קרבנותיהם מקבלין מהם וכמ"ש הרמב"ם ז"ל היו מיוחדים רק לנסכים ולא לדבר אחר ובירושלמי שם אמרינן דלרבנן מצורע היה מקבל רק נסכיו מאחיה אבל הלוג שמן שצריך למתן בהונותיו היה מביא מתוך ביתו (וכן השמן לכל המנחות היו מביאין מתוך ביתם שלא היה במקדש חותם של לוג ע"ש א"כ אותו היין והשמן היו מיוחדים רק לנסכים וי"ל דאותן הנסכים כבר היה להם קדושת פה לנסכים מקודם רק שלא נקבעו עדיין לאיזה זבח א"כ כיון די"ל

כבר קדושת פה היו יכולים להתקדש קדוה"ג ע"י כ"ש שלא מדעת ולפ"ז י"ל עוד טעם מה דבקרבן יחיד אי אין זבח אחר לא קדשי הבירוצין ולא אפשר להם להתקדש שלא מדעת לנסכי נדבה דאותן הנסכים היו מיוחדים רק לנסכי בהמה וכנראה מהחותמות שהיה כתוב עליהם גדי זכר כו' ואי היו עומדין גם לנסכי נדבה א"כ היה צריך עוד חותמות דבחותם של גדי היה מקבל סולת ויין ושמן של גדי כמ"ש הרמב"ם ז"ל [ועיין בירושלמי שם] ובמתנדב יין א"צ להביא רק יין א"כ היה צריך חותם אחר וא"כ כיון שאותן הנסכים היו עומדין לנסכי בהמה אינו יכול לשנותן לנסכי נדבה:

אך יש לעיין אי הבירוצין קדשי לזבח אחר הא אין כ"ש מקדשין פחות מכשיעור דבעינן מלאים כדאמרינן בזבחים פ"ח ע"א והכא אין דעתו להוסיף שהרי שלא מדעת הם מתקדשים:

והנה התוס' לא ס"ל כהרמב"ם ז"ל דזה דמותר נסכים מקיצין בהם את המזבח ונפדין הוא משום דכל שאין שם זבח אחר לא נתקדשו הבירוצין ומש"ה י"ל פדיון דהתוס' שם פ"ח ע"א הקשו איך מקיצין בהם את המזבח איך נפדין הבירוצין למ"ד הבירוצין קודש ותי' דמיירי בנסכי ציבור ומשום לב ב"ד מתנה ע"ש ומוכח דבלא לב ב"ד מתנה קדשי אע"ג דליכא זבח אחר והנה התוס' שם הביאו מהירושלמי שקלים דמיירי דוקא בנסכי ציבור ע"ש אך בירושלמי שלפנינו מפורש להפך דאפילו בבירוצי נסכי יחיד מקיצין דאמרינן שם בפ"ד דשקלים דבירוצין לקיץ המזבח עד כדון בירוצי ציבור ואפילו בירוצי יחיד ע"ש וכבר עמד בזה הקרן אורה וצ"ל דגירסא אחרת היתה להתוס' בהירושלמי אך לפי הגירסא שלפנינו תשאר קושית התוס' איך י"ל פדיון כיון דקדשו בכ"ש ונראה דהירושלמי לשיטתיה אזיל דס"ל דאפילו בקרבן יחיד אמרינן לב ב"ד מתנה כדאמרינן בירושלמי קידושין פ"ב ה"ז גבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דזכרים עולות נקבות זבחים שלמים ומקשינן כמו בש"ס שלנו זכרים עולות ודלמא שלמים ומתרצינן דתנאי ב"ד על האובדות שיקרבו עולות ואפילו אם הופרשו לזבחים שלמים (וכן הוא בשקלים פ"ז ה"ג) ואע"ג דהתם הוא קרבן יחיד ומוכח דאף בקרבן יחיד אמרינן לב ב"ד מתנה וא"כ אין נ"מ בין קרבן יחיד לק"צ ולב ב"ד מתנה שיהיו הבירוצין לקיץ ויפדו:

והנה לשיטת התוס' יש לעיין בבירוצי יחיד מה עושין בהם אם אין שם זבח אחר כיון דאינן לקיץ ונראה דמנסכין אותן לנסכי התמיד וכמו במתנדב ה' לוגין לנסכים אי ס"ל אין קבע לנסכים ואי אפשר להקריב רק ד' לוגין שהם נסכי איל דהמותר הוי נדבה ואזיל לקיץ המזבח או יצטרף עם ב' לוגין אחרים ויקרב לנסכי תמיד כמ"ש רש"י ז"ל במנחות ק"ד ע"א ע"ש והטעם הוא משום דמותר נסכים הם לנדבה כדאמרינן בירושלמי

שקלים פ"ב הלכה ו' דמותר לחמו של נזיר ירקב אבל מותר נסכיו קדשי קדשים ונופלים לנדבה] היינו שנופלין לציבור ומזה נראה דזה דמותרות לנדבה הוא לאו דוקא קיץ רק שנופלים לציבור ואם יכולים הציבור להקריבם כמה שהם מקריבים ואם לאו לוקחים בהם קיץ וא"כ מותר כהנים ראוי ג"כ להקריבם עם התמיד ומש"ה מקריבין אותן עם התמיד כמ"ש רש"י ז"ל וכן נמי בבירוצי יחיד שאי אפשר להקריבם קיץ לפי שאי"ל פדיון דקדשי קדוה"ג מנסכין בהם את התמיד כן נראה לענ"ד:

וזה דבכל הבירוצין אי יש לו זבח אחר יקרבו עמו נראה לענ"ד דצריך קידוש אחר להקרבה אף אי הבירוצין קדשי מדאורייתא דכ"ש מקדשין שלא מדעת מ"מ נראה דקדשי הבירוצין רק להפסל ולא ליקרב דרש"י ז"ל כתב בזבחים פ"ח הטעם דכלי הלח אין מקדשין את היבש הוא משום דהנך לא חזי ליבש למדידה והן לא נמשחו אלא למדידה לפיכך אין מקדשין אלא ע"י מדידה עכ"ל א"כ כיון דאין המידות מקדשות אלא ע"י מדידה א"כ הבירוצין שאין בהם מדידה דהבירוצין הן מה ששופך לאחר שנתמלאה המדה לא קדשי וזה דאמרינן דקדשי הבירוצין הוא רק ליפסל דאף את היבש מקדשין ליפסל כדאמרינן שם בגמרא והיינו דקדשי קדוה"ג ליפסל בטבו"י כו' ובלינה אבל ליקרב צריכים קידוש אחר:

ולפי דברי רש"י ז"ל הנ"ל דהמידות אין מקדשות אלא ע"י מדידה אתי שפיר הא דאמרינן בפ' לולב וערבה מ"ח ע"א ב' דלניסוך המים היה ממלא מן השילוח צלוחית של זהב מחזקת ג' לוגין ע"ש ונראה מזה שהיתה מן כלי אחר ואינה מן המידות שהיו במקדש ויש לעיין אמאי אינו ממלא ברביעית ההין שהוא ג' לוגין וכמו בנסכי היין של ג' לוגין שהיה נותן ברביעית ההין של מקדש ומ"ש הכא דממלא בצלוחית ונראה הטעם דבנסכים איכא דין מדידה דלא רק שצריך שיהיה להם שיעור האמור בתורה רק צריך שימדוד אותם במידות של מקדש דהא אמרינן בפ' ב' מידות למה נקוד על ו' דעשרון שלא ימדוד בשל ג' לפר כו' אלא ימדוד עשרונות ואי אין צריך רק שיהא בו השיעור מאי נ"מ איך ימדוד וכן אמרינן שם לר"מ דהיו ב' עשרונות אחד גדוש ואחד מחוק ובגדוש היה מודד לכל המנחות ואמאי לא ימדוד בשל מחוק כיון דא"צ רק שיהיה השיעור וכן במידות הלח אמרינן דכלי המשמש מדה זו אינו משמש מדה אחרת ומאי נ"מ איך ימדוד וזהו לכ"ע ואפילו למ"ד מידות יבש לא נתקדשו ואינו מקדש כלל מ"מ צריך שימדוד בשל מקדש וכן בנסכי היין והשמן ג"כ צריכים מדידה במידות שבמקדש ולא אמרינן שיביא השיעור ויקדש בכל כלי שירצה אבל בניסוך המים אפילו אי ס"ל דיש שיעור למים ושיעורו ג' לוגין אפשר דדין מדידה אין להם והוי רק כשאר דברים שי"ל שיעור וא"כ אין רביעית

ההין מקדשתן שאלו לא נמשחו אלא למדידה ורק לאותן שיש להם דין מדידה ולפיכך היה צריך למלאות בכלי אחר המחזקת ג' לוגין לקדשן:

והנה התוס' יומא מ"ו ע"ב ד"ה כי הקשו על הירושלמי דהגחלים שחותה בכל יום בשל ד' קבין קודם שמערה אותן לתוך ג' קבין לא קדשו ומש"ה אמרינן דנתפזרו מהם כקב גחלים היה מכבדן לאמה והקשו שם אמאי לא קדשו הגחלים הא המחתה שחותה בהם הוא כ"ש (וכתבו לתרץ דס"ל דכ"ש אין מקדשין שלא מדעת והכא אין דעתו לקדש] ונראה לענ"ד לתרץ משום דאין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור דיש שיעור לגחלים שמכניס לפנים כדמוכח מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' תמידין ה"ה שכתב דאם נתפזר יותר מקב גחלים חוזר וחותה ע"ש ומוכח דשיעורו ג' קבין ומשום דשיעורו מלוא המחתה והיינו באותה מחתה של ג' קבין ובכל יום חותה בשל ד' קבין ומערה לתוך של ג' [משום דהתורה חסה על ממונן של ישראל כדאמרינן ביומא מ"ד ע"ב] וביוה"כ חותה תכף בשל ג' קבין א"כ הגחלים במחתה של כסף של ד' קבין קודם שעירה לתוך של ג' לא קדשי משום דכ"ש אין מקדשין יותר מכשיעור ועל מה שהביאו שם התוס' בשם רבינו ברוך ז"ל דמפרש קושית הירושלמי כן שהקשה לו אמאי אמרינן בגחלים אם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן הא כיון דנתפזר אח"כ מהן כקב גחלים א"כ אין כולן צריך לכלי ואמאי הכלי מצרפן דהא קי"ל דאם א"צ לכלי אין הכלי מצרפן ע"ש ק"ל הא אמרינן במנחות כ"ד ע"ב דעשרון שחלקו ואבד אחד מהן והפריש אחר תחתיו ונמצא הראשון ושלשתן מונחין בביסא אם נטמא ראשון שניהם מצטרפין משום שראוי להצטרף עם שניהם ע"ש אלמא אע"ג דיש שם יותר מכשיעור בכלי מ"מ אם נגע באותו שראוי להצטרף עם כל אחד לכשיעור נטמאו כיון דהכלי מצרפן וא"כ ה"נ בגחלים נהי דיש שם יותר מכשיעור מ"מ אותן הגחלים שנגע בהם ראויים להצטרף עם כל אחד ואחד לכשיעור א"כ הכלי מצרפן ונטמאו כולן וצ"ע]:

ג

אם לקדש הקרבנות צריך דוקא כלין המיוחד להם או סגי במקדש באיזה כ"ש שירצה הנה במנחות ק"ב ע"ב באומר הרי זו להביא במחבת והביא במרחשת אמרינן לא קידשום ליקרב אבל קידשום להפסל ע"ש ומזה יש להוכיח דכלי אחר שאינו ראוי לו אינו מקדש ליקרב אבל מקדש ליפסל מיהו י"ל דהכא שאני דמרחשת היא כ"ש המקדשת ע"י מלאכתה וכיון שאינו ראוי למלאכתה של מנחת מחבת אינה מקדשת דאף אותן שראויים למלאכתה אינה מקדשת אלא משתגמר מלאכתה כמ"ש התוס' רפ"ב דמעילה גבי תנור דאינה מקדשת אלא לאחר שנגמרה האפייה] אבל אותן כ"ש שאינן למלאכה

אפשר שמקדשות את הכל אף ליקרב ובזבחים פ"ח ע"א אמרינן דמזרקות מקדשות את היבש מיהו התם פי' רש"י ז"ל דמזרקות חזו נמי ליבש ואפשר דחשיב כלחין ובמנחות פ"ז ע"ב איבעי' לן שולחן מהו שיקדש קמצים בגודש שלו מדמקדש לחם קמצים נמי מקדש או דלמא דחזי ליה מקדש דלא חזי ליה לא מקדש ופי' רש"י ז"ל שאין דרכו לקדש כ"א לחם ע"ש ומסקינן דאינו מקדש ליקרב אבל מקדש ליפסל ומוכח ג"כ דדבר שאינו מיוחד לזה הכלי אינו מקדש ליקרב רק ליפסל מיהו התם נמי איכא למימר דהשולחן אינו מקדש כ"א ע"י סידור ובקמצים לא שייך סידור והוי כמו כלי המקדש ע"י מלאכה מיהו עכ"פ חזינן דליפסל מקדש אף כלי דלא חזי ליה ומ"ש התוס' יומא מ"ו ע"ב ד"ה כי לחד פירושא לפי דברי הירושלמי שהבאתי לעיל בגחלים שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן דמיירי דוקא בגחלים של יוה"כ אבל בשל כל השנה לא דנתפזר מהן כקב גחלים מכבדן לאמה ולא קדשי הגחלים הוא משום שהמחתה של כסף אינה כליין ואינה מקדשתן ולכך מכבדן לאמה וליכא משום הפסד קדשים ע"ש צ"ל אע"ג דאינו כליין ג"כ מקדש ליפסל מ"מ לענין איסור הפסד קדשים צריך שיהיה קדוש ליקרב:

ובתוס' מנחות נ"ז ע"ב ד"ה ושמעינן הקשו דמשמע שם דאי מדת יבש נתקדשה מקדשת ללחם הפנים הא לא משתמיט בשום דוכתא דליקדוש לחם הפנים אלא או בתנור או בשולחן ובפ"ב דמעילה אמרינן בשתי הלחם ולחם הפנים קרמו בתנור הוכשרו ליפסל כו' ע"ש ומוכח דס"ל להתוס' דאף ליפסל אין לחם הפנים מתקדש רק ע"י התנור ולא ע"י כ"ש אחר וההיא דמעילה אתיא אף למ"ד מידת יבש נתקדשה ומ"מ בעינן קרמו בתנור ליפסל ויש לעיין בזה הא אף אם אינו ראוי לכלי כלל כגון מנחת מחבת במרחשת ג"כ מקדש ליפסל [ומאן דס"ל דשולחן מקדש ולא תנור ס"ל דתנור כלי חול הוי] וגם מכולא סוגיא צ"ה ע"ב מוכח דאי מידת יבש נתקדשה עכ"פ מקדש הלחם ליפסל וצ"ע:

והנה רש"י ז"ל זבחים צ"ו ע"א נראה דפליג על התוס' דאמרינן שם בתנור כיון דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור הו"ל כ"ש וכתב רש"י ז"ל וקדושתן בתנור שאין נעשין בכלי שרת לפי שאין טעונין שמן כדאמרינן בפ' שתי הלחם לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו עכ"ל א"כ הטעם דתנור מקדש להו לפי שאין נעשין בכ"ש אחר קודם דאין בהם מתן שמן היינו דס"ל דמידת יבש לא נתקדשה ולח אין בהם ומש"ה ע"כ התנור צריך לקדשן ומוכח דאם היה להם כ"ש אחר קודם לכן היתה מקדשתן אף ליקרב ולא אמרינן דגמירא לן דהתנור צריך לקדשן ולא כלי אחר והנה יש לעיין ע"ז אם כל הטעם דהתנור מקדש הוא רק משום דליכא כלי אחר לקדשן יקדשם השולחן כמו למ"ד שולחן מקדש וע"כ משום דהכא גמרי להו דהתנור מקדש

וכדאמרינן במנחות צ"ו ע"א ועכ"פ ליקרב צריך דוקא התנור לקדשן א"כ ל"ל לטעם דאין בהם מתן שמן:

ונראה לומר דבר חדש דמאן דס"ל תנור מקדש ס"ל ג"כ דשולחן מקדש רק דס"ל דבעינן ב' קדושות דקדושת התנור מכשירן ליסדר ע"ג השולחן והשולחן מקדשן שיהו ראויין להקרבה להקטיר עליהם הבזיכין דסידור השולחן ג"כ עבודה היא וביומא כ"ד ע"ב אמרינן דזר שסידר את השולחן היה חייב מיתה אילו היתה עבודה תמה א"כ צריך קידוש שיכשיר הלחם לאותה עבודה וזהו התנור מקדשו ובזה פליגי ר"י ור"ש דמאן דס"ל תנור מקדש ס"ל דהלחם טעון קידוש להכשירו ליסדר ומאן דס"ל דשולחן מקדש ולא תנור ס"ל דא"צ הלחם קידוש ליסדר על השולחן וא"כ סגי בקדושת שולחן ואמרינן דבגמרא פליגי אך אם היה ללחם כ"ש אחר קודם אפיה לא היה צריך התנור לקדשו דלא ס"ל דבעינן דוקא תנור:

והנה בזה אתי שפיר הא דאמרינן במנחות ז' דמקדשין המנחה בכלי המונח ע"ג קרקע שכן מצינו בסידור בזיכין ופי' רש"י ז"ל שמסדר הלחם שהוא שירים והבזיכין שהן קומץ על השולחן שע"ג קרקע דהיינו דומיא דמנחה כשמביאה מביתו דמעורבין יחד הקומץ והשירים עכ"ל וקשה תינח למ"ד שולחן מקדש אבל למ"ד תנור מקדש מנ"ל דמקדשין מנחה בכלי המונח ע"ג קרקע וא"כ הראיה אינה אליבא דהלכתא דקי"ל תנור מקדש ואין לומר דהראיה מהבזיכין דאף את הבזיכין אין השולחן מקדש וכמ"ש רש"י ז"ל לקמן צ"ו ע"א על הא דאמרינן שם לדברי האומר טפחים הוא כופל נמצא שולחן מקדש י"ב טפחים למעלה ומקשינן והאיכא בזיכין וכתב רש"י ז"ל קשיא לי אמאי פריך הכי דהא שולחן לא מקדש להו לבזיכין עכ"ל היינו דהבזיכין מקדשים הלבונה] ותוס' שם תי' משום דסילוק בזיכין שהוא קמיצה בעינן מע"ג שולחן] וליכא למימר דלמאן דס"ל תנור מקדש איכא ראיה מתנור גופא שמקדשין בכלי המונח ע"ג קרקע דמנ"ל דילמא מגביהין את התנור וכמו דמקשינן שם בגמרא על הא דקומצין מכלי המונח ע"ג קרקע שכן מצינו בסילוק בזיכין ודילמא מגביהין את השולחן ודייקינן מהא דתנן דד' כהנים נכנסין ואי מגביהין את השולחן א"כ צריך עוד כהנים ע"ש ולפי שכתבנו דלכ"ע השולחן מקדש אתי שפיר דדייקינן שמקדשין בכלי המונח ע"ג קרקע משולחן:

ואתי שפיר ג"כ זה דילפינן במנחות ח' ע"א דמנחה קדושה בלא שמן שכן מצינו בלחם הפנים ואמאי לא נילוף ג"כ דמנחה קדושה לחצאין מלחם הפנים למ"ד תנור מקדש דלחם הפנים נאפות שתים שתים כדאמרינן בר"פ שתי הלחם ואע"ג דלחם הפנים הוא י"ב חלות וכולה מנחה אחת היא ומוכח דקדושה לחצאין (וליכא למימר דמנחה אינה

קדושה לחצאין היינו חציה בכלי זו וחציה בכלי אחר אבל הכא כולן מתקדשין בהתנור והוי כמו דעתו להוסיף דראשון ראשון קדיש דדעתו להוסיף היינו שדעתו להוסיף בכלי זו ולהשלים יחד שיהיה שיעור שלם יחד אז קדיש ראשון ראשון אבל כשדעתו ליטול החציה וליתן אח"כ החצי האחר הוי כמו במקדש בב' כלים כנ"פ] ולפמ"ש ניחא שפיר דזה דבכל המנחות אינן קדושות לחצאין הוא משום דהקידוש הוא שתהי' המנחה ראויה לקמיצה אבל בלחם הפנים השולחן מקדש שיהא ראוי לקמיצה היינו לסילוק בזיכין ועל השולחן הוא כל הלחם יחד והתנור מקדש רק שיהא ראוי לסידור ולזה אפשר דיכול להתקדש אף לחצאין כיון שיהיה אח"כ קידוש אחר בב"א [ומצאתי להקרן אורה ר"פ שתי הלחם שעמד בקושיא זו למ"ד תנור מקדש הא אין מנחה קדושה לחצאין ור"ל דזה דאמרינן דאפייתן שתים שתים דכתיב ושמת אותם הוי רק שהשימה בתנור הם שתים שתים אבל נאפות כולן יחד ע"ש אך אינו נראה כן מהתוספתא מנחות פי"א דאמרינן שם תנור היה לה כמין כוורת מרובע של שתי הלחם היה מחזיק אחד ושל לחם הפנים היה מחזיק שתים עכ"ל והיינו משום דשתי הלחם נאפות אחת אחת ולחם הפנים שתים שתים ומוכח דכל האפיה לא היתה רק שתים ביחד]:

והנה התוס' מנחות נ"א ע"א ד"ה אפי כתבו גבי מעשה דדוד ואחימלך דבחול אשכח להו דהוו אפו א"ל כי היום יקדש בכלי איפסיל להו בלינה והקשו בתוס' אמאי איפסיל בלינה הא אין כ"ש מקדשין שלא בזמנן ותי' בחד תי' שם דאחר שרודה מן התנור היו נותנין אותן בקערות של זהב דהיינו הדפוסים והיה שם בלילה (מיפסלא בלינה דלילה אין מחוסר זמן ע"ש וע"ז ג"כ קשה הא בכל דפוס לא היה רק חלה אחת ואיך מתקדשות לחצאין ומצאתי להקרן אורה שעמד גם בזה ולפמ"ש אתי שפיר דלכ"ע יש להלחם עוד קידוש אחר כל המנחה יחד בהשולחן וקידוש הראשון ליסדר לזה יכול להתקדש אף לחצאין דל"ד לקידוש דמנחה:

אך בעיקר מ"ש התוס' דהחלות היו בדפוסים בלילה ומש"ה מתקדשים דלילה אינו מחוסר זמן יש לעיין מהתוספתא פי"א דמנחות דאמרינן שם כיצד מכניסין לחם הפנים ערב שבת היה פירקה מדפוס ונותנה ע"ג שולחן שהיה באולם על פתח הבית בשחרית כיון שנזרק דם התמיד נטלו ב' כהנים כו' ע"ש ומוכח דבליל שבת לא היה הלחם בדפוס כ"א על שולחן של שיש שהיה באולם [ומזו התוספתא יש ג"כ פשיטות לחקירת המנחת חינוך מצוה צ"ז אם כשמניח הלחם על שולחן של שיש אם היה מניחן בדפוסים או בלא דפוסים ע"ש דמהתוספתא מוכיח שהיה מניח בלא דפוסים]:

עוד יש לתרץ קושית הקרן אורה איך התנור מקדש הא אין כ"ש מקדשין כשיש בהם פחות מכשיעור דבעינן מלאים וכן מדפוסים דהנה למ"ד מדת יבש נתקדשה ג"כ יש להקשות דאמרינן בפ' ב' מדות פ"ז ע"ב דלא היה מודד לא בשל ג' לפר ולא בשל ב' לאיל אלא מודד עשרונות הא אין כ"ש מקדשין פחות מכשיעור וכן בלחם הפנים דאמרינן צ"ה ע"ב למ"ד מדת יבש נתקדשה דמתקדשים לחם הפנים ע"י העשרון אע"ג דאין כ"ש מקדשין פחות מכשיעור וכן במידת הלח למ"ד מנחה של ס' עשרון צריכה ס' לוג והוא מודד בלוג דבלוג היה מודד לכל המנחות ומידת הלח מקדשתן וצ"ל דזה דכ"ש אין מקדשין אם יש בהם פחות מכשיעור הוא דוקא אם יש שם פחות מכשיעור של כל קרבן כגון חצי עשרון דאינו ראוי לשום קרבן אבל עשרון שלם או לוג שלם דהוי שיעור שלם בשאר מנחה אע"ג דבאותה מנחה הוא פחות מכשיעור מתקדש אך מדברי רש"י ז"ל זבחים פ"ח לא משמע כן שכתב ז"ל אלא מלאים כלומר שיהא בהן שיעור שלם הצריך לדבר אם יבש הוא שיהיה שם עשרון שלם למנחה ואם מנחת נסכים היא שנותנה בכלי יהא שם ג' עשרונים לפר וב' עשרונים לאיל אבל אם חסר השיעור אין הכלי מקדשן שאינו ראוי לכלי עכ"ל ומוכח דאם יש שם פחות מג' לפר חשיב פחות מכשיעור ואינו מתקדש וא"כ תקשה מההיא דלא היה מודד בשל ג' לפר איך מקדש העשרון אך ממקומו הוא מתיישב דרש"י ז"ל כתב הטעם דאינו מתקדש כשיש שם פחות משום דאינו ראוי לכלי א"כ זה בשאר כלים שצריך להיות שם המנחה כשהיא שלמה וכשיש שם פחות אינו ראוי לכלי אבל למ"ד מידת יבש נתקדשה כיון דצריך למדוד עשרונות דמפקינן לה מקרא שלא ימדוד בשל ג' לפר א"כ ראוי לאותו כלי ושפיר מקדש וכן בלח שמודד בלוג דליכא מדה אחרת למנחות וא"כ ה"נ בתנור כיון דאיכא קרא דצריך לאפותן שתים שתים א"כ ראויין לאותו כלי באופן זה ומתקדשין:

ד

בענין כ"ש אין מקדשין שלא בזמנן כתבו התוס' בפ' לולב וערבה נ' ע"א ד"ה אי דקשה להו הא דאמרינן שם דאי היה ממלא מע"ש בכלי מקודשת איפסל להו בלינה הא אין כ"ש מקדשין שלא בזמנן ואי משום דכי מטו לילי דבי שימשי תיקדוש דלילה אינו מחוסר זמן ומיפסלו אח"כ בלינה הא כיון שנתמלאו קודם לכן אינו מתקדש אף בלילה דהוי כמו שמלאן הקוף וכדאמרינן גבי לחם הפנים שסידרו אחר השבת דאינו מתקדש אח"כ משום דהוי כמו שסדרו הקוף וכתבו שם בחד תי' דזה דאמרינן דהוי כמו שסדרו הקוף הוא דוקא בדבר הצריך כהן ובגדי כהונה כמו בסידור השולחן ובשבועות י"א ע"א כתבו דמש"ה מיפסלו המים בלינה משום כיון דאי אפשר למלאות בשבת חשיב

ע"ש זמנו ומש"ה מתקדש ומיפסיל בלינה ובמנחות נ"א ע"א ד"ה אפי ג"כ הקשו כמו כן וכתבו שם לתרץ כיון דשאיבת מים בלילה לאו מחוסר זמן הוא היינו כיון דבעלמא בחול השאיבה היא בלילה כי ממלא בע"ש מיום ללילה לא חשיב מחוסר זמן עוד הקשו שם בתוס' מפ' שתי הלחם דבחול אשכח להו דהוו אפו וא"ל דרך חול אפיתו אף כי היום יקדש בכלי איפסיל להו בלינה והא כיון דזמן אפייתן בשבת כי אפי להו בע"ש הוי שלא בזמנן ואמאי מיפסלי בלינה ותי' דלפי דבריהם קא"ל שהיו סבורים דזמנו בחול וגם אופין אותו בכ"ש וכתבו א"נ לאחר אפייתן נותנין אותן בקערות של זהב והיו שם בלילה ומיפסלי בלינה דלילה אינו מחוסר זמן ע"ש:

והנה זה שכתבו בפ' לולב וערבה דזה דאמרינן דהוי כמו שסדרו הקוף הוא רק בדבר הצריך כהן ובגדי כהונה נראה לפרש טעמו של דבר דזה דחשיב כמו שסדרו הקוף הוא משום דמחוסר עבודה כיון דסידור השולחן עבודה היא דצריכה כהן ובגדי כהונה וכיון שהיה הסידור שלא בזמנו ולא נתקדש אז וכשמגיע הזמן עכשיו ליכא עבודת הסידור ולא מתקדש עתה דאינו מתקדש הלחם אלא ע"י עבודת הסידור אבל בעלמא דלא בעינן עבודה לקידוש כשיגיע הזמן מתקדש מאליו כך נראה פירוש דבריהם הקדושים והנה יש לעיין נהי דליקרב בעינן סידור אבל ליפסל אמאי יהא בעינן סידור כיון דנתנו לכ"ש הוכשר ליפסל בלינה דאף קמצים מקדש השולחן ליפסל כדאמרינן בפ' ב' מדות ואע"ג דליכא סידור ונראה דהתוס' לשיטתייהו אזלי שכתבו במנחות נ"ז ע"ב ד"ה ושמעינן דאין כ"ש אחר יכול לקדש את לחם הפנים אף ליפסל אלא או תנור או שולחן ובזה שאני לחם הפנים משאר מנחות דבכל מנחות כל כ"ש ראויין לקדשן אף מידת יבש למ"ד נתקדשה אבל בלחם הפנים שאני דאינו מקדשן אלא או התנור או השולחן א"כ למ"ד שולחן מקדש ס"ל להתוס' דאינו מקדש אלא ע"י סידור אף להפסל ואע"ג דשולחן מקדש קמצים להפסל אע"ג דהתם ליכא סידור משום דקמצים שאני דיכולים להתקדש בכל כ"ש יכולים ג"כ להתקדש בשולחן בלא סידור דלא שאני שולחן משאר כ"ש אבל לחם הפנים שאין מתקדשין אלא ע"י שולחן י"ל דקדושתן דוקא ע"י סידור ובלא סידור אין מתקדשות אף להפסל מיהו קשה מהבזיכין דהא הלבונה של הבזיכין אינן מתקדשות ע"י השולחן אלא ע"י הבזיכין עצמן כמ"ש רש"י ז"ל בפ' שתי הלחם צ"ו ע"א וכדאמרינן במנחות ח' דהלבונה הבזיכין מקדשתה] ולא אשכחן דלקדש הלבונה בבזיכין דצריך כהן ובגדי כהונה דמ"ש משאר קידוש בכלי דכשר בזר דרק סידור הבזיכין על השולחן צריך כהונה כדאמרינן בפ' ב' דיומא משום דבכלל סידור השולחן הוא דהוי עבודה א"כ בההיא דסידר את הלחם ואת הבזיכין אחר השבת אמאי אין נפסלים הבזיכין כשיגיע

זמנן ואמאי חשיב כמו שסידרו הקוף כיון דא"צ בגדי כהונה להקידוש וצ"ע [והנה בתוספתא מנחות פ' י"ב אמרינן דהאומר הרי עלי לבונה כהן מקדישו בכ"ש ומקריבו ומשמע דלקדש לבונה של נדבה צריך כהן וצ"ע מ"ש משאר קידוש בכ"ש דא"צ כהונה]:

ומ"ש התוס' בשבועות דמש"ה במילוי המים לא חשיב שלא בזמנן משום כיון דלא אפשר למלאות בשבת חשיב ע"ש זמנו יש לעיין אמאי אי אפשר למלאות בשבת אטו צריך דוקא למלאות מן השילוח הא אמרינן בסוכה שם דאם נשפכה או נתגלתה ממלא מן הכיור א"כ המילוי לעולם אפשר בשבת (ואף אי נימא דמצוה מן המובחר למלאות מן המעין וכדכתיב ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה הא אפשר למלאות מן הבור שהיו ממלאין ממנו את הכיור שהיה נמשכת מעין עיטם כדאמרינן בירושלמי יומא דאף מי כיור היו מי מעין כדאמרינן בזבחים כ"ב ואף לרבנן דס"ל התם משאר מימות הן היינו דכשרים למי כיור אבל מי כיור שהיו בעזרה היו מעין עיטם כדאמרינן בירושלמי] ועוד דאף למלאות מן השילוח אפשר בשבת ע"י מחיצה של בנ"א ודוחק לומר שיהא חשוב אי אפשר למלאות בשבת ויהא חשוב מש"ה ע"ש זמנו:

ומ"ש התוס' במנחות במעשה דדוד בנוב עיר הכהנים דאשכח להו דקאפו בחול וא"ל דאיפסיל להו בלינה ואע"ג דקאפו להו שלא בזמנן משום דלאחר אפיה נותנן בקערות של זהב שהיו כ"ש והיו שם בלילה ונפסלין משום דלילה אינו מחוסר זמן יש לעיין הא מ"מ כיון שנתן בהקערות קודם הלילה הוי כמו שנתנו הקוף ולא מתקדשי אח"כ בלילה ואין לומר דס"ל להתוס' במנחות כהאי תי' בפ' לולב וערבה דזה דאמרינן דהוי כמי שסידרו הקוף הוא דוקא בדבר הצריך כהן ובגדי כהונה שהרי הקשו שם התוס' מההיא דלולב וערבה ממילוי המים אמאי נפסלין בלינה הא הוי שלא בזמנן ותי' בענין אחר ולא משום דא"צ כהן ונראה לתרץ לפמ"ש התוס' יומא כ"ט ע"ב ד"ה כמו שהקשו שם בקידש קומץ בלילה אמאי מיפסיל ואמאי לא אמרינן בקידש הקומץ בלילה כיון שקידשו שלא כמצוותו נעשה כמו שנתנו שם הקוף ותי' ז"ל י"ל דהתם נתכוון לקדש שכסבור היה שהוא יום דומיא דמתני' שעלה מאור הלבנה אבל הכא כיון דבכוונה עשה וידע שסידורו שלא כמצותו נעשה כמו שסידרו הקוף עכ"ל ומוכח מזה דכל שטעה וסבור שהוא בזמנו לא אמרינן דהוי כמו שנתנו הקוף א"כ ה"נ במעשה דדוד כיון דהם סברו דזמן אפייתן הוא בע"ש וסברו שהוא זמנו לא הוי כמו שנתנו הקוף אך מ"מ קשה הא מ"מ הם לא כיונו לקדש נהי דסברו דזמן אפייתן בע"ש מ"מ הם סברו שהתנור כלי חול הוא ואינו מקדש וא"כ גם הדפוסים הם כלי חול כמ"ש תוס' שם והתוס' כתבו הטעם בקידש הקומץ בלילה דלא חשיב כמו שסידרו הקוף הוא משום דכוונתם לקדש

ובכלל קשה למ"ד כ"ש אין מקדשין שלא מדעת אמאי קאמר להו דוד דמיפסלי בלינה הא אין כוונתם היה לקדשם דהא סברי דתנור כלי חול הוא ולפי שאכתוב לקמן בעזהי"ת אתי שפיר:

וגם מ"ש התוס' שם במנחות דמש"ה במילוי המים לא חשיב שלא בזמנו משום דזמן השאיבה בלילה ומיום ללילה לא חשיב קודם זמנו יש לעיין הא אין השאיבה מקדשת המים דאין כ"ש מקדשין בחוץ ורק הבאתו לעזרה מקדשת המים וזה היה ביום וכמ"ש התוס' סוכה נ"א ע"ב ד"ה קרא א"כ אי ממלא מאתמול ומביא בעזרה הוי שלא בזמנו ולא קדשו המים וצ"ע:

[**עוד** אמרינן בזבחים פ"ח ע"א דכ"ש מקדשין ליפסל אף דברים שאינם ראויים להקרבה כלל כמו ערלה וכה"כ ופי' רש"י ז"ל דהאי ליפסל היינו דהכ"ש מקדשתן לענין שיטענו שריפה ע"ש והיינו אע"ג דערלה וכה"כ בלא"ה טעונים שריפה כאן צריכים שריפה כדין קדשים פסולים דבעינן שתהא שריפתן בקודש בעזרה והנה בזה מתיישב מה שתמה התוי"ט זבחים פ' י"ב על הרמב"ם ז"ל שפסק בשוחט את הזבח ונמצא טריפה דדינו בשריפה והקשה עליו הא טריפה אין פסולו בקודש ואמאי הוי בשריפה ע"ש ובזה שפיר מתיישב דהא חזינן בערלה וכה"כ דג"כ אין פסולן בקודש וערלה וכה"כ וטריפה פסול אחד להם שאינם ממשקה ישראל ומ"מ כיון שקדשו בכ"ש כ"ש מקדשן שיטענו שריפה, דכ"ש אלים לענין זה להצריך שריפה אף דבר שאין פסולו בקודש א"כ ה"נ טריפה אע"ג דאין פסולו בקודש מ"מ סכין שהוא כ"ש ועוד סכין אלים מכ"ש מקדשו שיהא טעון שריפה]:

ה

והנה אי כ"ש מקדשין דוקא מתוכן ולא מאחוריהן איכא פלוגתא בזבחים פ"ח ע"א ואמרינן שם בירוצי מדות איכא בינייהו אבל בגודש לכ"ע אין כ"ש מקדש כדאמרינן במנחות ז' ע"א כגון שהחזירה לביסא גדושה כו' [מיהו איכא כלים שמקדשין אף בגודש והוא השולחן שמקדש בגודש י"ב או ט"ו טפחים] והנה ביומא ר"פ הוציאו לו אמרינן דהוציאו לו מחתה גדושה של קטורת מלשכת בית אבטינס ויש לעיין איך הוא חופן מהגודש דהוי חוץ מכ"ש וכדאמרינן במנחות ז' ע"א בהחזיר הקומץ לביסא גדושה מקשינן ומקמץ היכי קמץ כו' דלא מהני קמיצה מגודש וצ"ל דא"צ חפינה מכ"ש כמו דצריך קמיצה מכ"ש [ובירושלמי אמרינן דאותה המחתה שהיה חופן ממנה היתה כלי חול] מיהו מההיא דתמיד קשה דאמרינן שם בקטורת שהיה מקטיר בכל יום שהיה הבזך מלא וגדוש קטורת ונתון לתוך הכף והתם ודאי צריך לקדש הקטורת בכ"ש ואיך הבזך

מקדש בגודש ואין לומר כיון שהבזך היה נתון בתוך הכף הכף מקדשו ע"י אויר הא הוי אויר שאין סופו לנוח דאינו מקדש מיהו אי נימא דהניח מזרק בתוך מזרק אינו חוצץ אתי שפיר דיכול הכף לקדש הקטורת מיהו איבעי היא ביומא נ"ח ע"א והנה בתמיד שם אמרינן שכסוי היה לו וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה ופי' המפרש שם דהכיסוי והמטוטלת היה לו לבזך ולפ"ז אתי שפיר כיון שהיה לו כסוי לבזך א"כ הגודש חשיב תוך כלי אך קשה ממתני' דתמיד פ' החלו עולים דמשמע שהכסוי היה לו לכף דאמרינן שם הטני ביד אחד כו' הבזך ביד אחד והכף וכסויו ביד אחד ומוכח שהכסוי היה לכף ולא לבזך והנה הרמב"ם פ"ג מהל' תמידין ה"ד כתב שהכסוי היה לבזד והמטוטלת היה לכף והעיר הלח"מ שם דכאן פי' הרמב"ם ז"ל דהמטוטלת היה על הכף ובפי' המשנה כתב דהיה על הבזך ע"ש ונראה דהוקשה להרמב"ם ז"ל דאי אפשר לומר ששניהם הכסוי והמטוטלת שניהם היו על הכף א"כ תקשה קושיתינו איך הבזך מקדש את הגודש ואי אפשר לומר ששניהם על הבזך הא קתני במתני' דהכף וכסויו כו' ומש"ה חילקם הרמב"ם ז"ל דהכסוי היה על הבזך ומש"ה מקדש דאף הגודש הוא תוך כלי והמטוטלת היה על הכף וזהו דאמרינן כף וכסויו דהמטוטלת נמי הוי כסוי וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם ומכסה הכף בבגד קטן כו':

והנה במנחות ס"ג ע"א אמרינן דהמחבת היתה צפה ופי' הרגמ"ה ז"ל שם צפה אין לה בית קיבול אלא חלקה היא כדכתיב על מחבת עכ"ל [ועיין ברמב"ם פי"ג מעה"ק ה"ז] וקשה איך המחבת מקדשת דאמרינן בפ' התכלת על מחבת מלמד שטעונה כלי ואי אפי לה מאתמול איפסיל בלינה הא אין כ"ש מקדשין אלא מתוכן וזו אי"ל תוך וצ"ל דמחבת חידוש הוא דאע"ג דאי"ל תוך ומקדש וכמו בסכין כדאמרינן בפ' התודה ע"ח ע"ב דאע"ג דאין לו תוך ומקדש וצ"ע [ובזה יש ליישב מה שהקשה הש"מ מנחות נ"א על הא דאמרינן בחביתין דאפייתן דוחה את השבת ואי אפשר שיאפה מאתמול משום דכתיב על מחבת מלמד שטעונה כלי ואי אפי לה מאתמול איפסיל ליה בלינה והקשה הש"מ אי כ"ש אין מקדשין אלא מדעת יאפה מאתמול ולא יכוין לקדשם ע"ש ולפ"ז י"ל לפי מה דאמרינן בפ' התודה ע"ח ע"ב דסכין אלימא מכ"ש כיון דאי"ל תוך ומקדש מקדש אף שלא לדעת ע"ש א"כ ה"נ מחבת כיון דאי"ל תוך ומקדש מקדש אף שלא לדעת מיהו בסכין גופא אי מקדש שלא לדעת איכא פלוגתא התם:

1

עוד איכא פלוגתא בהש"ס בכ"ש אי מקדשין שלא מדעת והנה המל"מ בפ"ב מהל' מעה"ק כתב דלא נתברר למ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת אם הוא דאורייתא או דרבנן

ולענ"ד אי אפשר לומר דלא הוי רק מדרבנן כדמוכח מסוטה י"ד ע"ב בסדר מנחות כיצד כו' דנותנה לכ"ש ומקדשה בכ"ש ומקשינן התם ש"מ כ"ש אין מקדשין אלא מדעת כו' ואי למ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת הוא רק מדרבנן א"כ מאי קושיא הא הכא צריך לקדש המנחה שתהא קדושה מדאורייתא ליקרב וצ"ע:

ובגוף הדין דכ"ש אין מקדשין אלא מדעת נ"ל לומר דבר חדש דלא בעינן שיהיה כוונתו דוקא לקדש רק בעינן שיהא כוונתו לעשות בכ"ש מה שצריך לעשות בהן ורק באותן כלים שכל נתינתן לתוכן הוא רק כדי לקדש צריך שיהא כוונתו לקדש דזהו מלאכתן אבל אותן כלים שהן למלאכתן וצריך לתת לתוכן בשביל איזה מלאכה אם נתכוין לזו המלאכה חשיב לדעת שהרי דעתו היתה לעשות בכלי מה שציותה תורה לעשותן בהן וממילא מתקדש ובזה יתורצו קושיות הרבה מה שהקשה הש"מ מנחות נ"א על הא דאמרינן על מחבת מלמד שטעונה כלי ואי אפי לה מאתמול איפסיל ליה בלינה והקשה יאפה מאתמול ולא יכוין לקדש כיון דכ"ש אין מקדשין שלא מדעת ולפמ"ש כיון שציותה התורה שיאפה במחבת כ"ש וכיון שאופה בה ומתכוין לכך א"כ מתכוין למה שציותה תורה לעשות בהכ"ש וזה חשיב מדעת אע"ג דאין דעתו לקדש המנחה וכן מה שהקשיתי לעיל עמ"ש התוס' מנחות נ"א ד"ה אפי בההיא דדוד דאשכחינהו דאפי בחול וא"ל דאיפסיל בלינה ואע"ג דהוי שלא בזמנו וכתבו התוס' משום דלאחר אפיה היו נותנין אותן לקערות של זהב שהיו כ"ש והיו שם בלילה ולמ"ד תנור אינו מקדש גם הקערות לא נתקדשו ע"ש והקשיתי אמאי מיפסלי בלינה למ"ד כ"ש אין מקדשין אלא מדעת הא ע"כ כיון דאפו בחול הי' סבורים דהתנור אינו מקדש א"כ גם הקערות לא נתקדשו א"כ לא היה כוונתם לקדש ואמאי איפסלו בלינה ולפ"ז ניחא כיון דהנתינה בתנור הוא לאפיה וגם מה שנותן להקערות הוא ג"כ כדי שלא יתקלקלו כדאמרינן בפ' שתי הלחם וכיון דלכך נתכוונו סגי וניחא ג"כ מה ששמעתי מקשים ל"ל קרא למתעסק בקדשים שהוא פסול דנפקא לן מדכתיב ושחט את בן הבקר כו' תיפוק ליה דכ"ש אין מקדשין אלא מדעת וכיון דקסבור שהוא חולין א"כ אין כוונתו לקדש ולפ"ז כיון דהסכין הוא לשחיטה ומתקדש כיון דהיה כוונתו לשחיטה וזה דאמרינן בפ' התודה ע"ח ע"ב גבי שחט את התודה על שמונים חלות אי כ"ש מקדשין שלא מדעת קדוש הלחם ואם לאו לא קדוש הלחם ע"ש ואע"ג דנתכוין לשחיטה לחם שאני שאין הסכין עושה שום מלאכה בלחם ורק שמקדש אותו א"כ צריך שיהא כוונתו לקדש הלחם וכמו בכל כ"ש שאינן אלא לקדש דצריך כוונה לקדש [מיהו מדברי התוס' יומא מ"ו ע"ב ד"ה כי שכתבו

בחד תי' דמש"ה לא קדשי הגחלים שחותה במחתה של כסף דאין כ"ש מקדשין שלא מדעת נראה דלא ס"ל הכי דהתם נמי המחתה למלאכה לחתייה והרי מתכוין לחתות]:

ז

ואם כ"ש מקדשין ליפסל ביוצא נחלקו בזה רש"י ז"ל והתוס' דשיטת רש"י ז"ל בכמה מקומות דנפסל ביוצא תכף כשמקדשה בכ"ש ותוס' ס"ל דצריך עבודה ודקדקו ממה דאמרינן במעילה ט' ע"א דמנחות משקדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמח"כ ובלילה ולא תני ביוצא הנה לפי דקדוק התוס' דצריך התנא לחשוב הכל יש לעיין אמאי לא קתני נמי הוכשרו ליפסל בהיסח הדעת למ"ד פסול הגוף הוא ואפשר דאף קודם מתן כלי כיון די"ל קדושת פה לא גרע מתרומה דנפסל בהיסח הדעת ואע"ג דלענין ליפסל בטבול יום לא הוי כתרומה ואינו נפסל קודם מתן כלי אפשר לגבי היסח הדעת שאני וצ"ע] ע"ש בפ' לולב וערבה נ' ע"א ד"ה אי שהאריכו בזה והביאו ראיה ג"כ מההיא דמנחות דבללן חוץ לחומת העזרה דאינו נפסל ביוצא ע"ש וכתבו דאינו נפסל ביוצא אלא מקמיצה ואילך דבעינן עבודה מיהו במנחת כהנים ומנחת נסכים ודכוותיהו דליכא קמיצה משעת מתן כלי נפסלים ביוצא ובזבחים כ' ע"ב ד"ה קידש כתבו במי כיור דמשהתחיל לקדש בהם ידים ורגלים חשיב עבודה ונפסל אח"כ המים ביוצא ע"ש:

והנה הש"מ מנחות ט' ע"א בהשמטות] הקשו על התוס' דבפ' שתי הלחם אמרינן דלחם הפנים אחר שסידרו על השולחן היה נפסל במסעות ומוכח דכ"ש מקדשין ליפסל ביוצא ע"ש ונראה לתרץ כיון דזה דקודם קמיצה אינו נפסל ביוצא הוא משום דליפסל ביוצא בעינן עבודה ולאו דוקא קמיצה אלא כל שנעשה בה עבודה מכשרת ליפסל ביוצא דהא בזבח נפסל ביוצא תכף לאחר שחיטה וגם לא בעינן שיהא דוקא עבודת המתיר דהא במי כיור נפסל משהתחיל לקדש בהן דזהו עבודתו וזה דאין מנחה נפסלת ביוצא קודם קמיצה אע"ג דאיכא הגשה שהיא נמי עבודה נראה משום דאין זה עיקר עבודה במנחה דהגשה לא מעכבא דבעינן עבודה המעכבת בהן דהוי עיקר עבודה אבל בלחם הפנים דסידור על השולחן עבודה היא דהא בפ"ב דיומא אמרינן דזר שסידר את השולחן היה חייב מיתה אילו היתה עבודה תמה והיא עבודה המעכבת בהן כמו קמיצה במנחה ומכשרת שפיר ליפסל ביוצא:

ובעיקר לשיטת רש"י ז"ל דכ"ש מקדש ליפסל ביוצא ואף להתוס' עכ"פ בדבר שאין בו קמיצה כגון מנחת כהנים ומנחת נסכים משקדשו בכלי נפסלים ביוצא א"כ לפ"ז בקטורת משנתנה לכ"ש נפסל ביוצא והיינו משנתנה למכתשת וראיתי להראב"ד פ"ק דתמיד שבאמת כתב כן והוכיח דבית אבטינס לא היתה עליה ממש דא"כ היתה הקטורת

נפסלת שם ביוצא דגגין ועליות לא נתקדשו ע"ש מיהו לפ"ז קשה דא"כ היתה הקטורת ג"כ נפסלת במסעות דכל שנפסל ביוצא נפסל במסעות כדאמרינן בפ' שתי הלחם צ"ה ע"א ובהדיא מפורש בקרא פ' במדבר שהיו נושאין הקטורת במסעות מיהו לפמ"ש תוס' שבועות י"א דזה דמכתשת מקדשת הוא רק מדרבנן א"כ פסול יוצא הוא ג"כ מדרבנן וא"כ ל"ק ממסעות אבל לרש"י שם משמע דהוי מדאורייתא ואפשר דאף לרש"י דכלי מקדש ליפסל ביוצא וא"צ עבודה מ"מ אם צריך עוד קידוש כלי אין הכלי הראשון מקדש ליפסל ביוצא וא"כ בקטורת דלאחר מכתשת צריך עוד לקדש בכ"ש ליקרב ועיין בתוס' שבועות שם] אין המכתשת מקדשת ליפסל ביוצא ובזה יש לפרש מ"ש הריטב"א ריש חולין דדם קודם קבלה אינו נפסל ביוצא אע"ג דדם מקדש סכין בצואר בהמה מ"מ כיון דצריך הדם עוד קידוש בכלי בשעת קבלה וכדאמרינן בסוטה י"ד לא נפסל ביוצא ע"י שחיטה ול"ד למנחה שנתקדשה דאין כל המנחה טעונה קידוש אחר רק הקומץ לבד] וצ"ע בזה:

והנה במנחות פ"ח ע"ב מקשינן חצי לוג למה נמשח אי לסוטה חוץ הוא כך גרס רש"י ז"ל שם וכתב ז"ל שהיה משקה אותה בחוץ בשער נקנור ולא היה צריך להכניס המים בעזרה ולקדשם בכלי עכ"ל והתוס' שם גרסי אי לסוטה חולין הוא בתמיה כלומר וכי חולין הם והלא מים קדושים כתיב שכבר נתקדשו בכיור ע"ש ונראה דרש"י לשיטתיה מוכרח לגרוס ולפרש כן שלא היו למים קדושת כלי דא"כ איך משקין אותה בשער נקנור דלא נתקדש הא נפסלים המים ביוצא והתוס' לטעמייהו דס"ל דע"י קדושת כלי אינו נפסל ביוצא שפיר גרסי דא"צ לקידוש כלי אחריתא שכבר נתקדש בכ"ש ואע"ג שכתבו התוס' [סוכה נ' ע"א] דאף דאין כ"ש מקדשין ליפסל ביוצא מ"מ לאחר שנתקדש בכ"ש גנאי להוציאו לחוץ הכא במי סוטה לא שייך זה כיון דאינו קרב לגבי מזבח [וכמה שכתבו התוס' שם דהיה יכול למלאות למי סוטה מן הכיור בכלי חול ואע"ג דגנאי הוא לאחר שנתקדש בכ"ש להורידן לכלי חול זהו דוקא בדבר הקרב לגבי מזבח ע"ש]:

ובזה ניחא מה שתמהו בתוס' סוטה ט"ו ע"ב על הא דאמרינן שם מה מים שלא נעשית בהם מלאכה והקשו מי לא עסקינן שכבר קידשו הכהנים מן הכיור ונעשית בהם מלאכה ע"ש ולפ"ז ניחא דע"כ מיירי שלא קידשו הכהנים עדיין מן הכיור דא"כ נפסלים המים ביוצא וכמ"ש התוס' זבחים כ' ע"ב דאם התחילו לקדש הכהנים בהמים הוי כמו עבודה ומיפסלי המים ביוצא וא"כ איך משקה אותה בשער נקנור שהוא חוץ ולהתוס' סוטה דלא נחתי לזה ע"כ צ"ל דס"ל דאין ההשקאה היתה בשער נקנור ממש שהוא חול אלא אצל שער נקנור ולא כמ"ש רש"י ז"ל וקצת משמע כן מלשון התוספתא שהביאו התוס'

בסוטה ח' ע"א דאשה לפני ה' ולא כהן לפני ה'] והנה הרגמ"ה במנחות פ"ח ע"ב פי' כרש"י ז"ל כיון דבחוץ היה משקה אותה בשער נקנור לא היה צריך להכניס המים לפנים שיקדשו וכתב ע"ז ומספקא הא מילתא לרבנן משום דכתיב מים קדושים ועוד דתנן דהיו אומרים הוציאוה שלא תטמא העזרה עכ"ל והנה מה שהביא הרגמ"ה מהוציאוה שלא תטמא העזרה היינו שמוכח מזה שהיתה עומדת בפנים ולא בחוץ קשה טובא דאדרבה משם ראיה להפך דהא פרכינן שם בגמרא אמאי אומרים הוציאוה הא מת עצמו מותר במחנה לויה ואמרינן דחיישינן שמא תפרוס נדה ומוכח שלא היתה עומדת בפנים והאי שלא תטמא העזרה עזרת נשים הוא וצע"ג:

והנה בזה שכתבו התוס' דמה דאמרינן דלאחר שקדשו בכ"ש גנאי להורידו לכלי חול הוא דוקא בדבר הקרב לגבי מזבח אתי שפיר הא דאמרינן בתוספתא דלחם הפנים ע"ש היו מסלקין אותם מהדפוסים ונותן על שולחן שבאולם והא אותו השולחן לא היה כלי שרת דאין שולחן כ"ש אלא אותו שבהיכל ואיך מורידין אותן מכ"ש שהרי הדפוסים נתקדשו כמ"ש תוס' לכלי חול ולפ"ז לא קשה כיון דהלחם אינו קרב למזבח לא איכפת לן אי מורידן לכלי חול ובזה ניחא ג"כ מה דאמרינן בזבחים צ"ו ע"א דתנור של מקדש של מתכת היה כיון דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור הו"ל כ"ש כו' ופי' רש"י ז"ל לפי שאין נעשין בכלי שאין טעונין שמן כו' וקשה ל"ל לטעם זה דהא אף אם היתה עשייתן בכלי ג"כ היה התנור צריך להיות כ"ש משום גנאי להורידן ובזה אתי שפיר דבלחם הפנים שאינו קרב לגבי מזבח לא איכפת לן בהורדה:

והנה הרמב"ם ז"ל דפסק דמדת יבש נתקדשה ופסק ג"כ דהבלילה יכולה להיות בכלי חול מוכח דלא ס"ל כהתוס' דלאחר שקידשה בכ"ש גנאי להורידן לכלי חול ותשאר קושית התוס' במנחות ח' למ"ד אין מנחה קדושה בלא שמן וע"כ בחביתין צריך לקדש הסולת והשמן יחד בביסא חצי עשרון למה נמשח הא כבר נתקדש בכ"ש וצ"ע:

וממה שהוכיחו התוס' סוכה נ' ע"א דבקידוש כ"ש לבד אינו נפסל ביוצא מההיא דבללה חוץ לחומת העזרה דר"ל אמר כשרה ר"י אמר פסולה משום כיון דעשייתו בכלי נהי דכהונה לא בעיא פנים מיהו בעיא אלמא לר"ל אע"ג דבפנים מתקדשא בכ"ש אינו נפסל ביוצא ע"ש מוכח דס"ל להתוס' דבלילה צריכה דוקא כ"ש ודלא כהרמב"ם ז"ל וכ"כ התוס' להדיא בחולין ל"ו ע"א ד"ה צריד של מנחות אי מונין בו ראשון ושני ופי' רש"י ז"ל שהוא מקום שאין השמן נכנס לשם והקשו בתוס' ויצרף הכלי להכשר כמו שמצרף לטומאה מדכתיב כף אחת וכתבו שם להדיא דמנחה נבללת בכ"ש כדמוכח מההיא דבללה חוץ לחומת העזרה ע"ש ונראה לומר דאף להתוס' רק דמצוה לכתחילה לבלול

בכ"ש אבל אינו מעכב אי בללה בכלי חול דהא בפ' התכלת בחביתי כ"ג דאפייתן דוחה את השבת אצטריך קרא דעל מחבת מלמד שטעונה כלי ואי אפי לה מאתמול איפסיל לה בלינה וכתב רש"י ז"ל שם דאפילו ימדוד בחצי עשרון שלא נתקדש מ"מ המחבת ע"כ היא כ"ש והש"מ הקשה שם הא ל"ל קרא ת"ל דחביתין טעונין שמן ומדת הלח נתקדשה ומש"ה מיפסל בלינה ותי' דאי לאו קרא דעל מחבת הוי אמינא שימדוד בלוג של חול כדי שלא ידחה שבת ע"ש ואי בלילה שלא בכ"ש פסול א"כ ע"כ צריך כ"ש משום הבלילה וא"כ אכתי קשה ל"ל קרא דעל מחבת:

וזה דאמרינן במנחות צ"ו ע"א דכל המנחות יש בהם מעשה כלי בפנים היינו לישה ועריכה ואפיה כמה שפי' רש"י ז"ל ותוס' שם ואמרינן שם שאלו את רבי זו מנין א"ל הרי הוא אומר כו' אשר יאפו את המנחה לבלי הוציא אל החצר החיצונה ע"ש היינו דמפקינן מקרא שצריך להיות הלישה בכ"ש וגם צריך להיות בפנים כמ"ש התוס' שם ויש לעיין אי הבלילה צריכה להיות בכ"ש כמ"ש התוס' א"כ ל"ל קרא דהלישה והעריכה צריכה להיות בפנים הא לאחר שנתקדש בכ"ש אי אפשר להוציא לחוץ אי לרש"י ז"ל משום דנפסל ביוצא אי לתוס' שגנאי הוא להוציאו לחוץ ואפשר לומר דרבי לטעמיה דקתני שאלו את רבי זו מנין ורבי ס"ל במנחות ע"ה ע"א דחלות בוללן א"כ הבלילה לרבי היא לאחר אפיה וא"כ שפיר צריך קרא דהלישה ועריכה ואפיה צריכה להיות בפנים ולרבנן דהבלילה היא קודם אפשר דא"צ קרא להכי:

והנה להרמב"ם דבלילה א"צ כ"ש יתורץ קושית התוס' חולין ל"ו בצריד של מנחות אמאי אין הכלי מצרף את כל המנחה להכשר דמיירי שבללה בכלי חול דאינו מצרף מיהו אף להתוס' יש לתרץ דההיא דחולין מיירי קודם בלילה דהא איכא מתן שמן בכלי קודם לעשייתה ובזה אף להתוס' לא בעינן כ"ש ומה שהקשו בתוס' שם הא לא שייך חיבת הקודש קודם כ"ש י"ל דמיירי שנתן אח"כ לכ"ש ועדיין לא בלל ונראה דבאופן זה לא שייך להקשות שיצרף עתה הכ"ש להכשר ויוכשר אף מה שלא נגע בשמן כיון דאותו המקצת שנגע בשמן כבר הוכשר קודם שהיה בכ"ש דבמנחות כ"ד אמרינן עשרון שחלקו ונטמא אחד מהם והניחו בביסא וחזר טבול יום ונגע באותו טמא מהו מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא וקי"ל דאמרינן שבע ליה טומאה ולא נטמאת חציה השני מדין צירוף כלי וא"כ ה"נ בהכשר י"ל כיון דאותו המקצת שנגע בשמן הוכשר קודם שנתן בכ"ש א"כ לאח"כ כשנתן לכ"ש אינו שייך לומר שיוכשר עתה מדין צירוף כלי דשבע לה הכשר ואותו המקצת שכבר נגע בשמן אינו מתכשר עתה שכבר הוכשר מקודם ואינו שייך שתוכשר כל המנחה מדין צירוף]:

ח

הנה לפי מה דאמרינן במנחות ק' ע"ב דהמנחות והנסכים כ"ש היא המקדשתן קדושת הגוף וקודם לכן י"ל רק קדושת דמים יש לעיין בבמה דליכא כ"ש למ"ד יש מנחה בבמה וכן נסכים למ"ד קרבו נסכים בבמה קטנה במאי מתקדשים קדושת הגוף ואפשר כיון דא"צ כ"ש קדושת פה מקדשתן קדושת הגוף כמו בהמה והנה הראב"ד ז"ל פ"ק דתמיד כתב הטעם דמ"ש בהמה שע"י קדושת פה י"ל קדוה"ג ומ"ש מנחות דצריך קידוש כלי וכתב משום דבבהמה אינו מחוסר מעשה להקרבתה ומש"ה אפשר לחול עליה קדוה"ג ע"י פיו אבל מנחה טעונה עשייה ובלילה קודם ע"ש וא"כ לפי טעם זה אף בבמה במנחה כיון דמחוסר עשייה אי אפשר להיות קדוה"ג ע"י פיו מיהו אפשר לומר דלאחר שנגמרה עשיית המנחה אז יכול לחול עליה קדוה"ג ע"י פיו דאז אינו מחוסר תו מעשה מיהו במקדש אי אפשר זה דהבלילה צריכה להיות בכ"ש לשיטת התוס' וכן האפיה ולהרמב"ם ז"ל העשרון מקדש וא"כ איכא קידוש כ"ש קודם גמר עשייתה וא"כ לא משכחת לה במנחה במקדש קדוה"ג ע"י פיו (מיהו מנסכים יוקשה להראב"ד ז"ל למה צריך קידוש כ"ש לקדשו לקדוה"ג הא אינו מחוסר מידי לעבודה] עוד אפשר לומר דבבמה העבודה עצמה מקדשת קדוה"ג דהא חזינן דעבודה עדיפא מכ"ש דהא ליפסל ביוצא כתבו התוס' דאין קדושת כלי מקדשת ליפסל ביוצא עד שיעשו בהם עבודה א"כ עבודה מקדשת ליפסל ביוצא מה שאין כ"ש מקדשין א"כ י"ל במקום שאין קידוש כלי העבודה מקדשת לכל מידי וכן בשתי הלחם הבאות בפ"ע למ"ד מדת יבש לא נתקדשה ותנור אינו מקדש יש לעיין במאי קדושים קדוה"ג כיון דליכא שחיטת כבשים שיקדשום וכל עבודתן היא רק התנופה וצ"ל דזו העבודה עצמה מקדשתן קדושת הגוף וקדושתן ועבודתן באות כאחד:

ובקטורת של יוה"כ שהיה חופן מן המחתה שהביאו לו מבית אבטינס אמרינן בירושלמי יומא ר"פ הוציאו לו דאותה המחתה כלי חול היתה ודייקינן ממה דמותר הקטורת היה נפדה ואי קדשה הקטורת קדוה"ג איך היתה ניפדית ע"ש ויש לעיין כיון דהחפינה עבודה היא איך כתב הירושלמי דבשעת חפינה הקטורת עדיין לא נתקדשה איך היא החפינה בדבר שלא קדוש עדיין קדוה"ג וצ"ל ג"כ דחפינתן וקדושתן באות כאחד דהחפינה עצמה שהיא עבודה מקדשתן קדוה"ג מיהו בירושלמי יומא איבעי לן חפנים מהו שיעשו ככ"ש לקדש ע"ש א"כ אי נימא דאין החפנים מקדשין א"כ לאחר חפינה ג"כ אי"ל קדוה"ג א"כ קשה איך יכול לעשות החפינה שהיא עבודה בדבר שאי"ל קדוה"ג וצ"ע:

והנה בירושלמי שם יומא פ' הוציאו לו איבעי לן עוד חפן אחר ונתן לתוך חפניו מהו ועוד איבעי לן מהו שיעשה מדה לחפניו ועוד מהו שיכנוס אחר בחפינתו ומסקינן התם דתלי זה בזה דאי אמרינן חפנים עשו אותן כך"ש לקדש אין אחר חופן ונותן לתוך חפניו כו' ולכאורה אינו מובן מה תלי זה בזה ולפמ"ש אתי שפיר מה דתלינן הנך בעיות זה בזה דאי אחר חופן ונותן לתוך חפניו של כ"ג ע"כ חפינה עצמה לאו עבודה היא דאי עבודה היא הא כל עבודות היום אינן כשרות אלא בו וזו היא האיבעיא אי חפינה עבודה או לא וכדאיבעי לן בתלמודא דידן יומא מ"ט ע"א חפן חברו ונתן לתוך חפניו מהו מלא חפניו בעינן והאיכא או דילמא ולקח והביא בעינן והא ליכא היינו אי אמרינן דאין החפינה עצמה עבודה רק העבודה היא להכניס שיעור מלא חפניו או דילמא ולקח והביא היינו שהלקיחה שהיא החפינה עצמה עבודה היא וצריכה להיות בכ"ג וא"כ שפיר תלי הירושלמי האיבעיות זה בזה דאי חפנים עשו אותן כך"ש לקדש היינו דהחפינה עצמה עבודה היא ומקדשת דעבודה מקדשת כמ"ש ממילא אין אחר נותן לחפניו כיון דעבודה היא צריכה להיות בכ"ג אבל אי לא עשו כך"ש לקדשה ומשום דהחפינה לאו עבודה ורק צריך להכניס כשיעור מלא חפניו א"כ אחר יכול ליתן לתוך חפניו:

אך ביומא מ"ח ע"א דאבעי לן חישב בחפינת קטורת מהו אם נפסל במחשבה ופשטינן מהיא דהוסיף ר"ע כו' והקטורת והלבונה שאם נגע טבול יום במקצתו פסל את כלו ומדפסיל טבול יום פסלה נמי לינה ומדפסלה לינה פסיל נמי מחשבת לינה ופי' רש"י ז"ל מדפסיל טבול יום אלמא קידשה הכלי קדושת הגוף פסלה נמי לינה כו' עכ"ל ונראה מזה דהאיבעיא אי מהני מחשבה בחפינה הוא אם אף לאחר שנתן הקטורת מחפניו לכלי אם יש אז להקטורת קדוה"ג ובזה צ"ע דאי אף לאחר מתן כלי ליכא קדוה"ג א"כ נמצא שמקטיר בפנים קדושת דמים ונ"ל דהקטרה עצמה שהיא עבודה מקדשתן והקטרתן וקדושתן באין כאחת וצ"ע:

סימן ד

המזבח מקדש

א

גרסינן בריש פ"ט דזבחים המזבח מקדש את הראוי לו ואיפלגו התם תנאי אם כל הראוי למזבח בכלל או דוקא ראוי לאשים ולקמן פ"ד ע"א בברייתא אמרינן דכל שפסולו בקודש אם עלה לא ירד ע"ש ונראה מזה דצריך ב' תנאים שיקדש המזבח שיהא פסולו בקודש ויהא ג"כ ראוי למזבח ולא מהני מה שפסולו בקודש לבד דמראוי למזבח ממעטינן בגמרא

קמצים שלא קידשו בכלי וזה ודאי הוי פסולו בקודש רק שאינו ראוי לו ומקרי אינו ראוי למזבח משום דמחוסר עוד קדושה שמכשירה למזבח ומזה נראה דהיכא דהפסול משום חסרון קדושה מקרי אינו ראוי למזבח וירד אע"ג דפסולו בקודש והנה יש לעיין מ"ש מקבלה בכלי חול דאמרינן ק"ח ע"א דלא ירד אע"ג דהתם נמי מחוסר להדם קדושת כלי והנה מלשון הש"ס כאן דקיצים שלא קידשו בכלי חשיב אינו ראוי למזבח וז"ל ואע"ג דהמנחה נתקדשה בביסא דאל"כ חולין גמורים הן ופשיטא דתרד מ"מ אחר שהוברר חלק האשים לא נתקדשה דאותה קדושה שהיתה בביסא חלק הכהנים היה מעורב בה ומש"ה ממעט ליה תנא דמתני' כיון דלא נתקדשה אחרי שהוברר חלק האישים אע"ג דנתקדשה קודם לכן עכ"ל מתיישב קושיא זו כיון דכל הטעם דלא חשיב ראוי למזבח הוא משום דלא נתקדש לאחר שהוברר חלק גבוה א"כ בדם כיון דסכין מקדש לדם בצואר בהמה ומבורר אז חלק גבוה סגי ואע"ג דמחוסר עוד קידוש בכלי בשעת קבלה כדאמרינן בסוטה י"ד מ"מ בחד קידוש סגי לענין שיחשב ראוי למזבח מיהו מנסכים שלא קדשו בכלי קשה דאמרינן בפ' השוחט והמעלה קי"א ע"א אי ס"ל דקרבו נסכים בבמה קטנה אף בגדולה אם לא קדשן בכלי לא ירד לפי שיש להם הכשר בבמה קטנה וחשיב פסולו בקודש וקשה נהי דחשיב פסולו בקודש מטעם די"ל הכשירא במקום אחר מ"מ הוי אינו ראוי למזבח כיון דמחוסר קדושת כלי לגמרי ומ"ש מקמצים שלא קדשו בכלי ועוד יותר קשה דנסכים קודם שנתקדשו בכלי רק קדושת דמים י"ל והוי כמקריב קדושת דמים ובזה לא מהני כלל מה שי"ל הכשר במקום אחר כדאמרינן בפ' כל הפסולים ל"ה ע"ב דאע"ג דמכשיר ר"ע בדוקין שבעין שאם עלה לא ירד משום שי"ל הכשר בעופות בעינן דוקא שקדמה הקדישן את מומן דאי לאו הכי אין עליו רק קדושת דמים ואין המזבח מקדש כמ"ש רש"י ז"ל שם מיהו מההיא דדוקין שבעין יש לחלק קצת דבנסכים אף קודם שנתקדשו בכלי די"ל רק קדושת דמים להם ונפדין כדאמרינן בר"פ המנחות והנסכים מ"מ י"ל קדושת פה למזבח (ומנדה ו' ע"ב נראה דיכול להפריש תרומת לחמי תודה אף קודם שחיטת הזבח ואע"ג דקדושת דמים להם ונפדין מ"מ חל עלייהו שם תרומת לחמי תודה ועיין בתוס' שם דתורת קרבן עליהם אף בקדושת פה והם לחמי תודה משא"כ במקדיש בע"מ דזה הקדושת דמים הוי רק כמקדיש עצים ואבנים למזבח אך מקמצים שלא קדשו בכלי קשה וצ"ל דזה דבעינן דוקא קידוש כלי שיהא חשיב ראוי למזבח הוא דוקא בדבר שחלק גבוה צריך להתברר מחלק הדיוט כגון במנחה דצריך שיתברר זה לקומץ והשאר לשיריים ובזה לא נגמר הבירור עד לאחר מתן הקומץ בכלי [וכעין זה קצת אמרינן במנחות ו' ע"ב לבן בתירא דלא גמרה עבודת קמיצה עד דעביד מתן כלי]

אבל בדבר שא"צ בירור כמו בנסכים אף בלא מתן כלי חשיב ראוי למזבח אך ממ"ש הש"מ דאם כל המנחה לא נתקדשה בביסא פשיטא דתרד דחולין גמורים הן קשה דמה פשיטותא הוא מ"ש מנסכים שלא קידשו בכ"ש דלא ירדו:

והנה בפ' חטאת העוף ס"ט ע"א א"ר יצחק שמעתי שתים אחת קמיצת זר ואחת מליקת זר אחת תרד כו' ומסקינן דקמיצת זר תרד לא מבעי למ"ד אין מנחה בבמה דתרד דאי"ל הכשירא במקום אחר אלא אפילו למ"ד יש מנחה בבמה נמי תרד לפי שאין קידוש כ"ש במנחה בבמה וכתב רש"י ז"ל אין קידוש כ"ש במנחה בבמה הלכך לא ילפינן זר במקדש לענין קמיצה מזר בבמה דלא דמי הך קמיצה להך קמיצה דבמקדש הואיל וקידשה בכ"ש איפסלא בזר עכ"ל והרמב"ם פ"ג פסה"מ הט"ו כתב ז"ל אף שמלקו זר ועלה לא ירד וקומץ המנחה שקמצו ועלה ירד אעפ"י שזה פסול וזה פסול זה כאילו לא נתקדש כלל עכ"ל והכ"מ שם כתב דהאי זה כאילו לא נתקדש כלל קאי אלעיל וה"ק וקומץ המנחה שקמצו זר ועלה ירד כאילו לא נתקדש כלל אעפ"י שזה פסול וזה פסול ע"ש והנה מ"ש רש"י ז"ל דל"ד הך קמיצה להך קמיצה הואיל וקידשה בכ"ש איפסלא בזר לכאורה אינו מובן מה שייך פסול זרות לקידוש כ"ש ואפשר כמו שכ"ש מקדשים ליפסל בטבול יום ובמח"כ ובלינה ה"נ כ"ש מקדשין ליפסל בעבודת זר ולשון הרמב"ם ז"ל דקמיצת זר הוי כמו שלא נתקדש כלל ג"כ אינו מובן דמה ענין קמיצת זר לקידוש ואפשר משום דקומץ טעון קידוש כ"ש אחר קמיצה וכיון דקמצה זר והוי קמיצה פסולה אין כ"ש מקדשין את הפסולים וא"כ חסר לה קידוש קומץ והוי כקמצים שלא קדשו בכלי דירדו ולפ"ז ה"ה בכל הפסולים שנעשו בקמיצה ירד אך לפ"ז קשה לשון הש"ס דאין קידוש כ"ש במנחה בבמה דמשמע אם היה קידוש כ"ש בבמה לא היה ירד ולפי הטעם דחסר קידוש כ"ש אף אם היה קידוש כ"ש בבמה היה ג"כ בדין שירד:

ובקמצים שלא קידשו בכלי דהטעם דירדו הוא משום דלא הוי ראוי למזבח יש לעיין למ"ד אין מנחה בבמה תיפוק ליה דלא הוי פסולו בקודש דלית ליה הכשירא במקום אחר וכמו בקמיצת זר דלמ"ד אין מנחה בבמה תרד משום דלי"ל הכשר במקום אחר ואפשר היה לומר דקמצים שלא קידשו בכלי אין זה פסול כלל דראוי לקדש רק דמחוסר עדיין קדושה א"כ אין צריך כלל להיות לו הכשר במקום אחר והחסרון הוא רק דאינו ראוי למזבח מיהו מנסכים שלא קדשו בכלי אם ירדו תלינן בזבחים קי"א בקרבו נסכים בבמה קטנה ומוכח דאף בזה צריך הכשר במקום אחר דחסרון קדושה חשיב כמו פסול והנה התוס' ס"ט ע"א הקשו בקמיצת זר אמאי תרד הא כיון דנתקדש בכ"ש הוי פסולו בקודש ותי' כיון דתחילת עבודתה ביד ולא נתקדש בכ"ש בתחילת עבודה לא חשיב

פסולו בקודש ול"ד לשחיטה דסכין מקדש לה ע"ש היינו דתוס' הכא אזלי בשיטתייהו לעיל ס"ח ע"ב ד"ה אמר דפסולו בקודש חשיב דנפסל לאחר שחיטה שנתקדש בכ"ש וכל שנפסל לאחר שנתקדש א"צ להיות הכשירא במקום אחר וא"כ הקשו דה"נ כיון דהפסול דקמיצת זר הוא אחר שנתקדשה המנחה בכ"ש א"כ נהי דקמיצת זר אי"ל הכשירא במקום אחר דאין מנחה בבמה מ"מ הו"ל פסולו בקודש ולזה תי' דל"ד קידוש כלי במנחה דאינה עבודה לקדושת סכין דהוא בשחיטה דהוי עבודה והיינו דלאחר שנתקדשה המנחה בכ"ש לא חשיב עדיין פסולו בקודש דהקידוש לאו עבודה היא וא"כ י"ל דדוקא בקמיצת זר דהפסול הוא קודם קמיצה אע"ג דכבר נתקדש בכ"ש לא חשיב פסולו בקודש אבל בקמצים שלא קדשו בכלי דהפסול הוא לאחר קמיצה היינו לאחר שנעשה בה עבודה חשיב פסולו בקודש ולא תרד אף אי אין לה הכשר במקום אחר ומש"ה צריך הטעם דלא חשיב ראוי למזבח ולפ"ז יוצא דקידוש הקומץ בזר לכ"ע לא ירד אע"ג דאי"ל הכשר במקום אחר כיון דהוי פסול דלאחר קמיצה הוי פסולו בקודש] אך להשיטה האחרת בתוס' שם דכל שאין לו הכשר במקום אחר לא חשיב פסולו בקודש א"כ גם קמצים שלא קידשו בכלי לא הוי פסולו בקודש אי אין מנחה בבמה ותשאר הקושיא ל"ל למעט קמצים שלא קדשו בכלי משום דלא הוי ראוי לו:

ובעיקר מה חשיב פסולו בקודש יש ג' שיטות שיטת רש"י ז"ל דהיינו פסול לאחר ביאתו בעזרה ולתוס' היינו פסול שלאחר שחיטה שנתקדשה בכ"ש ולהגה"ה בתוס' שם דכל שי"ל הכשר במקום אחר חשיב פסולו בקודש והנה לשיטת התוס' דתלוי בלפני שחיטה ולאחר שחיטה יש לחקור אם הכוונה דדוקא פסול שאינו שייך אלא לאחר שחיטה חשיב פסולו בקודש או אפילו פסול ששייך קודם אם אירע לאחר שחיטה חשיב ג"כ פסולו בקודש ונ"מ כגון אם נעשה בע"מ אחר שחיטה קודם קבלה דפסול דהוי פסול לאחר שחיטה מיהו פסול בע"מ שייך אף קודם והנה התוס' בפ' השוחט והמעלה ק"ט ע"א על הא דאמרינן הקומץ והלבונה שחסרו כ"ש והעלן בחוץ פטור הקשו אמאי נהי דפסולים לכתחילה מ"מ מתקבלים הם בפנים שאם עלו לא ירדו דהוי פסולו בקודש כשחסר בין קמיצה להקטרה וכתבו דלמאן דחשיב ליה חסרון כבע"מ ניחא ע"ש ויש לעיין נהי דחסרון כבע"מ מ"מ כיון שנחסר בין קמיצה להקטרה הוי כנעשה בע"מ לאחר שחיטה והוי ג"כ פסולו בקודש ומזה יש להוכיח דאם נעשה בע"מ אף לאחר שחיטה ג"כ ירד והטעם צ"ל משום דזה הפסול שייך אף קודם וזה דפסול שלאחר שחיטה לא ירד הוא דוקא לן ויוצא וטמא ודכוותיה דלא שייכי אלא לאחר שחיטה מיהו אף אי נימא כן אכתי קשו דברי התוס' נהי דחסרון אינו כבע"מ מ"מ כיון דפסול חסרון שייך אף

קודם קמיצה דהא מנחה שחסרה פסולה א"כ אף בנחסר בין קמיצה להקטרה ג"כ לא חשיב פסולו בקודש כיון דהפסול שייך קודם ואפשר דאי חסרון כבע"מ אזי חסרון של קודם קמיצה וחסר הקומץ שם פסול אחד הוא דתרווייהו חשיבי כבע"מ א"כ זה הפסול שייך אף קודם קמיצה אבל אי חסרון לאו כבע"מ הפסול חסרון של קודם קמיצה וחסר הקומץ שני שמות הן דבמנחות כ"ז ע"א נפקא לן מתרי קראי וא"כ זה הפסול דקומץ החסר ליכא קודם קמיצה מיהו במנחות ח' ע"א גבי משפרקה נפרס לחמה דמקטיר עליהן את הבזיכין ואמרינן לא פרקה ממש אלא כל שהגיע זמנה לפרוק כמאן דפרקה דמי ומקשינן להוי כמנחה שחסרה קודם קמיצה ומשנינן התם לא בריר קומץ דידה כו' ופי' הש"מ שם והוי כמו שחסר מן הקומץ ע"ש וא"כ כיון דחסרון במנחה קודם קמיצה הוא משום דהוי כמו חסר הקומץ א"כ ע"כ מנחה שחסרה וקומץ החסר שם פסול אחד הוא וא"כ דברי התוס' קשה דמ"ש אי חסרון כבע"מ או לאו כבע"מ הא סוף סוף הפסול נולד לאחר קמיצה:

והנה לפמ"ש התוס' דפסול דלאחר שחיטה חשיב פסולו בקודש משום דנתקדש בקדושת כלי ולפ"ש התוס' במעילה ה' ע"א ובזבחים ק"י ע"א ד"ה ואי דלאחר ששחט סימן אחד יכול לקבל הדם א"כ ע"כ ע"י שחיטת סימן אחד הסכין כבר מקדש א"כ משכחת לה כל הנך פסולים דרובע ונרבע כו' לאחר קידוש כלי דשחיטה דלאחר ששחט בו סימן אחד רבע א"כ מ"ש שהתוס' הקשו שם על רש"י ז"ל שפירש דפסולו בקודש היינו לאחר ביאתו בעזרה רובע ונרבע לאחר שבא לעזרה מאי איכא למימר הא אף להתוס' יקשה רובע ונרבע לאחר סימן ראשון מאי איכא למימר וכן אם נעשה טרפה בין סימן לסימן ע"ב ומזה נראה לומר דכל הפסולים השייכים קודם שחיטה אף כשאירע לאחר שחיטה לא חשיב פסולו בקודש:

והנה בזבחים ס"פ השוחט והמעלה קי"א ע"ב אמרינן במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה ושחט שניהם וקיבל דמן בכוסות ואח"כ זרק דמה של אחת מהן כשם שדמה פוטר את בשרה כך היא פוטרת את בשר חברתה והיינו מן המעילה ופי' רש"י ז"ל שם משום כיון דזרק דמה של אחת מהן הוי השניה חטאת שנתכפרו בעליה באחרת והוי מחטאות המתות שלא נהנין ולא מועלין ומש"ה יצאה מן המעילה ע"ש וקשה נהי דהוי חטאת שנתכפרו בעליה ופסולה מיהו הפסול נעשה אחר שחיטה והוי פסולו בקודש ואם עלו לא ירדו וא"כ איכא נמי מעילה דכל שאם עלו לא ירדו מועלין כדאמרינן בריש מעילה וזה דחטאות המתות לא מועלין הוא בנעשו

מחטאות המתות קודם שחיטה דלא הוי פסולו בקודש ואם עלו ירדו ומוכח ג"כ כיון דזה הפסול שייך אף קודם שחיטה אף בנעשה זה הפסול אחר שחיטה ג"כ ירד:

מיהו במעילה ז' ע"ב אמרינן במפריש ב' אשמות לאחריות ושחט את שניהם וזרק דמו של אחד מהם וקדם והעלה אימוריו של השני דירדו משום דלאו חד גופא הוא וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל פ"ג פסה"מ הי"ג והוא שזרק דם האחד ולא נזרק דמו של זה ומשום מחוסר זמן קאתי ליה עכ"ל והיינו משום דהעלה האימורים קודם זריקה הוי מחוסר זמן וקשה ל"ל לטעם זה תיפוק ליה משום כיון דזרק דם של זה א"כ נפסל השני מטעם אשם שנתכפרו בעלים באחר ומש"ה ירדו האימורים שלו דפסולים הם וע"כ דמשום זה הפסול לא ירדו משום דזה הפסול נעשה לאחר שחיטה והוי פסולו בקודש ואע"ג דזה הפסול שייך אף קודם שחיטה וירדו רק משום דמחוסר זריקה ואי אפשר להקטירם קודם זריקה דהוי מחוסר זמן:

ואם נאמר דאף פסול ששייך קודם שחיטה אם אירע לאחר שחיטה לא ירד יש לחקור במחמץ את הקומץ ועלה אם ירד דפסול לאחר קמיצה הוי כמו פסול לאחר שחיטה והוי פסולו בקודש ולכאורה לא ירד והנה אם את הקומץ עצמו החמיץ נראה דודאי ירד ולא שייך בזה פסולו בקודש דקומץ חמץ לבד דהוי פסול הרי הוא מין אחר דהמנחה צריכה להיות מצה והוא הביא חמץ והוי כמו מנחה מן השעורין דלא שייך בו קליטת המזבח כלל ולפ"ז אפילו לא עשאה חמץ אלא שיאור דליכא איסור חמץ מ"מ כיון דלא הוי מצה תרד מיהו אי עירב בהקומץ שאור או דבש פחות מכזית דמשום השאור והדבש ליכא איסור דהוי פחות מכשיעור [לפמ"ש המנחת חינוך דאף איסור ח"ש ליכא בזה] ורק דכל הקומץ נאסר משום תערובת שאור ודבש בזה יש לדון דהא אין הקומץ נעשה מין אחר רק שנפסל באיסור תערובת שאור ודבש וכיון דהפסול הוא לאחר קמיצה יש לדון בעלה אם ירד אך נראה לומר דאף בזה ירד דאיסור שאור ודבש אין זה איסור רק בקרבן דאף חולין שאור ודבש ג"כ אסור להעלות וכן תערובת שאור ודבש (לבד משיטת הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' א"מ) א"כ אין זה איסור של קרבנות ובזה לא שייך קליטת המזבח מיהו הדבר אינו ברור דראיתי בס' אור שמח שרוצה לומר דאיסור הקרבת בע"מ נוהג ג"כ בחולין ומ"מ אמרינן בגמרא לר"ע בדוקין שבעין לא ירדו משום שי"ל הכשירא בעוף וחשיב פסולו בקודש ואע"ג דזה האיסור שייך אף בחולין ובכ"ז מהני ליה קליטת המזבח:

והנה באותן שלא היתה פסולן בקודש דירדו יש לחקור אם הטעם דאותן הפסולים אין המזבח קולט או דלא מהני להו קליטת המזבח ונ"מ בעלו כשרין ואח"כ כשהן על המזבח נולד להם פסול כזה דדינו שאם עלה ירד בזה יש לדון כיון שעלו קודם למזבח וכבר

קלטן המזבח לא ירדו דרק אם עלו לאחר פסולן ירדו ומשום דליכא קליטת המזבח כלל והנה אי נימא דכל שעלו קודם פסולן לא ירדו אתי שפיר דברי הראב"ד ז"ל שהבאתי לעיל במפריש ב' אשמות לאחריות וזרק דמו של זה וקדם והעלה אימוריו של השני דהטעם דירדו הוא רק משום מחוסר זמן ולא משום דנפסלו כשנתכפרו בעליו באחר דכיון שהעלה האימורים של זה קודם שזרק הדם של השני עיין בכ"מ שם] א"כ בשעת העלאת האימורים למזבח עדיין לא נתכפר באחר והיה כשר ולאח"כ נפסל בזה י"ל דלא ירד אף אם הוא פסול כזה דאם עלה ירד כיון דכבר קלטתו המזבח ומש"ה כתב דירד רק משום מחוסר זמן דאי אפשר להקטירו קודם זריקה:

ובעיקר הא דאמרינן במעילה במפריש ב' אשמות לאחריות וקדם והעלה אימוריו של זה וזרק דמו של השני דירדו ומקשינן התם אי חשיבי כגוף אחד אמאי ירדו מ"ש מדעולא דאמר אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמים לא ירדו דנעשו לחמו של מזבח וכתב רש"י ז"ל דנעשו לחמו של מזבח דקלטן מזבח כיון דחד גופא הוא כי הדר זריק הדם לאחר העלאת האימורים הוי זריקה ולא ירדו עכ"ל והנה יש לעיין בזה כיון דעולא מיירי שנזרק אח"כ הדם מאי רבותא דעולא דלא ירדו כיון שנזרק אח"כ הדם דליכא למימר דרבותא הוא על קודם שלא זרק עדיין הדם דלא ירדו אלא ממתינין עד שיזרוק הדם דהא במעילה שם לא משמע כן דהא במפריש ב' אשמות לאחריות והעלה אימוריו של אחד ואח"כ זרק דמו של השני דירדו האימורים אחר זריקת השני ומקשינן ואי חשיבי חד גופא אמאי ירדו מ"ש מדעולא דאמר אימורי קדשים קלים כו' אלמא דחידוש דעולא הוא לאחר זריקה דמים דלא ירדו ומזה נראה דהחידוש דעולא הוא דמהני זריקה לאימורים לאחר שהעלן על המזבח וכדמוכח להדיא מלשון רש"י ז"ל דאשמעינן דאם הדר זריק הוי זריקה ולא ירדו ויש לעיין מה רבותא אמאי לא תהני להו זריקה כשהן על המזבח כיון דעדיין לא הקטיר אותן ומ"ש אם הן על המזבח משמונחין בעזרה ומזה יש להוציא דין חדש דהעלאת האימורים על המזבח חשיב כהתחלת הקרבתן ואשמעינן דאע"ג דהתחלת הקרבתן היתה קודם זריקה מ"מ מהני להו זריקה אח"כ [מיהו ממה דמקשינן בר"פ המזבח מקדש לר"פ בקמצים שלא קדשו בכלי דירדו דמ"ש מדעולא באימורי קדשים קלים שהעלן קודם זריקה דלא ירדו ופי' רש"י ז"ל אע"ג דאימורי קדשים קלים אין נקבעין לחלק גבוה אלא בזריקה ומ"מ לא ירדו ע"ש ומוכח דהחידוש דעולא הוא ממה שקלטן המזבח לפני זריקה ולא כמה שפי' רש"י ז"ל במעילה וצ"ל דתרתי אתי עולא לאשמעינן חדא דלא ירדו קודם זריקה אע"ג דעדיין לא הובררו לחלק גבוה ועוד דמהני להו זריקה כשהם על המזבח]:

והנה התוס' זבחים פ"ג ע"ב ד"ה למעוטי כתבו מתחילה דההיא דעולא באימורי קדשים קלים כו' דלא ירדו הוא רק אליבא דר"ש דבנשפך דמה לא ירד ואח"כ כתבו שם דאתיא אף לר"י ושאני ההיא דעולא דאיכא זריקת דמה ע"ש ונראה לענ"ד דמההיא דמעילה יש הוכחה לומר כן דאף לר"י קאמר לה עולא דלא ירדו מדפרכינן שם במפריש ב' אשמות לאחריות וקדם והעלה אימוריו של אחד כו' מ"ש מדעולא כו' וקשה למה צריך כלל לדעולא דאף אי ליתא לדעולא ג"כ לא ירדו דמ"ש מנשפך דמה דליכא זריקת דם כלל ולא ירד לר"ש ורבותא דעולא אליבא דר"ש הוא דאף בקדשים קלים כן וכדאמרינן שם פ"ה ע"א א"כ הכא במפריש ב' אשמות לאחריות שהוא קדשי קדשים א"כ למה צריך כלל לדעולא ומוכח דאף לר"י קאמר לה עולא ואע"ג דבנשפך דמה תרד הכא לא תרד כיון דאיכא זריקת דמה וא"כ צריך לדעולא אף בקדשי קדשים:

ובעיקר המחלוקת בתוס' זבחים ס"ח ע"ב מה נקרא פסולו בקודש דללשון הראשון שם פסולו בקודש מקרי פסול שאירע אחר שחיטה מיהו אותן פסולים שי"ל הכשר במקום אחר לא ירדו אף שאין פסולן בקודש ולהגהה שם זה עצמו נקרא פסולו בקודש מה שי"ל הכשירא במקום אחר נראה לענ"ד להביא ראיה מהתוספתא פ"ט דזבחים וז"ל התוספתא שם זה הכלל כל שפסולו בקודש אם עלה לא ירד שאין פסולו בקודש ירדו חוץ מבע"מ שר"ש אומר משום ר"ע בע"מ כשר בעוף כו' עכ"ל ומוכח דמשום זה שי"ל הכשר במקום אחר אינו נקרא בשביל זה פסולו בקודש ובע"מ מקרי אינו פסולו בקודש ומ"מ לא ירד כיון די"ל הכשר בעוף והיינו כלשון הראשון שבתוס' [והנה במנחות ע"ט ע"א גבי שחט את התודה ונמצאת בע"מ אמרינן מ"ש משחטה ונמצאת טרפה דהוי פסולו קודם שחיטה ומ"ש שחטה ונמצאת בע"מ דלא הוי פסולו קודם שחיטה ומתרצינן בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו וכתב רש"י ז"ל בדוקין שבעין דהוי מום עובר ואינו ניכר דלא הוי פסולו אלא לאחר שחיטה דסבר כר"ע דאמר אם עלו לא ירדו והואיל דלא ירדו דקדש כל דהו לא חשיב פסולו קודם שחיטה עכ"ל והנה דברי רש"י ז"ל אינם מובנים וראיתי להרש"ש שם שמפרש דברי רש"י ז"ל דבדוקין שבעין לאחר שחיטה ניכר שהוא מום קבוע והיינו דלר"ע דוקין שבעין חשיב מום דלאחר שחיטה וא"כ הוי פסולו בקדש אך מהתוספתא שהבאתי לא משמע כן]:

ובנדה מ' ע"ב ד"ה פרט הקשו בתוס' יצא דמה לר"י אמאי ירד נילף יצא דם מיצא דאימורים ויצא דאימורים מיצא דבשר של שלמים דאינו נפסל ביצא חוץ לקלעים וא"כ יצא הדם חוץ לקלעים יהא חשיב י"ל הכשירא במקום אחר וכיון דיצא חוץ לקלעים לא ירד א"כ ה"ה יצא חוץ לחומה דאין חילוק וכמו בלן דאמרינן לן בדם כשר שכן לן

כשר באימורים ולן באימורים כשר שכן לן בבשר כשר ואין חילוק בין לן לילה אחת ללן ב' לילות ואע"ג דלן ב' לילות ליכא הכשירא בשום מקום ע"ש ונראה לענ"ד דיש לחלוק דבאימורים שלנו אין חילוק בין לן לילה אחת ללנו ב' לילות דלא ניתוסף פסול בלנו ב' לילות יותר מלנו לילה אחת וכיון דלנו לילה אחת לא ירדו א"כ ה"ה בלנו ב' לילות אבל ביצא אע"ג דאימורים כיון שיצאו חוץ לקלעים נפסלים מ"מ גם דין חומה יש להם כדמוכח ממכות י"ז דזר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לוקה חמש אחת משום אוכל חוץ לקלעים ואחת משום חוץ לחומה ואילו אכלו חוץ לקלעים לפנים מן החומה היה לוקה רק ד' ומוכח דלקדש קדשים יש ב' מחיצות קלעים וגם חומה וביצא חוץ לחומה ג"כ איכא פסול משום שיצא חוץ למחיצתו א"כ נהי משום הפסול שיצא חוץ לקלעים לא ירד משום שי"ל הכשר בשלמים מיהו הפסול שנפסל משום יצא חוץ לחומה דזה הוי פסול חדש וזה אין לו הכשר במקום אחר בדין שאם עלה ירד:

ובענין פסולי מליקה איזו מטמאין אבית הבליעה ואיזו אין מטמאין אמרינן במתני' פ' חטאת העוף דתלוי ג"כ בפסולו בקודש דכל שפסולו בקדש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה וכל שאין פסולו בקודש מטמא בגדים אבית הבליעה ובגמרא שם ילפינן מקרא דכל מליקה שמתרת את האיסור אינה מטמאה אבית הבליעה ופי' רש"י ז"ל שם דמתרת את האיסור היינו שע"י המליקה הוכשרה להקרבה וזה דפסולן בקדש אין מטמאין אבית הבליעה הוא משום דאם עלו לא ירדו וכיון דאהני מליקתן שאם עלו לא ירדו אין מטמאין אבית הבליעה כ"כ רש"י ז"ל שם ס"ח ע"א במתני' מיהו הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ז פסה"מ דמלק בלילה אינו מטמא בגדים אבית הבליעה והקשה הלח"מ שם הא הרמב"ם ז"ל גופיה פסק כר"י דנשחטה בלילה תרד וא"כ ה"ה לנמלקה בלילה וא"כ איך פסק כאן דאינו מטמא אבית הבליעה הא בעינן מליקה המתרת את האיסור וכתב דהרמב"ם ז"ל יפרש מליקה המתרת את האיסור בענין אחר ע"ש:

ונראה לענ"ד לומר לפמ"ש התוס' זבחים ק"כ ע"א גבי קדשי קדשים ששחטן בדרום דאף למ"ד אם עלו ירדו מ"מ משמשלה בהם האור לכ"ע לא ירדו ע"ש וכתב המל"מ פ"ג פסה"מ ה"ו דלדברי התוס' ה"ה בנשחטה בלילה ונשפך דמה ויצא חוץ לקלעים אם משלה בהם האור לא ירדו ע"ש א"כ במלק בלילה נהי דס"ל להרמב"ם ז"ל דאם עלתה תרד כמו שחיטת לילה מ"מ כיון דאם משלה בו האור לא תרד א"כ אכתי אהני מליקתה שאם משלה בו האור לא תרד וחשיב שפיר מליקה המתרת את האיסור דזה דבעינן מליקה המתרת את האיסור היינו שתועיל המליקה לשום דבר דכל שמהני המליקה

לשום דבר אינה נבלה א"כ מה לי אם מהני המליקה לענין שאם עלתה לא תרד ומה לי דמהני לענין שאם משלה בה האור לא תרד:

ובריש מעילה פרכינן לרבה דאמר דשחיטת דרום תרד תיובתא חדא מגו חדא וחדא מגו חדא דתנן וכולן אין מטמאין בבית הבליעה וקתני כל שפסולו בקודש אינו מטמא אבית הבליעה ופי' רש"י ז"ל דכמו הנך דקתני גבי כולן אין מטמאין אבית הבליעה מיירי בשינוי מקום המליקה כן ההיא דכל פסולו בקדש ג"כ מיירי בשינוי מקום המליקה וקתני כל שפסולו בקדש אם עלה לא ירד ופי' רש"י ז"ל דכי היכא כל שפסולו בקודש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה מיירי בשינוי מקום מליקה דהיינו תחילת עבודה אף ההיא דקתני נמי כל שהיה פסולו בקדש אם עלה לא ירד בשינוי מקום מליקה מיירי עכ"ל והיינו דכמו בשינוי מקום מליקה אם עלתה לא תרד א"כ ה"נ בשינוי מקום שחיטה וקשה ל"ל להש"ס לאקשויי חדא מגו חדא אמאי לא מקשו בפשוטו כיון דבשינוי מקום מליקה קתני אינה מטמאה בבית הבליעה א"כ ע"כ בשינוי מקום מליקה אם עלתה לא תרד דאם תרד א"כ אינה מליקה המתרת את האיסור ואמאי אינה מטמאה בבית הבליעה ולפמ"ש אתי שפיר דמזה ליכא לאקשויי לרבה דאף אי בשחיטת דרום אם עלתה תרד וכן בשינוי מקום מליקה מ"מ אינה מטמאה בבית הבליעה משום דמהני מליקתה שאם משלה בה האור דלא תרד ומש"ה מקשינן רק חדא מגו חדא דאף זה דקתני כל שפסולו בקודש אם עלה לא ירד ג"כ מיירי בשינוי מקום (וזה דס"ל לרב במליקת זר דמטמאה אבית הבליעה צ"ל דמליקת זר כיון דאין לו הכשר במקום אחר הוי כמו מלק בסכין דאף אם משלה האור תרד ול"ד לשחיטת דרום דאית לה הכשירא בקדשים קלים ולילה באברים ופדרים]:

ובזה יתורץ ג"כ קושית התוס' זבחים י"ב ע"א ד"ה יום ל"ל קרא דלילה לקדושה ויום להרצאה תיפוק ליה מביום צוותו דאין ההרצאה יכולה להיות בלילה ותי' דנ"מ לענין אם עלתה אחר ששחטה בלילה דאי משום שחיטת לילה לא תרד והשתא דבלילה חשיב עדיין מחוסר זמן תרד והקשו אכתי לר"י דס"ל דאף בשחיטת לילה תרד מאי איכא למימר ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דאף לר"י איכא נפקותא דמשום פסול דשחיטת לילה אם משלה האור לא תרד אף לר"י אבל מחוסר זמן דאינו פסולו בקודש כלל ואין לו הכשר במקום אחר הוי כרובע ונרבע כו' דאף במשלה בהם האור ירדו [עוד נ"ל לתרץ קושית התוס' דנ"מ לענין שריפה דמשום פסול של שחיטת לילה לחוד הוי בשריפה וכדאמרינן ביומא ר"פ א"ל הממונה בפעם אחת שעלה מאור הלבנה כו' והוציאוהו לבית השריפה אבל אם הוא מחוסר זמן דלא הוי פסולו בקודש אינו בשריפה ור"י לטעמיה דס"ל בתמורה

דחולין שנשחטו בעזרה אינו בשריפה ואף לר"ש אינה אלא מדרבנן ומדאורייתא בעינן פסולו בקודש לשריפה]:

ב

הנה זה דאמרינן בפסולים דאם עלו לא ירדו נראה ודאי דמיירי רק באותן פסולים שאי אפשר לתקן אותם אבל בפסולים שאפשר לתקן וכן אם הקרבן מחוסר איזה דבר ואפשר לתקנו עתה ודאי דאי אפשר להקריבו אף אם עלה כ"ז שלא יתוקן הפסול ובקמצים שלא קדשו בכלי ע"כ ג"כ מיירי דאי אפשר לקדשם עתה לאחר שעלו והטעם דכיון דמונחים הם על המזבח אי אפשר לקדשם עוד בכלי דהוי כנשפך מן הצואר על הרצפה כדאמרינן במנחות כ"ו ע"ב מיהו בההיא דזבחים קי"א ע"א דאמרינן המנסך ג' לוגין יין בחוץ חייב ראב"ש אומר והוא שקדשן בכלי ואמרינן שם דקרבו נסכים בבמה איכא ביניהו וכתב רש"י ז"ל שם ב' טעמים למ"ד דחייב בחוץ אף אם לא קדשו בכלי חדא כיון דבבמה חשיב הקרבה אף כשלא קדשו בכ"ש חייב בחוץ מידי דהוי אהעלה ע"ג הסלע דחייב כיון דבכה"ג כשר בבמה ועוד דהא בפנים אם עלה לא ירד כדאמרן מנין ליוצא שאם עלה לא ירד שכן יוצא כשר בבמה עכ"ל והיינו דכל שאם עלה לא ירד חייבין עליו בחוץ וכדאמרינן לעיל ק"ט ע"א דכל המתקבל בפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ והנה שם פי' רש"י ז"ל דמש"ה כל שאם עלה לא ירד חשיב ראוי לפתח אהל מועד משום כיון דאם עלו לא ירדו וכהן נזקק להפך בהם בצינורא או להעלותם מראש המזבח למערכה ראויין ליעשות קרינא ביה עכ"ל והנה לפ"ז בנסכים שלא קדשו בכלי דחייבין בחוץ הוא ג"כ משום דאם עלו למזבח צריכים הכהנים לנסך אותם חשבינן ראוי לפתח אהל מועד ובזה יש לעיין נסכים שלא קדשו בכ"ש שעלו אמאי מנסכין אותן כמו שהן הא עדיין אפשר לקדשם עתה בכלי וכל היכא שאפשר עדיין לתקן ולהכשירו ודאי שאין מקריבין קודם וצ"ל דמיירי דליכא כ"ש לקדש מיהו עדיין צ"ע דהא בנסכים לבד דצריך לקדשם בכ"ש צריך ג"כ לנסכם בכ"ש אפילו אם כבר נתקדשו קודם בכ"ש וכדאמרינן בתוספתא פ"א דזבחים דניסך בין במידות בין בקערות בין בקסוה כשר בכלי חול פסול א"כ איך מנסכין אותן עתה שלא בכ"ש נהי דבפסולים יש דין שאם עלו לא ירדו וצריך להקטירן אף שהן פסולין מ"מ הקטרתן צריכה להיות כמצותה ולא אשכחן דמשום זה שעלו שיהא יכול לעשות ההקרבה עצמה שלא כמצותה וכיון דניסוך צריך להיות בכ"ש א"כ איך מנסכין אותו שלא בכ"ש ובפ' המזבח מקדש פ"ח ע"א מקשינן אי אויר מזבח לאו כמזבח כל הזבחים הפסולים שעלו היכא מזה מדמן הא הו"ל ירוד ומתרצינן דמגע להו למזבח ומקשינן האי זריקה היא שפיכה היא ע"ש ואע"ג דקי"ל דכל הנתנין בזריקה

שנתנן בשפיכה יצא והכא אי אפשר בענין אחר כ"א בשפיכה דאם יעשה זריקה הו"ל ירוד ומוכח דאף אם עלה לא ירד מ"מ אין עושין ההקרבה שלא כמצותן אף דאי אפשר בענין אחר וכ"ש לנסך שלא בכ"ש דהוא אופן דפסול בענין זה וצ"ע ואפשר למ"ד מדת יבש נתקדשה מצי מיירי הכא דאיכא רק מדת יבש וליכא שאר כ"ש דלקדש הנסכים במדות יבש אי אפשר דאין מדות היבש מקדשין את הלח אבל לנסך אפשר אף במדת יבש כיון דסוף סוף כ"ש הוא וכמו בניסך בקערות ובקסוה כשר ה"נ במדת יבש ובכה"ג הנסכים לא ירדו:

ג

ובזבחים כ"ז ע"ב דאמרינן דמזבח הפנימי מקדש קמצים יש לחקור אי צריך שם לעשות מערכה כדינה להקטירם ולכאורה אי אפשר זה דגיזרין של המערכה היו אמה על אמה כדאמרינן בזבחים ס"ב ע"ב גיזרין שעשה משה ארכן אמה ורחבן אמה ופסק הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ג דכן עושין לדורות [וכן בירושלמי שקלים אמרינן באומר הרי עלי עצים לא יפחות מב' גיזרין ארכן אמה ורחבן אמה דזהו פחות שבגיזרין] ומזבח הזהב הוא אמה על אמה באמה של ה' טפחים וגם איכא מקום קרנות דממעט א"כ איך עושה שם מערכה הא אמרינן בזבחים שם על העצים אשר על האש אשר על המזבח שלא יהו עצים יוצאין ממזבח כלום ונראה לפ"ז דא"צ לעשות ארכה כדינה על מזבח הזהב ואע"ג דקומץ טעון מערכה דאף בשידרו על מערכה של אתמול פסול כדאמרינן בירושלמי יומא וכ"ש דטעון עצים להקטרה דכל הקרבנות טעונין עצים כיון דמזבח הזהב לאו מקום מערכה הוא אף עצים אינו צריך שם להקטירן ואפשר דיכול לשרוף שם אף בקש ובגבבא וצ"ע בזה:

וגם בזה יש לחקור בפסולים שאם עלו לא ירדו אם צריכים מלח להקטירם דאפשר דרק קרבנות כשרים דהקטרתן הקטרה מעלייתא ומרצה צריכים מלח אבל בפסולים דאין הקטרתן מרצה ורק דינא הוא דלא ירדו אפשר דבאלו ליכא דין מלח מיהו מהמל"מ שכתב דזה דאיצטריך קרא תקריב אפילו בשבת למשרי מליחה בשבת אע"ג דאין עיבוד באוכלין הוא משום פסולים דאם עלו לא ירדו דמקריבין אותן עם עורן ובזה איכא עיבוד ומוכח דס"ל דטעון מלח] וכן יש לחקור בקומץ פסול שהעלהו והוא מאותן שאם עלו לא ירדו אם יכולים להקטירו אח"כ בלילה דזה דקומץ קרב דוקא ביום הוא משום דעבודת המתירים היא ביום אבל קומץ פסול דאם עלה לא ירד אינו מתיר כלל רק מזבח קולטו שצריך להקטירו לא חשיב תו מתיר ולא עדיף מאברים שיכול להקטירן בלילה ואפשר דתלוי זה בפלוגתא דבזבחים פ"ח ע"א מוכח בדם פסול שעלה לגבי מזבח צריך

לעשות ממנו זריקה כהלכתה ובתוספתא פ"ט דזבחים אמרינן דדם לר"ג דאם עלה לא ירד מזלפו ע"ג האישים ולא זורקו ע"ש דלתלמודא דידן אע"ג דפסול הדם הוא נשאר בדינו ולהתוספתא זה דהמזבח קולטו הוא רק לשם עצים בעלמא]:

ובאיזה אופן המזבח קולט מוכח משם פ"ח ע"א דא"צ דוקא שיהיה הדבר על המזבח דאף אם נגע במזבח מן הצד ג"כ קולט דאמרינן שם בחטאת העוף שמזה דמה על קיר התחתון וכן בדם זבחים אי אויר מזבח לאו כמזבח מגע להו היינו דמגע לקיר המזבח ומוכח דאף נגיעה מן הצד מהני:

ואם מקצת האבר על המזבח ומקצתו חוץ למזבח, אמרינן שם פ"ז ע"ב דתלי אי הלכו באיברים אחר הרוב ואי רובו במזבח שדינן לה למזבח וכן הוא בכריתות לענין אם משלה בו האור דפקע פיגולו דהלכו אחר הרוב ונראה דדין דהלכו באיברים אחר הרוב שייך רק בדברים שיש שם דין שצריך להיות אבר דבהקטרה יש דין על אבר דצריך להקטיר אבר שלם ואיכא למ"ד בפ' השוחט והמעלה דבחוץ חייב רק על אבר שלם משום דבפנים אינו ראוי להקטרה רק אבר שלם ואפילו למ"ד התם דחייב אף על אבר חסר דשייך הקטרה בפנים אף על אבר חסר מ"מ לכתחילה צריך להקטיר אבר שלם דהאברים האמורים כאן הם הנתחים שמנתחין את העולה כמפורש במס' תמיד שמנתחין העולה לששה אברים הראש והרגל כו' וצריך להקטיר לכתחילה אבר שלם כדאמרינן בחולין י"א וניתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים וכיון דיש דין הקטרת אבר שלם ויש על אבר דין הקטרה אחת ושייך לומר אי הלכו בו אחר הרוב כיון דאבר דבר אחר הוא לענין הקטרה ונראה דזהו הטעם באבר שיצא מקצתו דאמרינן בפסחים דחותך כו' ואפילו יצא רובו מה שבפנים כשר ולא אמרינן דהלכו בו אחר הרוב משום דלענין יוצא ליכא דין על אבר דובשר בשדה טריפה לא תאכלו כתיב א"כ לא שייך לילך באבר אחר הרוב:

ד

ולענין רצפה אי מקדשת פסולין כתבו התוס' זבחים פ"ז ע"א ד"ה כבש דשמא הא דעזרה מקדשת כמזבח היינו דוקא כשירין להקטיר עליה אבל פסולין לא וכ"כ במנחות נ"ז ע"ב בפשיטות דזה דקדיש שלמה רצפה לכשרין קידש ולא לפסולין עכ"ל ונראה דאין כוונת התוס' דשלמה קידש למחצה דיש להסתפק אי שייך קדושת מזבח למחצה רק כוונתם דלהקטרה א"צ מזבח כלל רק שיהא המקום מקודש להקטרה ושלמה קידש המקום להקטרה אבל אין עליו דין מזבח כלל דהנה התוס' בזבחים ס' ע"א גבי מודה רבי יהודה בדמים דצריך דוקא מזבח ולא מהני רצפה כתבו תימה מאי קס"ד מעיקרא והא קרן וכבש ורבוע ויסוד כתיב ע"ש ואי נימא דלהקטרה ג"כ צריך מזבח רק רצפה

חשיבה כמזבח א"כ מאי קשיא להתוס' אדמים טפי מהקטרה הא גם להקטרה תקשה הא בעינן קרן וכבש כו' ומוכח דס"ל להתוס' דלהקטרה א"צ מזבח כלל רק מקום מקודש להקטרה ולא שתהא הרצפה חשובה מזבח להקטרה ומש"ה לענין אם עלו לא ירדו אינו שייך שתקדש רצפה דלזה בעינן מזבח ונראה דאף במקום המזבח אם נפל אע"ג דאותו המקום כשר להקטרה אפילו למ"ד רצפה אינה מקדשת [כנראה מדברי התוס' זבחים נ"ט ע"ב] מ"מ לענין אם עלו לא ירדו לא מהני דלזה צריך מזבח והוי כמו לדמים:

ואם זה דאם עלה לא ירד הוא דוקא בהעלה למזבח מדעת לשם הקטרה או אפילו שלא מדעת ואפשר אפילו אי עלו מעצמן ראיתי להאור שמח שדעתו בפשיטות דאין חילוק והמזבח מקדש בכל אופן וקצת משמע כן מההיא דהמזבח מקדש פ"ה ע"א מעולה שעלתה חיה ושחטה בראש המזבח דאמרינן התם דאם עלה לא ירד וכן שם פ"ז ע"ב בהא דאמרינן אי אויר מזבח כמזבח עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה הא קלטה המזבח ומוכח דאם העלה חיה ומלקה שם ונפלה לא תרד אע"ג דמחיים לא קלט לה מזבח ולאחר שחיטה ומליקה אז ליכא העלאה כלל ובכ"ז לא ירדו אלמא כיון דמ"מ הם על המזבח באיזה אופן שיהיה המזבח קולטן מיהו אין זו ראיה מוכחת דשאני התם כיון ששחטן או מלקן על המזבח להקריבן חשיב מדעת דהזבח הוא עתה על המזבח מדעתו וע"י מעשיו ולא דמי להעלה קוף או שהעלה הוא עצמו שלא ע"מ להקטירן:

והנה בירושלמי סוכה פ' לולב וערבה אמרינן דזה דאין כ"ש מקדשין אלא מדעת הוא משום דילפינן ממזבח מה מזבח אינו מקדש אלא מדעת אף כ"ש אין מקדשין אלא מדעת ע"ש ובפשוטו זה דאמר דאין המזבח מקדש אלא מדעת הוא לענין אם עלה לא ירד דזהו קידוש של המזבח ומשמע דצריך דוקא דעת והנה אי נימא כן אתי שפיר מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' א"מ ה"ה דנסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפ"ע ושורפן במזבח דס"ל דהא דאמרינן בזבחים צ"ב דעושה להם מערכה בפ"ע היינו במזבח ולא כמה שפי' רש"י ז"ל שם דהיינו בעזרה וקשה דלמ"ד בנסכים ג"כ אמרינן אם עלו לא ירדו א"כ לעולם בכל הנסכים שנפסלו כיון שעלו לשריפה המזבח קולטן וינסכו כדינן ולא ישרפו כלל ולפ"ז אתי שפיר כיון שהעלן שלא ע"מ לנסכן אח"כ רק ע"מ לשורפן אינו המזבח קולט:

ובתמיד פ"ד אמרינן דנתנו את האיברים של התמיד מחצי כבש ולמטה במערבו של כבש והביא שם הראב"ד ז"ל קושית תוס' צרפת שהקשו מההיא דשקלים וסוכה פ' החליל דקתני דאיברי התמיד היו נתונים במזרחו של כבש ושל מוספין במערב וכתבו דלולי פי' הקונטרס מיירי ההיא דסוכה לא באיברי תמיד טהורין אלא אותן שנטמאו בפנים ונשרפין במזרח הכבש ושל מוספין במערב ושל ר"ח על כרכוב המזבח ע"ש ומזה

נראה ג"כ דשייך שריפת קדשים פסולים על המזבח עצמו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בנסכים וקשה ג"כ הא אם עלו לא ירדו וצריך להקטירן כמצותן וצריך ג"כ לומר דכל שעולין לשם שריפת פסולין אלא להקטרה אין המזבח קולטן [ואתי שפיר ג"כ מה דאיצטריך לאשמעינן בזבחים כ"ז ע"ב ובמתני' שם פ"ה ע"ב דקטורת שעלתה על המזבח החיצון תרד ומה חידוש הא לעולם הקטורת עולה על מזבח החיצון קודם הקטרתו על מזבח הפנימי שהרי בראשו של מזבח החיצון מולחין אותו כדאמרינן במנחות כ"א ע"ב ואם המזבח החיצון קולט קטורת א"כ לא משכחת לה קטורת הקריבה על מזבח הפנימי ולפ"ז כיון דאינו מעלהו אלא לשום מליחה אינו קולט]:

ובירושלמי סוכה שם ראיתי להק"ע שהוא מפרש דברי הירושלמי זה דאין המזבח מקדש אלא מדעת מיירי לענין קידוש כשרים דהמזבח מקדש כשרים כמו כ"ש ע"ש ולכאורה הוא תמוה דלא אשכחן בש"ס שמזבח יהא מקדש כשרין ככ"ש מיהו בתוס' יומא מ"ו ע"ב ד"ה כי גבי נתפזרו מהם כקב גחלים מכבדן לאמה ואמרינן בירושלמי דאותן הגחלים אינם קדושים והקשו בתוס' אפילו אם אותה המחתה שחותה בהם לא היתה כ"ש מ"מ כיון דהגחלים היו על המזבח המזבח מקדש את הראוי לו ודוחק לומר דהוא דוקא בקרבנות עכ"ל ונראה מזה ג"כ דהמזבח מקדש כשרין לא רק לענין אם עלו לא ירדו רק שמקדשתן ככ"ש ומתקדשין הגחלים במזבח וזה דקומץ טעון קידוש כלי ולא אמרינן שיעלה הקומץ תכף למזבח ויקדשו המזבח נראה לומר הטעם משום דנהי דהמזבח חשיב ככ"ש מ"מ הא קי"ל במנחות ז' ע"ב דאין מקדשין הקומץ בכלי המונח ע"ג קרקע א"כ המזבח לא עדיף מכלי המונח ע"ג קרקע דאינו מקדש הקומץ אבל לשאר קדושות דמקדשין אף בכלי המונח ע"ג קרקע גם המזבח מקדש עוד נראה דאף לשאר דברים דצריך כ"ש אינו יכול המזבח לקדש כמו כ"ש משום דאין המזבח מקדש אלא הראוי לו וכיון דהדבר צריך כ"ש היינו שהכ"ש מכשירו למזבח וכל כמה דלא קדיש בכ"ש אינו ראוי למזבח כדאמרינן בקמצים שלא קדשו בכלי ואף המזבח אינו מקדשו ורק לענין גחלים קאמר לה התוס' דהם ראוי למזבח בלא קידוש כלי וא"כ המזבח מקדשן [אך לפ"ז אי אפשר לפרש דברי הירושלמי כמ"ש הק"ע דהמזבח מקדש מדעת היינו רק לענין גחלים דהא באמת הירושלמי ס"ל דגחלים של כל ימות השנה אינם קדושים כלל ואין המזבח מקדשם כמה שהביאו התוס' ביומא שם]:

ה

ובכל הפסולים שאם עלו לא ירדו הקרבן פסול ואינו מרצה כלל ואף אם עלה על המזבח כשהוא כשר ואח"כ נפסל כגון שנטמא הקרבן פסול ואינו מרצה חוץ מלן על המזבח

דאיכא למ"ד דאין לינה מועלת בראשו של מזבח ואינו נפסל כלל ופלוגתא הוא בפ' המזבח מקדש פ"ז ע"א וזהו דוקא בראשו של מזבח אע"ג דלענין אם עלה לא ירד כל המזבח שוה אך לענין דלא תועיל לינה בעינן דוקא ראשו של מזבח ונראה לפרש טעמו של דבר דזה דאין לינה מועלת כשהוא בראשו של מזבח נראה דהוא משום שכבר התחילה ההקרבה ומש"ה תו אין לינה פוסלת בהן דהעלאה לראשו של מזבח תחילת הקרבה היא כדאמרינן בפ' כל המנחות באות מצה נ"ז ע"א דאיבעי לן חימצה בראשו של מזבח מהו אשר תקריבו לה' אמר רחמנא והא אקרביה כו' אלמא דחשיב כשהוא בראשו של מזבח כאילו נקרב וזהו דוקא בראשו של מזבח שהוא מקום הקטרה ולפ"ז נראה דזה דאין לינה מועלת בראשו של מזבח הוא דוקא בדבר שראוי להקריבו עתה דהוי כמי שהקריבו ותו אין לינה מועלת בו אבל בקרבן שאינו ראוי להקריבו עתה אינו שייך זה ובזה אתי שפיר הא דאמרינן בפ' התכלת נ' ע"ב בחביתי כ"ג דלישתן ועריכתן ואפייתן דוחה את השבת ואמרינן מנה"מ אמר ר"ה א"ק תופיני תאפנה נאה ואי אפי ליה מאתמול אינשפה ליה ומקשינן אימא דכביש ליה בירקא כו' ומסקינן אמר רבא א"ק על מחבת מלמד שטעונה כלי ואי עביד לה מאתמול איפסלה בלינה ע"ש וקשה הא אכתי י"ל עצה דיעלה וילינה בראשו של מזבח ולא יפסל בלינה דהא חזינן כיון דאיכא איזו עצה לא דחינן את השבת דהא אמרינן אימא דכביש לה בירקא ואמאי לא נימא נמי דיעלה וילינה בראשו של מזבח ודוחק לומר דרבא לשיטתיה דס"ל דלינה מועלת בראשו של מזבח ומאן דס"ל אין לינה מועלת לא נפקא ליה זה דחביתין דוחין את השבת מקרא דעל מחבת ולפמ"ש אתי שפיר דבחביחין של שבת אם יאפה אותן ויעלה אותן בע"ש אינו שייך לומר בזה דאין לינה מועלת בראשו של מזבח כיון דאין אותן החביתין קרבן של ע"ש ואינו שייך לומר דהוי כמו שכבר הקריבן ולעולם יפסלו בלינה אף אם יהיו בראשו של מזבח ואף לפמ"ש התוס' פ' תמיד נשחט גבי קרבנות מח"כ דמעלה ומלינה בראשו של מזבח וזה דלא יפסלו הוא משום דאין לינה מועלת בראשו של מזבח ואע"ג דהתם אינו ראוי להקטיר עתה משום עשה דהשלמה (ועיין בס' שאלת הכהנים תורה) לא דמי דהתם הוא קרבן של היום ושייך בו הקטרה עתה רק שאסור להקטירו על המערכה משום עשה דהשלמה וכיון דהעלאה לראשו של מזבח חשיב כתחילת הקרבתו אינו מועלת בו תו לינה אבל בחביתין של שבת אינו שייך בו כלל הקרבה בע"ש:

וניחא בזה מה דאמרינן התם בפ' המזבח מקדש דאיבעי לן לינה מועלת בראשו של מזבח או אינה מועלת לשולחן מדמינן לה דתנן אפילו הן על השולחן ימים רבים אין בכך כלום וכתבו התוס' שם דהיינו אפילו נסדר כהלכתו בשבת ונשתהה הלחם על השולחן

אחר השבת אינו נפסל וכתבו שם דע"כ שום פסוק יש על דבר זה שאין הלחם נפסל אם נשתהה אפילו אי נסדר כהלכתו והקשו התוס' שם מההיא דפ' שתי הלחם בסידר הלחם והבזיכין באחד בשבת דמניחין עד שבת הבאה ואינו נפסל בלינה משום דאין כ"ש מקדשין שלא בזמנן ולא משני התם משום דאין לינה מועלת על השולחן כדאמר הכא דבעי למילף מיניה מזבח ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דהתם בסידר אחר השבת כיון דהלחם עדיין אינו ראוי לשולחן אינו שייך לומר דאין לינה מועלת על השולחן וכמו במזבח דאם העלה שלא בזמן הקרבתו אינו שייך לומר שלא תהא לינה מועלת בו וע"כ צריך לטעם דאין כ"ש מקדשין שלא בזמנן (וזה שכתבו התוס' דע"כ שום פסוק יש שאינו נפסל על השולחן ע"י שהייה אפילו אי נסדר כהלכתו הנה בירושלמי שקלים פ"ו ה"ג אמרינן דאם אין לו לחם הפנים חדש מניח הישן על השולחן עד שבת הבא ומפקינן לה מקרא דלחם לפני תמיד אפילו פסול והגר"א ז"ל שם לא גרס פסול משום דאינו נפסל על השולחן בלינה ע"ש וא"כ זהו הקרא דיכול להניחו עד שבת הבא ואינו נפסל ע"י שהייה]:

והנה בפ"ד דתמיד אמרינן דהיו מניחין איברי התמיד מחצי כבש ולמטה והיו הולכין אח"כ ללשכת הגזית לקרות את שמע (וכתב המפרש שם הטעם שהיו מניחין מחצי כבש ולמטה ולא למעלה כדי שתהא אח"כ הולכה חשובה למזבח והרא"ש כתב שם כדי שלא יטעו ויקטירום קודם שילכו ללשכת הגזית לקרות את שמע ולפמ"ש אתי שפיר מה שהיו מניחין מחצי כבש ולמטה ולא למעלה דזה שהיו מניחין האברים על הכבש והולכין לקרות את שמע כתב המפרש כדי שיתפללו קודם הקטרה כדי שיתקבל קרבנם לריח נחוח וכן פי' הרא"ש ז"ל שם וכיון דמה שמעלהו לראשו של מזבח חשיב כבר תחילת הקרבתו כדאמרינן במנחות אשר תקריבו אמר רחמנא והא אקרביה ומחצי מזבח ולמעלה חשיב ראשו של מזבח כדאמרינן בזבחים ס"ה ע"א ואם עשאה למטה מרגליו כו' ואף הכבש מחציו ולמעלה חשיב ראשו של מזבח כמ"ש התוס' יומא מ"ה ע"ב ד"ה סודרן ע"ש וכיון דקודם הקרבה רוצים להתפלל בלשכת הגזית שיתקבל קרבנם לפיכך היו נותנים תחילה מחצי כבש ולמטה:

סימן ה

הקטרה

א

כל הקטרות חוץ מן הקטורת הן על המזבח החיצון על מערכה גדולה ובת"כ מפקינן לה מקרא דכולן גן להיות על מערכה גדולה ומקום המערכה הוא בראשו של מזבח ובמדות

אמרינן דמקום המערכה היה כ"ד על כ"ד אמה ותפוח היה באמצע ששם היו צוברין דשן של המזבח ונחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד ז"ל פ"ב מהל' תמידין דדעת הרמב"ם ז"ל דגל של הדשן בעצמו הוא הנקרא תפוח והראב"ד ז"ל כתב שם דהיה שם טבלא של בנין מרובעת כ"ב על כ"ב אמה והיתה גבוהה אמה ואותו השטח היה נקרא תפוח ולפ"ז מקום סידור המערכה היה רק אמה מכל צד ובין להרמב"ם ז"ל ובין להראב"ד ז"ל על התפוח לא היו מסדרין את המערכה כדאמרינן בפ"ב דתמיד וראשי גזירין הפנימיים היו נוגעין בתפוח וא"כ על התפוח אין מקום הקטרה:

והנה ראה ראיתי לרש"י ז"ל ולהש"מ מנחות ע"ד ע"א על הא דאמרינן שם לר"ש במנחת חוטא של כהנים דנקמצת והקומץ קרב לעצמו והשיריים קרבין לעצמן ולראב"ש הקומץ קרב לעצמו והשיריים מתפזרין על בית הדשן ופרכינן בית הדשן דהיכא אי דלמעלה היינו אבוה וכתב רש"י ז"ל בית הדשן דלמעלה על התפוח מגחלים שעל המזבח צוברים את הדשן לתפוח נמצא דלבסוף מתפזר על בית הדשן עכ"ל ומוכח דלר"ש דהשירים קריבין לעצמן היינו בתפוח ובש"מ כתב ז"ל אי דלמעלה היינו אבוה א"ת אימא דלר"ש יקריב אותם ע"ג המערכה וי"ל דבפ"ע משמע שלא במקום המערכה והיינו תפוח מיהו קשה דאמרינן בפ' נושאין כו' כהנת שנתערבה ולדה כו' נותנים עליו חומרי כהנים כו' למאי הלכתא אמר ר"פ למנחתו נקמצת כו' ופריך איקרי כאן כל שממנו לאישים כו' ומשני כראב"ש דאמר מתפזרין כו' ואפילו רבנן כו' ומאי קא פריך איקרי כאן כל שממנו לאישים כו' הא אמרינן הכא דלישנא דשיריים קרבין בפ"ע משמע ע"ג תפוח ולא ע"ג מערכה וצ"ל דע"ג תפוח היה דשן חם שקורין אותו רמץ והוי שפיר הקטרה עכ"ל וכן כתב שם בשם תו"ח דלר"ש דהשיריים קרבין לעצמן ע"כ אינו ר"ל שיהא קרב על המערכה דא"כ לאו היינו לעצמו אלא ע"כ ע"ג תפוח קאמר שהיה שם אפר חם והשיריים נקטרים שם עכ"ל ונראה מזה דיכולים להקטיר על התפוח על הדשן החם וזה תמוה מאד הא כל ההקטרות צריכות להיות על המערכה ואע"ג דיש להוכיח מזבחים נ"ט דאף התפוח כשר להקטרה דאמרינן שם במזבח שעשה שלמה כי מזבח הנחושת קטן מהכיל א"ל ר"י והלא כבר נאמר אלף עולות יעלה שלמה על המזבח ההוא ואילו בבית עולמים הוא אומר ויזבח שלמה כו' וכשאתה מגיע לחשבון עולות ולמנין אמות נמצא זה גדול מזה כו' ועיין ברש"י ז"ל שמפרש את החשבון ומשם מוכח דעל כל השטח של כ' על כ' שהוא מקום המערכה יחד עם התפוח היו יכולים להקטיר ע"ש מיהו זה דוקא שיעשו שם מערכה אבל להקטיר בלא מערכה ודאי אי אפשר דהא מפקינן מקרא דכל ההקטרות צריכות להיות על מערכה גדולה ועוד יותר קשה שכתב דמקטירין על הדשן

חם הא לכל הקטרות בעינן עצים ועוד דבחולין פ' ג"ה גבי גיד הנשה של עולה דאסור להקטירו משום דלא הוי ממשקה ישראל אמרינן דחולצו לתפוח ואי חשיב שם הקטרה מאי מהני:

ונראה לכן לומר דלר"ש במנחת חוטא של כהנים אע"ג דס"ל דהקומץ קרב לעצמו והשיריים קרבין לעצמן מ"מ אין השיריים כמו הקומץ דרק על הקומץ יש דין הקטרה גמורה כשאר קמצים אבל השיריים אף דקרבין י"ל רק דין עצים ואין להם דין קרבן גמור ואין צריכים עצים דרק לרבי דס"ל עצים קרבן גמור הן צריכים עצים להקטירן אבל לא לרבנן כדאמרינן במנחות דרק קרבן גמור טעון עצים וצריך להקטירו דוקא על המערכה אך השיריים אף לר"ש דקרבין לעצמן י"ל רק דין עצים וא"צ מערכה וא"צ עצים ויכולים להקטירן על התפוח בדשן החם אשר שם לפ"ז נראה דלר"ש רק הקומץ טעון מלח ולא השיריים דכל שאינו טעון עצים אינו טעון מלח כדאמרינן במנחות כ' ע"א וכיון דיכולים להקטיר השיריים בדשן חם ואינו טעון עצים ה"נ אינו טעון מלח כן נראה לענ"ד והנה בירושלמי סוטה פ"ג הלכה ו' איבעי לן במנחת חוטא של כהנים לר"ש שיריים משום מה הן באין משם קומץ משם שיריים אי תימר משום קומץ אינו נותנו בלילה ואינו נותנו לאחר מיתה ואינו מחשב להן ואין תימר משום שיריים נותנן בלילה כו' היינו דהאיבעיא אם יש גם להשיריים דין קומץ וממילא אינו קרב לאחר מיתה דמנחת חוטא אינו קרב לאחר מיתה ואינו קרב בלילה וכמו מנחת נדבה של כהנים שכלו כליל ואינו קרב בלילה שכלו מתיר אחד ומחשבה מועלת בהקטרתו דהוי עבודת המתיר ואי השיריים אינן כקומץ בא בלילה כו' ולפ"ז לכאורה מה שכתבנו הוא איבעיא בהירושלמי מיהו מהירושלמי אין להוכיח דאי אין להשיריים דין קומץ שי"ל רק דין עצים בעלמא די"ל דאף אם אין להם דין קומץ ולא חשיבי מתיר, מ"מ עכ"פ הרי הן כאברים ופדרים דג"כ באות בלילה ואינו מחשב להם ובכ"ז הם צריכים עצים]:

והנה בתוס' זבחים פ"ו ע"ב ד"ה וחציו הקשו לפי מה דאמרינן במעילה דגחלת שפקעה מעל המזבח לא יחזור הא ע"ג מזבח צריך להחזיר למערכה וכל שכן שאסור להוציא הגחלת מן המערכה וא"כ כשמאספין האפר ע"ג תפוח לאחר תרומת הדשן הא אין יכולים ליזהר שלא יהו הרבה גחלים על האפר ואיך מוציאין הגחלת מן המערכה ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דהנה לגחלים של מערכה יש ב' דינים אחת בשביל המערכה דצריכה הגחלת להיות שם בשביל כל ההקטרות של על המערכה ואחת בשביל עצמה דעצים עצמן צריכים להתעכל במזבח וגחלת עדיין לא נתמרקה מצותה והנה בההיא דמעילה בגחלת שפקעה מן המערכה ע"ג מזבח דיחזיר דמיירי שפקעה בעוד המערכה קימת

צריך להחזירה למערכה בשביל המערכה דצריכה להיות דולקת עד שיעשה מערכה חדשה בשביל איברים ופדרים שמתאכלין שם כל הלילה והגחלת שייכת אל המערכה אבל לאחר תרומת הדשן כשמסדר מערכה חדשה וצריך קודם להעלות אפר ע"ג תפוח לפנות המקום למערכה חדשה והאיברים ופדרים שלא נתאכלו מסדרן אז על הסובב עד שיעשה מערכה חדשה כדאמרינן בתמיד שם א"כ הגחלים שיש שם באפר א"צ להם בשביל המערכה דכבר ליתא למערכה וא"כ נשאר רק הדין של עצמן מדין עצים שצריכין להתאכל במזבח לזה ליכא דין מערכה דעצים א"צ מערכה ויכולים להתאכל בכל מקום במזבח ואף על התפוח וניחא שפיר:

ולפ"ז ניחא ג"כ מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' תמידין ה"ה דאיברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב אחר שעשו מערכה חדשה נותנין אותן בצדי מערכה גדולה עכ"ל וקשה איך נותנן בצדי המערכה ולא ע"ג המערכה הא במנחות כ"ו ע"ב איבעי לן אברים שסידרן בצידי המערכה מהו אי על העצים על ממש או על בסמוך ולא איפשיטא והרמב"ם ז"ל בפ"ב פסה"מ הכ"ו כתב דהוי ספק אם דרך הקטרה בכך או לא ע"ש וא"כ איך כתב הכא דנותנן בצידי המערכה ולפ"ז דלעיכול א"צ מזבח י"ל דאף בדברים הצריכים הקטרה גמורה מ"מ רק עיקר ההקטרה צריכה להיות על המערכה אבל איברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב דההקטרה כבר היתה בהם משיצית האור ברובו (תוס' מנחות כ"ו ע"ב ד"ה קומץ] ואח"כ יש להם רק מצות עיכול ולזה א"צ דוקא מערכה ויכולים להתאכל אף בצידי המערכה ודוק:

והנה הטעם שכתב הרמב"ם ז"ל דנותנן דוקא לצידי מערכה ולא על המערכה עצמה נ"ל דמקורו ממה דאמרינן ביומא כ"ז ע"א גבי טלה שקרב בששה ומפקינן מדכתיב וערכו שנים כו' ומקשינן והא האי קרא בבן הבקר הוא דכתיב ומתרצינן על העצים אשר על האש אשר על המזבח איזה דבר שנאמר בו עצים אש ומזבח הוי אומר זה טלה וכתב ע"ז הר"ח שם ז"ל דאע"ג דהאי קרא בבן הבקר כתיב לא אשכחן בן הבקר שעולה ונערך על העצים אשר על האש אשר על המזבח אלא על הבשר של תמיד כי התמיד מקדים לכל אלא דכבש של תמיד הוא עולה בראשונה ונערך בעצים שעל האש שאותה האש על המזבח ועליו כל הקרבנות וכיון שלא מצינו זה הדבר אלא בטלה ידעינן דהאי קרא בטלה נאמר עכ"ל היינו דרק התמיד נערך על המערכה ממש על העצים אבל שאר קרבנות נערכים על בשר התמיד ואי נימא דהאברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב שמחזירן למערכה תכף כשעושה המערכה חדשה קודם תמיד של שחר נותנן ע"ג המערכה ממש א"כ נמצא שאיברי התמיד שמקריבין אח"כ אינן ניתנין ע"ג העצים ממש אלא ע"ג

איברים של אתמול וא"כ אין חילוק בזה בין איברי התמיד לשאר קרבנות ובגמרא שם מוכח דאיברי התמיד ניתנין על העצים ממש ומוכח מזה דהאיברים של אתמול אין נותנן על המערכה ממש אלא בצדי מערכה ודוק [והנה המפרש למס' תמיד בההיא דאיברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב מחזירן למערכה הקשה איך יכול להקטירם אז הא אין דבר קודם לתמיד של שחר וכתב דמסדרן לאחר התמיד ובס' באר שבע תמה עליו דמשמע שם שמסדרן תכף וכתב דבאיברים שנתותרו מבערב לא שייך לומר שלא יהא דבר קודם כו' ע"ש וכן משמע מהרמב"ם ז"ל שמסדרן תכף]:

ב

והנה בענין הקטרה יש לחקור מאימתי היא מתחלת אי העלאה מהרצפה על המזבח הוא ג"כ בכלל הולכה ורק הזריקה לתוך האישים היא הקטרה או דהעלאה ע"ג המזבח שייכת לעבודת הקטרה ולא לעבודת הולכה והנה במנחות י' ע"א דמקשינן והרי הולכת אברים לכבש דכתיב בהו כהונה כו' דאמר מר והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת אברים לכבש ותנן הרגל של ימין בשמאל כו' ומתרצינן כי אמרינן או אצבע או כהונה הנ"מ בדבר המעכב כפרה כו' וכתב רש"י ז"ל שם בדבר המעכב כפרה דומיא דהזאות דמצורע לאפוקי הולכה דלא מעכבא דאפשר לשחוט ולנתח אצל הכבש עכ"ל ויש לעיין בזה הא כי ישחוט וינתח אצל הכבש אכתי איכא הולכה מכבש לראשו של מזבח וא"כ אכתי אינו מבטל את ההולכה ונראה דמש"ה כתב רש"י ז"ל שישחוט וינתח אצל הכבש ולא כתב שישחוט וינתח בראשו של מזבח משום דאיכא למ"ד דאין הפשט וניתוח בראשו של מזבח ואף לפמ"ש התוס' זבחים פ"ה ע"א דאם שחטה בראשו של מזבח לכ"ע יש הפשט וניתוח בראשו של מזבח מ"מ הקרבים ע"כ צריך להורידן כדי להדיחן כדאמרינן בגמרא שם וצריך אח"כ להעלותן א"כ ההולכה מכבש לראשו של מזבח ע"כ אי אפשר לבטלה] ומזה יש להוכיח דהעלאה מכבש לראשו של מזבח אינה בכלל הולכה, רק שייכת להקטרה שמעלהו למערכה והעלאה למערכה תחילת הקטרתה ומדוקדק לשון הגמרא והקריבו הכהן כו' זו הולכת אברים לכבש ולא קתני זו הולכת אברים לראשו של מזבח דרק עד הכבש בכלל הולכה]:

ועוד אי נימא דהקטרה היא רק נתינה ע"ג האישים והשאר בכלל הולכה תקשה לר"ע דס"ל בבע"מ אם עלו לא ירדו איך משכחת לה בבע"מ לאו דלא תקטירו דהא על ההקטרה איכא לאו מיוחד כדאמרינן בריש תמורה הא כיון שהגיע לכבש קלט המזבח דהא כבש כמזבח לענין קליטה ומצוה להקטירו א"כ אמאי תחייבו דעל ההקטרה לא שייך לחייבו שהרי מצוה להקטירן ועל העלאה למזבח ג"כ ליכא לאו דבל תקטירו דאין

זה בכלל הקטרה כ"א הולכה ועל הולכה ליכא לאו וע"י זה שמעלה הוא רק גורם שיהא מצוה להקטיר וע"ז ודאי אינו שייך לאו דלא תקטירו וא"כ קשה טובא איך משכחת לה לאו דלא תקטירו לר"ע אבל אי נימא דהעלאה למזבח בכלל הקטרה היא שפיר י"ל דחייב על העלאתו על הכבש דבכלל הקטרה הוא ואע"ג דההקטרה נגמרת בנתינה על האישים הכא כיון דאח"כ מצוה להקטיר החיוב דבל תקטירו הוא על אותו מקצת שנעשה באיסור:

מיהו משלהי עירובין יש להוכיח להדיא דמהכבש למזבח ג"כ הוא בכלל הולכה דאמרינן שם דבוזקין מלח ע"ג הכבש כדי שלא יחליקו ופרכינן והא הוי חציצה ומשנינן בהולכת אברים דלאו עבודה היא ופרכינן ולא והאמר מר והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת אברים לכבש ע"ש ואע"ג דהתם בוזקין על הכבש ומוכח דאף על הכבש הוא ג"כ בכלל הולכה ולענ"ד זו היא הוכחה גמורה ומה שהקשינו לר"ע היכא משכחת לה בבע"מ לאו דבל תקטירו צריך לדחוק ולומר באינו מעלה האבר דרך הכבש רק עומד על הרצפה וזורקו למזבח דהקטרתו וקליטתו באין כאחד אך דברי רש"י ז"ל במנחות שהבאנו לעיל צ"ע:

והשתא דאתינן להכי דמן הכבש למזבח ג"כ בכלל הולכה הוא הא דאמרינן בזבחים י"ג בהולכת הדם לר"ש דלא מהני מחשבה משום דהוי עבודה שאפשר לבטלה דשוחט בצד המזבח וזורק ואמרינן שם בגמרא דמודה ר"ש רק בחטאות הפנימיות דהוי הולכה שאי אפשר לבטלה [וכן בב' בזיכי לבונה ע"ש] ואע"ג דבחטאות החיצוניות דניתנין על קרנות המזבח ג"כ איכא הולכה דצריך להוליך הדם לראשו של מזבח ליתן על הקרנות צ"ל דזה דנקט שוחט בצד המזבח הוא רק בשביל אותן קרבנות דדמן למטה אבל בחטאת צ"ל דמש"ה אפשר לבטלה משום דיכול לשחוט בראשו של מזבח אצל הקרן ואע"ג דלכתחילה אין לשחוט בראשו של מזבח כמ"ש התוס' זבחים נ"ח ע"א ד"ה קדשי צ"ל כיון דליכא איסור דאורייתא בזה חשיב אפשר [וזה דאמרינן בחטאות הפנימיות דהוי הולכה דאי אפשר לבטלה וכתב רש"י ז"ל משום דגנאי הוא לשחוט בהיכל אפשר דהתם משום הגנאי חשיב איסור דאורייתא וצ"ע בזה] והנה בזה יש לעיין דהא חטאת טעונה צפון ומתנות דם החטאת מתחילות מקרן דרומית מזרחית ואיכא פלוגתא דתנאי בריש פ' ק"ק אם כל המזבח חשיב כצפון או רק מחציו ולצפון כצפון א"כ אינו יכול לשחוט בצד קרן דרומית מזרחית אלא בצפונו של מזבח וצריך להוליך הדם לאותו קרן ואכתי איכא הולכה דאי אפשר לבטלה בשלמא לפי מה דאמרינן בזבחים נ"ג ע"א דס"ל לר"ש כולא מזבח בצפון קאי הוי שפיר דודאי ס"ל דכל המזבח כשר לשחיטת ק"ק אך התם

איכא פלוגתא אליבא דר"ש ע"ש] ואפשר דזה דצריך להתחיל המתנות מקרן דרומית מזרחית הוא דוקא בשוחט למטה ומשום כל פינות שאתה פונה אינו פונה אלא דרך ימין אבל בשוחט למעלה במזבח יכול להתחיל המתנות מאיזה קרן שירצה ויכול להתחיל מהקרנות של צפון [וההולכה מקרן לקרן לא חשיב הולכה דכל הזבחים שניתנו במתנה אחת כיפר ואידך אינן מתירות ולא מהני בהו מחשבה וא"כ כ"ש דבההולכה שלהן לא מהני מחשבה] מיהו ביומא ט"ו ע"ב גבי תמיד דנותן מתנה מזרחית צפונית והדר מערבית דרומית ופרכינן דניתיב ברישא מערבית דרומית ואמרינן משום דאמר מר כל פינות שאתה פונה כו' ברישא בההוא פגע וכתב רש"י ז"ל שם לפי שבחטאת כשעולה בכבש פוגע תחילה בקרן מזרחית דרומית א"כ אף באותן דמים שניתנין למטה וא"צ לעלות בכבש אפ"ה כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ה"נ בכל הדמים אעפ"י שנותן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום כו' ומשם פונה לימין עכ"ל וא"כ מה בדמים התחתונים צריך להקיף דרך הדרום משום דבחטאת כשעולה בכבש צריך להקיף כן כ"ש בחטאת גופה אף אם שוחט למעלה בראשו של מזבח וא"צ לעלות בכבש כיון שבשאר חטאות דעולה בכבש צריך להתחיל להקיף מדרך הדרום אף כאן צריך לעשות כן וא"כ קשה הא אי אפשר לבטל ההולכה וצ"ל דר"ש ע"כ יסבור כמ"ד דכל המזבח כשר לשחיטת קדשי קדשים וצ"ע בזה:

ובמנחה זה דההולכה ג"כ חשיב לר"ש עבודה שאפשר לבטלה דרק בסילוק בזיכין שקלינן וטרינן בגמרא אי חשיב אפשר לבטלה] הוא משום דיכול לקמוץ בראשו של מזבח וא"צ להעלות הקומץ למזבח ובמנחת כהנים וכהן משיח דאין בהם קמיצה וע"כ באותן מנחות ההולכה שלהם מתחלת כשמקרבן למזבח לאחר שנגמרה מלאכתן היינו הבלילה והאפיה והטיגון צ"ל לר"ש דחשיב הולכה שאפשר לבטלה משום דאפשר לעשות כל מלאכתן בראשו של מזבח ולא יהיה צריך אף להעלותן למזבח מיהו לרבנן ע"כ אי אפשר לבטלה לגמרי כיון דמנחות צריכות הגשה א"כ אף אם יעשה אותן בראשו של מזבח ע"כ צריך להורידן להגישן לקרן מערבית דרומית ואח"כ לחזור ולהעלותן א"כ אכתי איכא הולכה מן הרצפה לראשו של מזבח מיהו ר"ש לטעמיה דס"ל במנחות ס' ע"א דמנחות שאין בהם קמיצה אין בהם הגשה ומש"ה אפשר לבטלה ודוק:

ג

ובענין איזה דברים הם בכלל הקטרה הנה בעולה יש חילוק בין מחוברין לשאינן מחוברים דבמחוברים כתיב והקטיר הכהן את הכל המזבחה ואף העצמות והגידים והקרנים והטלפים בכלל וכשפירשו צריך להקטיר רק הבשר ונראה דבעצמות שפירשו

אם יש בהם מוח צריך לשבור העצמות ולהעלות המוח למזבח דמוח חשיב כבשר לכל דבר ואף בפסח היו נמנין על מוח של עצמות לולא איסור שבירת העצם אך לפ"ז דמוח חשיב כבשר בעצמות שיש בהם מוח אף כשפירשו צריך להעלות אף העצם דכיון שיש בהם מוח דחשיב כבשר א"כ עדיין העצם לא פירש מן הבשר וזה דאמרינן פירשו לא יעלו ע"כ מיירי בעצמות שאין בהם מוח או באותן שיש בהם אם שיברן ופרקן מן המוח אך באמת נראה לומר דאף בעצמות שיש בהם מוח אם פירשו משאר הבשר א"צ להעלות העצם בשביל המוח שבו [וכדמשמע סתמא דהש"ס דמיירי בכל עצמות] דזה דעצמות אם מחוברין יעלו ומשום דחיבורי עולין כעולין הוא רק אם כשיעלן כמו שהן על המזבח יש להבשר דין הקטרה ואז חשיב העצם חיבורי עולין וצריך להעלותו עם העצם אבל הכא בעצם שיש בו מוח אם מעלהו כמו שהוא אם לא יהיה להעצם דין הקטרה אף להבשר לא תהיה הקטרה משום דהעצם הוי חציצה בין הבשר להעצים כדאמרינן בזבחים ק"י ע"א במעלה בשר ואימורים בחוץ ומקשינן הא הוי חציצה היינו שהבשר שאינו בר הקטרה חוצץ בין האימורים לעצים וכיון דעל הבשר לבד לא הוי הקטרה אף העצם לא חשיב חיבורי עולין [מיהו אפשר לומר במוח כיון דהיינו רביתיה לא הוי חציצה דוגמא לזה יבמות ע"ח]:

והנה בעצמות הראויין לאכילה כגון ראשי כנפים והסחוסין דאמרינן בפסחים פ"ד שהם ראויין לאכילה יש לחקור לגבי הקטרה בעולה אם דינן כבשר וצריך להעלותן לעולם או דינן כעצמות ורק מחוברין יעלו והנה בזבחים כ"ח אמרינן בעור האליה אפילו אי לא כאליה מ"מ בעולה קריבה למזבח ולא אמרינן דעור האליה תהיה בכלל הפשט עם שאר העור כיון דעור האליה ראויה לאכילה הוי כבשר וקריבה למזבח ומזה נראה דכל שראוי לאכילה חשיב כבשר אף לענין הקטרה וא"כ ה"ה בעצמות הראויין לאכילה אך מגידים יש להביא ראיה להפך דהא למ"ד יש בגידים בנ"ט חשיבי כבשר ואמרינן בפסחים פ"ד דנימנין על הגידים ומ"מ לענין הקטרה אמרינן בגידים דרק מחוברין יעלו ודוחק לומר דזה רק למ"ד אין בגידים בנ"ט ועוד לרב דס"ל בג"ה דלא אסרה תורה רק קנוקנות דאילו גיד עץ בעלמא הוא א"כ זה דאמרינן בחולין צ' דמחוברין דהיתירא לא אצטריך קרא כי אצטריך קרא למחוברין דאיסורא וע"כ היינו לקנוקנות של ג"ה דהגיד עצמו אינו אסור והא כיון דקנוקנות ודאי חשיבי כבשר ונאכלין א"כ מה חילוק בקנוקנות בין מחוברין לשאינן מחוברין וע"כ דגידים אף הנאכלים ואף דלכל מילי חשיבי כבשר לענין הקטרה בעינן בשר ממש וצריך לחלק מזה לעור האליה דחשיב כבשר אף לענין הקטרה:

ובאימורי כבש דמרבינן כבש לאליה שהיא בכלל האימורים כתב הרמב"ם ז"ל דנוטל עמה חוליות השדרה וכתב הכ"מ שם שמקורו מת"כ דדרשינן מדכתיב יסירנה דצריך לכנוס לפנים מן העצה ומשמע לרבינו דהיינו שיטול עמו חוליות השדרה ע"ש ונראה לענ"ד לומר דאותן עצמות אף אם פירשו יעלו דרק בעולה דכתיבי תרי קראי והקטיר הכהן את הכל המזבחה וכתיב ועשית עולותיך הבשר והדם ודרשינן דהאי דוהקטיר הכהן את הכל כו' קאי רק אמחוברין ובפירשו איכא דין הקטרה רק על הבשר אבל בקדשים הנאכלים דמקריבין רק את האימורים ודרשינן מקרא דיסירנה דאף חוליות השדרה בכלל האימורים א"כ אימורים גמורים הם ואין נ"מ בין מחוברין בין פירשו ואין חילוק בין החוליות לשאר האימורים מיהו בעולה נראה דאף אותן החוליות של השדרה אם פירשו לא יעלו דבעולה ליכא דין אימורים כלל ונראה ראיה דבעולה ליכא דין אימורים דהא באימורים כתיב והקטירם דצריכים כל האימורים להיות כאחת ולא להקטירן אחת אחת כדאמרינן בפסחים ס"ד ואילו בתמיד אמרינן כשהוא מנתח העולה היה החלב לבד ויותרת הכבד היה תלוי בדופן וכן הכליות וכן היה מקטירן אחת אחת] ואין חילוק בעולה בין אימורים לבשר וכיון דליכא דין הקטרה רק על הבשר והעצמות רק אם מחוברין יעלו א"כ אין חילוק בזה בין חוליות השדרה לשאר עצמות ונמצא בזה יפה כח השלמים מכח העולה כן נראה לענ"ד:

וראיתי להראב"ד ז"ל בפ"י מהל' ק"פ שהשיג על הרמב"ם ז"ל שם שכתב שצולין את הפסח שלם וכתב אין איסור גדול מזה שיצלה הפסח עם ג"ה ועם שמנו ועם תרבא דתותי מתנא עכ"ל ותמוה לי הא תרבא דתותי מתנא הוא מחלב שעל הכסלים כדאמרינן בחולין צ"ג בהמה בחייה פרוקי מפרקה וא"כ בכלל האימורים הם ומקטירים אותן ע"ג המזבח וא"כ איך יעלה על הדעת שיצלה בהם וכ"כ רש"י ז"ל להדיא בפ' ויקרא על פסוק דהחלב שעל הכסלים דהוא החלב שתחת המתנים ומקריבין אותו] וצ"ע טובא:

ד

ובשיעור הקטרה פליגי אמוראי איכא למ"ד דאין הקטרה פחותה מכזית ואיכא למ"ד דאף פחותה מכזית ולדידיה אין שיעור כלל להקטרה ובאותן דברים האסורין להקטרה כמו שאור ודבש וכל שממנו לאשים אם הקטיר מהם פחות מכזית אם יש בהם איסור ח"ש אסור מה"ת כתב המנחת חינוך דתלוי בזה אם בח"ש בעינן חזי לאצטרופי דהכא לא חזי לאצטרופי דאם יקטיר ב' חצאי זיתים בזא"ז לא יצטרפו דבעינן כזית בב"א ע"ש:

והנה ביומא מ"ז ע"ב אמר ר"י בעי יהושע בן עוזאה בין הבינים של מלא קומצו מהו אם הוא בכלל קומץ או בכלל שירים אמר ר' יוחנן הדר פשטה יהושע בן עוזאה דבין הבינים

ספיקא הוי ואמרינן היכא עביד דאם יקטיר בין הבינים ברישא ואח"כ הקומץ דלמא שיריים הם והו"ל שיריים שאסרו בין קמיצה להקטרה ואם יקטיר קומץ ברישא דלמא שיריים הם והו"ל כל שממנו לאישים ה"ה בבל תקטירו ומסקינן דקמצי שמיני והנה הרמב"ם ז"ל השמיט כל דין של בין הבינים ודקמצי שמיני וכבר תמהו המפרשים על הרמב"ם ז"ל ונראה לענ"ד ליישב דהא בין הבינים אף אם הוי שיריים מ"מ הרי הן פחות מכזית ואי נימא דבהקטרה אינו שייך ח"ש אסור מה"ת א"כ על פחות מכזית ליכא כלל איסור דכל שהוא ממנו לאישים אך דברי הש"ס ביומא אזלי שם לר"י ור"י לטעמיה דס"ל במנחות כ"ו ע"ב דהקטיר קומצה פעמים כשרה ואפילו פעמי פעמים דס"ל יש הקטרה פחות מכזית א"כ אליבא דידיה שפיר שקלינן וטרינן איך יעשה בבין הבינים ומסקינן דקמצי שמיני אבל הרמב"ם ז"ל כיון דפסק כריב"ל שם דפעמים ולא פעמי פעמים דאין הקטרה פחות מכזית א"כ יכול להקטיר הקומץ כמו שהוא יחד עם אותן של בין הבינים [ואע"ג דאפילו אי לא חזי לאצטרופי וליכא ח"ש אסור מה"ת מ"מ איסורא דרבנן איכא אף בח"ש מ"מ לגבי האיסור דרבנן הו"ל ספיקא דרבנן דהא אמרינן דבין הבינים ספיקא הוא א"כ יכול שפיר להקטיר]:

ובזבחים ק"ח בעי רבא המעלה ראש בן יונה שאין בו כזית ומלח משלימו לכזית מהו אי חיבורי עולין כעולין והיינו אם חייבין ע"ז משום מעלה בחוץ והנה יש לחקור בפנים כה"ג אי חשיב הקטרה היכא שהמלח משלים לכזית ומדאיבעי לן לענין העלאה בחוץ מכלל דבפנים כה"ג חשיב הקטרה דאם לא איך יתחייב בחוץ הא אינו מתקבל בפנים ואי נימא דהאיבעיא היא בין בפנים בין בחוץ למה נקט הש"ס האיבעיא לענין העלאה בחוץ ועוד יש לדקדק מ"ש ראש בן יונה דנקט ואמאי לא לימא סתם המעלה פחות מכזית ומלח משלימו לכזית מהו ונראה לענ"ד לומר דבמעלה ראש בן יונה בפנים אע"ג דאף עם המלח אין בו כזית ג"כ חשיב הקטרה ואע"ג דאין הקטרה פחותה מכזית ראש בן יונה שאני דכמו באכילת אדם אע"ג דאין אכילה פחותה מכזית ומ"מ בגיד הנשה אם אכלו ואין בו כזית חייב משום דחשיב בריה וזה דגיד חשיב בריה כתבו התוס' והרא"ש ז"ל בחולין דכיון דאמרה תורה לא תאכל גיד משמע כל שהוא בין גדול בין קטן וא"כ ה"נ בהקטרה אע"ג דאין הקטרה פחותה מכזית דמפקינן מהאכל יאכל מה אכילת אדם בכזית אף אכילת מזבח בכזית מ"מ בעולת העוף כיון דכתיב והקטיר המזבחה ודרשינן בזבחים ס"ה ע"א דבהקטרת הראש הכתוב מדבר א"כ כיון דאיכא קרא מיוחד על הקטרת הראש חשיב בריה דהתורה ציותה להקטיר הראש משמע כל שהוא בין גדול ובין קטן וא"כ המקטיר ראש בן יונה בפנים ודאי חשיב הקטרה ואפילו אין בו כזית

מיהו לענין העלאה בחוץ לא חשיב ראש בן יונה בריה דהא ליכא קרא על הראש לענין העלאה בחוץ והוי כמו עוף טמא דבחייה בכ"ש דחשיב בריה ובמיתתה בכזית דלענין איסור נבלה אינה חשובה בריה כדאמרינן בחולין ומשום דעל איסור נבלה לא כתיב קרא ולא חשיב בריה וכמ"ש הרא"ש ז"ל שם ואע"ג דראש בן יונה שאין בו כזית חשיב הקטרה בפנים מ"מ בחוץ בעינן דוקא כזית ולא מהני מה שראוי בפנים דאף אי בפנים יש הקטרה פחותה מכזית ומ"מ בחוץ בעינן דוקא כזית וכמ"ש התוס' ומשום דכתיב אותו על השלם הוא חייב כו' דבעינן דוקא כזית תוס' זבחים ק"ח ע"ב ד"ה לא ומנחות נ"ח ע"ב ד"ה אבי"] ומש"ה איבעי לן דוקא לענין העלאה בחוץ אי המלח משלימו לכזית:

ולענין הקטרה בפנים נראה לענ"ד דפשיטא במקטיר בשר פחות מכזית ומלח משלימו לכזית דלא חשיב הקטרה בכה"ג וכמ"ש לעיל דחיבורי עולין כעולין שייך רק היכא דעל העולין בפ"ע יש דין הקטרה אז גם על החיבור יש דין הקטרה אבל היכא דעל העולין בפ"ע ליכא דין הקטרה וכגון הכא דאין בו כזית לא שייך חיבורי עולין כעולין ורק במעלה ראש בן יונה בחוץ ומלח משלימו לכזית כיון דבפנים חשיב הקטרה בלא המלח וכמ"ש א"כ גם על המלח יש בפנים דין חיבורי עולין ואי חיבורי עולין כעולין דמי יש אף להמלח דין עולין בפנים ומש"ה חייב כי מקטירן בחוץ וכן במעלה בשר שאין בו כזית ועצם משלימו לכזית אמרינן שם ר"י אמר חייב דחיבורי עולין כעולין והקשו בתוס' שם הא ר"י ס"ל דיש הקטרה פחותה מכזית ותירצו דמ"מ בחוץ צריך כזית דאותו כתיב על השלם הוא חייב כו' ונראה דהיא הנותנת דאי אין הקטרה פחותה מכזית לא היה חשיב העצם שמשלימו לכזית חיבורי עולין כלל כיון דבלא העצם ליכא עולין רק כיון דס"ל לר"י יש הקטרה פחותה מכזית ואיכא דין הקטרה בלא העצם א"כ חשיב העצם חיבורי עולין ומש"ה לענין חוץ דצריך כזית יכול העצם להשלימו אי חיבורי עולין כעולין ומזה דאמרינן דאי לא נשתייר כזית בשר או כזית אימורים אינו זורק את הדם ואע"ג דיחד עם המלח איכא כזית אין להביא ראיה דבפנים אין המלח משלים לשיעור הקטרה דשאני גבי זריקת הדם דצריך שיהיה בהבשר עצמו שהזריקה מועלת עליו שיעור הקטרה [ויש לחקור למ"ד בעצמות אפילו אם פירשו יעלו בנשאר כזית מן העצמות אם זורק עליהם את הדם כיון דדינם כבשר להקטרה או דלמא כיון דמ"מ לאו קרבן גמור הם דהא אימעטו מאהדורי פוקעין אינו זורק עליהם את הדם]:

והנה בפ' השוחט והמעלה ק"ח ע"ב אמרינן לר' יוסי דמוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ פטור היינו אבר שחסר משום דס"ל דבפנים לאו הקטרה הוא ואמרינן כמאן מהדרינן פוקעין לגבי מזבח דלא כר"י דס"ל לר"י דרק אבר שלם בר הקטרה הוא ולא אבר חסר

והאי אבר דהכא היינו נתח דכל דופן הבהמה קרוי אבר אחד דהאי אבר הוא הנתחים שמנתחין את העולה כמבואר במס' תמיד דמנתחין את כל הבהמה לששה אברים וטעמו של ר"י נראה משום דכתיב וניתח אותה לנתחיה ודרשינן אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים א"כ כל נתח חשיב שיעור הקטרה אחת [ולפ"ז נראה בפסולה דאם עלתה לא תרד דאמרינן בפ' המזבח מקדש דאינה טעונה הפשט וניתוח דוניתח אותה לנתחיה אותה כשרה ולא פסולה לר"י כל הבהמה חשיבא הקטרה אחת] ויש לחקור לר"י בעולה אם נשתייר כזית בשר אם זורק את הדם כיון דס"ל דאבר שלם הוא שיעור הקטרה ולא פחות ואבר חסר לאו בר הקטרה הוא כלל א"כ אינו זורק עליו את הדם או אפשר דאינו תלוי בשיעור הקטרה כלל וכמו למ"ד יש הקטרה פחותה מכזית ומ"מ בעינן שישתייר כזית לזרוק את הדם משום דבעינן דומיא דאכילת אדם שהוא בכזית ה"נ לר"י כזית אע"ג דהוא פחות מכדי הקטרה מ"מ לענין זריקת הדם סגיא בכזית דומיא דאכילת אדם וצ"ע בזה:

ה

המקטיר שאור ודבש לגבי מזבח וכן כל שהוא ממנו לאישים ה"ה בל"ת ושיעורו תלוי בשיעור הקטרה דאם אין הקטרה פחותה מכזית אינו חייב אלא על כזית ואי יש הקטרה פחותה מכזית חייב בכ"ש וכן עירובי שאור ודבש כלו איסור וחייבין אף אם יש רק בכולן כזית והמעלה משאור ודבש לגבי הכבש חייב ובכל שהוא ממנו לאישים אם חייב על הכבש פליגי ר"י ור"א במנחות נ"ז ע"ב:

והנה הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהל' איסורי מזבח ה"ב דאם נפל משאור ודבש כ"ש בקטורת נפסלה ואם הקטיר ממנה בהיכל לוקה עכ"ל וכתב הכ"מ שם דזה שכתב הרמב"ם והוא שהקטירו בהיכל אתי למעוטי אם הקטיר שלא במקום המיוחד לקטורת ע"ש והיינו על מזבח החיצון [והקרן אורה תמה על הכ"מ טובא ע"ש] ולענ"ד נראה דזה שכתב הרמב"ם ז"ל אם הקטיר בהיכל אתי לאפוקי קטורת דלפני ולפנים דיוה"כ דאם הקטיר שם בתערובת שאור ודבש דפטור והטעם נראה דהנה התוס' מנחות נ"ז ע"ב ד"ה כבש הקשו על הא דאמרינן דהמעלה משאור ודבש על הכבש חייב הא לר"י דאמר דרצפת העזרה נתקדשה כמזבח הו"ל למנקט קרקע העזרה כו' ותי' דאפילו לר"י הא דקדיש שלמה רצפה לכשרין קידש ולא לפסולין עכ"ל ומזה נראה דאע"ג דהרצפה מקום הקטרה היא לכל הקרבנות מ"מ לענין איסור הקרבת שאור ודבש בעינן שיהא חשיב מזבח אף לדין הקרבת שאור ודבש וכיון דשלמה קידש רק לכשרין נמצא לגבי שאור ודבש אין זה מזבח א"כ כ"ש בקטורת דלפני ולפנים ביוה"כ שמקטיר על רצפת

בית קה"ק דאין זו מקום הקטרה לשום קרבן רק לענין קטורת דלפני ולפנים לבד א"כ כ"ש דלענין שאור ודבש לא חשיב מזבח אלא רצפה בעלמא דליכא שם חיובא דהעלאת שאור ודבש כן נראה לענ"ד בדברי הרמב"ם ז"ל:

ובעיקר מ"ש התוס' דברצפה ליכא איסור דהקרבת כל שממנו לאישים משום דשלמה קידש את הרצפה לכשרים אבל לא לפסולים יש לעיין ע"ז דא"כ הא דאמרינן ביבמות ק' דכהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה דמנחתם נקמצת ואינה נאכלת ופרכינן היכא ליעבד ליקרב קומץ ברישא ואח"כ השירים דלמא לאו כהן הוא והו"ל כל שממנו לאישים כו' ומסקינן דהקומץ קרב והשירים מתפזרין על בית הדשן והנה לפ"ז מתקן רק הצד שמא לאו כהן הוא דכיון דקרב הקומץ קרבה המנחה כמצותה אבל אם כהן הוא אינו מתקן כלום כיון דאינו מקטיר את כולה ובמנחת כהנים אם אינו מקטיר את כולה לא עשה ולא כלום ואמאי לא נימא דיקריב השירים אחר הקומץ על הרצפה דממ"נ אם כהן הוא א"כ על הרצפה הוי הקטרה מעלייתא דרצפה מקדשת ואם לאו כהן הוא על הרצפה ליכא איסור הקטרת שיריים דלפסולים לא קדיש רצפה וא"כ יעלה הקרבן ממ"נ וכן בההיא דיומא מ"ז ע"ב בבין הבינים וכן בההיא דפ' בתרא דמנחות באומר פירשתי וא"י כמה פירשתי דמקשינן כמו כן וכן בסוטה כ"ג בכל הנשואות לכהנים וכן בההיא דפ' התערובות ע"ז באיברי עולה שנתערבו באיברי חטאת דאמרינן דאין להם תקנה משום דעל איברי חטאת איכא לאו דכל שהוא ממנו לאישים כו' ואמאי לא יקטירם על הרצפה וכן שם באיברי תמימים שנתערבו באיברי בע"מ דאמרינן תעובר צורתם כו' ודוחק לומר דכל הנהו מתניתי אתיין דלא כר"י דאמר רצפה מקדשת וצ"ע מיהו באיברי תמימים שנתערבו באיברי בע"מ י"ל אפילו אי נימא דרצפה לא נתקדשה לפסולים מ"מ אי"ל תקנה להקטירם על הרצפה דהא אפילו במקריב בע"מ בבמת יחיד אמרינן בתמורה ז' דלוקה ואיכא למ"ד דבבמת יחיד א"צ מזבח כלל אלא אף במעלה ע"ג הסלע ועל האבן חשיב הקטרה אלמא דלאיסור הקטרת בע"מ א"צ דוקא מזבח רק מקום הכשר להקרבת קרבנות א"כ במקטיר בע"מ על הרצפה לא גרע מהקטיר על הסלע בבמת יחיד בשעת היתר הבמות כיון דהרצפה מקום כשר להקרבת הקרבנות הכשרים איכא איסור הקטרת בע"מ ולא בעינן דוקא מזבח]:

ובהא מה דחשבינן במנחות נ"ז בכלל כל שממנו לאישים גם שתי הלחם עמדו המפרשים ז"ל דל"ל משום כל שממנו תיפוק ליה שהם חמץ ואיכא משום מעלה שאור והקרן אורה שם כתב דליכא למימר לאשמעינן דחייב שתים הא אין אחע"א ומצאתי להמנחת חינוך שתי' דאצטריך קרא היכא דמקריב לשם עצים לרבנן דס"ל בפ' התערובת ע"ז דרק שאור

ודבש הותרו לשם עצים אבל כל שממנו לאישים לא א"כ חייב על שתי הלחם רק משום לאו דכל שממנו לאישים ע"ש:

וראיתי בירושלמי שבת פ"ז ה"ב שהקשה להפך דל"ל קרא לשתי הלחם דחייב משום שאור דכתיב קרבן ראשית תקריבו והוא שתי הלחם וכתיב ולמזבח לא יעלו] תי"ל דכל שהוא ממנו לאישים ואמרינן שם שתי הלחם למאי יצא ואמר ר"י דיצא ללמד לכבש היינו למעט שאר דברים שממנו לאישים דכבש לאו כמזבח ומקרא דאותם ואמרינן שם דאי לאו דקרא יצא למעט שאר כל שממנו לאשים מכבש היינו אומרים שיצא לחייב על שתי הלחם שתים אחת משום שאור ואחת משום כל שממנו לאישים זהו לפי פי' הק"ע שם]:

ובמקטיר שתי הלחם הבאות בפ"ע אי חייב משום כל שממנו לאשים נראה לענ"ד דתלוי בפלוגתא דר"א ור"ע שם אי בעינן כל שממנו לאישים או כל ששמו קרבן דשתי הלחם הבאות בפ"ע אין ממנו לאישים ויש לעיין אמאי חשבינן בגמרא שם נפקותא בין ר"א לר"ע רק חטאת העוף ולוג שמן של מצורע ואמאי לא חשבינן נמי שתי הלחם הבאות בפ"ע דהא ר"ע ס"ל בפ' התכלת מ"ה ע"ב דקרבו לחם בלא כבשים והנה לחמי תודה ורקיקי נזיר ודאי הן בכלל כל שממנו לאישים דהוו כמו שתי הלחם דחשיבי כל שממנו לאישים משום דהכבשים מתירים אותם וזה דלוג שמן של מצורע לא חשבינן לכל שממנו לאישים ואע"ג דדם האשם מתירן לבהונות צ"ל דמיירי בלוג הבא בפ"ע א"נ לרבנן דס"ל במנחות ט"ו ע"ב דלא חשיב האשם מתיר של הלוג אך נראה לענ"ד לומר דאף לר"מ שם דאמר דהאשם והלוג הוקבעו בשחיטה כלחמי תודה והאשם חשיב מתיר של הלוג מ"מ לוג שמן של מצורע לא חשיב כל שממנו לאישים כו' ולר"א דבעי דוקא כל שממנו לאישים ולא סגי ליה בשמו קרבן לא יתחייב על הלוג דרק לחמי תודה חשוב כל שממנו לאישים ומשום דלא רק זריקת הדם מתיר הלחם דאף הקטרת חלביו מתיר הלחם דכ"כ דלא הוקטרו חלבי התודה אין הלחם מותר באכילה וכמו הבשר של התודה עצמה דאינה מותרת באכילה עד לאחר הקטרת אימורים וא"כ נמצא דאף המתן אישים של התודה ג"כ שייך אל הלחם שהוא המתירן ומש"ה חשיב ממנו לאשים ואע"ג דאין מגופו לאישים מ"מ ממנו לאישים מקרי וכן בשתי הלחם וכבשים אבל בלוג שמן של מצורע אע"ג דדם האשם מתירו לבהונות מ"מ בהקטרת חלביו של האשם אין הלוג תלוי כלל וא"כ אינו שייך הלוג כלל למתן האישים של האשם ומש"ה אינו מקרי כל שממנו לאישים:

והנה בכזית מן העולין שצמק ונפחת משיעוריה וחזר ותפח נראה לענ"ד דלא חזי להקרבה דבמנחות נ"ד ע"ב אמרינן בכזית פגול ונותר כו' שצמק וחזר ותפח דחייבין עליהם משום דאין דיחוי באיסורים א"כ לפ"ז להקרבה דיש דיחוי אינו ראוי להקרבה אחר שתפח משום דיחוי ולענין לזרוק עליו את הדם לפמ"ש למעלה דלזרוק את הדם אינו תלוי בשיעור הקטרה דהא אף לר"י דס"ל דפחות מאבר שלם אינו ראוי להקטרה ומ"מ לענין לזרוק עליו את הדם סגי בנשתייר כזית דלזרוק את הדם בעינן רק שיעור כזית דומיא דאכילת אדם א"כ כזית שצמק וחזר ותפח כיון דלכל מילי חשיב כזית ורק להקטרה אינו חוזר ונראה משום דיחוי ואף לאחר שתפח חשיב פחות משיעור הקטרה כמו קודם שתפח מ"מ כיון דאיכא כזית זורק עליו את הדם דהוי כמו פחות מאבר שלם לר"י ולענין איסור שאור ודבש נראה פשוט דחייב בכה"ג דאין דיחוי באיסורים וכן בכל שממנו לאישים:

1

ובענין רצפה מקדשת אליבא דר"י אמרינן בזבחים ס' דהרצפה מקום הקטרה לכל הקרבנות ורק לדמים צריך גופו של מזבח ע"ש ומזה מוכח דהרצפה כשרה לסידור מערכה דהא ההקטרות צריכים להיות על מערכה גדולה ואף מערכה שניה של קטורת ג"כ יש להוכיח דכשרה על הרצפה דאמרינן בזבחים י"ד ע"א דלר"י יכול להקטיר הבזיכין על הרצפה ע"ש ואע"ג דהבזיכין נקטרין במערכה שניה של קטורת והנה לענין איסור וכי זר קרב לגבי מזבח ודאי אין הרצפה בכלל שהרי היה שם מקום דריסת רגלי ישראל וע"כ דזה אסור רק במזבח ממש וא"כ ק"ל הא דאמרינן ביומא מ"ה ע"א ונתנו בני אהרן הכהן אש כו' לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן כשר כו' דברי ר"י א"ל ר"ש וכי תעלה ע"ד שזר קרב לגבי מזבח כו' ור"י אפשר דקאי אארעא ועביד במפוחא כו' וקשה הא ר"י ס"ל רצפה מקדשת וגם ר"ש מצי סבר לה כר"י כדאמרינן בזבחים י"ד שם א"כ שפיר אצטריך קרא דאם יעשה המערכה על הרצפה דלא שייך וכי זר קרב לגבי מזבח שתהא הצתת אליתא אלא בכהן כשר וצ"ע עוד יש לי לעיין איך מקטיר על הרצפה הא אמרינן בזבחים ס"ב ע"ב מה דם בזריקה אף בשר בזריקה ובעינן אויר קרקע מפסיקו כדאמרינן שם וכיון דכל הרצפה יש לה דין מזבח להקטרה א"כ כי מקטיר ברצפה ליכא אויר קרקע:

ומקום המזבח עצמו אף שאין שם מזבח י"ל עוד מעלה יתרה על שאר הרצפה שמקטירים שם אף דליכא מזבח כלל משא"כ ברצפה דקדושתה רק כשיש שם מזבח אבל אם נהרס המזבח אף קדושת הרצפה בטלה כל זה למדנו מדברי התוס' זבחים נ"ט

ע"ב ד"ה עד וכתבו דבזה"ז אפשר. להקטיר קמצים במקום המזבח אע"ג דקדושת רצפה בטלה כשאין שם מזבח ע"ש:

ובהקטרת קטורת שבהיכל אמרינן ג"כ בפ' ק"ק דמזבח שנעקר מקריבין במקומו קטורת ויש לעיין אם הכוונה במקום שכבר עמד שם מזבח הזהב או הכוונה דבכל מקום הראוי לעמידת מזבח הזהב אפשר להקטיר קטורת ולפ"ז כל רצפת ההיכל בכלל דכל ההיכל ראוי לעמידת מזבח הזהב דאמרינן בזבחים י"ד ע"א דיכול לסדר השולחן אצל פתח ההיכל ולמ"ד היכל ואולם חדא קדושה היא יכול לסדר השולחן אצל פתחו של אולם ע"ש וא"כ המנורה ג"כ יכול להעמיד שם דהא בעינן מנורה נוכח השולחן ומזבח הזהב ממוצע ועומד כדאמרינן ביומא ל"ג ע"ב נמצא שכל אורך ההיכל ראוי לעמידת מזבח הזהב ונמצא לפ"ז דכל רצפת העזרה כשרה להקטרת איברים ופדרים וכל רצפת ההיכל כשרה להקטרת קטורת ורצפת ההיכל אינה כשרה להקטרת איברים דרצפת ההיכל אינה מקדשת רק רצפת העזרה כדמוכח בזבחים י"ד שם דאינו יכול להקטיר הבזיכין בההיכל עצמו אלא אצל ההיכל:

ובעיקר הא דאמרינן דיכול לסדר השולחן אצל הפתח וא"כ גם המנורה ומזבח הזהב יכול להעמיד שם קשה דא"כ אמאי אמרינן שם לעיל דמודה ר"ש בחטאות הפנימיות דהוי הולכה שאי אפשר לבטלה הא אמרינן ביומא נ"ח ע"ב בפר הבא על כל מצוות דכהן עומד חוץ למזבח ומזה על הפרוכת דאין הדם צריך ליגע בפרוכת אלא מזה כנגד הפרוכת א"כ כשיעמיד מזבח הזהב אצל הפתח נמצא דהוי הולכה שאפשר לבטלה שישחוט אצל הפתח ויעשה משם ההזאה וצ"ע ואפשר דהא דאמרינן מודה ר"ש בחטאות הפנימיות לאו בכל חטאות הפנימיות מיירי אלא בפר ושעיר של יוה"כ דוקא דבעינן שיעמוד לפנים מן המזבח כדאמרינן ביומא שם ועוד דצריך ליתן בין הבדים וזו ההולכה ודאי אי אפשר לבטלה אך זה דחוק דהא סתמא קתני ומשמע דכל חטאות הפנימיות בכלל ועוד מלשון רש"י ז"ל שם וע"כ שוחטו בעזרה ומוליכה בהיכל לקרנות המזבח ולהזאת פרוכת עכ"ל ולא נקט בין הבדים ג"כ משמע דבשאר חטאות מיירי:

ז

ובזמן הכשר להקטרה נחלקו הראשונים ז"ל דרש"י ז"ל כתב ריש ברכות דזמן הקטר חלבים כל הלילה אף מדרבנן ולא עשו סיג לזה עד חצות והתוס' כתבו במגילה כ"א ע"א ד"ה ולהקטר חלבים כל הלילה עד הבוקר והיינו דוקא שנתעכלו האיברים קודם חצות ששלטה בהן האור אבל אם לא משלה בהן אין מקטירין אחר חצות כדאמר ר' יוחנן ספ"ג דיומא כ' ע"ב עכ"ל והנה זה שכתבו כדאמר ר"י ספ"ק דיומא כ' ע"ב הכוונה דאמר התם

ר"י לענין אהדורי פוקעין ממשמע שנאמר כל הלילה א"י שעד הבוקר ומת"ל עד הבוקר תן בוקר לבוקרו של לילה ומזה נפקינן התם בגמרא דחצות עושה עיכול ע"ש ולכאורה אינו מובן מה שייך זה דחצות עושה עיכול להקטר חלבים שאינו אלא עד חצות מדרבנן משום סיג וכבר עמד בזה הרש"ש שם וכתב עיין ביומא שם ותראה שדבריהם צריכים תיקון עכ"ל אך ראיתי להרמב"ם ז"ל בפי' המשנה פ"ט דזבחים על משנה דוכולן שפקעו מע"ג מזבח לא יחזיר שכתב ג"כ כהתוס' דהכא וז"ל שם ומה שאמר קודם חצות ולא אמר כל הלילה לפי שאמר הכתוב היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואילו אמר כל הלילה לבד היה משמעו עד הבוקר ולפי שאמר אח"כ עד הבוקר אמרו שהוא רמז להרחקה מן הבוקר הוא מה שאמרו עד הבוקר תן בוקר לבקרו של לילה וע"כ אמרו עד חצות להרחיק האדם מן העבירה כמו שבארנו בתחילת ברכות עכ"ל והיינו כהתוס' דמזה שמעינן ג"כ הקטרה עד חצות להרחיק האדם מן העבירה והיינו שהוא רמז גם ע"ז:

ובעיקר מחלוקת רש"י ז"ל עם תוס' והרמב"ם ז"ל אם גם בהקטרת אברים ופדרים עשו סיג עד חצות נראה לענ"ד להביא ראיה ממה דאמרינן ביומא מ"ו ע"א דבכל יום היתה שם מערכה מיוחדת לאיברי עולה שנתותרו מבערב ובעינן למימר שם אע"ג דלא משלה בהם האור ע"ש והא סידור מערכה היתה לאחר תרומת הדשן ותרומת הדשן היתה בכל יום מקרות הגבר שהוא אחר חצות ומוכח מזה דאיברי עולה שנתותרו מבערב מקטירן לכתחילה אף לאחר חצות וקשה לדברי התוס' במגילה דרק אם משלה בהם האור מקטירין אותן לאחר חצות וצ"ע:

סימן ו

אהדורי פוקעין

מצות אהדורי פוקעין לגבי מזבח נפקינן לה מקרא בר"פ המזבח מקדש מדכתיב העולה על מוקדה שך מסיק לה התם מדכתיב אשר תאכל האש את העולה ושמעינן מינה דעיכולי עולה אתה מחזיר כו' ובמנחות כ"ו ע"ב מרבינן לכל הנקטרין כגון קומץ ולבונה כו' לאהדורי פוקעין מקרא דזאת תורת העולה ולא ממעטינן מפוקעין רק קטורת מפני שהוא על מזבח הפנימי וכמ"ש בתוס' שם וזמן של אהדורי פוקעין באותן שיש בהם ממש מחזיר לעולם כל אימת שיפקעו ובאותן שכבר נתעכלו א"צ להחזיר כלל ובשרירי אמרינן בפ' המזבח מקדש פ"ו דעד חצות צריך להחזיר לאחר חצות א"צ להחזיר דחצות עושה אותו עיכול ובפי' קודם חצות והחזירן אחר חצות איפלגו אמוראי התם אי עמוד

השחר עושה עיכול ובפי' קודם חצות והחזירן לאחר עמוד השחר פליגי התם דלמ"ד אין עמוד השחר עושה עיכול חצות שני עוכלתן ולמ"ד עמוד השחר עושה עיכול אין לו עיכול לעולם וכתב רש"י ז"ל וכל שעה שפוקעין יחזיר עכ"ל:

והקשה הקרן אורה שם על רש"י ז"ל דכ"ש שפוקעין יחזיר הא כיון דפקעו קודם חצות והחזירן לאחר עמוד השחר א"כ נפסלו בלינה ובפסולין ליכא דין אהדורי פוקעין וכדקתני במתני' פ"ו ע"א דכולן שפקעו מע"ג מזבח לא יחזיר ופי' רש"י ז"ל דקאי בין אפסולין ובין אגידים ועצמות וא"כ איך כתב רש"י ז"ל כאן דכ"ש שפוקעון יחזיר וכתב הקרן אורה דמוכח מזה דאותן האיברים שכבר היו על המערכה ומשלה בהן האור שוב אינן נפסלין בלינה ע"ש והנה לכאורה על חידוש הקרן אורה קשה טובא מההיא דכריתות י"ד ע"א דאמרינן שם דלא משכחת לה פיגול ונותר בחדא בהמה ומקשינן אמאי לא הא משכחת לה באבר פיגול שהעלה לגבי מזבח ומשלה בו האור דפקע פיגולו מיניה ואח"כ נעשה נותר ע"ש ומוכח דאף לאחר שמשלה בו האור יכול להעשות נותר אלמא מיפסיל בלינה:

ונראה לע"ד לתרץ ולומר דטעמו של הקרן אורה הוא דכיון שמשלה בו האור שוב אינו נפסל בלינה משום דנותר מקרי שניתותר הקרבן ולא הקריבו בשעתו ונפסל משום זה אבל אם הקריבו בזמנו ומשלה בו האור והיינו שהצית האש ברובו דחשיב הקטרה גמורה כדאמרינן במנחות כ"ו ע"ב [ועיין בתוס' שם ד"ה קומץ] א"כ אין הקרבן נקרא נותר שלא ניתותר שהרי הקריבו ואף פסול נותר אין בו בכה"ג א"כ לפ"ז הוא דוקא בקרבן כשר שהקטירו ומשלה בו האור דקיים מצות הקטרה וקרבן שכבר הוקטר אינו נעשה נותר אבל בההיא דכריתות דמיירי שהעלה אבר פיגול לגבי מזבח דלא היה קודם בר הקרבה ורק שמשלה בו האור פקע פיגולו ונעשה עתה בר הקרבה נמצא דבהקרבן הכשר עדיין לא היתה הקטרה דמיירי שתכף משמשלה בו האור סלקו וא"כ שפיר נעשה אח"כ נותר:

והנה לפי חידוש הקרן אורה יתורץ מה שהקשה הגרע"א בגליונו בפסחים נ"ט ע"ב על הא דאמרינן שם רמי ליה רב ספרא לרב כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח לבוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה כולה ילין והכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט והקשה הגרע"א ז"ל דלמא מיירי שמשלה בו האור מבעוד יום דאותן מקטירין אפילו בשבת כדאמרינן ביומא ע"ש ולפמ"ש הקרן אורה אתי שפיר כיון דאותן שמשלה בהם האור שוב אין נפסלין בלינה א"כ אמאי כתיב לא ילין לבוקר זבח חג

הפסח הא שפיר מצי ילין דאינו נפסל בלינה וא"כ ע"כ לא מיירי קרא באותן שמשלה בהם האור:

ובפ' המזבח מקדש פ"ז ע"א בענין אי לינה מועלת בראשו של מזבח אמרינן לשולחן מדמינן לה דתנן אפילו הן על השולחן ימים רבים אין בכך כלום ופי' התוס' שם דכיון דנסדר על השולחן נעשה לחמו של שולחן ואינו נפסל בלינה ע"ש וא"כ זה דבעינן בגמרא לומר דאין לינה מועלת בראשו של מזבח משום דלשולחן מדמינן לה הוא ג"כ ע"כ משום דנעשה לחמו של מזבח כמו בשולחן ואע"ג דלחמו של מזבח אינו נעשה אלא לאחר שמשלה בו האור כדאמרינן בגמרא צ"ל דע"י שמשלה בו האור נעשה לחמו של מזבח לעולם אפילו לאחר שירד אבל אם לא משלה בו האור והוא בראשו של מזבח חשיב לחמו של מזבת רק כ"ז שהוא בראשו של מזבח ואין לינה פוסלת בו שם אך עכ"פ מדברי התוס' נראה דאין לינה פוסלת בלחמו של שולחן וכן בלחמו של מזבח ורק לאחר שנפרק מן השולחן פוסל לינה דאז כבר אינו לחמו של שולחן וכן במזבח וא"כ לפ"ז במשלה בו האור דנעשה לחמו של מזבח אפילו אם ירד אח"כ כדאמרינן להדיא בגמרא א"כ שוב אין לינה פוסלת בהן לעולם דבלחמו של מזבח אינו פוסל לינה כדמוכח מתוס' וזהו כמ"ש הקרן אורה:

מיהו בתוס' יומא מ"ה ע"ב ד"ה סודרן כתבו דאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב כשמסלקן מהמערכה הישנה כשצריך לסדר את החדשה סודרן על הסובב אבל לא ע"ג היסוד דא"כ היה נפסל בלינה ורק בסובב דחשיב ראשו של מזבח אין לינה פוסלת שם ע"ש ומוכח דס"ל הכי להתוס' דאף באותן איברים שכבר היו על המערכה ומשלה בהן האור ג"כ נפסלין בלינה דהא אותן אברים כבר משלה בהם האור ומ"מ כשיסדרום על היסוד יפסלו בלינה וזה דלא כהקרן אורה והמפרש למס' תמיד פ"ה משנה א' כתב ג"כ דמש"ה סודרן על הסובב ועל הכבש הוא כדי שלא יפסלו בלינה דאין לינה במזבח וכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר ע"ש ומוכח ג"כ דלא ס"ל כהקרן אורה ועוד יותר ע"ז כתב שם המפרש לקמן על הא דתנן האיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב מחזירין אותן למערכה וז"ל ובמס' יומא אמרינן מנין לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שסודרין אותן ע"ג האש כדי שלא יפסלו בלינה ואחר מערכה גדולה יסדרם ויקטירם שנאמר אשר תאכל האש את העולה על המזבח עכ"ל היינו שהמפרש גורם ביומא שהיה סודרן ע"ג האש עד שיעשה מערכה שלא יפסלו בלינה ולא גורס סודרן ע"ג הסובב והיינו משום דק"ל למ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח היכא עביד הרי יפסלו בלינה ומש"ה ס"ל דסודרן

ע"ג האש וכשהן ע"ג האש לכ"ט אין לינה מועלת בהן והיינו שעושה להם מערכה על הסובב או על הכבש:

והנה לדברי התוס' והמפרש דלא ס"ל חידוש של הקרן אורה נשארה קושיתו בההיא דפקעו קודם חצות והחזירן לאחר עמוד השחר הא כיון דנפסלו בלינה א"כ לית בהו דין אהדורי פוקעין ונראה לענ"ד דזה דאמרינן דבפסולים ליכא דין אהדורי פוקעין הוא תלוי בעיקר הקטרה דאם עיקר הקטרה היתה בכשרים איכא דין אהדורי פוקעין אח"כ דחיוב אהדורי פוקעין נמשך מהקטרה שהיא המחייבת לאהדורי פוקעין אח"כ דבעינן שיתעכלו לגמרי דהא מהדרינן פוקעין אף פחות מכזית כמ"ש תוס' זבחים ק"ח ע"ב אע"ג דאין הקטרה פחותה מכזית ובתחילת הקטרה לא מקטרינן כה"ג וע"כ משום דנמשכח מההקטרה הראשונה שהיה בה כזית] ורק בהקטרת כשרים שהיא הקטרה כמצותה איכא מצות עיכול וחייב לאהדורי פוקעין ולא בפסולים א"כ הכא בפקעו קודם חצות והחזירן לאחר עמוד השחר כיון דעיקר הקטרה היתה בכשרין איכא דין לאהדורי פוקעין ואע"ג דנפסלו אח"כ בעמוד השחר כיון דהחזירן אח"כ למזבח ומשלה בהם האור ופקע הפסול שלהם חייב להחזיר אח"כ אם פקעו עוד הפעם דכל שההקטרה הראשונה היתה כמצותה יש אח"כ דין פוקעין:

ובעיקר זה דבפסולים ליכא דין אהדורי פוקעין הקשו בתוס' פ"ו ע"א ד"ה וכולן הא אמרינן בפסולין דאם משלה בהם האור יעלו ותי' שם ג' תירוצים חדא דהכא מיירי בפוקעין שנתעכלו קצת ובאלו א"צ להחזיר אבל במשלה בהם האור משמע שמשלה האור פורתא ולא נעשה מצותן ומש"ה יחזיר עוד כתבו שם דלפי' הקונטרס דזה דלא יחזיר היינו א"צ להחזיר ל"ק מידי דאיכא למימר דזה דקתני דאם משלה בהם האור יעלו היינו אם ירצה אבל אין חובה להעלותם ועוד י"ל דפקעו היינו דפקעו מאליהן ואז א"צ להחזיר וירדו יעלו יש במשמע שהורידן ואז צריך להעלותן ויש לחלק בין ירדו מאליהן בין ע"י אחרים כעין ההיא דיומא מ"ו המוריד גחלת מע"ג מזבח וכבה חייב משום דלא אנתקיה ממצותה אלמא יכול להעלותה וכי פקעה תנן במתני' דלא יחזיר עכ"ל והנה מלשון התוס' נראה דבגחלת שפקעה מע"ג מזבח דלא יחזיר היינו דאסור להעלותה ואם הורידה יכול להעלותה ובפסולים לתי' השני בתוס' היינו לפי' הקונטרס זה דאם פקעו לא יחזיר היינו דליכא מצוה להחזיר אבל איסורא ליכא וכתבו שם דלפי' הקונטרס דזה דלא יחזיר היינו א"צ להחזיר ל"ק מידי ומכלל דלאידך תירוצי שם זה דלא יחזיר היינו דאסור להחזיר ויש לעיין מה איסור יש בהעלותם כיון דמשלה בהם האור ופקע הפסול שלהם וכן בגחלת שפקעה מה איסור יש בדבר להעלותו:

ונראה היה לומר דבהנך בפוקעין דליכא מצוה להחזירם איכא גם איסורא משום דיחוי וכמו בשנשפך הדם מן הכלי על הרצפה דמקשינן בובחים ל"ד ע"ב דלהוי דיחוי ומתרצינן דכל שבידו לא הוי דיחוי והקשו בתוס' שם ד"ה כל מההיא דחולין בכיסוי הדם דחשיב דחוי בכסהו הרוח ואע"ג דהוי בידו ותי' דהכא בנשפך הדם מן הכלי על הרצפה מצוה לאוספו ומש"ה לא הוי דיחוי ע"ש וא"כ בפקעו מע"ג המזבח הוי כמו נשפך מן הכלי על הרצפה דמחוסר אסיפה והוי דיחוי (דכל שהיתה קרובה יותר למצותה ונתרחקה חשיב דיחוי וכמו ביומא פ"ב שעירי לר"י דבע"ח נדחין אם נשפך הדם ימות המשתלח משום דמחוסר עתה הגרלו. ואע"ג דאותו המשתלח קודם שהגרילו עליו לא היה חשיב זחוי אך עתה שנתקרב יותר למצותו וחזר ונתרחק ע"י שנשפך הדם ומחוסר עתה עוד מעשה חשיב דיתוי] וה"נ כיון דמחוסר עתה עוד החזרה למזבח חשיב דיחוי מיהו בהני דאיכא מצוה להחזירן לא הוי דיחוי כיון דבידו להחזירן והוי כמו התם בנשפך הדם מן הכלי על הרצפה אבל באותן דליכא מצוה להחזירן חשיב דיחוי דלא מהני מה שבידו היכא דליכא מצוה וכמ"ש התוס' [ובמעילה ז' אמרינן חישב לנשפכין מהו כתבו התוס' דחישב על מקצת הדם שנשפך על הרצפה מי אמרינן הא חזי דאם ירצה יאספנו ויזרקנו או דלמא הואיל ואין מצוה צאוספו הו"ל הולך לאיבוד עכ"ל וקשה אי בנשפך מקצת הדם אין מצוה לאוספו א"כ הו"ל דחוי כמ"ש בתוס' כאן] מיהו זה יתכן רק לשאר התירוצים בתוס' שם דס"ל דאיכא אף איסור להחזיר אך להתי' השני שם היינו לפי' הקונטרס שכתבו דזה דלא יחזיר היינו רק דליכא מצוה להחזיר הא יכול להחזיר אם ירצה מוכח דלא ס"ל הכי וס"ל דכל שבידו אפילו אי ליכא מצוה ג"כ לא הוי דיחוי:

ובירושלמי פ"ב דיומא אמרינן קטורת שכבת אפילו בקרטין הוממה דלא כתיב אוכלו אלא על מזבח החיצון עכ"ל היינו משום דעל קטורת ליכא מצות עיכול דמצות עיכול הוא רק באותן שעל מזבח החיצון וכמ"ש התוס' מנחות כ"ו ע"ב ד"ה ואי דעל קטורת ליכא אהדורי פוקעין לפי שאינו על מזבח החיצון] וכיון דליכא מצות עיכול כיון שכבת הוממה ומזה נראה דאותן עיכולים דליכא מצות עיכול עליהם וכבו נפסלים דחשיבי כבע"מ וכן י"ל בעיכולים שפקעו וליכא מצוה להחזירם כמו עיכולי פסולים כיון דליכא מצות עיכול עליהם נפסלים ואסור להעלותם והוי כמו שכבו כיון שהם חוץ למזבח:

ובעיקר בכל הפסולים שמשלה בהם האור דאמרינן דפקע הפסול מהם ויעלו קשה נהי דפקע פסולן מ"מ להוי דחויין דבכל הפסולים שפקע פסולן אמרינן כיון דנידחו ידחו והכא לא הוי בידו לתקן הפסול שהרי אסור להעלות פסולים לגבי מזבח לכתחילה שתמשול בהם האור ולהפקיע פסולן וצ"ל שע"י שמשלה בהם האור פקע גם הדיחוי

שלהם דדיחוי לא עדיף משאר פסולים דנפקע ע"י שמשלה בהם האור מיהו בדיחוי איכא תרתי דלבד דחשיב פסול כיון שהודחו אין חוזרין למצותן דאף בכיסוי הדם בעינן למימר דשייך דיחוי אע"ג דפסול לא שייך התם וא"כ לענין זה דאינו חוזר למצותו לא מהני משלה בהם האור דזה רק מהני להפקיע הפסול ונראה לומר דזה באמת טעמו של התוס' בתי' השני דזה דאם משלה בהם האור דיעלו היינו רק דמותר להעלותם מיהו מצוה ליכא ומשום כיון דנדחו אין חוזרין למצותן ודוק:

ובזה אתי שפיר ג"כ בקומץ פסול כגון שיצא והקטירו על המזבח דאינו מרצה כדאמרינן במנחות כ"ה ע"א וקשה אמאי אינו מרצה הא כיון שמשלה בו האור נפקע הפסול ממנו והו"ל קומץ כשר א"כ לרצויי נמי אח"כ ובזה ניחא דאף דמשלה בו האור ופקע פסולו מ"מ אינו חוזר למצותו דהוי דחוי ומש"ה אינו מרצה ולאידך תירוצי בתוס' שם דמחלקין בין משלה בהם האור לנתעכלו קצת או מירדו לנפקעו מאליהן ומוכח דס"ל להנך תירוצי דאם רק משלה בהם האור ולא נתעכלו קצת איכא מצוה לאהדורי פוקעיהן דע"י שמשלה בהם האור ונפקע פסולין חוזרין ג"כ למצותן א"כ קשה בקומץ שיצא והקטירו אמאי אינו מרצה אחר שמשלה בו האור ונראה לומר הטעם משום דהוי קומץ החסר דכשמשלה בו האור ונפקע פיסולו ונתכשר כבר הוא חסר וכדאמרינן בזבחים מ"ג ע"ב וטומאתו עליו מי שטומאה פורחת ממנו יצא בשר שאין טומאה פורחת ממנו ומקשינן הא בבשר ג"כ טומאה פורחת ממנו ע"י שמשלה בו האור ומתרצינן וטומאתו עליו מי שטומאה פורחת ממנו כשהוא שלם יצא בשר שאין טומאה פורחת ממנו כשהוא שלם אלא כשהוא חסר דכשמשלה בו האור דאז נתכשר כבר הוא חסר ע"ש א"כ בקומץ כיון דקומץ החסר פסול ואימתי מתכשר הקומץ כשהוא חסר לא שייך לומר שיהא חשוב אח"כ הקטרה וירצה דקומץ החסר אינו מרצה:

והנה על הא דאמרינן במתני' דגחלת שפקעה מע"ג מזבח לא יחזיר דייקינן במעילה ט' ע"ב הא פקעה ע"ג מזבח יחזיר ע"ש והנה יש לעיין לר"י דס"ל דרצפה מקדשת וכל הרצפה ראויה למערכה ולכל הקטרות דרצפה חשובה כמזבח א"כ קשה הא כשפקעה הגחלת על הרצפה הו"ל כפקעה על המזבח ואמאי לא יחזיר הא אילו היה עושה המערכה על הרצפה ופקעה הגחלת מהמערכה היה צריך להחזיר א"כ השתא נמי אמאי לא יחזיר והנראה לענ"ד לומר בתירוצא דהאי מילתא הוא לפמ"ש התוס' דגחלת שפקעה אסור להחזירה, וע"כ דנפסלת ע"י שפקעה אי משום דיחוי או דהוי כמו קטורת שכבת דהוממה] י"ל דלא רק בפקעה מהמזבח נפסלת דגם משפקעה מהמערכה נפסלת מיהו זה הפסול שנפסלת ע"י שפקעה הוי פסולו בקודש דאם עלה לא ירד ומש"ה בפקעה

ע"ג מזבח יחזיר דהמזבח קולטו אבל בפקעה על הרצפה אע"ג דרצפה כמזבח לענין הקטרה מ"מ לענין אם עלה לא ירד לא הוי רצפה כמזבח כמ"ש התוס' דלפסולים לא קידש שלמה הרצפה ומש"ה בפקעה על הרצפה לא יחזיר ולפ"ז אף אם עשה המערכה ע"ג הרצפה ופקע גחלת מן המערכה על הרצפה ג"כ לא יחזיר:

ובעיקר ההיא דמעילה דדייקינן דגחלת שפקעה מע"ג מזבח לא יחזיר הא ע"ג מזבח יחזיר ומקשינן שם מזה לרב דאמר הנהנה מאפר תפוח אין מועלין בו ואע"ג דאיכא עוד מצות הוצאת הדשן דבשביל הוצאת הדשן ליכא מעילה והא אמרינן דפקעה ע"ג מזבח יחזיר אלמא דבשביל הוצאת הדשן צריך להחזיר וה"נ דמועלין ע"ש והקשו בתוס' שם ד"ה וכולן דמנ"ל דהאי דצריך להחזיר הגחלת הוא בשביל הוצאת הדשן דלמא בשביל תרומת הדשן דהא הכא בפקעה קודם חצות עסקינן והוי קודם תרומת הדשן ומשום תרומת הדשן לכ"ע מועלין וכן הקשו התוס' בזבחים פ"ו ע"ב ד"ה וחציו ע"ש ונראה לענ"ד לתרץ דשפיר מקשינן התם לרב דאף אי מיירי בפקעה קודם תרומת הדשן מ"מ אי אפשר לומר דזה דיחזיר הוא בשביל תרומת הדשן דהא הכא בגחלת של עץ עסקינן וגחלת של עץ אינה ראויה לתרומת הדשן כדאמרינן בת"כ פ' צו והרים את הדשן יכול עצים ת"ל אשר תאכל האש את העולה כו' ופי' המפרשים שם היינו שלא יתרום הדשן של העצים אלא של הקרבנות וכ"כ הריטב"א פ"ק דיומא עיין כ"מ פ"ב מהל' תמידין הלכה י"ב] שלא היה חותה מהגחלים שנעשו מהעצים של המערכה אלא דוקא מהגחלים של האיברים שנשרפו כמ"ש אשר תאכל האש את העולה כו' עכ"ל וא"כ ע"כ זה דיחזיר גחלת של עץ הוא משום הוצאת הדשן דהוצאת הדשן מצותו בכל הדשן ואף בדשן שנעשו מן העצים וא"כ שפיר פרכינן לרב דאמר דבשביל הוצאת הדשן ליכא מעילה ומתרצינן שאני גחלת דאית ביה ממשא היינו זה דיחזיר אינו משום הוצאת הדשן אלא מפני שהיא עצמה ראויה עדיין למערכה]:

ובעיכולי גידים ועצמות דא"צ להחזיר וממעטינן לה מקרא דועשית עולותיך הבשר והדם עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות הקשו התוס' זבחים פ"ו ע"א ד"ה עיכולי דא"כ ל"ל קרא לאהדורי פוקעין תי"ל מדממעטינן עיכולי גידים ועצמות א"כ ממילא שמעת מינה דעיכולי עולה אתה מחזיר (וכן הקשו שם פ"ג ע"ב ד"ה ההוא] וכתבו דמזה דעיכולי גידים ועצמות אינו מחזיר שמעינן רק דאברים בעודם על המזבח יחזיר ע"ש ומוכח מזה דס"ל לתוס' דזה דעיכולי גידים ועצמות אין מחזירין הוא אף בפקעו על המזבח והתוס' אזלי לטעמייהו שכתבו שם לעיל ד"ה מאן דמתני' דקתני פירשו לא יעלו אתיא כרבנן דאמרי דוהקטיר הכהן את הכל כו' אפילו פירשו אך

זה רק בפירשו ועודם על המזבח אבל ירדו למטה אף לרבנן לא יעלו וכתבו שם דמש"ה מוקי רבנן קרא דועשית עולותיך כו' למעט עיכולי גידים ועצמות ולא מוקי לה לענין שאם ירדו למטה שלא יעלו משום דניחא להו למנקט רבותא דאפילו בעודם ע"ג מזבח ממעט עיכולי גידים ע"ש אך יש לעיין ע"ז הא במעילה ט' ע"ב דייקינן וכולן שפקעו מע"ג מזבח לא יחזיר וכן גחלת שפקעה מע"ג מזבח לא יחזיר הא ע"ג המזבח יחזיר ע"ש והאי דוכולן שפקעו מע"ג המזבח מיירי בעיכולי גידים ועצמות וכמ"ש רש"י ותוס' בזבחים שם א"כ הרי אמרינן להדיא דגידים ועצמות אי פקעו על המזבח יחזיר ולרש"י ז"ל דמפרש בזבחים שם דמתני' דאם פירשו לא יעלו אתיא כרבי דאמר פירשו אף בראשו של מזבח ירדו יש לעיין עוד יותר מאי קמ"ל מתני' דכולן שפקעו מע"ג מזבח לא יחזיר פשיטא דהא אף אם פירשו בראשו של מזבח ירדו וכ"ש בפקעו מע"ג מזבח דלא יעלו והיה נראה לרש"י ז"ל לומר דזה דפקעו לא יחזיר הוא אף אם פקעו מחוברין עם בשר אז צריך לחלוץ העצמות ולהחזיר רק הבשר דרק בתחילת הקרבה אתרבו גידים ועצמות אם מחוברין יעלו אבל מפוקעין ממעטינן גידים ועצמות ולית בהו אף דין מחוברין אך ראיתי דברי רש"י ז"ל מעילה ט' ע"ב שפירש המשנה בענין אחר לגמרי וז"ל שם וכולן שפקעו מע"ג מזבח לא יחזיר דקתני בזבחים ואלו אם עלו ירדו בשר ק"ק כו' העצמות והגידים כו' בזמן שהן מחוברין יעלו שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה פרשו לא יעלו וכולן שעלו לראש המזבח ושוב פקעו מע"ג המזבח לא יחזיר כו' עכ"ל ומזה נראה דמפרש זה דוכולן שפקעו מע"ג מזבח לא יחזיר לא שפקעו מעל המערכה אלא שהיו בראשו של מזבח ושוב פקעו ורישא אשמעינן דאם פירשו לא יעלו לכתחילה למזבח וסיפא אשמעינן דאף אם כבר היו בראשו של מזבח ופקעו ג"כ לא יחזיר ולפ"ז לא קשה קושית התוס' בזבחים שם שהקשו כיון דהאי וכולן קאי נמי אפסולים אמאי לא יחזיר הא משלה בהם האור וכן בגידים ועצמות לאידך לישנא דעולא דאם משלה בהם האור יעלו אמאי אמרינן הכא דלא יחזיר ולפי רש"י במעילה לא מיירי הכא במשלה בהם האור כלל רק שפקעו מראשו של מזבח ואשמעינן דלא רק אם ירדו דלא יעלו דאף אם פקעו מאליהן לא יעלו מיהו רש"י ז"ל בזבחים שם כתב דמיירי שעכלתן האש]:

ובעצם דין דאהדורי פוקעין יש לחקור אם חשיבא הקטרה גמורה לכ"ד וההולכה לגבי מזבח הוי לאהדורי פוקעין כמו הולכת איברים לכל דיניהם וכן החזרת הפוקעין למערכה אם צריכה להיות בכל דיני הקטרה ובזריקה דמה דם בזריקה אף בשר בזריקה ולענין זרות ודאי חייב זר מיתה דלא גרע מזר שהפך בצינורא דמקרבן לעיכול ובענין מלח נראה דודאי אין הפוקעין צריכים מלח פעם שני כיון דעיקר הקטרה היה במלח דאין אהדורי

פוקעין הקטרה חדשה רק גמר ההקטרה הראשונה ולפ"ז אפשר דאם העלה פוקעין בחוץ יהיה פטור דאמרינן בפ' השוחט והמעלה קי"א ע"א ר' נחמיה אומר שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב א"ל ר"ע והלא שירי הדם שירי מצוה הן א"ל איברים ופדרין יוכיחו כו' א"ל אי אמרת באיברים ופדרים שהם תחילת עבודה תאמר בשירי הדם שאינן תחילת עבודה ע"ש וא"כ אהדורי פוקעין שאינן תחילת עבודה רק גמר ההקטרה הראשונה לא יתחייב עליהן בחוץ:

סימן ז

ד' עבודות המתיר

א

עבודות המתיר הם שחיטה קבלה הולכה וזריקה והם העבודות שמחשבה מועלת בהם וכנגדן במנחה קמיצה קידוש כלי הולכה והקטרה וזה דשחיטה חשיב מתיר אמרינן במנחות ט"ז ע"ב משום דדם סכין מקדש ליה והבא לקדש כבא להתיר דמי וראיתי להתוס' זבחים ק"י ע"א ד"ה ואי שכתבו וצ"ע אי שחט סימן אחד וקבל את דמו וזרקו כיון דחשיב חצי מתיר אי אמרינן משרא שרי ומיהו הא פשיטא אי לא גמר אח"כ שחיטתו לא שרי עכ"ל היינו שהתוס' נסתפקו כאן בקיבל לאחר ששחט סימן אחד אי כשר הדם לזריקה ובמעילה ה' ע"א ד"ה היתר כתבו ז"ל וא"ת למ"ד היתר שחיטה שנינו שחט בצפון וקיבל בדרום אמאי מועלין כיון שנעשית השחיטה בהיתר וי"ל דמיירי כגון שקיבל קודם גמר שחיטה דהשתא לא נגמרה השחיטה בהכשר עכ"ל ומוכח להדיא דס"ל תוס' הכא דיכול לקבל הדם קודם גמר שחיטה דהתם הפסול הוא רק משום שקיבל בדרום אבל אם קיבל בצפון קודם גמר שחיטה כשר והאור שמח דקדק מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דמתחילת שחיטה צריך לתת הורידין לתוך הכלי דצריך לקבל הדם מתחילת שחיטה ע"ש מיהו נראה דזה ודאי רק אי ס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אבל אי אינה לשחיטה אלא לבסוף ודאי אינו יכול לקבל קודם:

והנה לכאורה יש להביא ראיה לזה מדאמרינן בפסחים כ' האי בשר דאתכשר במאי אי נימא דאיתכשר בדם והא דם קדשים אינו מכשיר ולעיל שם ט"ז ע"א אמרינן הטעם דדם קדשים אינו מכשיר הוא משום דכתיב על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר דדוקא דם שאין חשין לקבלו בכלי מכשיר אבל המתקבל בכלי אינו מכשיר ע"ש ואי אמרינן דאף אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מ"מ אינו יכול לקבל הדם אלא לאחר גמר שחיטה א"כ ליתכשר הבשר בדם של

תחילת שחיטה דאותו הדם אינו ראוי להתקבל בכלי ונשפך כמים ומ"מ אותו הדם מכשיר כדאמרינן בחולין ל"ו דלמ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דם של תחילת שחיטה מכשיר וע"כ מוכח דאי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דם של תחילת שחיטה ג"כ ראוי לקבל בכלי:

אך נראה להביא ראיה להפך דהא איבעי לן ביומא כ"ה ע"ב מי מקבל שוחט מקבל או זורק מקבל שוחט מקבל דאי אמרת זורק מקבל אגב חביבותיה לא מקבל ליה לכוליה דם כו' ע"ש ואי נימא דצריך לקבל מתחילת שחיטה א"כ אדרבה בשביל זה צריך הזורק לקבל דאי זורק מקבל איכא רק חששא שמא מתוך חביבותיה לא יקבל כל דם הנפש ואי שוחט מקבל הרי ודאי אינו מקבל כל דם הנפש דאי אפשר לו לקבל עד שיגמור שחיטתו וכדאמרינן ביומא ל"א ע"ב הביאו לו התמיד קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו לפי שצריך לקבל הדם ומוכח דאי אפשר לשחוט ולקבל כאחת:

מיהו אפשר לומר דלעולם אפשר לשחוט ולקבל כאחת דיכול לשחוט בשמאלו ולקבל בימינו מיהו התם ביוה"כ כיון דהשחיטה צריכה להיות בכ"ג וא"כ עבודה היא וצריכה ימין וכיון דקבלה ג"כ צריכה ימין לא היה יכול לשחוט ולקבל כאחת אבל בשאר קדשים דשחיטה לאו עבודה היא וכשרה בזר יכול לשחוט בשמאל ולקבל בימין:

והנה בפרה פ"ג משנה ט' אמרינן בפרת חטאת שחט בימינו וקיבל בשמאלו ובתוספתא שהביא הר"ש שם אמרינן לר"י דס"ל דקבלה של פרת חטאת צריכה להיות בימין שוחט בימינו ונותן הסכין לפניו או ליד חברו ואח"כ מקבל ע"ש ואמאי לא אמרינן שישחוט בשמאל ויקבל בימין ואי נימא דהתם נמי משום דשחיטת פרה בעי כהונה ומש"ה צריך ימין חדא דתקשה למ"ד דשחיטת פרה כשרה בזר ואף למ"ד דפסולה בזר אמרינן בגמרא דלא הוי עבודה וזה דצריך להיות השחיטה בכהן הוא רק מידי דהוי אמראות נגעים דבעי כהונה א"כ לא שייך בזה דין ימין ועוד לרבנן דאמרי בפרת חטאת שחט בימינו וקבל בשמאלו וכיון דהקבלה א"צ ימין כ"ש השחיטה ולמה אמרינן דשוחט בימינו דוקא וע"כ צ"ל דזה דשוחט בימין הוא משום דדרך שחיטה לעשות בימין דקשה לשחוט בשמאל וא"כ דוחק גדול לומר דזה דבעינן למימר ביומא דשוחט מקבל היינו שלעולם ישחוט קדשים בשמאל וע"כ דישחוט ואח"כ מקבל ומוכח דא"צ לקבל הדם קודם גמר שחיטה מיהו אפשר לומר דהתם האיבעיא היא למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ולדידיה ודאי אינו מקבל עד לאחר גמר שחיטה וצ"ע בזה:

ובענין מקום השחיטה מבואר דלשחיטת קק"ל כל העזרה כשרה חוץ מצידי צדדים משום דבעינן כנגד הפתח ושחיטת ק"ק היא רק בצפון מיהו במזבח עצמו איכא פלוגתא

דר"י סבר דכל המזבח כשר לק"ק ואף אם אין כל המזבח בצפון דמרבינן מקרא דוזבחת עליו את עולותיך כו' דכל המזבח כשר לשחיטת ק"ק וריב"י סבר דרק חציו ולצפון כשר לק"ק ובאורך העזרה ממזרח למערב איכא ג"כ פלוגתא דתנאי דריב"י סבר דרק כנגד המזבח קרוי צפון וכשר לשחיטת ק"ק וראב"ש מוסיף אף בין האולם ולמזבח ורבי מוסיף אף מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל היינו עד כותל המזרח של העזרה אבל מבית החליפות ולפנים ד"ה פסול והנה הרמב"ם ז"ל פסק כרבי דכל צפון העזרה מכותל אולם עד כותל מזרחי של עזרה בכלל צפון אך הרמב"ם ז"ל שם (פ"ה מהל' בית הבחירה] מונה והולך מכותל צפוני של עזרה עד כותל המזבח רוחב ששים אמה ומחצה והקשה התוי"ט יומא פ"ג משנה ט' הא רוחב העזרה מצפון לדרום הוא קל"ה אמה א"כ חציה הצפוני הוא ס"ז אמה ומחצה ולמה לא הכשיר רק ס' ומחצה וכתב התוי"ט שם לחדש דאף דרבי מוסיף עד כותל המזרח של העזרה מ"מ אין כל חצי העזרה הצפוני כשר לק"ק רק מה שכנגד המזבח ולצפון ואף שמקצת המזבח ג"כ בצפון מ"מ אין כנגדו כשר לשחיטה דבעינן לצפון המזבח ולא לצפון העזרה מש"ה כתב הרמב"ם ג"כ גבי הגרלת השעירים דבא למזרח העזרה ולצפון המזבח ואע"ג דס"ל להרמב"ם ז"ל דמקצת המזבח היה בצפון מ"מ צריך דוקא לצפון המזבח ע"ש:

ונראה לענ"ד להביא ראיה לזה דזה דבעינן צפון אין זה צפון העזרה כ"א צפון המזבח דאמרינן בפ' פרת חטאת דאין שחיטת צפון בבמה קטנה וממעטינן לה מקרא דכתיב צפונה לפני ה' ולא לפני במה ובשלמא אי אמרינן דזה דבעינן צפון במקדש הוא צפון המזבח שפיר דבבמה ג"כ כיון דצריך לעשות מזבח הוי אמינא דטעון צפון שישחוט לצפונו של מזבח ומש"ה אצטריך קרא למעט אבל אי נימא דזה דבעלמא בעינן צפון היינו צפון העזרה ואינו תלוי במזבח כלל [ואם כל המזבח בצפון יכול לשחוט אף לדרומו] א"כ מה שייך צפון בבמה הא ליכא שם עזרה כלל דליכא מחיצות ומה שייך לומר שזה צפון או דרום ול"ל קרא למעוטי:

מיהו קשה מההיא דזבחים ל"ג ע"א גבי סמיכת אשם מצורע דאמרינן שהיתה בחוץ בשער נקנור לפי שאין המצורע יכול לכנוס לשם עד שמזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו ומקשינן התם ואי ביאה במקצת לא שמה ביאה לעייל ידיה וליסמוך ומתרצינן הא מני ריב"י דאמר מרחק צפון ע"ש ומכלל דלרבי שמכשיר עד כותל המזרח היה יכול להכניס ידו ולסמוך וקשה הא להרמב"ם ז"ל כיון דאינו כשר לשחיטה אלא מכנגד קיר המזבח ולצפון והיינו ששים אמה ומחצה מכותל צפוני וכמ"ש בפ"ה מהל' בית הבחירה א"כ איך יכול לעייל ידיה ולסמוך כיון דחצי העזרה היא ס"ז אמה ומחצה משער נקנור

שהיה עומד באמצע העזרה אוכל בצפון העזרה ה' אמות וה' אמות בדרומה וכמ"ש רש"י ז"ל בזבחים שם נמצא מקצה הצפוני של שער נקנור עד כותל הצפוני של העזרה ס"ב אמה ומחצה וכיון דלצפון כשר רק ס' אמה ומחצה מכותל הצפון א"כ אכתי איכא ב' אמות מקצה השער הצפוני עד מקום הכשר לשחיטה א"כ איך יכול להכניס ידיה ולסמוך דאף אם יעמוד בקצה השער אכתי איכא ב' אמות וזרועו של אדם אינו אלא אמה כדמוכח בבכורות כ"ד וצ"ע:

ובשוחט בראש המזבח דתנן במתני' דהוי כמו ששחטן בצפון ואפילו אי מזבח לאו בצפון קאי אין זה דוקא ריש המזבח דה"ה לאמה יסוד ואמה סובב כדאמרינן בגמרא שם מיהו יש לחקור בקרן דרומית מזרחית למ"ד שהיה לו יסוד בבנין רק שלא היה בדמים אם שם כשר לשחיטת ק"ק דזה דמרבינן מזבח כצפון אם זה דוקא מקום המקודש לדמים ונראה דאי נימא דלא בעינן מקודש לדמים, א"כ לר"י דאמר רצפה מקדשת וכל הרצפה חשיבא כמזבח תהא כל הרצפה כשרה לשחיטת ק"ק ותוכשר עולה ששחטה בדרום ונימא דזה דהצריכה התורה צפון הוא קודם שקידש שלמה הרצפה וכמ"ש תוס' זבחים י"ד לענין אם עלה לא ירד וע"כ זה דגלי קרא דמזבח חשיב כצפון היינו שיהא מזבח לדמים ומש"ה הרצפה אין דינה כמזבח לענין זה וא"כ ה"נ היסוד של המזבח והדרום כיון דלדמים אינו כמזבח אין לו דין צפון אך עדיין צ"ע כי יש לחלק בזה:.

וקמיצה במנחה חשיבא כשחיטה בזבח כדאמרינן בזבחים י"ג ע"ב בשלמא קומץ היינו שוחט כו' ושוין הם לדיניהם לענין דטעונים כלי דזה דקמיצה צריכה להיות מכ"ש הוא משום דהוי כשחיטה ובשחיטה כתיב ויקח את המאכלת וכמ"ש התוס' מנחות צ"ו ע"א ד"ה שאלו מיהו לאו לכל דיניהם שוין דקמיצת מנחה אינה טעונה צפון אע"ג שהיא ק"ק וצריכה כהן ויש לחקור אם צריכה להיות כנגד הפתח כשחיטה היינו שיפסלו צידי צדדין דאפשר דרק דאינה טעונה צפון כק"ק אבל מקום שאף קק"ל פסולים אף במנחה לא מהני:

וחפינה בקטורת אי חשיבה כשחיטה כתבו התוס' יומא מ"ח ע"א ד"ה מי דלא הוי כשחיטה שהשחיטה היא מפרשת חלק גבוה שהוא הדם מחלק הדיוט וכן קמיצה מפרשת הקומץ מן השירים אבל בחפינה לא שייך למימר הכי דאפילו מה שנשאר במחתה הוא חלק גבוה ובפעם אחרת מקריב אותה עכ"ל והנה בעולה אע"ג דאינו מפריש חלק גבוה מחלק הדיוט שהרי כולו עולה לגבוה י"ל דמפריש מה שראוי לזריקה ממה שראוי להקטרה דאין עבודתן שוה אך יש לעיין במנחת חוטא של כהן לר"ש דאמר נקמצת והקומץ קרב לעצמו והשירים קרבין לעצמן מה הפרשת חלק גבוה שייך כאן א"כ

אין הקמיצה כשחיטה מיהו לפמ"ש הש"מ מנחות ע"ד דהשירים אינן קרבין במערכה אלא בתפוח דלאו דין הקטרה גמורה עליהן אפשר דגם זה חשיב מפריש חלק גבוה מיהו בירושלמי סוטה איבעי לן אם יש להשירים לר"ש דין קומץ לכ"ד ע"ש א"כ אי נימא די"ל דין קומץ א"כ לא הוי כשחיטה וכן בעצים לרבי דאמרינן דטעונין קמיצה וכתבו התוס' מנחות כ' ע"ב ד"ה לדברי דגם השירים נקטרים ע"ש וא"כ לא הוי כשחיטה וצ"ע:

מיהו נראה להביא ראיה לדברי התוס' דחפינה אינה כשחיטה דאי הוי כשחיטה א"כ יהיה צריך לחפון מכ"ש וכמו קמיצה דצריך לקמוץ מכ"ש ומשום דהוי כשחיטה ושחיטה טעונה כ"ש כדכתיב ויקח את המאכלת (וכמ"ש תוס' מנחות צ"ו ע"א) וחפינה א"צ להיות מכ"ש כדאמרינן בירושלמי יומא ר"פ הוציאו לו דהמחתה שחופן ממנה היתה כלי חול [ומדייק הירושלמי מזה דמותר הקטורת של החפינה היה נפדה ואם היתה בכ"ש איך היה נפדה]:

והת"י יומא שם על הא דאיבעי לן נתפזר הקטורת ממלוא חפניו מהו הקשו מדלא איבעי לן בקומץ מכלל דפשיטא ליה בקומץ דאם נתפזר על הרצפה שפסול א"כ ה"נ בקטורת דהא ילפינן מלא מלא מקומץ ואומר רבי דפשיטא ליה דגבי קומץ הוי כצואר בהמה לפי שיש ד' עבודות במנחה כנגד ד' עבודות של דם אבל בקטורת מיבעיא ליה לפי שאין כלי לחפינה אלא משום דלא אפשר כדלקמן והלכך לא דמיא ליה קמיצה שהיא במקום שחיטה וקידוש כלי הוא במקום קבלת הדם עכ"ל היינו כיון דזה דצריך לתת הקטורת לאחרי חפינה לכ"ש הוא רק משום דלא אפשר להכניס בענין אחר ולא משום דבעינן קבלה בכלי כמו בשחיטה א"כ לא הוי דומיא דשחיטה וקבלה:

והנה בירושלמי ר"פ הוציאו לו איבעי לן חפנים מהו שיעשו כך"ש לקדש היינו שיקדשו הקטורת לכ"ד כך"ש ובפשוטו זהו ג"כ האיבעיא בתלמודא דידן דנתפזר הקטורת ממלא חפניו מהו ידו כצואר בהמה דמי ופסולה או דלמא כך"ש דמי ולא פסולה היינו דאיבעי לן שהחפנים עצמן יקדשו הקטורת כך"ש ומש"ה אם נתפזר מחפניו אוספו וכשר וכמו בעוף דאיבעיא לן בזבחים צ"ב ע"ב נשפך הדם על הרצפה מהו אצרוכי הוא דלא אצרכיה רחמנא כ"ש הלכך אוספו וכשר וכתב רש"י ז"ל אצרוכי הוא דלא אצרכיה רחמנא כ"ש וצואר דידיה הוא במקום כ"ש והלכך אוספו וכשר להזותו למזבח דהו"ל כנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו דכשר עכ"ל וא"כ ה"נ בחפינה דאם החפנים עצמן הן כך"ש הם כמו צואר חטאת העוף אי חשיבא כך"ש דאוספו וכשר:

ולעיקר מה שכתבו הת"י דאין מתן הכלי לאחר חפינה חשיב כקידוש כלי דקומץ יש להביא ראיה דהא אמרינן במנחות ז' ע"ב דאין מקדשין את הקומץ בכלי המונח ע"ג

קרקע משום דהוי כמו קבלת הדם דאין מקבלין בכלי המונח ע"ג קרקע ובקטורת של יוה"כ כשנותן ממלא חפניו לכ"ש ע"כ הכלי מונחת ע"ג קרקע אלמא לא חשיב מתן כלי דקטורת כקבלת הדם ואפשר כיון דלא מצי עביד בענין אחר שאני כיון שהקטורת הוא בחפניו אי אפשר לו לאחוז הכלי ושיאחוז כהן אחר הכלי ג"כ אי אפשר דאם צריך לאחוז הכלי בשעת הנתינה א"כ האחיזה ג"כ עבודה היא דהא אמרינן במנחות ז' ע"א דאם צריך להגביה הכלי ההגבהה עצמה חשיבא עבודה והמגביה עצמו יכול לפגל ע"ש א"כ ביוה"כ אי אפשר שיאחוז כהן אחר דכל עבודות היום אין כשרות אלא בו ובמקום דלא אפשר שאני עוד י"ל דלעולם כהן אחר מגביה הכלי בשעה שנותן לתוכה ממלא חפניו ולא חשיב עבודה באחר כיון דלא אפשר בענין אחר וכל דלא אפשר בענין אחר כשר בכהן אחר וכן נראה בסידור ב' גזרי עצים של בין הערבים דבעינן ב' כהנים דמפקינן לה מקרא גם ביוה"כ אין הכ"ג עושה אותן לבדו כיון דע"כ צריך ב' כהנים לא חשיב עבודה באחר וה"נ כיון דלמתן כלי ע"כ צריך ב' כהנים אחד שיתן ואחד שיאחז בכלי לא מיפסיל משום עבודה באחר:

ובעיקר מ"ש התוס' דהאיבעיא בחישב בחפינת קטורת הוא משום דחפינה לא דמי לשחיטה וקמיצה דאינו מפריש חלק גבוה מחלק הדיוט ק"ל דאפילו אי נימא דלא הוי כקמיצה מ"מ מהני מחשבה דהוי כהולכה וכמו ליקוט לבונה דאמרינן במנחות י"ג ע"ב דאפילו אי נימא דלא הוי כקמיצה מ"מ הוי כהולכה ומהני מחשבה וכן טבילת אצבע אמרינן בזבחים י"ג ע"ב דמפגלת ומשום דהוי כהולכה ומ"ש חפינה מליקוט לבונה דחשיבא הולכה דמקרב הדבר ובהולכה והקטרה כתבו התוס' ביומא שם דפשיטא ליה דמהני מחשבה:

והנה רש"י ז"ל פי' הא דאיבעי לן חישב בחפינת קטורת מהו היינו דהאיבעיא היא אי ילפינן מלא מלא ממנחה מה התם מהני מחשבה בקמיצתה דנפקא לן מזאת התורה לעולה ולמנחה כו' עכ"ל ומוכח דזה פשיטא ליה דחפינה דמי לשחיטה וכקמיצה וראוי לפגל בה והאיבעיא היא בעצם אי מחשבה מועלת בקטורת אי ילפינן מלא מלא ממנחה דמהני בה מחשבה או לא והתוס' שם הקשו על רש"י ז"ל הא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש וזה דבמנחה גופא שייך פיגול ילפינן לה בהיקשא דוזאת התורה משלמים א"כ איך ילפינן קטורת בג"ש מלא מלא ממנחה וע"כ כתבו דזה פשיטא לתלמודא דשייך פיגול בקטורת ואע"ג דבהיקש דוזאת התורה לעולה כו' דמזה ילפינן פיגול לכל הקרבנות לא הוזכרה קטורת מ"מ נפקא לה מביום צוותו להקריב את קרבניהם דאיתרבי מיניה

בכור ומעשר ופסח וכל מידי דשייך בו הקרבה ומרבינן מזה גם לוג שמן של מצורע דאקרי קרבן וכ"ש קטורת וא"כ א"צ לילף ממנחה ע"ש:

ונראה דרש"י ז"ל לשיטתי' אזיל דאמרינן בזבחים מ"ד בלוג שמן של מצורע דקתני בברייתא דחייבין עליו משום פיגול דמני רבי היא דאמר לוג שמן של מצורע מתנותיו שרו ליה וממתנותיו שרו ליה מתנותיו מפגלי ליה ומקשינן בגמרא והא לוג הבא בפ"ע דלכ"ע מתנותיו שרו ליה ולא מפגלין ליה ופי' רש"י ז"ל שם דלכ"ע מתנותיו שריין ליה באכילה כו' ואפ"ה לא מפגלין ליה כו' הלכך בא עם האשם נמי אע"ג דלרבי מתנותיו שריין ליה לא מפגלים ליה שאין מפגל אלא דם או קומץ את שיריו משום דאיתקש מנחה לזבחים עכ"ל ומוכח דס"ל לרש"י ז"ל דלוג שמן של מצורע אינו בכלל פיגול ולא מרבינן ליה מביום צוותו ואין פיגול אלא בדם ובמנחה משום דאתקש לזבחים א"כ בקטורת דמפגל צריך רק לילף ממנחה ואם לא ילפינן לה ממנחה אי אפשר שתפגל וכמו לוג שמן של מצורע דאין פיגול אלא בדם ובמנחה:

והנה לרש"י ז"ל ניחא שפיר מה שהקשו התוס' זבחים מ"ג ע"א ד"ה והלבונה על ההיא דאלו דברים שאין חייבים עליהם משום פיגול וז"ל וא"ת אמאי לא חשיב הכא עצים כי היכי דחשיב לבונה אע"ג דלא חזיא לאכילה דאי הוי להו מתירין היה חייב עליהם משום פיגול כמו שחייבין עליהם משום טומאה עכ"ל ולפמ"ש רש"י ז"ל אתי שפיר זה דלא חשיב התם עצים דבעצים אף אם היה להם מתירים ג"כ לא היו חייבין עליהם משום פיגול דאין פיגול אלא בדם או מנחה דאתקש לזבחים ואתי שפיר ג"כ מה שפי' רש"י ז"ל במתני' שם דחשיב בהדי דברים דאין להם מתירים ואין חייבין עליהם משום פיגול נסכים הבאין בפ"ע ופירש"י ז"ל היינו דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום ולכאורה קשה ל"ל לרש"י לדחוק דמיירי במנחת נסכים הא במתני' קתני רק נסכים ואמאי לא פירש דמיירי במתנדב נסכים דהא מפקינן מהאזרח מלמד שמתנדבין נסכים ובזה אתי שפיר דבמתנדב נסכים אפילו אם היה להם מתירים ג"כ לא היו חייבין עליהם משום פיגול דאין פיגול אלא בדם או מנחה דאתקש לזבחים ולכך הוכרח לפרש דמיירי במנחת נסכים דאם היה לו מתירים היו חייבין משום פיגול דבמנחה איכא פיגול ודוק:

ולהתוס' שכתבו דלוג שמן של מצורע ג"כ איתקש בהיקש דוזאת התורה לענין פיגול קשה בלוג הבא בפ"ע דלכ"ע מתנותיו שרו ליה אמאי לא מפגלי ליה ולכאורה זה קשה טובא אך נראה לומר לפמ"ש תוס' מנחות י"ד ע"א ד"ה והלבונה שהקשו שם אמאי לא חשיב לבונה י"ל מתירים ואעפ"י שיכול להקטירה קודם הקומץ מ"מ קודם הקמיצה אין להקטירה וא"כ הקמיצה מתרת הלבונה למזבח ותי' שם בחד תירוצא דלבונה אין

לה מתיר בעבודת מזבח ולא הויא דומיא דשלמים שעבודת מזבח מתירן כגון זריקת דם עכ"ל היינו אע"ג דקמיצה עבודה היא מ"מ אין זו עבודת מזבח שאינה נתינה על המזבח ולענין שיהא חשיב י"ל מתירים לחייב עליו משום פיגול צריך שיהא המתיר ע"י נתינה במזבח כמו זריקת הדם וא"כ לפ"ז בלוג שמן של מצורע אע"ג דמתנותיו שרו ליה מ"מ המתנות לא חשיבי עבודת מזבח ואע"ג דמתן שבע על הפרוכת חשיב כמו נתינה על המזבח וחשיב כמו הקטרה וכמ"ש רש"י ז"ל בזבחים ע"ו ע"ב דנותן מתן שבע על הפרוכת מהלוג לאחר קמיצה חייב משום כל שממנו לאישים ה"ה בבל תקטירו מ"מ זה שהמתנות של הלוג מתירין השירים באכילה אינו משום דחשיבי עבודת המזבח דהא אמרינן ביומא ס"א דאם נתן מתן שבע ונשפך הלוג יביא לוג אחר ומתחיל בבהונות ואותו הלוג לכ"ע נאכל כדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש פי"ד דנגעים, וא"כ אותו הלוג מתן בהונות הוא המתיר אותו לאכילה ומתן בהונות ודאי אין זו עבודת מזבח אלמא דלהתיר הלוג א"צ עבודת מזבח רק מתנותיו שהוא מצותו שרו ליה ולפ"ז מה דמתן שבע מתיר ללוג אינו משום שהן חשובין כהקטרה רק מצות מתן שמן מתירו וכמו מתן בהונות ומש"ה לא חשיב שי"ל מתיר בעבודת מזבח ולא מפגל והוי כמו לבונה דהקמיצה מתירתה:

ובלחם הפנים סילוק בזיכין הוא כקמיצה במנחה ולחם הפנים גופא איקרי מנחה וסילוק הבזיכין זו היא קמיצתה ואם נפרס הלחם קודם סילוק הבזיכין הו"ל כמנחה שחסרה קודם קמיצה ואם נפרס לאחר הסילוק הוי כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה ואמרינן במנחות ח' דלאו פרקה ממש אלא כל שהגיע זמנה לפרוק כמאן דפרקה דמי וראיתי בס' אור שמח שהקשה מ"ש מהא דאמרינן במנחות י"א ע"ב בהפריש ד' קמצים לב' בזיכין ואבדו שנים מהן קודם סילוק בזיכין לא הוקבעו לאחר סילוק בזיכין הוקבעו ואמרינן מהו דתימא כיון דבריר קומץ דידה כיון שהגיע זמנה לפורקה כמאן דפריקא דמיא קמ"ל ואמאי גבי נפרס לחמה אמרינן דהוי כמי שפרקה ע"ש ונראה לענ"ד דודאי מה ששייך לעבודת הקמיצה לא חשיב מה שהגיע זמנה לפורקה כמאן דפרקה דקמיצה עבודה היא וצריכה כהן וכיון דאשכחן בסילוק בזיכין דצריכה כהונה וגם דיכול לפגל בשעת סילוק בזיכין ע"כ הקמיצה נעשית בשעת הסילוק דאי כשהגיע זמנה חשיב כבר כנקמצה א"כ אין הסילוק אח"כ עבודה ואיך מפגל ורק לענין שירים שחסרו חשיב הגיע זמנה לפרוק כמאן דפרקה דזה דמנחה שחסרה קודם קמיצה דפסולה ושירים שחסרו בין קמיצה להקטרה קי"ל דמקטיר קומץ עליהם כתב הש"מ שם ח' ע"א ז"ל הא לא קשיא מנחה שחסרה קודם קמיצה לא בריר קומץ דידה והוי כמי שחסרה מן הקומץ והכא בלחם

הפנים בריר קומץ דהבזיכין מונחים לחוד והלחם לחוד עכ"ל א"כ לפ"ז במנחה שחסרה אין הדבר תלוי כלל בקמיצה דאין חילוק אם נחסר קודם קמיצה או לאחר קמיצה רק שלא יהיה החסרון בהקומץ ובבזיכין אם נפרס הלחם לעולם ליכא חסרון בהבזיכין וזה שצריך דוקא הגיע זמנו לפרוק אבל אם נחסר קודם פסול אע"ג דבריר קומץ דידיה וליכא חסרון בהקומץ הטעם הוא משום דהלחם צריך להיות מונח על השולחן כל זמן שדינו להיות מונח ואז ראוי להקטרת הבזיכין וכיון שנפרס הלחם קודם ונפסל הלחם נמצא שלא היה הלחם מונח על השלחן כל זמנו ומש"ה אינו מקטיר עליהן הבזיכין (והנה ראיתי לרש"י ז"ל מנחות שם שכתב הגיע זמנו לפרוק היינו שעבר שש שעות כדאמרינן בפ' תמיד נשחט מוספין בשש בזיכין בשבע עכ"ל ולכאורה יש לעיין הא זה דבזיכין בשבע אינו לעכב דכל היום כשר לסילוק ולהקטרת הבזיכין כדאמרינן במגילה וא"כ אמאי חשיב כמאן דפרקה רק בשבע שעות ונראה לומר דצריך שיהא הלחם על השולחן ז' ימים מעל"ע ואם סידר את השולחן בשבת העבר בשבע שעות אם יפרק אח"כ בשבת זו קודם שבע יהיה פסול וזה דכל היום כשר לסילוק בזיכין הוא רק אם בשבת העבר היה גם הסידור קודם וא"כ כיון דהרגילות היה לעשות הבזיכין בשבע כדאמרינן בפ' תמיד נשחט בזיכין בשבע א"כ ע"כ גם סידור הבזיכין היה בשבע דהסידור והסילוק היה כאחת כדאמרינן במנחות צ"ט ע"ב דטפחו של זה בצד טפחו של זה א"כ ע"כ אין הבזיכין חשובין כפרוקין אלא בשבע דקודם לכן אין זמן סילוק הבזיכין כלל] ולענין הפריש ד' קמצים לב' בזיכין דאמרינן דקודם סילוק לא הוקבעו לאחר סילוק הוקבעו התם הקמיצה קובעת שהעבודה הנעשית בהם היא הקובעת וכדאמרינן במנחה שחסרה קודם קמיצה דיביא מתוך ביתו וימלאנה כו' דקמיצה קובעת ולאו דוקא קמיצה אלא שהעבודה שנעשית בהן היא הקובעת דבמנחות ט' מדמינן לה ללוג שמן של מצורע דאם חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו משיצק לא ימלאנו והתם היציקה לא חשיב כקמיצה אלא כקבלת הדם כמ"ש הר"ש ז"ל בנגעים פי"ד דאם נשפך מה שבכפו ממלא עוד הפעם מהלוג דהוי כמו שנשפך הדם שבכוס דאם יש דם הנפש יחזור ויקבל ע"ש] אלא שהעבודה היא הקובעת ועבודה ודאי לא הוי אלא בשעת סילוק הבזיכין עצמן ולא כשהגיע הזמן והנה כתב עוד שם האור שמח דאם הפריש ד' קמצים לב' בזיכין ונפרס הלחם לאחר שהגיע זמנו לפרוק יהיה פסול ממ"נ דאי הוי כמיפרקא יהיה פסול מטעם ריבה לבונתה ואי לאו כמיפרקא יהיה פסול מטעם נפרס לחמה ולענ"ד אינו תלוי זה בזה דלענין שירים שחסרו כיון דבריר קומץ דידיה החסרון הוא בהשירים ולא בהקומץ אבל משום יתור לבונתה אינו נפסל כיון דליכא עבודה אין נקבעין:

ב

העבודה השניה מעבודות המתיר היא קבלת הדם וכנגדה במנחה קידוש הקומץ בכ"ש וצריך לקבל דם הנפש ומקרא ילפינן מולקח מדם הפר מדם הנפש ולא מדם העור ולא מדם התמצית [זבחים כ"ה ע"א] ויש לעיין ל"ל קרא למעט דם התמצית מקבלה תיפוק ליה דדם התמצית אינו ראוי לזריקה דמפקינן לה מקרא אחרינא כי הדם הוא בנפש יכפר דם שהנפש יוצא בו מכפר כו' (זבחים ל"ה ע"א] ומכאן ראיה דצריך לקבל אף דם שאינו ראוי לזריקה משום זה דצריך לקבל כל דמו של פר ומש"ה אצטריך למעוטי דם התמצית מקבלה ואפשר לפ"ז אם לאחר שחיטה יקיזו בו דם יהיה צריך לקבל אף דם ההקזה כי כל דם הנפש צריך לקבל דע"י שחיטה נתקדש כל הדם של הבהמה וצריך לקבל כל דם הנפש ואפשר דלזריקה ג"כ יהיה כשר אותו הדם דמנ"ל דצריך שיצא הדם דוקא דרך צואר:

והנה אמרינן בתוספתא פ"ח דזבחים חתך כל הראש בב"א קיבל דם הגוף כשר קיבל דם הראש פסול ע"ש והיינו כמו דאמרינן בזבחים ס"ו ע"א גבי עולת העוף מיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש כשר מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסול וילפינן לה התם מקרא דעולה הוא כו' והתם צריך לכתחילה למצות את שניהם כדקתני במתני' שם נטל את הראש והקיץ בית מליקתו כו' [ונראה דזה דצריך למצות אף דם הראש אע"ג דבדיעבד מיצה רק דם הגוף כשר וגם בדם הגוף נראה אם מיצה רק מקצת הדם כשר ומ"מ צריך למצות את כולה משום דהשאר הוי כשירים וכמו בחטאת העוף דאיכא הזאה ואח"כ צריך למצות מדין שירים ובעולת העוף דליכא רק מצוי המקצת הראשון הוא המתיר והשאר הם שירים וכן דם הראש ולכן נראה דצריך קודם למצות דם הגוף ואח"כ דם הראש וכסדר השנוי במתני' שם ואם ימצה דם הראש תחילה אינה כלום כיון דמדין תחילת הזאה לא מהני דם הראש דהא מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסול ומדין שירים לא מהני קודם שנותן דם הגוף] ובזבח בחתך כל הראש בב"א אם לכתחילה צריך לקבל אף דם הראש לא נתבאר בתוספתא ונראה דדם הראש הוא ג"כ דם הנפש דהא בעולת העוף שמבדיל הראש לגמרי אצטריך קרא במיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף דלא מהני ולכתחילה צריך למצות אף דם הראש אלמא דדם הנפש הוא דאין סברא כלל לומר שיהא צריך למצות דם התמצית וכיון דדם הנפש היא י"ל דצריך לקבל את כולה שהרי צריך לקבל כל דם הנפש ויש לעיין בזבח אמאי אין דם הראש כשר לזריקה בשלמא בעולת העוף איכא קרא דבמיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסול אבל בזבח מנ"ל ואפשר דילפינן לה מעולת העוף מיהו לענין מצות קבלה אין ללמוד ממה שאינו

כשר לזריקה דצריך לקבל כל דם הנפש אף אותו שאינו ראוי לזריקה דבלאו קרא הוי מרבינן אף דם התמצית לקבלה ומקרא ממעטינן רק דצריך לקבל רק דם הנפש אבל דם הנפש צריך לקבל את כלו אפילו אותו שאינו ראוי לזריקה וכמ"ש:

ובעיקר מה דאמרינן בתוספתא בחתך כל הראש בב"א קיבל דם הגוף ולא קיבל דם הראש כשר יש לעיין אמאי לא מיפסיל הקרבן לגמרי הרי נעשה בע"מ קודם קבלה ולא גרע מצורם אזנו ואח"כ קיבל הדם דפסול כ"ש שחתך שדרה ומפרקת וכל הראש דנעשה בע"מ דשחיטה היא רק על הסימנים וזה שחתך המפרקת אחר שחיטה הוי מום קודם קבלה:

והנה רש"י ז"ל בחולין כ"ז ע"א כתב על הא דילפינן התם מקרא דושחט את בן הבקר דלא לשוייה גיסטרא היינו דאינו רשאי לעשותו גיסטרא שלא יחתוך כל הראש בב"א ע"ש והמרדכי שם תמה על רש"י ז"ל אמאי לא יהיה רשאי לחתוך כל הראש והניח בקושיא [ועיין בתבואת שור שרצה לתרץ דברי רש"י ז"ל] ונראה משום דהתם לענין קדשים עסקינן וכמ"ש רש"י ז"ל שם ובקדשים אסור לחתוך כל הראש בב"א משום דהוי בע"מ קודם קבלה מיהו התוספתא צ"ע:

והנה זה דצריך לקבל כל דם הנפש הוא רק למצוה ולא לעכב מיהו צריך לקבל שיעור הזאה ואם קיבל פחות מכדי הזאה בכלי זו ופחות מכדי הזאה בכלי זו לא קידש ואיכא פלוגתא בזה דרש"י ז"ל ס"ל בזבחים צ"ג ע"ב דאפילו חזר ועירבן אח"כ בכלי אחד פסול והרמב"ם ז"ל ס"ל דאם חזר וערבן אח"כ בכלי אחד כשר [עיין אור שמח פ"ה מעה"ק הלכה ט'] ולא הוי כנשפך מצואר הבהמה על הרצפה כיון דהיתה בכ"ש וכ"כ הרמב"ם ז"ל בקומץ שחילקו וקידשו בב' כלים דלא קידש מ"מ אם חזר וערבן בכ"ש כשר והנה כעין זה אשכחן בשולחן שמקדש קמצים ליפסל אבל לא ליקרב ופי' רש"י ז"ל במנחות פ"ז ע"ב בלשון ראשון דנתקדש ליפסל בלינה וביוצא אבל ליקרב צריך להתקדש בכלי אחר ע"ש ואע"ג דאין השולחן מקדש ליקרב מ"מ אם יתן אח"כ לכלי אחר יתקדש ליקרב ולא חשיב כנשפך מן הצואר על הרצפה כיון דעכ"פ היה בכ"ש:

ובתוספתא מנחות והביאה הרמב"ם ז"ל פי"א פסה"מ אמרינן דאם קמץ הכשר ונתן לפסול פסלתו מתנתו ולא מהני חזרה לכשר משום דהוי כנשפך מן הצואר על הרצפה ואספו ויש לעיין מאי אריא נתן לפסול אפילו נתן לכשר ג"כ ליפסל דלא הוי כדם מן הצואר כיון שקמץ זה ונתן לאחר א"כ כשנותן אח"כ לכלי לא הוי כדם מן הצואר וצ"ל בהתוספתא ג"כ כעין סברא דלעיל דדוקא אם נתן לפסול דאין ידו ראוי לקמיצה או שנתן

לשמאל חשיב מתנתו כנשפך על הרצפה אבל בנתן לכשר כיון דידו ג"כ ראויה לקמיצה אע"ג דהוא לא קמץ עדיין חשיב כצואר בהמה ולא מיפסיל:

ולהרמב"ם ז"ל בקיבל פחות מכדי הזאה בכלי זו ופחות מכדי הזאה בכלי זו וחזר וערבן דכשר יש לחקור אימתי י"ל דין קבלה לענין דטעון צפון וכן בצורם אזן הפר ואח"כ קיבל את דמו דאמרינן דפסול אם הוא בהקבלה הראשונה כשקיבל בב' כלים או אח"כ כשחזר וערבן בכלי אחד דלכאורה דין קבלה הוא אח"כ כשחוזר וערבן דבתחילה כשמקבל פחות מכדי הזאה בכלי זו כו' לא מהני ולאו שם קבלה עליו רק דאח"כ כשחוזר וערבן כיון שהיה הדם בתחילה בכ"ש לא הוי כמקבל מן הרצפה וחשיב כמקבל מצואר בהמה וא"כ הקבלה היא עכשיו וצריך לערב הדם דוקא בצפון וכן אם צרם באזנו קודם שעירב פסול אך אפשר י"ל דקבלת הדם הוא מתחילה כשמקבל בב' כלים רק שלא נתקדש הדם וכדקתני אם קיבל פחות מכדי הזאה בכלי זו כו' לא קידש מ"מ קבלה הוי רק שמחוסר קידוש (דכ"ש אין מקדשין אלא מלאין] והקידוש הוא נעשה אח"כ כשמערבן ומש"ה לא חשיב כנשפך על הרצפה דקבלת הדם הוא קודם ואע"ג דממנחות י"ג ע"ב משמע דכל עבודת קבלה היא רק קדושת כלי דאמרינן שם בשלמא קומץ היינו שוחט מקטיר היינו זורק אלא נותן בכלי מאי קא עביד אילימא משום דדמי לקבלה מי דמי התם ממילא הכא קא שקיל ורמי כו' לא לעולם דדמי לקבלה כו' מכדי תרוייהו קדושת כלי הוא מה לי ממילא מה לי קא שקיל ורמי כו' [מיהו בזבחים י"ג ע"ב הגרסא כיון דאידי ואידי מתן כלי הוא ולא גרסינן קדושת כלי] א"כ איך אפשר לחלקן דהקבלה היא קודם וקדושת כלי אח"כ מ"מ יש להוכיח דלאו כל עבודת הקבלה היא רק קדושת כלי דהא בבמה דליכא כ"ש וליכא קידוש דם בכ"ש ומ"מ איכא עבודת קבלה אע"ג דמקבל בכלי חול דכל ד' עבודות יש בבמה כמו במקדש ואמרינן בגמרא דאם קיבל בכלי חול אם עלה לא ירד שכן כשר בבמה אלמא דבבמה ג"כ צריך קבלת הדם רק שכשר בכלי חול רק בקבלה איכא תרתי עבודת הקבלה שצריך לקבל הדם בכלי ואיכא ג"כ קדושת הדם כדאמרינן בסוטה י"ד אע"ג דקידשו סכין בצואר בהמה מ"מ צריך לקדש זימנא אחריתא ובקיבל פחות מכדי הזאה בכלי זה כו' י"ל דקבלה חשיבא רק שמחוסר קידוש דאינו מקדש כ"א שיעור שלם וזה יכול לעשות אח"כ כשמערבן בכ"ש אך כל דיני קבלה כגון צפון ושיהא הזבח תמים הם בשעת קבלה הראשונה מיהו בקידוש קומץ מספקא לי אם יש בה ג"כ ב' דברים ובבמה דליכא כ"ש עכ"פ צריך ליתן הקומץ בכלי חול או ליכא כלל דין מתן כלי במנחה בבמה]:

עוד יש דין בקבלת דם של חטאת דצריך שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא ובריית היא ומייתינן לה פ' דם חטאת וטבל ולא מספג בדם שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא היינו דבשעת קבלת הדם יהא בכלי שיעור טבילה והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ה מעה"ק הלכה ט' כתב ז"ל אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזאת דם באצבעו אלא חטאת בלבד שנאמר בה וטבל אצבעו בדם וצריך שיהיה שם דם כדי טבילה לא שיספג אצבעו מדם עכ"ל והקשה הכ"מ שם דמדברי רבנו משמע דחדא מילתא היא דזה דצריך שיהא בדם כדי טבילה הוא כדי שלא יספג אצבעו מדם ומדברי הש"ס משמע שהם ב' דברים דילפינן לה מתרי קראי וטבל ולא מספג מדם שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא והמל"מ הוסיף שם להקשות דמדברי הרמב"ם ז"ל נראה דרק בשעת הזאה צריך שיהא שם כדי טבילה ואם קבל פחות מכדי טבילה בכלי זו כו' וערבן כשר ומדברי הש"ס מוכח דצריך שיהא כשיעור טבילה מעיקרא עוד הביא שם שהרמב"ם ז"ל בעצמו כתב שם פ"ד הלכה ח' כל הזבחים שקיבל מדם פחות מכדי הזייה לא נתקדש הדם עכ"ל והיינו ע"כ דצריך שיהא בשעת קבלה כדי הזייה ע"ש והנה ליישב דברי הרמב"ם ז"ל נראה לפי מה דאמרינן במנחות כ"א דם שקרש בחטאות החיצוניות כשר מ"ט ולקח ונתן כתיב והאי נמי בר לקיחה ונתינה הוא בחטאות הפנימיות פסול משום דכתיב וטבל והזה והאי לאו בר טבילה והזאה הוא ע"ש ולפ"ז נראה דזה דבעינן בקבלת הדם שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא הוא דוקא בחטאות הפנימיות דצריך דוקא טבילה אבל בחטאות החיצוניות דיכול להקריש אח"כ הדם ולא יהיה צריך טבילה דולקח ונתן כתיב אמאי צריך שיהיה בדם שיעור טבילה מעיקרא וקרא דוטבל בדם דדרשינן מיניה דצריך שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא בחטאות הפנימיות כתיב מיהו נראה דהאי וטבל ולא מספג איכא נמי בחטאות החיצוניות אע"ג דלא כתיב בה טבילה דאמרינן בזבחים י"ד, ע"א בטבילת אצבע תנא חדא דטבילת אצבע מפגלת ותניא אידך לא מפגלת ולא מתפגלת ותרצינן כאן בחטאות הפנימיות כאן בחטאות החיצוניות ומקשינן חטאות החיצוניות פשיטא לא כתיב בהו וטבל איצטריך סד"א הואיל וכתיב ולקח ואי אתי קוף רמי להו אידיה בעי למישקל זמנא אחריתא כמאן דכתיב וטבל דמי קמ"ל דלהכי לא כתיב וטבל דמשמע הכי ומשמע הכי וכתב רש"י ז"ל ואי אתי קוף רמי להו כו' בעי מיהדר מישקל אלמא ולקח נמי באצבעו קאי שיטבול אצבעו אימא כמאן דכתיב וטבל דמי להכי לא כתב ביה טבילה בהדיא אלא כתב קבלה ומדסמכיה באצבעו ונתן הוא דיליף לטבול אצבעו שצריך ליקח בעצמו וליטבול דמשמע הכי דלא תהא טבילת אצבע עבודה חשובה בהו לפגל מדלא אחשבה קרא להצריכה בפירוש ומשמע הכי שצריכה היא לטבול כחטאות

הפנימיות ולא דלישקל קוף ולירמייה לדם על האצבע דבעינן לקיחת אצבע מעליותא עכ"ל ונראה מזה דאף דלא כתיב וטבל בחטאת החיצונה אלא ולקח מ"מ אם לא הקריש הדם צריך לטבול טבילה מעליותא כמו בחטאות הפנימיות משום דבעינן לקיחת אצבע מעליותא והיינו טבילה וכמ"ש רש"י ז"ל וא"כ ה"ה דאינו מספג כיון דבעינן טבילה אבל זה דבעינן שיהא בדם שיעור טבילה בשעת קבלה ופחות משיעור זה לא הוי קבלה כלל זה ודאי לא שייך בחטאת החיצונה כיון שאם ירצה יכול אח"כ להקריש הדם ולא יהיה צריך טבילה כלל א"כ ודאי הוי קבלה מעלייתא א"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מעה"ק הלכה ט' דמשתעי התם בחטאת החיצונה ע"ש ובזה לא בעינן שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא בשעת קבלה ומש"ה כתב דרק בשעת הזייה צריך להיות שם כדי טבילה כדי שלא יספג דזה שלא יספג איתא אף בחטאת החיצונה והדין בחטאת הפנימית שצריך שיהא בשעת קבלה כשיעור טבילה זה כתב בפ"ד הלכה ח' שכל הזבחים צריך שיקבל כדי הזאה כל אחד ואחד כדינו ואותן הצריכים טבילה צריך לקבל כדי שיכול אח"כ לטבול ולהזות [מיהו הרמב"ם ז"ל השמיט כל דין דם שקרש וכבר עמדו ע"ז המפרשים ז"ל]:

ג

עבודה השלישית מעבודות המתיר היא הולכה ומפגלת כשאר עבודות המתיר לרבנן ור"ש פליג וס"ל דהולכה אינה מפגלת משום דהוי עבודה שאפשר לבטלה דאי בעי שוחט בצד המזבח וזורק ואמרינן בגמרא דמודה ר"ש בחטאות הפנימיות דהולכה היא עבודה שאי אפשר לבטלה וכתב רש"י ז"ל שם זבחים י"ד ע"א] דמש"ה היא אי אפשר לבטלה משום דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל וע"כ הוא שוחטו בעזרה ומוליכה בהיכל לקרנות המזבח ולהזאת פרוכת עכ"ל ובש"מ שם כתבו הטעם דזה דא"י לשחוט בהיכל הוא משום דחטאת טעונה צפון ובהיכל לא הוי צפון דאפילו למ"ד בין האולם ולמזבח קרוי צפון מודה דמבית החליפות ואילך לא הוי צפון וכ"ש בהיכל עצמו שמחיצות ההיכל מפסקת עכ"ל והנה באמת קשה על רש"י ז"ל דלא נחת לטעם זה וכתב משום דלאו אורח ארעא ונראה משום דזה דמבית החליפות ולפנים לד"ה פסול הוא משום דבעינן על ירך המזבח ומבית החליפות ולפנים לא מקרי על ירך דלא מתחזי מזבח כמ"ש רש"י ז"ל זבחים כ' ע"א אבל צפון מקרי אף מבית החליפות ולפנים א"כ בקבלה דבעינן רק צפון אבל על ירך לא בעינן כדאמרינן בזבחים כ"ו ע"א גבי תלה וקיבל דשחיטה על ירך ולא קבלה על ירך א"כ הקבלה כשרה אף בהיכל וא"כ הולכת הדם אכתי עבודה שאפשר לבטלה שהרי יכול לשחוט חוץ להיכל ולהכניסה להיכל ולקבל הדם וע"כ מוכרח דבכה"ג חשיב אפשר לבטלה דאל"כ תקשה הא בתמיד של שחר ג"כ הוי הולכה

שאי אפשר לבטלה שאי אפשר לשוחטו אצל קרן מזרחית צפונית ששם צריך לזרוק שהרי תמיד של שחר נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה כדאמרינן בתמיד ל"א ע"ב ומפקינן לה מקרא דכתיב שנים ליום כנגד היום וא"כ הוי הולכה שאי אפשר לבטלה שהרי צריך להוליך מקרן צפונית מערבית לקרן מזרחית צפונית ובש"ס אמרינן דלא אשכחן לר"ש הולכה שאי אפשר לבטלה רק בחטאות הפנימיות וע"כ משום דיכול לשחוט על קרן צפונית מערבית ולהוליך הבהמה לקרן מזרחית צפונית ולקבל שם הדם דרק השחיטה בעינן כנגד היום וחשיב אפשר לבטלה ולרש"י ז"ל דלאו אורח ארעא י"ל דאף זה לאו אורח ארעא להכניס הבהמה להיכל ולקבל שם הדם:

ובענין מאימתי מתחלת ההולכה הנה בזבח הוא פשוט ממקום שמקבל הדם ומוליכה למזבח ובמנחה הנקמצת איכא תרי הולכות הולכה דמתן כלי והולכה דהקטרה כדאמרינן במנחות ט"ז ע"ב ובשניהם יכול לפגל כדאמרינן שם והולכה דמתן כלי מתחיל ממקום הקמיצה עד מקום שנתן בכלי ומשם למזבח הוי הילוך דהקטרה מיהו במנחת כהנים ובכל מנחות שאינן נקמצות יש לעיין קצת מאימתי מתחלת ההולכה וצ"ל ממקום שנגמרה מלאכתן שנתן עליהן שמנן ולבונתן ונעשית מנחה וראויה להקטרה משם כשמקריבה לצד המזבח חשיב הולכה ובאותן שאין בהם טיגון ואפיה ואף לא מתן שמן ולבונה כגון מנחת חוטא של כהנים וכן לבונה הבאה בפ"ע נראה דההולכה בהם מתחלת ממקום שקדשן בכלי דאז נעשית ראויה להקרבה מיהו בבמה יש לחקור כיון שאין שם קדושת כ"ש וגם מחיצות אין שם למ"ד יש מנחה בבמה וכן לבונה מאימתי מתחלת ההולכה שלהם וצ"ל דכל כשמקדיש המנחה קדושת פה אפילו בסוף העולי כשמקרבה לצד המזבח שרוצה להקריבה שם חשיב הולכה מיהו יש לעיין מ"ש להמזבח שרוצה להקריבה שם דחשיב הולכה הא אף כשמקרבה לצד מזבח אחר ג"כ תחשב הולכה דהא הולכה אינה תלויה בדעתו דהא בנשפך הדם על הרצפה ונתקרב ע"י זה אל המזבח ג"כ חשיב הולכה כדאמרינן בזבחים ט"ו ע"א א"כ כשנתקרבה המנחה לאיזה מזבח שיהיה שאפשר להקריב שם תהא חשובה הולכה ולמ"ד דבבמה לא בעינן מזבח כלל ואפילו העלה ע"ג הסלע כשר א"כ כל שזזה המנחה ממקומה לאחר שהקדישה לאיזה צד שיהיה תהא חשובה הולכה ואפשר דעבודת ההולכה ליכא כלל בבמה וצ"ע:

ובענין אי הולכה טעונה כ"ש נראה דבדם דהקבלה צריכה כ"ש וכן הזריקה כדאמרינן בזבחים ל"ח ע"ב] גם ההולכה צריכה להיות בכ"ש דאף במנחה דזה דקומץ טעון כ"ש ילפינן לה מעבודת הדם (כמ"ש תוס' מנחות צ"ו ע"א ד"ה שאלו] ואמרינן במנחות כ"ו ע"א בקומץ דמעלהו ומקטירו בכ"ש והעלאה למזבח בכלל הולכה הוא ומוכח דאף

ההולכה בקומץ צריכה כ"ש מיהו בקטורת דאין החפינה צריכה להיות מכ"ש וכדאמרינן בירושלמי שהבאתי לעיל שהמחתה שחופן ממנה היתה כלי חול ומשום דאין החפינה דומה לשחיטה וכמ"ש התוס' יומא שהבאתי שם וכן א"צ עבודת מתן כלי דזה דנותן אח"כ הקטורת לכלי הוא רק משום דלא אפשר וכמ"ש בת"י שם וכן ההקטרה אינה מכ"ש כדאמרינן בתמיד פ"ו משנה ג' שהיה נותן הקטורת לתוך חפניו וממנו היה מקטיר על המזבח א"כ ודאי דההולכה א"צ כ"ש ובזה מתיישב מה שהקשה בפי' הרא"ש תמיד פ"ה משנה ד' על הא דאמרינן שם מי שזכה בקטורת היה נוטל את הכף כו' והבזד היה בתוכו מלא וגדוש קטורת והקשה בפי' הרא"ש ז"ל וא"ת והרי כף חוצץ בין ידו לבזך והוי חציצה כדאמרינן בזבחים מזרק במזרק חוצץ עכ"ל ולפ"ז לא קשה כיון דאין הולכת הקטורת צריכה כ"ש וצריך רק שיקדש הקטורת בכ"ש כדי שתתקדש קדושת הגוף אבל ההולכה א"צ כ"ש וא"כ לא שייך חציצה דחציצה שייך רק בדבר הצריך כ"ש ובעינן שלא יהא דבר חוצץ בין ידו לכ"ש אבל בדבר שא"צ כ"ש כלל מה שייך חציצה דהא לר"ש דס"ל במנחות כ"ו ע"א דהולכת והקטרת הקומץ אינו טעון כ"ש אמרינן שם דמעלהו אפילו במקידה של חרס ולא איכפת לן משום חציצה ובעיקר בהניח מזרק בתוך מזרק שכתב הרא"ש ז"ל דאמרינן בזבחים מזרק במזרק חוצץ ק"ל הא בזבחים ליכא רמז על זה רק ביומא פ' הוציאו לו היא איבעיא ומסקינן שם דכשר מקרא דאשר ישרתו בהם בקודש ב' כלים ושירות אחת וצ"ע ובירושלמי שם אמרינן בהניח מזרק לתוך מזרק דאם שניהם קודש אינו חוצץ דמין במינו אינו חוצץ ואם נתן לתוך מזרק חול חוצץ דחול וקודש חשיב מין בשאינו מינו ע"ש והנה בזה אתי שפיר הא דאמרינן במנחות צ"ח ע"א בלחם הפנים דאם עשה ב' מערכות של שבע שבע רבי אומר רואין את העליונה כאילו אינה ומקשינן ונתת על המערכת לבונה זכה ופי' רש"י ז"ל דכי יהיב לה על השביעית הוי חציצה ע"ש וקשה הא מין במינו אינו חוצץ ולפי דברי הירושלמי אתי שפיר דחול וקודש חשיב מין בשאינו מינו א"כ האי שביעית שנתנה למעלה ולא נתקדשה בהשולחן דהשולחן מקדש רק ט"ו טפחים למעלה נמצאת שהיא חול ואף דרבי ס"ל במנחות ע"ב ע"ב דתנור מקדש מיהו גם התנור אינו מקדש יותר מכשיעור וכמ"ש תוס' מנחות מ"ו ע"א ד"ה ואיזו ואין יכולים להתקדש רק ששה מתוך שבע א"כ השביעית שנתנה למעלה ולא סדרה על השולחן נמצאת שהיא חול והוי חציצה]:

ובקטורת של יוה"כ למאי דקי"ל חופן וחוזר וחופן יש לחקור בחפינה הראשונה וכן בהולכת הקטורת לפנים אי מחשבה מועלת בה אי זה דאמרינן בפ' הוציאו לו חישב בחפינת קטורת מהו אי קאי אחפינה הראשונה שזו היא עיקר עבודת החפינה או

השניה או אפשר דשתיהן עבודות גמורות הן ובירושלמי יומא פ"ד ה"ג אמרינן חפן בפנים פטור ופי' הק"ע שם דהחפינה הראשונה אינה אלא למדה בעלמא ע"ש א"כ לפ"ז החפינה הראשונה אינה עבודה ואין מפגלין בה וא"כ אף ההולכה לפנים אינה כהולכת קומץ או דם כיון דהוי הולכה קודם חפינה דעיקר החפינה בפנים וא"כ הוי כהולכת המנחה קודם קמיצה דלאו עבודה היא מיהו התוס' יומא מ"ח ע"א ד"ה מי כתבו דמפגלין בהולכת הקטורת ומדברי הש"ס ג"כ נראה דההולכה עבודה היא דהא כל עיקר מה דשמאל אית ליה הכשירא ביוה"כ בהולכה הוא דנטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו ומוכח דעבודה היא ובעי ימין וצריך לומר דהולכת הקטורת לפנים דמי להולכת הקומץ קודם מתן כלי דבמנחות ט"ז ע"ב אמרינן דההולכה דמתן כלי עבודה היא ומפגלין בה ואע"ג דעדיין אינו ראוי להקטרה ומחוסר עוד קידוש כלי מ"מ חשיב עבודה וה"נ בהולכת הקטורת אע"ג דמחוסר עוד חפינה בפנים עבודה היא ול"ד להולכה דמנחה קודם שנקמצה דהתם עדיין מעורב חלק גבוה בחלק הדיוט ואין זה הולכת דבר הנקטר משא"כ בקטורת אע"ג דחופן וחוזר וחופן מ"מ כיון שכבר חפן בחוץ א"כ אינו מכניס אלא כמידת חפניו היינו מה שצריך להקטיר אע"ג דעדיין מחוסר חפינה מ"מ הולכה היא לכ"ד והנה ביומא מ"ט ע"א אמר ר"פ אי חופן וחוזר וחופן חבירו נכנס בחפינתו ומשום דמקיימא חפינה א"ל ר"ה בדר"י אדרבא אי חופן וחוזר וחופן לא יכנוס אחר בחפינתו דאי אפשר שלא יחסיר ושלא יותיר ולכאורה קשה בשלמא שלא יחסיר שפיר אלא שלא יותיר מאי איכפת לן כיון דמקיימא חפינה בפנים ולפ"ז י"ל כיון דצריך לעשות הולכה והולכה מעכבת דאי לא עביד לה פסול וכמו בדם דכתב הרמב"ם ז"ל דאם שחט וקיבל את הדם וזרק ממקומו פסול דע"כ צריך הולכה ואי אפשר לבטלה א"כ אם יותיר נמצאת דההולכה הראשונה לאו הולכה היא שהרי הכניס יותר מכשיעור שצריך להקטיר והוי כמי שהוליך את המנחה כולה וא"כ ליכא הולכה כלל מיהו בתוס' שם כתבו דעיקר החפינה היא בחוץ והשניה היא רק מדרבנן וצ"ע מהירושלמי לפי פי' הק"ע שהבאתי לעיל]:

ד

עבודה האחרונה מעבודות המתיר היא הזריקה ובזה יש חילוקי דינים דיש זבחים הטעונים זריקה ויש טעונים שפיכה וכן הזאה וחיטוי וכנגדן במנחה הקטרת הקומץ ובכל הזבחים חוץ מחטאות הפנימיות המתנה הראשונה היא המתרת והמפגלת ואף שצריך ד' מתנות בחטאת ובשאר זבחים שנים שהן ארבע מ"מ המתנה הראשונה היא המתרת ולב"ש ב' מתנות בחטאת מתירות ומפגלות (ויש לחקור לב"ש אם נתן מתנה

אחת ואח"כ נשפך הדם כשמביא דם אחר מאימתי הוא מתחיל אי הוי כחטאות הפנימיות דמתחיל ממקום שפסק כדאמרינן ביומא ס"א] והנה יש לחקור אם קיבל דם בכוס ונתן מתנה אחת לב"ה דאם נתן במתנה אחת כיפר ואח"כ נשפך הדם שבכוס אם יכול לקבל אם יש שם עוד דם הנפש ליתן השאר מתנות דזה דאמרינן בזבחים ל"ד ע"ב דאם קיבל הדם בד' כוסות יכול ליתן מתנה מכל כוס וכוס אפשר הוא רק בקיבל את כולן קודם מתנה הראשונה אבל אחר שכבר נתן המתנה הראשונה ונתכפר אפשר דאינו יכול לעשות עוד קבלה דאין קבלה לאחר זריקה וצ"ע:

עוד יש חילוק בין חטאות הפנימיות לחיצוניות בדם שקרש דאמרינן במנחות כ"א דם שקרש בחטאות הפנימיות פסול משום דכתיב וטבל והזה והאי לאו בר טבילה והזאה הוא בחטאות החיצוניות כשר מ"ט ולקח ונתן כתיב והאי נמי בר לקיחה ונתינה הוא ובשאר זבחים שדמן בזריקה לא נתבאר אם כשר דם שקרש ולכאורה כשר דהא בר זריקה הוא או אפשר כיון דבעינן זריקה המשתברת כדאמרינן בע"ז נ' ע"ב ובדם שקרש אפשר דלא חשיב זריקה המשתברת:

והנה בזבחים צ"א ע"א אמרינן בפסח ששחטו קודם התמיד דכשר ויהא אחר ממרס בדמו עד שיקרב התמיד ויש לעיין למה צריך למרס דמו של פסח מאי איכפת לן אם יקרוש מיהו י"ל דפסח שאני דפסח הוא בשפיכה ודם קרוש אי אפשר בשפיכה אבל אותן שטעונין זריקה אף דם קרוש כשר אך בתוספתא פסחים [הביאה התוס' זבחים ק"ג ע"ב ד"ה ומודה] אמרינן הביא את אשמו קודם גזילו לא יהא אחר ממרס בדמו כו' ומוכח דאף באשם שטעון זריקה ג"כ צריך למרס שלא יקרוש הדם ולכאורה יש להוכיח מזה דבהנך דצריך זריקה פסול דם קרוש אך קשה ממנחות ה' ע"א דאמרינן במצורע בהקדים חטאתו לאשמו לא יהא אחר ממרס בדמו כו' והא בחטאת החיצונה לכ"ע דם שקרש כשר וצ"ל דמ"מ לכתחילה צריך בכולן למרס בדמן וא"כ אין להוכיח מזה:

ואותן הדמים הטעונים זריקה אמרינן בזבחים ס"ב ע"ב דצריך להיות אויר קרקע מפסיקו ופי' רש"י ז"ל הרצפה מפסקת בינו למזבח וכ"כ התוס' ס"ז ע"ב ד"ה אויר דלא סגי באמה יסוד ואמה סובב דמפסיק דבעינן אויר קרקע והנה קשה לפ"ז הא דמייתינן ראיה לקמן פ"ח ע"א דאויר מזבח כמזבח דאי לאו כמזבח כל הדמים הפסולים היכא זריק הא הו"ל ירוד דאי אפשר ליגע הדם בהמזבח דא"כ הו"ל שפיכה ולא זריקה דזריקה בעינן למרחוק אבל אי אויר מזבח כמזבח ניחא שאוחז הדם כנגד אויר היסוד דלא הו"ל ירוד וזורקו לקיר המזבח וקשה הא בעינן אויר קרקע מפסיקו א"כ בכה"ג ודאי הו"ל ירוד דליכא אף אויר מיהו מקור הדין דבעינן אויר קרקע מפסיקו הוא מת"כ פ' ויקרא וילפינן לה

מדכתיב וזרקו את הדם על המזבח הדם על המזבח ולא הזורק על המזבח שלא יעמוד על המזבח בשעת זריקה שיהא אויר קרקע מפסיקו ומזה נראה דהקפידא רק שיהא הפסק קרקע בינו ולמזבח ולא בין הדם למזבח א"כ יכול לעמוד על הקרקע אבל הדם יהיה כנגד אויר היסוד ולא יהיה ירוד מיהו הא דאמרינן שם בתר הכי אי דנקט להו בראש המזבח ה"נ דאויר מזבח כמזבח כי קא מיבעיא לן דתלנהו בקניא כו' וכתב רש"י ז"ל דאם נקט להו בראש המזבח לא חשיב ירוד משום דהנחת גופו בראש המזבח כהנחת קרבן ע"ש א"כ הדרן קושיא לדוכתה דאכתי כל דמים פסולים איך זורק את דמן דהא ע"כ אינו יכול לעמוד על המזבח כדאמרינן בת"כ דאין הזורק על המזבח א"כ הו"ל ירוד אי אויר מזבח לאו כמזבח וצ"ע (וראיתי לרש"י ז"ל יומא מ"ג ע"ב במתני' דכ"ג עולה באמצע הכבש ויורד באמצע כו' שכתב ז"ל ואם בא לעלות למזבח להקיף כגון למתן דמים תמידין ומוספין ואילו ואיל העם מקיף את כל הכבש לצורך ושלא לצורך עכ"ל וק"ל טובא הא כל הנך עולות הן שדמן למטה ולמה צריך לעלות בכבש ואף אסור לעלות למזבח דאין הזורק על המזבח וצע"ג):

ובמנחה הקטרת הקומץ היא במקום זריקת הדם ומתרת והנה התוס' זבחים מ"ב ע"ב ד"ה והקומץ הביאו קושית רש"י ז"ל ל"ל טעם דאין חייבין על הקומץ משום פיגול משום דאי"ל מתירים תיפוק ליה דאם אכיל ליה א"כ לא קריב המתיר כמצותו ולא הוקבע בפיגול ותירצו דמיירי בקומץ פיגול חציו מנח אארעא וחציו אסקיה למזבח ומשלה בו האור דקרב המתיר ומאותו דמנח על ארעא לא פקע פיגול ע"ש והנה לפי תירוץ זה בתוס' יצא דבר חדש שאם לא קרב רק חצי הקומץ ג': חשיב קרבו כל מתיריו ואע"ג דהקומץ מעוטו מעכב את רובו היינו רק שאם נחסר כ"ש נפסל אבל כשהקומץ שלם אם הקטיר חציו היינו שהקטיר ממנו כזית כבר חשיב קרבו כל מתיריו (וראיתי בהאור שמח שרצה לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל שפסק כר"י דאם אין בשר אין דם ואם נאבד הבשר או נשרף אף דיעבד אם זרק לא הורצה ובמנחות פסק דאם נאבדו השיריים והקטיר הקומץ כשר בדיעבד ועמדו בזה המפרשים בזה דמ"ש מנחה מזבח ותי' האור שמח משום דקומץ במנחה חשיב כדם ואימורים וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה וא"כ הוי כמו דאיכא אימורים דזורק עליהם את הדם ע"ש ולכאורה דברי האור שמח קשים קצת להולמן דהא לעולם בעינן כזית אימורים לבד מן המתיר ומה מועיל דהקומץ חשיב כדם ואימורים יחד ולפי דברי התוס' הנ"ל אתי שפיר טפי כיון דכזית אחד מן הקומץ הוא המתיר וכיון דאין קומץ פחות מב' זיתים א"כ נמצא דאיכא לעולם כזית לבד מן המתיר] ואם הקטיר חצי קומץ אע"ג דכבר קרב המתיר לפמ"ש התוס' מ"מ נראה דאינו יכול להקטיר החצי השני

בלילה ולא הוי החצי השני רק כאימורים דקרבין בלילה דכל הקומץ חשיב כמו דם אף שהוא ג"כ כאימורים וצריך להקטיר את כלו ביום ונראה דהכזית השני הוי כמו ג' מתנות שבחטאת שאינן מתירות ולא מפגלות ומ"מ אין באות בלילה דתורת זריקה עליהם:

והנה לפי דברי התוס' דהכזית הראשון הוא המתיר אתי שפיר הא דאמרינן ביומא פ' הוציאו לו גבי בין הבינים דהוי ספיקא אי חשיבי קומץ או שירים ואמרינן שם היכא ליעביד יקטיר בין הבינים ואח"כ יקטיר הקומץ דלמא שיריים הן והו"ל שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה ואמרינן דמקטיר קומץ ברישא והדר בין הבינים ואי שיריים הם תהי' ההקטרה לשם עצים ע"ש וקשה דלמא בין הבינים קומץ הוא ואי בהנך דבין הבינים ליכא כזית ואין הקטרה פחותה מכזית א"כ מה מועיל מה שמקטיר בין הבינים אחר הקומץ דהא הוי כאילו לא הקטיר אותם כלל דבעינן הקטרת כזית בפעם אחת כדאמרינן במנחות כ"ו ע"ב בהקטיר קימצה פעמים דפעמים ולא פעמי פעמים ולפמ"ש התוס' י"ל כיון שכבר הקטיר הקומץ מתחילה שיש בו כזית וא"כ קרבו כל מתיריו אע"ג דצריך להקטיר כל הקומץ מ"מ לא בעינן שיהא על השאר דין הקטרה בפ"ע רק צריך ליתנן על המזבח כיון דמהקומץ כבר היתה הקטרה ולפ"ז הא דאמרינן דהקטיר קומצה פעמים כשרה ומשום דאין קומץ פחות מב' זיתים א"צ דוקא שיקטיר כזית בכל פעם ויכול ג"כ להקטיר מתחילה כזית ומחצה ואח"כ כחצי זית מיהו קצת דוחק לומר זה ורש"י ז"ל כתב בהדיא כ"ו ע"ב דצריך להיות בכל הקטרה כזית וצ"ע מההיא דבין הבינים מיהו לפמ"ש לעיל סי' ה' דכל השקלא וטריא דהש"ס ביומא שם הוא רק לר"י דס"ל יש הקטרה פחותה מכזית ע"ש אתי שפיר:

ובתוס' מנחות ט"ז ע"א ד"ה בין כתבו דבחצי הזאות דפנים מודה ר"מ דאינו יכול לפגל מידי דהוי אחצי קומץ דלא הוי פיגול כדאמר בסוף פ"ב דזבחים דבעינן קומץ שלם דקאמר הרי קמיצה דכי לחצות דמי ופליגי עכ"ל ומוכח דהתוס' כאן ס"ל דאין מפגלין בחצי קומץ דלאו מתיר הוא ולא כמ"ש תוס' זבחים דכזית בקומץ חשיב מתיר מיהו ממה שהביאו שם מההיא דהרי קמיצה כלחצות דמי ופליגי לא תקשה להתוס' זבחים וזה דאמרינן הרי קמיצה כי לחצות דמי ניחא אף אי נימא דחצי קומץ חשיב מתיר דאי אפשר חצי קומץ חוץ לזמנו חצי קומץ חוץ למקומו דהכזית השני אינו מתיר כלל ולא מהני ביה מחשבה:

ה

עבודות המתיר הם המתירים הקרבן לאדם ולמזבח דאין האימורים נקטרים עד שיזרק הדם וכן הבשר באכילה והן המוציאות את הקרבן מידי מעילה והנה יש לחקור בטעם

הדבר שהזריקה מוציאה מידי מעילה אי הוי גזיה"כ כיון דאמרה תורה הדם יזרק והבשר תאכל כיון דהבשר מותר באכילה אחר זריקה א"כ, ע"כ יצאה מידי מעילה וזהו היתר בפ"ע דזריקה מוציאה מידי מעילה מיהו מדברי התוס' מעילה י' ע"א לא משמע כן דאמרינן שם הכל מודים שאם נהנה מבשר ק"ק שנטמא כו' שאין מועלים בהם ואע"ג דאית ליה מצות שריפה לכהנים וכתבו התוס' ז"ל שאם נהנה מבשר ק"ק שנטמא כו' פטור פירוש שהרי נעשה מצותן ופריך פשיטא מאי קא מפסיד כלומר מה מצוה יש כאן עוד לעשות ואפילו היו כשרים ומשני מהו דתימא בשר ק"ק שנטמאו איכא מצות שריפה לכהנים כו' וא"ת האי בשר ק"ק שנטמא ה"ד אי קודם זריקת דמים אמאי אין מועלין כו' ונראה לפרש דהכא מיירי בנטמאת לאחר זריקה וקמ"ל אע"ג דאיכא מצות שריפה עליה מ"מ מכי זריק חשיב נעשית מצותו כיון דלא צריך בגדי כהונה במצות שריפה עכ"ל ומוכח מדברי התוס' דזה דזריקה מוציאה מידי מעילה אין זה דין בפ"ע רק ככל דבר שנעשית מצותו שאין מועלין בו ואע"ג דהזריקה היא בדם מ"מ חשיב גם על הבשר נעשה מצותו דהמצוה אינה רק על הדם כי אם על כל הקרבן דקרבן טעון זריקת דמים ולפ"ז יובן שפיר זה דבעולה ובאימורים אין הזריקה מוציאה מידי מעילה ומשום דעדיין לא נעשית מצותן דאיכא עלייהו עוד מצות הקטרה שצריכה בגדי כהונה ובמעילה ה' ע"א איכא פלוגתא דאמוראי אי היתר שחיטה שנינו שהשחיטה מוציאה מידי מעילה או היתר זריקה היינו קבלה או היתר אכילה היינו דבעינן זריקה ממש ולפ"ז יש לפרש פלוגתייהו הכי דמ"ד היתר שחיטה ס"ל דבהבשר חשיב נעשית מצותו בשחיטה דהקבלה והזריקה הם בדם ולא בבשר ומ"ד היתר זריקה ס"ל דאף הקבלה היא בכל הקרבן ולא רק בדם כיון דצריך לקבל דם מהפר א"כ הוי עבודה בכל הפר אבל הזריקה שהיא בדם עצמו אינו שייך אל הבשר וחשיב נעשית מצותו בקבלה ומ"ד היתר אכילה ס"ל כמ"ש דמצות זריקה כל הקרבן מחייבתו:

ובזה מתישב קושית התוס' זבחים ס"ו ע"ב ד"ה ואלא שהקשו בחטאת העוף שעשאה למעלה אי שינה בהזאה אמאי מועלין בה למ"ד היתר שחיטה שנינו הרי היתה לה היתר מליקה והניחו בקושיא ע"ש והת"י יבמות ל"ג כתבו דמ"ד היתר שחיטה הוא רק בבהמה ולא בעוף ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דזה דס"ל דהיתר שחיטה שנינו הוא משום דבשחיטה חשיב נעשית מצותו דהזריקה היא בדם ולא בבשר וזה רק בבהמה אבל בחטאת העוף כיון דההזאה היא מגוף החטאת כדילפינן מקרא דכתיב והזה מדם החטאת מגוף החטאת דצריך לאחוז בראש וגוף ולהזות [זבחים ס"ד ע"ב] בזה ודאי עבודת ההזאה היא בכל הקרבן ואינו נעשה מצותו ע"י מליקה ודוק:

ובעיקר מ"ש התוס' דזה דזריקה מוציאה מידי מעילה הוא משום דנעשה מצותו זה ע"כ רק אליבא דרב גידל דאמר זריקת פיגול אינה מוציאה מידי מעילה אבל מאן דפליג ארב גידל וס"ל דאף זריקת פיגול מוציאה מידי מעילה ליכא למימר הכי דודאי זריקת פיגול אינה מצוה דנימא נעשה מצותן והנה לרב גידל דזריקת פיגול אינה מוציאה מידי מעילה יש לעיין ל"ל קרא לנשחטה חוץ לזמנה שאין עורותיהן לכהנים בזבחים ק"ג ע"א תיפוק ליה דיש בה מעילה]:

ובזריקה שלא במקומו כגון שנתנה על הכבש שלא כנגד היסוד או שנתן הניתנים למעלה למטן והניתנים למטה למעלה איכא פלוגתא דאמוראי בזבחים כ"ז ע"א אי נתכפרו הבעלים אבל לכ"ע אין הבשר מותר באכילה ולמ"ד נתכפרו לא מהני לקבל עוד דם הנפש ולזרוק כדי להתיר בשר באכילה דזריקה דאינה מכפרת אינה מתרת באכילה הכי אמרינן בגמרא שם והנה יש להקשות מהתוספתא פ"ח דזבחים חטאת שקיבל דמה בב' כוסות נטמא אחד מהם או שנשפך או יצא חוץ לקלעים או שנתנו למטה הרי חברו כשר עכ"ל וקשה כיון שנתנו למטה נתכפרו הבעלים מאי מהני תו זריקה דלא שייך אף להתיר בשר באכילה והכא לא מיירי בנתן פסול] א"כ למאי הלכתא חברו כשר:

וזה דמחשבה מועלת בד' עבודות המתיר לפגל הוא בשחישב על כזית לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר אבל על פחות מכזית אינו כלום ואף פסול לא הוי ואי מחשב על הזריקה לעשותה חוץ לזמנה אפילו לא חישב אלא על מתנה אחת לעשותה למחר הוי מחשבה והנה יש לחקור בחישב לשפוך מקצת שיריים למחר אי הוי פיגול אי שפיכת כל השיריים חשיב כמתנה אחת ושפיכת מקצת שיריים לאו כלום הוא ואינה מחשבה כלל או שפיכת מקצת שיריים מילתא היא וחשיב אכילת מזבח והוי כמי שחישב להקטיר כזית מן האימורים או כזית קומץ למחר דהוי פיגול או דהוי כמו נסכים דאם ניסך פחות מג' לוגין לאו כלום הוא בין בפנים בין לענין העלאה בחוץ ולענין נסכים גופא יש לחקור אם חישב לנסך פחות מג' לוגין חוץ לזמנו לר"מ דאמר הזבח מפגל את הנסכים ואם חישב בשחיטת הזבח להקריב הנסכים למחר פיגול אי בעינן דוקא שיחשוב לנסך שיעור ג' לוגין דפחות מג' לוגין לא חשיב ניסוך כלל או דבמחשבה בעינן רק אכילת מזבח וכיון דאכילת מזבח בכזית הרי חישב להאכיל המזבח חוץ לזמנו ולא איכפת לן בזה דפחות מג' לוגין אינו חשוב ניסוך לענין חוץ וזרות וכדומה:

והנה התוס' זבחים ק"ט ע"ב ד"ה ומר גבי קטורת של מלא חפניו דאמרינן שם דאינו חייב בחוץ עד שיקטיר את כלו כיון דמלא חפניו דוקא והקשו הא קומץ כלו ג"כ דוקא ומ"מ מחייבי רבנן במקטיר כזית מן הקומץ בחוץ ותי' דעד כאן לא מחייבי רבנן בקומץ

אלא משום דחשיב להתפגל על מנת להקטיר כזית מקומצה בחוץ הלכך חשיבא נמי הקטרה לחייב אכזית ממנו בחוץ כו' אבל בקטורת לא אשכחן דחשיב הקטרה בכזית דלא שייך ביה פיגול עכ"ל והנה לפ"ז כיון דכללא הוא דשיעור דחשוב לענין מחשבה חשוב נמי להתחייב עליו בחוץ א"כ אי נימא דבנסכים כי מחשב לנסך כזית [או רביעית] בחוץ הוי מחשבה א"כ אף אם ניסך כשיעור זה בחוץ יהיה חייב וכמו בקומץ:

והנה מדברי זה התוס' נראה דזה דמחשב על כזית קומץ הוי מחשבה אינה משום דחשיב הקטרה בכך אלא אדרבה לאידך גיסא זה שכזית מן הקומץ חשיב הקטרה לענין בחוץ היא תוצאה ממה שמחשבה מועלת על כזית וזה דמחשבה מועלת על כזית הוא משום דאכילת מזבח בכזית דמפקינן לה מקרא דאם האכל יאכל כו' דומיא דאכילת אדם ובקטורת דיוה"כ אילו היה שייך פיגול בקטורת היה ג"כ מהני מחשבה בחישב על כזית ואז היה חייב ג"כ המעלה כזית בחוץ ולפ"ז יש לעיין בנסכים לר"מ דמועלת בהם מחשבה אמאי לא תהני מחשבה אם חישב על כזית מ"ש מקומץ [או אפשר דבמשקין שיעורו ברביעית וכמו באכילת אדם] וא"כ ממילא ליחייב ג"כ המנסך פחות מג' לוגין בחוץ ואפשר דזה דקי"ל דהמנסך פחות מג' לוגין בחוץ פטור אינו אלא לדידן דס"ל דאין פיגול בנסכים א"כ הוי כקטורת של יוה"כ דאינו חייב בחוץ אלא על שיעור מלא חפניו אבל לר"מ דשייך פיגול בנסכים מהני מחשבה על פחות מג' לוגין והמנסך פחות מג' לוגין בחוץ ג"כ חייב וצ"ע בזה ואפשר דזה דקי"ל אכילת מזבח בכזית הוא דוקא בדבר שעולה לאישים דבזה הוי כמו אכילת אדם אבל נסכים דלשיתין אזלי לא שייך כלל אכילה בכזית ובזה בעינן ג' לוגין דהוי שיעור ניסוך שלם וכמו בחישב לזרוק דמו למחר או בחוץ אפילו הזאה אחת מהני ולא איכפת לן מה דליכא בהזאה אחת כזית דכיון דדם אינו עולה לאישים אין שייך שם שיעור כזית כלל ולפיכך בעינן רק שיהא שם זריקה עליה ואפשר דגם בנסכים לא שייך שיעור כזית דאין זה רק בדבר העולה לאשים וצ"ע ולענין שפיכת שיריים עדיין יש לחקור דאם שפך מקצת שיריים אי מילתא היא ומהני בה מחשבה וכן בהעלאה בחוץ לר' נחמיה דס"ל שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב אי בעינן דוקא שישפוך כל השיריים וגם לענין פנים יש לחקור למ"ד שיריים מעכבין אי בעינן דוקא שפיכת כל שיריים או בנתן מקצת שיריים יצא וצ"ע:

ובחטאת העוף למ"ד מיצוי בחטאת העוף מעכב יש לעיין אי ההזאה והמיצוי חשיב מתיר אחד והוי כמו הזאות דחטאות הפנימיות דכולן מעכבין וכולהו מתיר אחד או המיצוי מילתא אחריתא לגמרי ושני מתירים הם ולכאורה יש להביא ראיה ממעילה ט' ע"א דחשיב מילתא אחריתא דמקשינן התם לר"ה דס"ל דמיצוי בחטאת העוף אינו מעכב

מההיא דאחד חטאת העוף ואחד עולת העוף שמלקן ומיצה דמן חוץ למקומן פסול כו' חוץ לזמנן כו' קתני מיהת מיצה דמן ע"ש היינו כיון דיכול לפגל במיצוי ש"מ דמיצוי מעכב וכמה שפי' רש"י ז"ל שם וקשה הא אפילו למ"ד מיצוי מעכב אכתי במיצה חוץ לזמנו אמאי הוי פיגול הא אין מפגלין בחצי מתיר ומוכח מזה דמיצוי חשיב מתיר בפ"ע מיהו קשה לומר כן דבגמרא מדמינן לה לשיריים אי מעכבין אי לא מעכבין ונראה מזה דדין שיריים יש להמיצוי וא"כ כמו למ"ד שירים מעכבין חשיבי השירים עם ההזאות מתיר אחד ה"נ המיצוי עם ההזאה וצ"ע והנה אי נימא די"ל דין שיריים רק דמעכבין יש לחקור אם המיצוי בא בלילה דבירושלמי יומא איבעי לן למ"ד שיריים מעכבין אי באין בלילה:

ו

ובפרת חטאת עבודות הדם הן כעין עבודות פנים ולרבנן מחשבה מועלת בהן ליפסול [פרה פ"ד משנה א'] והנה השחיטה היא כשחיטת שאר קדשים רק דאינו טעון צפון אע"ג דנקראת חטאת משום דמעשיה בחוץ וכמ"ש רש"י ז"ל רפ"ק דיומא וכן זה דבקדשים בעינן שחיטה כנגד הפתח זבחים נ"ה ע"ב בפרה ליכא דין זה דהא בזבחים קי"ג ע"א איכא מ"ד דלא בעינן שחיטה כנגד הפתח בפרה ומאן דבעי התם נפקא לה מקרא אחריתא ולא משום דדינה כקרבן וע"כ ג"כ הטעם משום כיון דמעשיה בחוץ אע"ג דחטאת קרייה רחמנא לא שייך ביה דין דשחיטה כנגד הפתח ומזה נראה דאע"ג דחטאת קרייה רחמנא ודינה כחטאת מ"מ הוי רק כחטאת הקריבה בבמה [אילו היה חטאת קרבה בבמה] וליכא דין צפון דצפונה לפני ה' ולא לפני במה וכן פתח אהל מועד לא שייך בזה:

ובתמיד רפ"ד אמרינן דלא היו כופתין את הטלה אלא מעקידין אותו ואמרינן שם בגמרא הטעם דאין כופתין ר"ה ור"ח חד אמר משום בזיון קדשים וחד אמר משום מהלך בחוקות העכו"ם מאי בינייהו דכפתיה בשיראי א"נ בהוצא דדהבא ע"ש והנה בפרת חטאת אמרינן בפרה פ"ג משנה ט' דכפתוה בחבל של מגג ויש לעיין מזה לתרוייהו והנה למ"ד משום מהלך בחוקי עכו"ם היינו שעושין כן כשמקריבין קרבן לעכו"ם י"ל דבפרה דאינה באה לשם קרבן גמור אינו שייך זה ולמ"ד משום בזיון קדשים ג"כ צ"ל דלא שייך זה בפרה ואפשר דאף דבקדשים הקרבין בבמות ג"כ לא שייך דין זה דלא היו כופתין אלא באותן הקרבין במקדש דחיישינן לבזיון קדשים טפי:

וקבלת הדם בפרה אי הוי ביד או בכלי אמרינן בסיפרי דמצותה מצות יד ולא מצות כלי ובת"י ריש יומא וכן הראב"ד בפ"ג מהל' פרה אדומה הקשו מהא דאמרינן בזבחים

צ"ג ע"ב דהיה מקנח אצבעו בשפת מזרק אלמא איכא התם מזרק ותי' הראב"ד ז"ל שם דמש"ה היה טעון ג"כ מזרק משום דצריך לקבל כל הדם כדי להביאו לידי שריפה שצריך לשרוף את כל הדם היינו שאם לא יקבל ילך הדם לאיבוד] ולענ"ד נראה דאפשר לומר דצריך לקבל כל הדם משום דחטאת קרייה רחמנא ובקדשים צריך לקבל את כל הדם כדאמרינן בזבחים כ"ה ע"א ואע"ג דאותן שמקבל בכלי אינו ראוי להזאה דאף הדם שאינו ראוי להזאה ג"כ צריך לקבל דהא בלאו קרא דממעט דם התמצית היה צריך לקבל אף אותו הדם אע"ג דאינו ראוי להזאה וכמה שהוכחנו לעיל סק"ב וזהו דין בפ"ע שצריך לקבל את כל דמו של פר ואע"ג דאותו דם של פרה להזות ממנו צריך שיקבל ביד מגזיה"כ מיהו זה דצריך לקבל כל דמה של פרה דינה כשאר קדשים ויכול לקבל בכלי:

וההזאה של פרת חטאת דינה ככל חטאות הפנימיות דצריך טבילה והזאה ושיריים שבאצבע פסולים להזאה אחרת ואמרינן בזבחים צ"ג ע"ב במאי מקנח אצבעו בשפת מזרק וכתב רש"י ז"ל שם דמש"ה מקנח בשפת מזרק ולא בגופה של פרה כמו שמקנח ידו כדי שלא יתלכלך אצבעו בגוף הפרה וידבקו בו נימין ולענ"ד נראה דאפשר עוד לומר דמש"ה לא היה מקנח אצבעו בגוף הפרה כמו שמקנח את ידו דזה שהיה מקנח ידו בגופה של פרה הוא משום שאף דמה טעון שריפה וכמ"ש רש"י ז"ל שם ע"ש והנה אותו הדם שמזה כנגד בית קה"ק ודאי אינו טעון שריפה דלא מצינו שצריך לאסוף אותו הדם ולהביאו לידי שריפה דהדם שהוא להזאה אינו בכלל שריפה וי"ל דאף שיריים שבאצבע ג"כ אינו טעון שריפה שאותו הדם של טבילת אצבעו אינתיק להזאה ואף שנשאר מהם שלא הזה את כלה [ונראה דלכתחילה צריך להזות את כל הדם שבאצבע וכמו בחטאת דצריך שיכלה כל הדם שבאצבע כדאמרינן בפ' איזהו מקומן [נ"ג ע"א] מ"מ אותו הדם אינו שייך לשריפת הפרה ומש"ה לא היה יכול לקנח אצבעו בגופה של פרה דאינו טעון שריפה ואדרבה אותו הדם אינו רשאי לקנח בגופה של פרה כיון דאותו הדם אינו טעון שריפה הוי כמערב דבר אחר באפרה דאין מקדשין בו וכדאמרינן באפר פרה שנתערב בו אפר מקלה אפילו כ"ש אין מקדשין בו:

והולכה אי שייך בפרה הנה התוס' זבחים צ"ג ע"ב ד"ה אלא הביאו דברי רש"י ז"ל מנחות ז' ע"ב ששחיטת הפרה היתה למטה ולהזאת דמה היה עולה לראש הר המשחה להזות נוכח פתח אהל מועד ע"ש ולפ"ז איכא הולכת הדם בפרה [ואפשר שאף מחשבה מועלת בהולכה כמו בשאר עבודות] אך יש לעיין מהתוספתא פ"ד דפרה דאמרינן שם דדם שניתז חוץ מגתה פסול חוץ למערכה כשר והדר קתני התם הוציא הדם בידו כשר וביאר הגר"א ז"ל שם דלא מיבעי קאמר דדם שניתז חוץ למערכה כשר אלא אפילו הוציא בידו

חוץ למערכה נמי כשר ומוכח דחוץ מגתה כיון דאם ניתז פסול כ"ש הוציא בידו והיינו שהדם נפסל ביוצא כשיוצא חוץ מגתה וזה ראיה לדברי התוס' זבחים צ"ג ע"ב דחלקו על רש"י ז"ל וכתבו דהשחיטה וההזאה היו במקום אחד היינו בגתה:

ובענין מה דבכל הזבחים בעינן שיהא כזית בשר לזרוק את הדם אי זה שייך אף בפרה יש לעיין ואף דאמרינן בירושלמי יומא בפרים הנשרפים דאם נאבדו האימורים והבשר קיים אינו זורק את הדם ולא חשיב יש בשר משום דאין בו לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח דהבשר נשרף חוץ לג' מחנות וא"כ בפרה ג"כ כיון דנשרפת חוץ לג' מחנות ואין בה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח א"כ לעולם חשיב אין בשר מ"מ לא דמי דבפרים הנשרפים אין להבשר תורת הקרבה כלל אבל בפרה אף דנשרפת ג"כ חוץ לג' מחנות כמו פרים הנשרפים מ"מ שריפתה תורת הקרבה י"ל כדאמרינן בספרי הביאו הר"ש פרה פ"ד משנה א' דפרה נשרפת בלילה משום דכתיב חטאת היא ושריפתה הוי כמו הקטרת אימורים דכשרים כל הלילה ע"ש ולפ"ז יש לחקור כיון דשריפתה הוי כהקטרת אימורים אם נאבד כל הבשר אי זורק הדם ואע"ג דאם נאבד הבשר א"כ א"צ כלל לפרה דכל עצמה א"צ אלא לאפרה מ"מ י"ל אם כבר התחיל להקריבה ושחטה וקיבל דמה צריך לגמור הקרבתה די"ל דין קרבן אף דא"צ לה:

ושריפת הפרה דחשיב כמו הקטרת אימורים וכדאמרינן בספרי גם בתכסיסה שריפתה דומה להקטרה שבפנים שצריכה מערכה וגם בדין אהדורי פוקעין מצינו שדומין זה לזה דאמרינן בתוספתא והביאה הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' פרה הלכה י"ב דאם פקע מעורה מבשרה ומשערה כזית יחזיר ואם פקע מקרניה ומטלפה ומפרשה א"צ להחזיר והוי כמו בקדשי פנים דבקרנים וטלפים ליכא דין אהדורי פוקעין וזה דבעורה ושערה איכא דין פוקעין הוא משום דבפרה ליכא דין הפשט וניתוח ונראה דאף בקדשי פנים להשיטות דאהדורי פוקעין איכא אף בפסולים שאם עלו לא ירדו [עיין תוס' זבחים פ"ו ע"א ד"ה וכולן וכן הוא שיטת הרמב"ם ז"ל] כיון דבפסולים ליכא הפשט וניתוח כדאמרינן בזבחים פ"ה ע"א אם פקע אף מעורן ג"כ צריך להחזיר דבכ"מ העור הולך אחר הבשר ודין אחד להם כדאמרינן בזבחים ק"ג ע"ב חוץ ממקום שהצריכה תורה הפשט ואף בבמה קטנה למ"ד דעולת במה קטנה א"צ הפשט וניתוח נראה דיש לעור דין אהדורי פוקעין [אי בכלל יש דין אהדורי פוקעין בבמה קטנה ולכאורה נראה דאיכא]:

ולענין מעילה ודאי אין הזאת דמה מוציאה מידי מעילה דהא אמרינן במתני' דפרה דמועלין בה עד שתיעשה אפר והטעם משום כיון דאין בה אכילת אדם הוי כמו עולה דאין זריקתה מוציאה מידי מעילה מיהו במנחות נ"א ע"ב מצרכינן קרא דבה מועלין ואין

מועלין באפרה וקשה תיפוק ליה כיון דנעשית אפר אין בה מעילה משום דנעשית מצותה דאף בעולה אמרינן במעילה ט' ע"א דמועלין בה רק עד שתוצא לבית הדשן ואמרינן בגמרא דהיינו עד שתראה לבית הדשן היינו עד שנעשית דשן ומשום דנעשית מצותה ואע"ג דקודם תרומת הדשן מועלין משום דאכתי מחוסר מצות הרמה אבל בפרה דלא שייך בה תרומת הדשן מיד שנעשית אפר אמאי לא חשיב נעשה מצותה ואע"ג דטעונה עוד אסיפת אפרה וקידוש מיהו כל הני א"צ בגדי כהונה דכשרים אף בזר כדאמרינן ביומא מ"ג ע"א ורק שחיטתה וקבלת דמה והזאתה ושריפתה בעי כהונה ובגדי כהונה א"כ בכה"ג חשיב נעשית מצותו וכמ"ש התוס' יומא נ"ט ע"ב ד"ה והרי דמש"ה בקטורת לאחר שעלתה תמרתו יצאה מידי מעילה דנעשה מצותו ואע"ג דמחוסר עוד דישון מזבח הפנימי משום דלא אשכחן דדישון מזבח הפנימי צריך בגדי כהונה וכ"כ תוס' מעילה י' א"כ כל שכלו העבודות הצריכות בגדי כהונה חשיב נעשית מצותו וצריך לומר דעבודות חוץ שאני כיון דבחוץ ליכא בגדי כהונה דלשרת בקודש כתיב דאף בקרבנות גמורים הקרבים בבמה ליכא בגדי כהונה ואע"ג דבפרה צריך בגדי כהונה דילפינן לה מקרא מ"מ אף עבודות שא"צ בגדי כהונה ג"כ חשיבי עבודות ולא חשיב נעשה מצותו:

והנה התוס' במנחות נ"א ע"ב ד"ה חטאת הקשו ל"ל קרא דחטאת היא מלמד שמועלין בה תי"ל דקדשי ב"ה היא וא"כ יהיה לה מעילה מדין קדשי ב"ה ותי' דאצטריך למועל אחר מועל דאינו אלא בבמה וכ"ש בלבד ע"ש והקשה הקרן אורה על דברי התוס' הא פרה י"ל פדיון א"כ איך יש בה מועל אחר מועל הא אמרינן במעילה י"ט ע"ב דתלוי בי"ל פדיון:

ולתרץ קושית התוס' נראה דלהכי אצטריך קרא דחטאת היא משום דאיכא נפקותא בין מעילה דקדשי ב"ה לקדשי מזבח דבקדשי ב"ה המעילה נופלת לקדשי ב"ה ובקדשי מזבח איכא פלוגתא דרב ולוי במעילה ט' ע"ב דלרב המעילה נופלת לנדבת ציבור ולוי ס"ל דיביא בדמיה קטורת ע"ש א"כ אשמעינן קרא דחטאת היא שמעילתה היא כמעילה דקרבנות דמעילתה לנדבה או לקטורת:

סימן ח

תורת המנחות

א

חמשה מנחות מפורשות בתורה הבאות בנדר ונדבה מנחת הסלת המחבת המרחשת וחלות ורקיקין של מנחת מאפה תנור ונוסף עליהן מנחת נסכים שג"כ באה בנדר ונדבה

כדאמרינן במנחות ק"ד ע"ב ומנחות החובה הן מנחת העומר מנחת חוטא ומנחת קנאות ומנחת חביתין ושתי הלחם ולחם הפנים ג"כ נקראין מנחה] והנה מנחות הבאות בנדבה טעונין שמן ולבונה חוץ ממנחת נסכים שאינה טעונה לבונה וטעונין ג' מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתה חוץ ממנחת מאפה ובאותן המנחות הטעונין אפיה וטיגון איכא פלוגתא דרבי ורבנן במנחות ע"ה ע"א אימתי הבלילה בהן דלרבי הבלילה היא לאחר אפיה שפותתן ובוללן ולרבנן הבלילה היא קודם אפיה:

ובסדר עבודתן ראיתי לרש"י ז"ל כת"י מנחות ע"ד ע"ב במתני' ז"ל נותן תחילה שמן בכלי ונותן סולת עליה ולשה בפושרין ונותן שמן עליה ובולל וחוזר ונותן עליה שמן לקיים מצות יציקה עכ"ל היינו דס"ל לרש"י דזה דאמרינן במנחות נ"ה ע"א דכל המנחות נילושות בפושרין הוא קודם בלילה:

והנה במנחות פ"ז ע"ב על הא דאמרינן חביתי כ"ג במה מחלקן פי' רש"י ז"ל שמחלקה לעיסה והקשו בתוס' שם ז"ל פי' בקונטרס שמחלקה לעיסה וא"א לומר כן דהא אמרינן לקמן דרביעית נמשחה שבו היה מודד לחביתי כ"ג רביעית שמן לכל חלה וחלה וקודם לישה צריך לבלול כשהוא סולת כו' עכ"ל היינו כיון דבשעת מתן שמן צריכה כל חלה להיות לבד א"כ אי אפשר שמחלקו לאחר לישה והנה רש"י ז"ל לשיטתיה ניחא שפיר שהרי כתב דהבלילה היתה לאחר לישה היינו כשהיא עיסה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתה ליכא בחביתין כדמוכח מהרמב"ם ז"ל פי"ג מעה"ק ה"ב דמיד בולל בהשמן ורק במנחת הסולת המחבת והמרחשת כתב בשם ה"ה דצריך מתן שמן בכלי קודם עשייתה וכ"כ רש"י ז"ל להדיא במנחות נ' ע"ב על ההיא דחביתי כ"ג לישתן ועריכתן בפנים דהלישה והעריכה של החביתין היו קודם מתן שמן וא"כ שפיר יכול ללוש כולן יחד ואח"כ מחלק העיסה לחלות ועושה כל חלה וחלה מרביעית שמן:

וראיתי להתוס' מנחות ס"ז ע"ב ד"ה יצק שכתבו ג"כ כרש"י ז"ל דהלישה בפושרין של המנחות היתה קודם בלילה וז"ל שם שכך הוא הסדר תחילה נותן השמן בכלי ונותן הסולת ולש בפושרין ונותן שמן עליו ובולל וחוזר ונותן שמן לקיים מצות יציקה וקומץ עכ"ל אך הרמב"ם ז"ל אינו סובר כן שכתב בפי"ג מעה"ק ה"ו ז"ל נותן השמן בכלי ונותן הסולת ונותן על הסולת שמן ובולל הסולת ואח"כ לשה בפושרין ואופה עכ"ל היינו שבתחילה בולל ואח"כ לש בפושרין:

והנה לשיטת התוס' אתי שפיר ג"כ מ"ש תוס' פסחים ל"ח ע"ב ד"ה דכולי דכל שתחילתה עיסה אע"ג דסופה מטגנה בשמן חשיב לחם ומברכין עליה המוציא והוכיחו ממה דאמרינן שם דהיה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר שהחיינו נטלו לאוכלו אומר

המוציא כו' וקפסיק ותני כל המנחות אפילו מנחת מחבת ומרחשת אעפ"י שמטוגנת בשמן ומ"מ מברך המוציא ע"ש וכתב הרמ"א א"ח סי' קס"ח דאף להתוס' דוקא אם טיגנה אח"כ בשמן אבל אם נתן לתוכה שמן בשעת לישה לכ"ע אינו מברך המוציא דפת הבא בכסנין היא והגר"א ז"ל כתב שם לאותן השיטות דאם טיגנה בשמן אח"כ דאינו מברך המוציא ומשום דאזלינן בתר בסוף דלא תקשה ממנחות דמברך עליהן המוציא דהתם שמן מועט הוא והוי כמו אשוי ע"ש והנה התוס' דלא ס"ל כן הוא משום דס"ל דלוג שמן לעשרון לא חשיב מועט והנה האבן העוזר א"ח שם הקשה טובא על התוס' הא במנחות נותן השמן בשעת לישה ולא עוד אלא שכל השמן היה נותן אז ולא היה מטגן כלל בשמן רק מטגן בהשמן שנתן בשעת בלילה א"כ אפילו אי אזלינן בתר מעיקרא ג"כ אינו מברך המוציא שאינה תחילתה עיסה כלל ע"ש ובאמת לכאורה היא קושיא עצומה אך לפמ"ש התוס' במנחות אתי שפיר כיון דמתחילה לש בפושרין ואח"כ בולל בשמן א"כ נעשית עיסה קודם הבלילה ומש"ה מברך המוציא דאזלינן בתר מעיקרא ותחילתה עיסה ואי משום מתן שמן בכלי קודם עשייתה זה ודאי חשיב מועט וכמ"ש הגר"א ז"ל ומשום דעיקר השמן היה נותן בשעת בלילה:

אך יש לעיין על רש"י ז"ל ותוס' שהיה לש בפושרין קודם הבלילה מההיא דחולין ל"ו דבעי ר"ל צריד של מנחות אי מונין בו ראשון ושני ופירש"י ז"ל דצריד של מנחות היינו מקום שאין השמן נכנס לשם בשעת בלילה וא"כ אותו המקום לא הוכשר ע"י בלילה ע"ש ואי קודם בלילה לש בפושרין א"כ כבר הוכשרה כל העיסה וצ"ע:

והנה יש לחקור דזה דכל המנחות נילושות בפושרין באיזה מים מגבלה אי צריך דוקא מים של קודש דלכאורה אי לשה במים של חולין כי מקטיר אח"כ הו"ל חולין בעזרה ואי נימא דלשין אותה במים של קודש היינו במשקה בית מטבחייא לא תקשה על רש"י ז"ל מה שהקשיתי הוא כבר הוכשרה כל העיסה ע"י לישה דמשקין בית מטבחייא אין מכשירין כדאמרינן בפסחים ולפמ"ש בתוס' שם כ' ע"א דזה דאמרינן דתרגומא אדם לא קי"ל הכי] אך יש להוכיח דא"צ ללוש דוקא במים של קודש דהא אמרינן בר"פ כל המנחות באות מצה השאור בודה כו' רי"א אף זו לא היתה מן המובחר אלא מביא השאור מתוך ביתו ונותן לתוך המדה א"ל אף היא היתה חסרה או יתרה היינו דאם רכה היא שגבלה במים הרבה נמצאת יתירה ע"ש אבל משום חולין בעזרה לא חיישינן אע"ג דכשמביא השאור מתוך ביתו הרי היה מגבלה במים של חולין מיהו י"ל דדוקא התם דמיירי בשתי הלחם וחמץ שבתודה שאין גופן קרבין על המזבח שרינן מים של חולין דליכא הקרבת חולין בעזרה ואי משום איסור הבאת חולין בעזרה הרי כתבו התוס'

מנחות פ"א ע"א ד"ה אם דכל שהוא צורך הקרבן אף חולין מותר להכניס לעזרה אבל במנחות שמקריבן על המזבח אפשר דלא שרינן ללוש במים של חולין ואף לר"י דס"ל בביצה ל"ט ע"א דמים ומלח בטלין בעיסה מ"מ י"ל דלכתחילה לא שרינן לעשות במים של חולין דאין מבטלין איסור לכתחילה מיהו אי נימא דצריך מים קדושים היינו שי"ל קדושת הגוף א"כ היה צריך ליטול מים מן הכיור דלא אשכחן מים שי"ל קדוה"ג חוץ ממי הכיור אך לא אשכחן דין זה בשום דוכתא דללוש המנחות צריך ליטול מים מן הכיור ובפשוטו היה לשין במים של חולין ולא תקשה מחולין בעזרה דלאחר לישה כשנותן העיסה לכ"ש מהני הקידוש של הכלי אף להמים ואף אי נימא דההיא דצריד של מנחות מיירי שלשה במשקה בית מטבחייא מ"מ עדיין קשה על רש"י ז"ל נהי דלא נתכשרה ע"י המים מ"מ אח"כ כשבולל בהשמן אפילו אם לא הגיע השמן לכל המנחה מ"מ תתכשר כולה כיון שכבר נעשית עיסה וכולה חיבור זה לזה ובזה אין חילוק בין משקה בית מטבחייא לשאר מים דז' משקין מחברין את האוכלין ונראה לומר דרש"י ז"ל לשיטתיה אזיל שכתב בחומש דמנחת הסולת אינה באה עשר חלות וא"כ אין בה לישה בפושרין כלל מיהו במנחות נ"ז אמרינן דמנחת נסכים מגבלה במים והיא כשרה וכתבו בתוס' שם דשאר מנחות ידוע דמגבלן במים דשמנן מועט ובענין אחר אי אפשר לגבל אבל מנחת נסכים שמנה מרובה וס"ד דאינו נותן מים עכ"ל והנה במנחת נסכים אי צריך עשר חלות לא שמענו ובהרמב"ם פי"ג מעה"ק בהנך דצריכין להיות י' חלות לא חשיב מנחת נסכים וכן במל"מ שם וכ"ש לרש"י ז"ל דכתב דמנחת הסולת א"צ להיות חלות לפי שאינה נאפית א"כ כ"ש מנחת נסכים ומ"מ אמרינן דנילושית במים א"כ מוכח דאף במקום דא"צ חלות מ"מ צריך לישה במים א"כ ה"ה מנחת הסולת וא"כ הדרא הקושיא על רש"י ז"ל וצ"ע:

ובפ' כל התדיר צ"א ע"א במתני' אמרינן אמר ר"ש אם ראית שמן שניתן ע"ג האישים כו' אלא מותר רקיקי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח כו' וכתב רש"י ז"ל ומותר מנחת כהן משיח לפי ששמנה מרובה ג' לוגין לעשרון ומתוך שהיא אפויה תחילה אין שמנה נבלע בפיתיה וצריך להקטיר המותר לעצמו עכ"ל והנה יש לעיין בפי' דברי רש"י ז"ל באיזה מתן שמן מיירי שהוא לאחר אפיה דאפילו לרש"י ז"ל ותוס' דבוללה כשהיא עיסה מ"מ קודם אפיה היא נבללת ואפשר דקאי אטיגון שמטגנה בשמן ואותו הטיגון הוא לאחר אפיה ואין השמן נבלע בתוכו ואיכא מותר שמן מן הטיגון וצריך להקטיר אותו המותר בפ"ע מיהו א"כ תקשה ממתני' למ"ד במנחות נ' ע"ב דמטגנה ואח"כ אופה וא"כ אותו השמן של הטיגון הוא קודם אפיה ואפשר דהאי שמן שכתב רש"י ז"ל קאי אבלילה וס"ל

לר"ש כרבי דחלות בוללן היינו לאחר אפיה ואפשר דה"נ בחביתין דבוללן חלות וצ"ע [ובעיקר מ"ש רש"י ז"ל דמתוך שהן אפויות תחילה אין שמן נבלע בהן הוא להפך מ"ש התוס' מנחות ע"ה ע"א ד"ה שפיר דלאחר אפיה בולעות שמן טפי]:

כתב הש"מ מנחות ע"ו ע"א על הא דאמרינן דכל המנחות באות עשר עשר חלות ז"ל למ"ד מנחת חוטא מגבלה במים אף מנחת חוטא בכלל ולמ"ד חריבה ממש אין מנחת חוטא בכלל עכ"ל והנה יש לעיין דלפ"ז הא דאמרינן שם נ"ד ע"א מגבלה במים והיא כשרה אינה רק דאינה נפסלת רק דצריך לגבלה במים כדי לעשותה עשר חלות וקשה דא"כ איך אמרינן התם דפליגי אי כמות שהן משערין או לכמות שהן משערינן ואי ס"ל דלכמות שהן משערינן לא אמרינן דמגבלה במים והיא כשרה משום דהוי קומץ החסר ואי צריך לגבלה במים ולעשותה עשר חלות א"כ ודאי לא הוי קומץ החסר דמ"ש משאר מנחות דכל המנחות נילושות בפושרין ולא הוי קומץ חסר דכיון דצריך מדינא ללוש אותן קודם קמיצה ומזו העיסה אמרה תורה צריך לקמוץ א"כ ה"נ במנחת חוטא אי צריך קודם קמיצה ללוש אותה לעשותה חלות אמאי הוי קומץ חסר וע"כ דרק אינה נפסלת אי מגבלה במים אך דין עשר חלות לית בה וצ"ע:

ובמנחת קנאות אי צריך לגבלה במים לא שמענו בהדיא ולכאורה אי לא מגבלה במים תקשה הא דאמרינן במנחות נ"ד אין לך קשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא ואמאי לא חשיב ג"כ מנחת קנאות שהרי אף היא אינה טעונה שמן עוד יש לחקור אי מנחת קנאות טעונה עשר חלות:

[**ובמנחת** נסכים דפליגי תנאי אי מגבלה במים והיא כשרה או לא פסק הרמב"ם ז"ל דפסולה והקשה הקרן אורה מאי פסול יש בזה הא קי"ל כר"י דאמר כמות שהן משערינן וא"כ ליכא משום חסר ויתר ע"ש ודבריו ק"ל טובא דאדרבה התם בשאור כשמביא השאור מתוך ביתו ונותן לתוך המדה וממלא את המדה כיון דקי"ל דכמות שהן משערין שפיר דמי כיון דעתה הוא עשרון וליכא משום חסר ויתר אבל הכא במנחת נסכים הוי איפכא דמודד עשרון ואח"כ נותן לתוכו מים ומגבלו ואי כמות שהן עתה משערין א"כ הוי חסר או יתר]:

ובעיקר ממ"ש רש"י ז"ל בפ' כל התדיר צ"א ע"א דמנחת כהן משיח לפי ששמנה מרובה אין השמן נבלע בתוכה וצריך להקטיר השמן בפ"ע מוכח דיכול להקטיר מקצת השמן בפ"ע ולא נפסלת המנחה משום זה ולא הוי כחיסר שמנה והנה יש לעיין דבמנחות כ"ג איבעי לן קומץ שמיצה שמנו ע"ג העצים מהו חיבורי עולין כעולין דמי או לאו כעולין דמי ופי' רש"י ז"ל שם ב' פירושים ובלשון ראשון כתב דהאיבעיא היא אם לאחר שמיצה

שמנו ע"ג העצים הניח הקומץ עליו אי חיבורי עולין היינו מה שהוא מחבר השמן לקומץ חשיב כעולין כאילו הוי השמן מובלע בקומץ וכשר או לא הוי כעולין ולא חשיב חיבור אל הקומץ והוי קומץ החסר ע"ש וקשה אמאי הוי קומץ החסר אי לא חשיב חיבור מ"ש ממנחת כהן משיח דמקטיר מקצת השמן בפ"ע לגמרי ולא חשיב מנחה שחסרה הא כמו קומץ החסר פסול ה"נ במנחת כהן משיח אם חסר כ"ש פסול כדאמרינן במתני' פ' השוחט והמעלה ק"ט ע"ב:

וי"ל דההיא דפ' כל התדיר מיירי במותר שמן של מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שיש בהמותר כזית א"כ כי מקטיר להמותר בפ"ע ג"כ שפיר דמי אבל בההיא דקומץ שמיצה שמנו ע"ג העצים מיירי שאין באותו השמן כזית דאי אפשר לחושבה להקטרה בפ"ע דאין הקטרה פחותה מכזית והאיבעיא היא רק אי חשיב חיבור כיון דהניח הקומץ ע"ג השמן וחשיב הקטרה אחת מיהו לפ"ז צ"ל דזה דאין הקטרה פחותה מכזית היינו שצריך להיות גוש אחד כזית אבל ב' חצאי זיתים אע"ג דמקריבן בב"א כיון דאינם חיבור זה לזה לא חשיב הקטרה דהא הכא הקומץ והשמן הרי מקטירן כאחד רק דאינו חשיב חיבור זה לזה כי מיצן על העצים ולפ"ז יש לעיין בלבונה הבאה בבזיכין וכן לבונה הבאה בפ"ע הא לבונה עשויה קרטין קרטין ואינן חיבור זה לזה כדאמרינן בחגיגה כ"ג הוסיף ר"ע הסולת והלבונה והקטורת כו' שאם נגע טבול יום במקצתן כו' וא"כ איך משכחת לה הקטרה בכזית וצ"ל משום דהכלי מצרפן דהא בעינן הקטרה מכ"ש כדאמרינן במנחות כ"ו מיהו למ"ד צירוף כלי דרבנן וכן לר"ש דס"ל שם דלא בעינן הקטרה מכ"ש צ"ע:

והנה הרקיקין של מנחת מאפה דטעונין משיחה ואמרינן במנחות דס"ל לר"ש מושחן כמין כ"י והשאר נאכל לכהנים וא"כ ע"כ הקמיצה מהני אף להשמן שנשאר בהלוג ואע"ג דבקמיצה בעינן שיהו מחוברין כדאמרינן בפ' הקומץ רבה כ"ד ע"א דכתיב והרים ממנו מן המחובר צ"ל דבשעת קמיצה מגע להו [כדאמרינן במנחות ק"ו ע"ב] ומשיחת הרקיקין כתב הרמב"ם ז"ל פי"ג מעה"ק ה"ח יראה לי שלאחר אפיה מושחן וכן כתב רש"י ז"ל בחומש פ' תצוה ואי צריך במנחת מאפה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה הנה המל"מ בפי"ג מעה"ק הביא מחלוקת הראשונים בזה והביא דעת התוס' דרק מיציקה אימעיט מנחת מאפה אבל לא ממתן שמן קודם לעשייתה והיינו תוס' מנחות ע"ה ד"ה מה ע"ש אך יש לעיין ע"ז דמדברי תוס' מנחות נ"ה ע"א ד"ה כל מוכח להדיא דס"ל דלא בעי שהקשו שם על הא דאמרינן כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרין אותן שלא יחמיצו ואמרינן בפסחים הטעם משום דלישה איתא במקום זריזין והקשו הא מנחת

מאפה לישתן ועריכתן בחוץ כלחם הפנים דהא לא בעי שמן עד לאחר אפיה ע"ש ומוכח דס"ל דאף מתן שמן בכלי קודם לעשייתה ג"כ לא בעי:

ב

כל המנחות שחיסר במידת סולתן פסול דכתיב מסלתה פרט לשחסרה ואם ריבה בסלתה היינו שהביא עשרון וחצי ג"כ פסול כדאמרינן במנחות ע"ו ע"ב דכל המנחות שריבה במידת עשרון פסול וכן בחיסר שמנה או שריבה שמנה פסול כדאמרינן במנחות י"א ע"א וזה דחיסר שמנה פסול מפקינן מקרא דכתיב משמנה פרט לשחסרה וזה דריבה שמנה פסול כתב רש"י ז"ל שם משום דדינה בלוג דכתיב למנחה ולוג שמן ע"ש וזה דריבה במידת עשרונן דיפסול כתב רש"י ז"ל במנחות ע"ו ע"ב דמיירי שמדד בעשרון גדול או שנתן עשרון ומחצה וטעמא דפסול כתב שם רש"י ז"ל ב' לשונות חדא משום דכשריבה הוי הקומץ נקמץ החצי מן היתר והחצי נקמץ מן העשרון והו"ל קומץ חסר ועוד דגזיה"כ דג' עשרונות לפר ושנים לאיל ואסור לשנותו והתוס' שם השיגו על טעם הראשון דהא אמרינן דקומץ בדעתו דכהן תליא ואעשרון קא קמיץ ע"ש והנה בעיקר יש לעיין היכא מיירי הכא אי שקידש כל העשרון ומחצה בכ"ש תיפוק ליה דפסול משום דאין כ"ש מקדשין אם יש שם יותר מכשיעור כדאמרינן בס"פ לולב וערבה גבי אין שיעור למים וא"כ לא נתקדש כלל כדאמרינן שם ואי מיירי שלא נתן העודף בכ"ש או שנתן בזה אחר זה שכבר נתקדש השיעור בכ"ש מ"מ העודף ודאי לא נתקדש דאין כ"ש מקדשין יותר מהשיעור א"כ ודאי הוי קומץ חסר כיון דאיכא בהקומץ קצת מן החולין ומה שייך כאן קומץ בדעתיה דכהן תלי וע"כ צ"ל דמיירי באומר שיתקדש עשרון אחד מעשרון ומחצה דכה"ג קדיש כולה משום דהוי כמו לאחריות וכמ"ש תוס' זבחים ל' ע"א ד"ה דבריו על הא דריבה שמנה דאמרינן שהפריש לה ב' לוגין דמיירי בכה"ג בהקדיש לוג אחד מב' לוגין (מיהו מלשון רש"י ז"ל לא משמע דמיירי בכה"ג] ואי מיירי הכא שריבה סלתה קודם בלילה א"כ תי"ל דפסול משום דאינו ראוי לבילה דע"י זה שריבה סלתה הבלילה יותר עבה כדאמרינן בפ' המנחות והנסכים דמנחת פרים ואילים שנתערבו במנחת כבשים עד שלא בלל פסול משבלל כשר וכתבו בתוס' שם דהיינו כרבנן דפליגי עליה דר"י וס"ל דאין עולין מבטלין זא"ז ומש"ה אם נתערב משבלל כשר ולא הוי ריבה שמנה ומ"מ בנתערב קודם שבלל פסול משום דאינו ראוי לבילה ע"ש ומוכח אע"ג דפסול דריבה שמנה ליכא הכא דאין עולין מבטלין זא"ז וכל היכא דאיתא לשמן בתר מנחה דידיה שדינן ליה מ"מ עד שלא בלל פסול דמקרי אינו ראוי לבילה כיון דזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה ואם יבלול לאחר שנתערבו תהיה זו בלילתה יותר

רכה וזו בלילתה יותר עבה מש"ה פסולות ומוכח דזהו פסול בפ"ע מה שהבלילה יותר עבה או רכה מהצריך א"כ ה"נ בריבה סלתה קודם הבלילה אם לא ריבה גם השמן א"כ בלילתה יותר עבה דמה לי אם מיעט בשמן או שריבה בסולת דבשניהם הבלילה היא יותר עבה ופסולה ואם יוסיף גם שמן א"כ הוי ריבה שמנה דפסול מטעם זה:

מיהו נראה דפסול דבלילתה יותר עבה או רכה שייך רק במנחת נסכים ומשום דאינה כבלילתה הראויה לה דבמנחת נסכים ליכא מתן שמן אחרינא חוץ מבלילה וכנראה מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ב מעה"ק דאינה בכלל שאר מנחות דטעונות ג' מתנות שמן ורק בולל בכל הג' לוגין וא"כ י"ל בלילה ידועה ואם עושה בלילתה יותר עבה או רכה פסולה אבל בשאר מנחות דיש בהן ג' מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתה אין שיעור להבלילה כלל בכמה יבלול ובכמה יעשה יציקה ויכול לבלול בכמה שירצה ובהשאר יעשה יציקה וא"כ אין שיעור לבלילתה להיות יותר עבה או יותר רכה שהרי יכול לעשות כמה שירצה ולא שייך פסול זה בשאר מנחות כלל מיהו ממ"ש רש"י ז"ל בטעם השני משום דכתיב ג' לפר ושנים לאיל והוי עיכובא נראה דאף הכא מיירי במנחת נסכים וא"כ קשה ל"ל לטעם זה תיפוק ליה משום דבלילתה יותר עבה:

ובריבה שמנה דפסול י"ל אותן ב' טעמים שכתב רש"י ז"ל בריבה סלתה דהטעם משום דהוי קומץ חסר שייך אף בריבה שמנה דהא הקומץ הוא מסלתה ומשמנה דקומץ ממקום שנתרבה שמנה כדאמרינן בסוטה י"ד והקומץ מתיר שאר השמן כמו הסלת מיהו ברש"י מנחות י"א במתני' דריבה שמנה פסול כתב רק הטעם משום דדינה לוג כדכתיב למנחה ולוג שמן והיינו כטעם השני בריבה סלתה דג' לפר לעיכובא שלא יותיר ה"נ לוג שמן דוקא שלא יותיר וזה שלא כתב רש"י ז"ל הטעם הראשון כמו בסולת דהוי קומץ החסר י"ל דרש"י ז"ל לשיטתיה אזיל שכתב במנחות כ"ג ע"א בההיא דקומץ שמיצה שמנו ע"ג העצים בלשון השני שם דהאיבעיא הוא אי צריך להקטיר העצים עם הקומץ או לא חיבורי עולין היינו שמן שמחבר לקומץ כעולין דמו ואם אינו מקטירו הוי כקומץ חסר או לא כעולין ולא איכפת לן עכ"ל היינו דלפי פי' זה שמן שבקומץ אע"ג דצריך לקמוץ ממקום שנתרבה שמנה דכתיב מסלתה ומשמנה ואם קמץ שלא ממקום השמן פסול מ"מ השמן שבקומץ חשיב רק חיבורי עולין ואיבעי' דלא איפשיטא היא במנחות שם אם נחסר מאותו השמן שבקומץ אם יש בזה פסול דקומץ חסר וה"נ אם בהשמן שבקומץ יש קצת מן המותר וא"כ אותו קצת הוי כמו חסר מ"מ כיון דבסולת של הקומץ אינו חסר רק בהשמן אינו ברור אי חשיב בשביל זה קומץ חסר ומש"ה לא כתב רש"י ז"ל הטעם

בריבה שמנה משום דהוי קומץ החסר מיהו יש לחלק קצת בין נחסר אחר קמיצה לחסר בשעת קמיצה]:

והנה לפי טעם הראשון ברש"י ז"ל בריבה סלתה דפסול משום דהוי קומץ החסר יש לעיין מהא דאמרינן בר"פ כל המנחות באות מצה בשתי הלחם ולחמי תודה דמביא השאור מתוך ביתו ונותן לתוך המדה וממלא את המדה אמרו לו אף היא היתה חסרה או יתירה ע"ש ומאי איכפת לן אי הוי יתירה הא בשתי הלחם ולחמי תודה לא שייך האי טעמא דליכא קמיצה וא"כ מאי איכפת לן ביתר ואפשר דבשתי הלחם ולחמי תודה איכא פסול אחר בריבה סלתה כיון דאם נפרס הלחם פסול דבעינן חלות שלמות וכיון דבכל חלה איכא מקצת של חולין הוי כמו נפרס לחמה דהסולת של קודש אינו לחם שלם (ועיין בפ' התודה ע"ח ע"ב]:

ובמנחות נ"ד ע"א אמר ר' אילא אין לך קשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא ר"י בר אבדימי אמר מנחת חוטא מגבלה במים והיא כשרה ותלינן שם פלוגתייהו אי כמות שהן משערין או לכמות שהן משערין ופי' רש"י ז"ל כמות שהוא עכשיו משערינן לקומץ הו"ל קומץ מעליא ור"א סבר לכמות שהן כאילו היתה קמח משערינן ונמצא יתר או חסר עכ"ל והנה יש לעיין אי כמות שהן משערינן אמאי כשר נהי דהקומץ קומץ מעליא הוא מ"מ העשרון הרי נתרבה לאחר שגבלו במים וכיון דכמות שהוא עתה משערינן א"כ הוא יתר מעשרון ואם ריבה במידת העשרון פסול דעשרון דוקא שלא יחסיר ולא יותיר וצ"ע:

ובחיסר שמנה דאמרינן שאם חיסר כ"ש פסול הקשו בתוס' מנחות כ"ג ע"א ד"ה הוא בקומץ מנחת חוטא ששמנו כו' דכל עצמו משכשכו בשירי הלוג והיינו משירי הלוג של מנחות והקשו הא אמרינן דשמן מיעוטו מעכב את רובו א"כ אי ניתותר מעט שמן מן הלוג נפסלת המנחה ותי' דלא ניתנה תורה למה"ש ואי אפשר שלא ישאר בלוג מן השמן עכ"ל:

והנה בתרומות פי"א משנה ח' אמרינן דהמערה שמן של תרומה מכד לכד לאחר שעירה כשהטיף ג' טיפין טפה אחר טפה יכול לתת לתוכו חולין אע"ג דנשאר קצת שמן וא"צ למצות ובירושלמי שם איבעי לן הדין לוג שמן של מצורע אי צריך להחזיר ופי' הק"ע שם דכשמודד השמן מלוג של חול לתוך לוג של מצורע אי צריך למצות הלוג אחר הטפת ג' טיפין ואמרינן שם דאי נימא צריך להחזיר אם לא החזיר עובר משום חסרון דהוי חיסר שמנה ואי א"צ להחזיר אם החזיר עובר משום יתרון דכיון דא"צ למצות א"כ שיעור לוג הוא בלא מיצוי ואם מיצה הוי יתר שמנה ע"ש ולפי גירסת הגר"א ז"ל שם מסקינן דא"צ להחזיר ואם החזיר עובר משום יתרון דשיעור לוג הוא כדרך בני אדם לערות בלא מיצוי

וזהו שיעור לוג האמור בתורה ולפ"ז בההיא דמנחות דמשכשכו בשירי הלוג א"צ לטעם דלא ניתנה תורה למה"ש דאדרבה אינו רשאי למצות הלוג דהוי ריבה שמנה ודוק:

וזה דאמרינן הדין לוג שמן של מצורע אי צריך להחזיר היינו כשמודד מלוג של חול ללוג של המצורע אי צריך למצות הלוג כמ"ש המפרשים ז"ל שם נראה דבלוג שמן של מצורע אינו יוצק השמן תכף להלוג אלא דמלוג אחר של חול מערה לתוך הלוג של מצורע ובמנחות לא אשכחן דמערה מלוג ללוג אלא תכף נותן לתוך לוג של קודש ונראה דבמצורע צריך דוקא בכה"ג לפי מה דמסקינן דא"צ למצות היינו דשיעור לוג האמור בתורה הוא לוג בלא מיצוי א"כ בשאר מנחות שפיר נותן השמן תכף ללוג של קודש כיון דצריך אח"כ לערות הלוג לתוך המנחה וכיון שהוא מערה בלא מיצוי נמצא דבהמנחה ליכא יתר שמן אבל בלוג שמן של מצורע דכל העבודות הן בהלוג עצמו וא"צ לערות לכלי אחר א"כ כיון דשיעור לוג בתורה הוא לוג בלא מיצוי אם ימדוד תכף לתוך הלוג שלו נמצא דהוי יתר שמן ומש"ה צריך למדוד לתוך לוג אחר וממנו מערה לתוך הלוג של המצורע בלא מיצוי:

ובריבה לבונתה דפסול אמרינן במנחות י"א ע"ב דהוא שהפריש לה ב' קמצין וראיתי באור שמח פי"א מעה"ק שכתב דאם הפריש קומץ וב' קרטין אע"ג דשיעור ב' קרטין כשר דיעבד מ"מ לפסול בעינן ב' קמצים שלמים ע"ש ולענ"ד נראה דזה דאם הפריש ב' קמצים פסול היינו שהפריש ב' קמצים מיוחדים אבל אם הפריש שיעור גדול של לבונה שיעור של ב' קמצים כיון דלא חלקן לשנים אינו נפסל בזה וראיה מדאמרינן בירושלמי שקלים פ"ו הלכה ח' דהלבונה של הבזיכין צריכים להיות בקומצו של כהן גדול והיינו בקומצו של הגדול שבכהונה שמלא קומצו הוא יותר גדול כמה שפי' המפרשים ז"ל שם משום דלא ידעינן איזה כהן יתרמי בשעת סילוק הבזיכין צריך להיות שיעור כזה שודאי יהיה שיעור קומץ באיזה כהן שיתרמה אז ע"ש ואמאי אדרבה שמא יתרמה כהן קטן שיהיה אצלו שיעור ב' קמצים ויהיה פסול משום ריבה לבונתה ומזה נראה לכאורה דכל שאינו מחלקן לב' קמצים אין בו משום יתור לבונה:

ובמתנדב מנחה אחת של כמה עשרונים במדת השמן איכא פלוגתא במנחות פ"ח ע"א אי צריך רק לוג או דבעינן לוג לכל עשרון ובענין הלבונה כתב המנחת חינוך מצוה קט"ז בפשיטות דצריך קומץ לכל עשרון ולא ידעתי מקורו והנה אי נימא דכל עשרון טעון קומץ לבונה א"כ לד"ה היא דלא מצינו פלוגתא רק בשמן ופליגי התם בקראי מר דריש מדכתיב למנחה ולוג שמן ומר דריש מדכתיב עשרון בלול בלוג ובלבונה לא אשכחן פלוגתא ובפ' התכלת נ"ב גבי חביתי כ"ג כשבאה משל יורשין ושלמה היתה קריבה בשחרית ושלמה

בין הערבים דהוכפלה סלתה איבעי לן אי הוכפלה לבונתה מדהוכפלה סלתה הוכפלה לבונתה או דלמא מאי דגלי גלי וכן אם הוכפלה שמנה ומייתינן התם ברייתא דהוכפלה לבונתה ולא שמנה ומקשינן שם מ"ש לבונתה דהוכפלה ומ"ש שמנה דלא הוכפלה ע"ש ולכאורה יש ללמוד משם דזה בזה תלוי דכל שהוכפלה לבונתה הוכפלה שמנה וכן איפכא דהא מקשינן מ"ש לבונתה דהוכפלה ומ"ש שמנה דלא הוכפלה א"כ ה"נ למ"ד במנחה של ב' עשרונים הוכפלה שמנה דצריך ב' לוגין ה"נ הוכפלה לבונתה וטעונה ב' קמצים אך באמת יש משם ללמוד להפך דהא איבעי לן התם אי הוכפלה שמנה וכן לבונתה ואע"ג דהוכפלה סלתה ואיבעי לן כיון דהוכפלה סלתה הוכפלה לבונתה או דלמא מאי דגלי גלי כו' היינו אם יש ללמוד מסברא מדהוכפל דבר אחד הוכפלו אידך או אמרינן דמאי דגלי גלי ובשמן ולבונה ליכא קראי דהוכפלו ומדאשכחן בברייתא דהוכפל לבונתה ואע"ג דליכא קרא על לבונה וע"כ דאמרינן מסברא דהוכפלה סלתה הוכפלה לבונתה א"כ שפיר מקשינן בגמרא דנימא כן אף לשמן ומ"ש לבונה דהוכפלה ומ"ש שמן דלא הוכפל כיון דעל שניהם ליכא קראי ומסקינן שם דברייתא אבא יוסי בן דוסתאי היא ולא הוכפלה לא שמנה ולא לבונתה וכן לרבנן היינו דמסקינן שם דאע"ג דהוכפלה סלתה מקראי לא אמרינן בשביל זה מסברא דהוכפלו אף שאר דברים דמאי דגלי גלי א"כ ה"נ במנחה של כמה עשרונים דילפינן מקרא דהוכפלה שמנה אין ללמוד שהוכפלה אף לבונתה דמאי דגלי גלי:

ובפ' הרי עלי עשרון ק"ו ע"ב בפלוגתא דרבי ורבנן באומר פירשתי מנחה של עשרונים וא"י כמה דס"ל לרבנן דמביא מנחה של ס' עשרון ורבי ס"ל דמביא מנחות של עשרונים מא' ועד ס' ואמרינן דפליגי בקטן והביא גדול אי יצא דלרבי אם נדר מנחה של פחות מס' עשרונים אי מביא של ס' לא יצא ומקשינן שם והא איפלגו ביה חד זימנא קטן והביא גדול יצא רבי אומר לא יצא ומשנינן אצטריך סד"א בהא קאמרי רבנן דאידי ואידי קומץ הוא אבל התם דנפישי אימורים אימא מודו ליה לרבי כו' ואי אמרינן דהמביא מנחה של ס' עשרון צריך ס' קמצים לבונה א"כ במנחה ג"כ הרי נפיש לבונה שמקריב לבונה יותר ממה שנדר וא"כ מ"ש מאימורים:

ולדברי המנחת חינוך יש לחקור הא דאמרינן בלבונה של המנחה דקומץ בתחילה ב' קרטין בסוף היינו דבדיעבד סגי בב' קרטין במתנדב מנחה של כמה עשרונות אי סגי בדיעבד ב' קרטין לכל עשרון ועשרון וגם יש לחקור זה דהקטרת הלבונה מתרת המנחה אם כל קומץ לבונה מתיר עשרון אחד או כל הקמצים מתירים את כל העשרונים ונ"מ לענין מחשבה אם פיגל בקומץ אחד של לבונה אי חשיב חצי מתיר:

ג

והנה בהקרבת המנחה דמקטיר הקומץ והלבונה יש לחקור למ"ד אין הקטרה פחות מכזית ואם הקטיר קומצה פעמי פעמים פסול דבעינן הקטרת כזית בפעם אחת אם הקטיר חצי זית קומץ וחצי זית לבונה כאחת אי מצטרפי למהוי הקטרה ובמנחות שאינן נקמצות כגון מנחת כהנים נראה דפשיטא דמצטרפי חצי זית סולת וחצי זית לבונה כיון דכולה כליל דאין לה מתירים ואין חילוק בה בין סולת ללבונה דכולה מנחה אחת היא אע"ג דב' מינים הם שזה סולת וזה לבונה מ"מ מצטרפי למהוי הקטרה אחת דהא בכל קומץ איכא סולת ושמן דהא קומץ ממקום שנתרבה שמנה ואי אין קומץ פחות מב' זיתים ואין הקטרה פחותה מכזית אמרינן דהקטיר קומצה פעמים כשרה אלמא דמצטרפי סולת ושמן למהוי הקטרה אחת כיון דכולה קומץ הוא א"כ ה"נ במנחת כהנים דכולה אחת היא ואין בה חילוק בין הסולת ללבונה מצטרפי רק במנחות הנקמצות דהקומץ והלבונה הם המתירים וי"ל ב' מתירים קומץ מנחה וקומץ לבונה יש לחקור אי צריך שיעור הקטרה מכל מתיר או שמצטרפים לשיעור הקטרה ולכאורה יש להביא ראיה דהא קיי"ל דלבונה בדיעבד סגי בב' קרטין ואיך מקטיר להו הא אין הקטרה פחותה מכזית וע"כ דמצרף לה עם הקומץ ומקטירן כאחת מיהו אפשר לומר כיון דשיעור לבונה ב' קרטין בדיעבד חשיב בהו הקטרה אע"ג דליכא כזית כיון דזהו שיעורן וזה דאמרינן בפ' השוחט והמעלה ק"ט ע"ב הקומץ והלבונה שהקריב מאחת מהן כזית בחוץ חייב ופי' רש"י ז"ל דמיירי בלבונה של מנחה אלמא דאף בלבונה לא חשיב הקטרה פחות מכזית י"ל דבחוץ שאני כמ"ש התוס' זבחים ק"ח ע"ב ד"ה לא דאף אי מהדרינן פוקעין בפחות מכזית בחוץ אינו חייב אלא בכזית משום דכתיב אותו:

והקטרת הקומץ והלבונה אי צריכה להיות בכ"ש דוקא אשכחן פלוגתא דר"ש ורבנן בפ' הקומץ רבה כ"ו ע"א והרמב"ם ז"ל פסק דהקומץ והלבונה שנתנן ע"ג האשים בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל כשר והקשו המפרשים ז"ל הא אמרינן במנחות שם דהך ברייתא דקתני דכשר בין ביד בין בכלי אתיא כר"ש אבל לרבנן הא תניא התם בקומץ דמעלהו ומקטירו דוקא בכ"ש ותירץ הקרן אורה דרק העלאה לראשו של מזבח צריך להיות בכ"ש אבל ההקטרה א"צ כ"ש ע"ש:

והנה עוד יש להקשות על הרמב"ם ז"ל מהיא דמנחות כ"א ע"ב דאמרינן שם יכול האומר הרי עלי מנחה יביא מלח מתוך ביתו כדרך שמביא לבונה מתוך ביתו כו' או כלך לדרך זה נאמר הביא מנחה והביא מלח ונאמר הביא מנחה והביא עצים כו' נראה למי דומה כו' או כלך לדרך זו דנין דבר הבא עמה בכלי אחד מדבר הבא עמה בכלי

אחד כו' דמלח בא עם הקומץ בכלי ויש לעיין למה צריך המלח לבוא עם הקומץ בכלי ובשלמא אי אמרינן דהקטרת הקומץ צריכה להיות מכ"ש א"כ שפיר צריך המלח להיות עם הקומץ בכלי שהרי צריך למולחו קודם הקטרה וכשמקטירו עם המלח הרי שניהם בכלי אבל אי נימא דרק העלאה לראשו של מזבח צריך להיות בכ"ש אבל ההקטרה א"צ כ"ש א"כ אמאי צריך המלח להיות עם הקומץ בכלי הא הקומץ מולחין בראשו של מזבח מנחות כ"א ע"ב] והרי שם יכול ליטלו מכ"ש ולמולחו ולהקטירו בלא כ"ש ואין לומר דע"כ צריך למלוח בכ"ש דהמלח גופא טעון קידוש כלי דבלא"ה אין לו אלא קדושת דמים דהא במליחת איברים ודאי אינו צריך להיות בכ"ש דמולח את האבר כמו שהוא ומקטירו וע"כ דע"י זה דזורק המלח על האבר נחית להמלח קדושת הגוף דבטל אגב האבר וכדאמרינן במנחות כ"א ע"ב מקרא דוזרקו הכהנים עליהם מלח והעלום עולה לה' דהאבר יום המלח קרוי עולה] וכן אמרינן בתוספתא מנחות לראב"ש דס"ל דקומץ אינו טעון קידוש כ"ש דכיון שקמצו מכ"ש מלחו ונתנו ע"ג האשים כשר וא"צ המלח להיות בכ"ש ומוכח מזה דלרבנן אף ההקטרה צריכה להיות מכ"ש:

כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה פ"א דמנחות משנה ג' ז"ל והקומץ והלבונה עצמם הן כמו הדם והאימורים מן הזבח והשיריים מן המנחה כמו הנותר בבשר הזבח כו' עכ"ל וכן כתב שם פ"ב דמנחות משנה א' כבר זכרנו שהקומץ והלבונה כמו האימורים מן הזבח וכבר נתבאר בשני דזבחים שאם חשב להקטיר לבונה למחר שהיא כמו מקצת האימורים כו' ויש לעיין מנ"ל להרמב"ם ז"ל דקומץ ולבונה לבד שהם מתירים את המנחה י"ל ג"כ דין אימורים ונראה דנפקא ליה מהא דאמרינן במנחות כ"ו ע"ב דהקומץ והלבונה ומנחת כהנים כו' נתרבו לאהדורי פוקעין שלהם מקרא דזאת תורת העולה ריבה ע"ש ואי אין לקומץ רק דין דם דהקטרת הקומץ הוי כזריקת דם דמרצה ומתיר השיריים א"כ תסגי בשתצית האור ברובו דמשתצית האור ברובו חשיב הקטרה והורצה והותרו השיריים ומה צריך עוד יותר דהזריקה כבר גמרה משתצית האור ברובו וע"כ דיש לקומץ גם דין אימורים והוי כשאר אברים ופדרים דיש בהם מצות עיכול דנפקא לן מאשר תאכל האש את העולה וצריך לאהדורי פוקעיהן והנה בזה אתי שפיר הא דאיבעי לן במנחות שם קומץ שסדרו וסידר עליו את המערכה מהו דרך הקטרה בכך או אין דרך הקטרה בכך והדר איבעי לן באברים שסידרן וסידר עליהם את המערכה על העצים אמר רחמנא דוקא על העצים או דלמא כיון דכתיב קרא אחרינא אשר תאכל האש את העולה על המזבח אי בעי הכי עביד כו' וקשה אמאי לא איבעי לן ג"כ בקומץ שסידר עליו את המערכה כה"ג אי על העצים דוקא או לא וכבר עמדו בזה מן האחרונים ז"ל ולפ"ז אתי שפיר

דקרא דעל העצים אשר על האש כתיב בעולה היינו דאברים ופדרים צריכים להקטיר על העצים וזה דקומץ צריך להקטיר על העצים הוא רק משום דיש לקומץ ג"כ דין אברים ופדרים אבל מדין דם דיש להקומץ לא נפקא לן מהאי קרא דצריך על העצים וא"כ לפ"ז אי לא נתן הקומץ על העצים כיון דמדין דם לא איכפת לן ורק מדין אימורים צריך על העצים א"כ היה הקומץ מרצה והותרו השיריים דקרב המתיר ומש"ה איבעי לן התם בקומץ אי דרך הקטרה בכך אי לא נתנו על העצים ולפי טעם זה אף מדין דם לא מהני דלא הוי הקטרה דאי לאו דרך הקטרה הוא אינו מרצה כלל וכדאמרינן במנחות ט"ז ע"ב בהקטיר שומשום ע"מ לאכול שומשום דאם אין דרך הקטרה בכך הוי כמנחה שלא הוקטרה ע"ש:

ד

והמנחות שאינן נקמצות וכולן כליל הן מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ובמנחת חוטא של כהנים איכא פלוגתא דר"ש סבר דנקמצת אבל לכ"ע אינה נאכלת ומנחת עכו"ם למ"ד שלמי עכו"ם עולות הן אף מנחותיהן כליל כ"כ רש"י ז"ל מנחות ע"ג ע"ב ויש לחקור במנחות עכו"ם אם ג"כ אין נקמצות או דרק שהן כליל והוו כמו מנחת חוטא של כהנים לר"ש:

ומעשי מנחות אלו הנה מנחת כהנים שוה מעשיהם למנחת ישראל ואין שום חילוק ביניהם והחילוק הוא רק בהקרבתן אך מנחת כהן משיח שונה מעשיה לגמרי משאר מנחות דכל המנחות מדת שמנן הוא לוג לעשרון ומנחת כהן משיח שהם חביתי כ"ג הם ג' לוגין לעשרון ובזה היא שוה למנחת נסכים של כבש ועושין מן העשרון י"ב חלות ומקריבין ו' חלות שחרית וששה בין הערבים ולדעת הרמב"ם ז"ל כל החלות חולקין לשנים ומקריבין י"ב חצאי חלות שחרית וי"ב חצאין בין הערבים:

ובמנחות ע"ו ע"א אמרינן כל המנחות שריבה במידת חלתן או שמיעט כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כ"ג די"ב חלות הם לעכב ופי' רש"י ז"ל שם ב' לשונות בלשון ראשון שריבה במידת חלתן שעשה החלות גדולות שלא עשה מהן אלא ז' או ח' חלות ומיעט היינו שעשה החלות קטנות ועשה י"ב או י"ג חלות ענין אחר שריבה במידת חלתן היינו שהוסיף במנין החלות ע"ש ויש לחקור בלחם הפנים וחביתי כ"ג שריבה במדת חלתן או שמיעט מהו הפסול שלהם אי מטעם דהחלה אין לה שיעור הראוי לה שהיא יותר גדולה או יותר קטנה א דבזה ליכא קפידא ורק אמנינא קפדינן לעיכובא דאם ריבה או מיעט פסול ונ"מ אם עשאן י"ב חלות רק שלא היו שוות אלא אחת גדולה ואחת קטנה ונראה דבלחם הפנים ודאי אם לא היו שוות פסול משום דכתיב שתי עשרונים תהיה

החלה האחת וכתיב חוקה לעכב דבלחם הפנים כתיב תרתי בקרא שיעור החלה וגם מנינן שתי מערכות שש המערכת אבל בחביתי כ"ג דלא כתיב בקרא לא שיעור החלה ולא מנינן מיהו שצריכים להיות י"ב ילפינן חוקה חוקה מלחם הפנים א"כ רק דצריך להיות י"ב חלות אבל שיהיו שוות אפשר ליכא קפידא ואי נימא דרק אמנינא קפדינן לא תקשה קושית התוס' שם ד"ה שריבה איך יכול לכוין בחביתי כ"ג שיהיו החלות שוות הא מחלקן ביד ע"ש דמנ"ל דצריכות החלות להיות שוות:

ובתוספתא פ"ח דמנחות אמרינן דשתי הלחם ולחם הפנים שריבה במידת חלתן או שמיעט במדת חלתן או שהיתה מדה חסרה מחברתה היינו שלא היו החלות שוות פסולות וחביתי כ"ג לא הוזכרו שם מיהו התם קתני ג"כ דכל המנחות כן שריבה במדת חלתן או שמיעט או שהיתה מדה חסרה מחברתה פסולות ובזה ודאי פליג אגמרא דידן דהא אמרינן דכל המנחות שריבה במדת חלתן כשרות ובירושלמי פ"ק דיומא אמרינן דילפינן דבר שאינו מעכב מדבר המעכב חביתין מלחם הפנים לי"ב חלות ע"ש דבחביתין אין הי"ב חלות מעכבות וא"כ ג' מחלוקת בדבר לתלמודא דידן בכל המנחות אין מדת החלות מעכבות חוץ מלחם הפנים וחביתי כ"ג ולהתוספתא בכל המנחות מדת החלות מעכבות ולהירושלמי אף בחביתין אין מדת החלות מעכבת:

ובהקרבת החביתין פליגי הרמב"ם והראב"ד ז"ל דלהראב"ד מקריבו ו' חלות שחרית וששה בין הערבים ולהרמב"ם חוצה כל חלה לשנים ומקריב י"ב חצאין שחרית י"ב חצאין בין הערבים והראב"ד תמה שם על הרמב"ם כיון דהתורה אמרת מחציתה בבוקר א"כ צריך להיות מחצה מכוון שלא יוסיף ולא יגרע ואי מחלק כל חלה לשנים אי אפשר לכוון אלא באומד ע"ש והנה יש לעיין על הראב"ד ז"ל הא הלבונה שמחלק חצי קומץ שחרית וחצי קומץ בין הערבים ודאי אינו יכול לכוין שיהא החצאין שוות וע"כ באומד ומ"ש הלבונה מהחביתין מיהו נראה לומר דבלבונה ליכא קפידא דלא בעינן קומץ מכוון דבשל מנחות דצריך קומץ לבונה אם הביא יותר מקומץ כשר ורק אם הפריש ב' קמצים פסול אבל קומץ ומחצה כשר א"כ כיון דאין שיעור מכוון להלבונה ה"נ אין שיעור מכוון להמחצה בבוקר ובין הערבים ואי מקריב שחרית יותר ובין ערבים פחות לא איכפת לן והנה המל"מ כתב שם דבזה מודה הראב"ד ז"ל דאופה כל הי"ב חלות שחרית והקשה עליו למה צריך לאפות כולן בבוקר יאפה ו' חלות שחרית ויקריב ו' חלות בין הערבים ויקריב וכתב המל"מ דבאמת יכול לעשות כן רק אם ירצה יאפה כל הי"ב חלות בבוקר ע"ש ונראה לענ"ד דלהראב"ד ז"ל דמקריב ו' חלות שחרית ו' בין הערבים צריך ג"כ לאפות ו' חלות שחרית ו' בין הערבים דבעינן האפיה סמוך להקרבה כדאמרינן בירושלמי

שקלים פ"ז הלכה ג' תופיני בשעת הבאה ולא בשחרית תופיני כו' היינו שצריך לאפות סמוך להבאה ולא שחרית והקשו שם בהירושלמי מההיא דהעמידו עושי חביתין לעשות חביתין דהיה בשחרית אלמא א"צ לאפות סמוך להקרבה ותי' להחם חמין לרבוכה] ומשום דבעינן שיהיו נאה בשעת הקרבה והנה בהירושלמי יומא שהבאתי דילפינן דבר שאינו מעכב מדבר המעכב חביתין מלחם הפנים לי"ב חלות יש מהמפרשים שפי' שם דלא פליג הירושלמי אתלמודא דידן די"ב חלות מעכבות בחביתין רק דס"ל דיכול לקדשן לחצאין ו' חלות שחרית ו' בין הערבים וא"כ האפיה היא ג"כ לחצאין ונמצא דליכא י"ב חלות כאחת אלא ו' שחרית כו' וזה דאמר הירושלמי דבחביתין אין י"ב חלות מעכבות היינו שאין מעכבות שיהו כל הי"ב חלות כאחת ע"ש ואפשר דזה מקור להראב"ד ז"ל דחזינן מהירושלמי דלכתחילה צריך להיות כל הי"ב חלות יחד ולזה ילפינן מלחם הפנים רק דבלחם הפנים מעכב ובחביתין אינו מעכב ומש"ה ס"ל אף להראב"ד ז"ל דאופה כל הי"ב חלות שחרית אע"ג דאינו מקריב רק ו' שחרית ו' הערבים דזה מצוה מיוחדת שיהו כל הי"ב חלות כאחת:

והנה כשמת כ"ג ולא מינו אחר תחתיו אמרינן דהחביתין באין משל יורשים או משל ציבור והתוס' מנחות נ"א ע"ב ד"ה שתהא כתבו על הא דדרשינן שם מקרא דכליל תקטר שתהא כולה בהקטרה והיינו שלא יעשה לה שיריים דהא דאמרינן שם לקמן ור"י האי כליל תקטר מאי עביד ליה היינו דלר"י כיון דבאה משל יורשים א"כ פשיטא דכולה כליל כיון שהיא מנחת כהנים ולא אצטריך קרא אלא לר"ש דס"ל דבאה משל עולם ע"ש והנה יש לעיין הא אף לר"י אצטריך קרא דכליל תקטר היכא שאי"ל בנים לכ"ג וירשתו בתו דבשביל מנחת כהנים אינו שייך שתהא כולה כליל דהא קי"ל דמנחת כהנת נאכלת וא"כ אצטריך קרא לחביתי כ"ג שיהו כליל בהקטרה וצ"ע ומזה יש להוכיח דזה דאמרינן דאם מת כ"ג מנחתו קריבה משל יורשין אין זה תלוי בדין ירושה ואם אין לו בנים קריבה משל אחין אע"ג דאין יורשין אותו מיהו המנחת חינוך כתב סי' קל"ו דאף מקרבת חביתין ולפי דברי המנחת חינוך יקשו דברי התוס' הנ"ל וצ"ע:

סימן ט

תמידין ומוספין

א

גרסינן בר"פ כל התדיר תמידים קודמין למוספין מוספי שבת קודמין למוספי ר"ח כו' ומפקינן לה התם מקרא מלבד עולת הבוקר דתמידין קודמין וכן כ"ד שהוא תדיר קודם

וביומא ל"ג אמרינן אביי היה מסדר סדר המערכה משמיה דגמרא כו' מערכה גדולה קודמת כו' ואברים למנחה ומנחה לחביתין כו' וזה דאברים קודמין למנחה אמרינן שם משום שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר דמפקינן לה מדכתיב העולה עולה ראשונה ע"ש:

והנה התוס' זבחים פ"ט ד"ה כל הקשו ל"ל טעם שלא יהא דבר קודם תמיד של שחר משום דכתיב העולה עולה ראשונה תי"ל משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ע"ש:

ונראה לומר דמש"ה אצטריך קרא דהעולה עולה ראשונה ולא סגי בזה דכל התדיר מחברו קודם את חבירו משום דאיכא נפקותא דזה דתדיר קודם הוא רק היכא דאי אפשר לעשות שניהם כאחד וצריכים להקדים אחד לחברו אז צריך להקדים התדיר אבל כשרוצים לעשות שניהם כאחד שפיר דמי וליכא דין שצריך דוקא לעשות התדיר קודם וכן כל הנך דחשבינן בר"פ כל התדיר כל המקודש מחברו קודם את חברו הכל בבא לעשות בזה אחר זה אבל בב"א לית לן בה וראיה לזה מדאמרינן במנחות פ"ט ע"א מערבין נסכי פרים בנסכי אילים נסכי כבשים בנסכי כבשים כו' של יחיד בשל ציבור כו' ופי' רש"י ז"ל כגון של תמידין בשל מוספין ע"ש וקשה איך יכול לערבן ולהקריב כאחת נסכי תמידין עם נסכי מוספין הא של תמידין תדירי [וכן של פרים בשל אלים הא אמרינן בפ' כל התדיר דפרים קודמין לאילים שכן נתרבו בנסכים א"כ כ"ש הנסכים עצמן שקודמין לנסכי אילים] וכן של יחיד בשל ציבור איך יכול לערב הא אמרינן בירושלמי פ"ב דיומא הלכה ב' דמנחת נסכים קודמין לחביתין שזה קרבן ציבור וזה קרבן יחיד דק"צ קודם לקרבן יחיד ומוכח דכ"ז דוקא אם עושה בזה אחר זה צריך להקדים התדיר או המקודש אבל לעשותן בב"א שפיר דמי וא"כ לפ"ז מצד תדיר ושאינו תדיר היה יכול להקטיר אברי תמיד ואברי מוסף בב"א אבל מקרא דהעולה עולה ראשונה אף בב"א אינו יכול להקטיר דהתמיד צריך להיות עולה ראשונה:

ובזה אתי שפיר מ"ש הרגמ"ה מנחות מ"ט ע"א על הא דאמרינן שם ציבור שאין להם תמידים ומוספים איזה מהם קודם היכי דמי אילימא תמידין דיומיה ומוספין דיומיה פשיטא תמידין עדיפי דהו"ל תדיר ומקודש וכתב הרגמ"ה ז"ל תמידין הוי להו תדיר בכל יום ומקודש דמיקדשו תמידין מקמי דליקדשו מוספין שהקרבת תמידין הוא קודם עכ"ל היינו שמפרש דזה דאמרינן תמידין הם תדיר ומקודש היינו דתמידין הם ג"כ יותר מקודש ממוספין וקדושתן היא שהם קודמין למוספין ודבריו מרפסין איגרי דהא זה דתמידין קודמין למוספין הוא ג"כ משום שהם תדיר ואיך חושב אותם לב' מעלות שהם תדיר ומקודש ולפ"ז אתי שפיר דטעמא דתדיר הוא רק שלא יאחר התמידין למוספין

אבל בב"א היה יכול לעשות וזה דצריך להקדים הוא מקרא דהעולה עולה ראשונה וזהו מעלה אחרת ובשביל הכי חשיב מקודש:

ובעיקר קושית התוס' היה אפשר לתרץ באופן פשוט דבתוספתא פ"י דזבחים דחשיב כל התדיר מחברו קודם את חברו וכל המקודש מחברו קודם את חברו כו' מסקינן בד"א שבאו כולן כאחד אבל הבא ראשון לעזרה קרב ראשון ע"ש א"כ צריך קרא היכא שהמוסף בא ראשון לעזרה דמצד תדיר אין התמיד קודמו ורק משום דהעולה עולה ראשונה:

אך נראה לומר דזה דאמרינן בתוספתא דאם בא ראשון לעזרה קרב ראשון הוא דוקא בקרבנות של ב' בני אדם דנראה דהטעם דאם בא ראשון קרב ראשון הוא משום דמצות הקרבת הקרבן על הכהנים חל משבא הקרבן לעזרה דאז הוא ראוי להקרבה דאין על הכהנים להביא הקרבן מתוך ביתו של בעל הקרבן וכיון שבא הקרבן ראשון לעזרה וכבר נתחייבו הכהנים בהקרבתו הוא קודם להשני אף אם השני יותר תדיר או מקודש וזה שייך רק בקרבנות של ב' בנ"א אחד תדיר מחברו או אחד מקודש מחברו ודין קדימה שייך בזה רק לגבי הכהנים שעליהם להקריב ב' הקרבנות וצריכים להקדים התדיר וכיון דזה שאינו תדיר בא קודם וכבר נתחייבו הכהנים בהקרבתו הוא קודם אבל בב' קרבנות של אדם אחד אחד תדיר ואחד אינו תדיר או אחד מקודש ואחד אינו מקודש דאף על הבעלים ג"כ איכא ב' מצוות שעליו להביא שניהם א"כ זה דתדיר קודם איכא ג"כ גבי בעלים דזה דתדיר קודם שייך בכל מצוות שבתורה ולאו דוקא בהקרבת קרבן ולענין חיוב הבעלים אין נ"מ אם בא בתחילה לעזרה דלענין חיוב הבעלים אין ביאת העזרה עושה כלום דחיוב ההקרבה שעל הבעלים היה אף קודם וא"כ בתמידין ומוספין ששניהם הם קרבנות ציבור ועל הציבור להביא שניהם א"כ מצד חיוב הציבור לעולם התדיר קודם אף אם בא בתחילה לעזרה (וכן קרבן יחיד שבא לעזרה קודם התמיד ג"כ צריך להקריב התמיד תחילה משום תדיר קודם דלהקריב התמיד מוטל על כל אחד מישראל שהכל בעלים שלו ותדיר קודם):

ובתמיד פ"ב על הא דאמרינן אברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב היה מחזירן למערכה חדשה כתב המפרש דהיינו לאחר הקטרת תמיד של שחר דאין שום דבר יכולים להקטיר במערכה החדשה קודם אברי התמיד דכתיב העולה עולה ראשונה ע"ש ולפי שיטת המפרש דאף אברים שלא נתעכלו מבערב אין ליתנם על המערכה חדשה קודם תמיד של שחר משום דהעולה עולה ראשונה מתיישבת ג"כ קושית התוס' ל"ל קרא דהעולה עולה ראשונה תי"ל משום תדיר ושאינו תדיר כו' דאצטריך קרא אם אותן אברים שלא נתעכלו מבערב הם מאברי תמיד של בין הערבים דמדין תדיר לא שייך כאן דשניהם

שוים שהרי שניהם הם תמידים ורק משום דכתיב העולה עולה ראשונה צריך התמיד של שחר להיות ראשון על המערכה החדשה:

ומאיזה זמן אסור להקריב קרבן קודם תמיד של שחר כתבו התוס' מנחות מ"ט ע"ב בחד תירוצא דהיינו משעה שראוי להקריב התמיד אבל בלילה כיון דאינו ראוי לתמיד אינו נפסל קרבן אחר משום הקדם לתמיד ע"ש ויש לעיין דמ"מ ליפסל קרבן בלילה משום דהוי לאחר תמיד של בין הערבים ומזה מוכח דלענין עשה דהשלמה הלילה נמשכת אחרי היום שלאחריה ולא חשיב בלילה אחר תמיד של בין הערבים אלא קודם תמיד של שחר והאיסור דלאחר תמיד של בין הערבים הוא דוקא בעוד יום ויש לעיין ע"ז מההיא דפסחים פ' תמיד נשחט דאמרינן גבי קרבן מח"כ מעלה ומלינה בראשו של מזבח ול"ל להלינה יקטירם בלילה דליכא אז משום עשה דהשלמה ומשום קודם תמיד של שחר נמי ליכא כיון דעדיין אינו ראוי לתמיד של שחר כמ"ש התוס' וצ"ל דהיכא דעיקר ההקרבה היתה ביום אז גם ההקטרות שבלילה נמשכות אחרי היום שלפניה ואיכא משום איחור לתמיד של בין הערבים ורק תחילת קרבן בלילה אין בו משום עשה דהשלמה ודוחק והנה בתמורה י"ד ע"ב אמרינן דנסכים הבאין בפ"ע מקדישן בלילה ומקריבן בלילה ע"ש והנה תקשה מזה לאידך תירוצא של התוס' במנחות שם דאף בלילה חשיב קודם תמיד של שחר רק דאינו נפסל בשביל זה וא"כ איך הכא מקדישן ומקריבן לכתחילה בלילה הא הוי הקדמה לתמיד של שחר ואפשר כיון דהנסכים באין בשביל הזבח הוי כמו קרבן שנקרב ביום קודם התמיד שמותר להקטיר אבריו בלילה ולפ"ז יש לעיין במנחת נסכים הבאה בנדבה דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום אי קריבה בלילה דהוי קודם תמיד של שחר:

ב

וסדר המערכה אמרינן ביומא ל"ג דבתחילה מערכה גדולה ואח"כ מערכה שניה של קטורת ואח"כ ב' גזרי עצים ומפקינן לה התם מקראי וסידור ב' גזירין קודם לדישון מזבח הפנימי ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת ה' נרות כו' ובגמרא אמרינן טעמא דסידור ב' גזרי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי משום דמכשיר עדיף דעצים הם מכשירי הקטורת ובתוס' שם ד"ה אפילו הקשו ל"ל טעם דמכשיר עדיף תי"ל דתדיר קודם וסידור ב' גזרי עצים הם תדיר יותר שהם ב' פעמים ביום ודישון מזבח הפנימי אינו אלא פעם אחת ביום ותי' בזה דתדיר קודם הוא רק בששניהם שוים דזו וזו עבודת מתנה כמו תמידים ומוספים אבל כה"ג דחדא עבודת מתנה וחדא עבודת סילוק לא ע"ש:

והנה בזה שכתבו התוס' דדישון מזבח הפנימי לא היה אלא פעם אחת ביום יש לעיין מנ"ל חידוש זה ובפשוטו כסדר התמיד של שחר כך היה סדר תמיד של בין הערבים ומהרמב"ם ז"ל ג"כ מוכח שהיה הדישון פעמים ביום שכתב בפ"ו מהל' תמידין הלכה י"א ז"ל וכסדר שעושין בכל יום בבוקר כך עושין בין הערבים חוץ מהרמת הדשן ממזבח החיצון וסידור המערכות והפייסות שאין עושין דברים אלו אלא בכל יום בשחר בלבד עכ"ל [והכ"מ הביא שם מהסמ"ג דיש עוד חילוק לענין קטורת דבשחר היתה קריבה בין דם לאברים ובין הערבים היתה קריבה בין איברים לנסכים] ומוכח דדישון מזבח הפנימי היה ג"כ בין הערבים ועל התוס' יש לעיין מהירושלמי פ"ב דיומא דאמרינן שם מנין לדישון מזבח הפנימי דכתיב והזה והקטיר מה הזאה בגופו אף הקטרה בגופו היינו כמו בהזאה צריכה להיות בגופו של מזבח שלא יזה לא ע"ג אפר ולא ע"ג גחלים כדאמרינן ביומא פ' הוציאו לו כן ההקטרה צריכה להיות בגופו של מזבח ולא ע"ג האפר ומש"ה צריך דישון המזבח ע"ש א"כ כמו בתמיד של שחר צריך לדשן מזבח הפנימי מפני האפר של הקטרת אתמול ה"נ צריך לדשן קודם קטורת של בין הערבים מפני האפר של קטורת של שחרית דמ"ש [וביומא ל"ג ע"א על הא דאמרינן אע"ג דזה נאמר בבוקר בבוקר פי' רש"י ז"ל דזה דדרשינן להאי בבוקר לדישון מזבח הפנימי הוא משום דכתיב יקטירנה ואין קטורת אלא לאחר דישון] וצ"ל להתוס' דבין הערבים היה מפנה הגחלים לצד אחד ומקטיר וכמו שהיה עושה ביוה"כ במתן דם הפר ודם השעיר על מזבח הפנימי שהיה חותה הגחלים אילך ואילך כדאמרינן ביומא נ"ט ע"א אך קשה מנ"ל לתוס' זה:

ונראה דהתוס' הוכרחו לזה מדאמרינן שם לקמן יומא ל"ג ע"א דישון מזבח הפנימי קודם להטבת ה' נרות ואמרינן מנ"ל אמר אביי גמרא גמירנא טעמא לא ידענא רבא אמר כר"ל דאמר אין מעבירין על המצות וכי עייל להיכל במזבח פגע ברישא ע"ש ואי נימא דדישון מזבח הפנימי היה ב' פעמים ביום א"כ תקשה קושית התוס' תיפוק ליה משום דתדיר ואינו תדיר תדיר קודם דדישון מזבח הפנימי הוא ב' פעמים ביום ודישון המנורה לא היה אלא פעם אחד ביום בשחרית דבערבית לא היתה הטבה כ"א הדלקה וכאן לא שייך תי' התוס' שם דאין שניהם שוים שזה עבודת מתנה וזה עבודת סילוק דהכא שניהם שוים ששניהם בסילוק ומזה הוכיחו דאף דישון מזבח הפנימי ג"כ לא היה אלא פעם אחד ביום ותדירות שניהם שוה והרמב"ם ז"ל דס"ל דדישון מזבח הפנימי היה ב' פעמים ביום לטעמיה אזיל דס"ל בפ"ג מהל' תמידין הלכה י' דדישון המנורה והטבת הנרות היו בבוקר ובין הערבים כו' ונחלק על הראשונים ז"ל שהוכיחו דהדישון וההטבה לא היה

אלא פעם אחד ביום בשחרית א"כ שפיר ס"ל דאף דישון מזבח הפנימי היה ב' פעמים ביום וכפשוטו ובכ"ז אין דישון מזבח הפנימי תדיר יותר מדישון המנורה:

והנה זה דאמרינן דדישון מזבח הפנימי קודם להטבת הנרות משום דאין מעבירין על המצות ומשום כי עייל להיכל במזבח פגע ברישא וצריך לעשות המצוה הקודמת בתחילה כתבו התוס' יומא שם ד"ה אין דבפ' איזהו מקומן גבי שירי הדם שהיה שופך על יסוד מערבי אמרינן בגמרא מ"ט דכתיב אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ההוא דפגע ביה ברישא ומשמע דהטעם הוא משום דאין מעבירין על המצות אבל רש"י ז"ל לא גרס ההוא דפגע ברישא כו' וכתבו התוס' שם אי הוי הטעם משום דאין מעבירין על המצות קשה אמאי אמרינן שם דזה דשיריים של חטאת החיצונה היה שופך על יסוד דרומי משום דילמד ירידתו מן הכבש ליציאתו מההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו דהיינו יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש בסמוך ליה והיינו יסוד דרומי דמה פשיטא ליה בפנימיים שהן ביסוד מערבי טפי בחיצוניים שהם ביסוד דרומי דצריך ללמוד זה מזה הא אידי ואידי שייך בהו טעמא דאין מעבירין על המצות ובתר הכי הקשו בתוס' שם לאידך גיסא ל"ל קרא דפתח אהל מועד תיפוק ליה משום דאין מעבירין על המצות ע"ש:

ונראה לענ"ד לומר לפי מה דאמרינן בזבחים ס"ג דכל העולין במזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל משום דכל פינות שאתה פונה אין אתה פונה אלא דרך ימין למזרח חוץ מהעולה לעולת העוף והנסכים דאינו מקיף רק פונה תכף למערב והטעם הוא עולת העוף שמא תמות בעשן והנסכים שלא יתעשנו ע"ש ומוכח מזה דאף דא"צ להקיף כלל כמו בנסכים ועולת העוף כשעולה בכבש לא היה יכול לפנות תכף למערב רק היה צריך לפנות למזרח ולהקיף, אי ליכא טעם דשלא יתעשנו ולאו דוקא כשעולה למעלה בכבש אינו יכול לפנות למערב וצריך להקיף דרך ימין דאף למטה במזבח ג"כ צריך להקיף דרך ימין כדאמרינן ביומא ט"ו ע"ב בזריקת דם התמיד דמקשינן התם למה נותן תחילה מזרחית צפונית ואח"כ מערבית דרומית ליתב מערבית דרומית והדר מזרחית צפונית ומתרצינן משום כל פינות שאתה פונה אין אתה פונה אלא לימין ומוכח דאף למטה צריך להקיף המזבח דרך ימין ורש"י ז"ל שם הקשה הא בתמיד אינו עולה כלל בכבש היינו דהוקשה לרש"י ז"ל הא בדם התמיד אי נותן מערבית דרומית תחילה ליכא כאן הקפה דרך שמאל כלל וכמו שהקשו בתוס' שם ותי' כיון דבחטאת צריך ליתן תחילה במזרח אף כשנותן למטה ג"כ צריך להקיף כן ובתוס' שם הקשו כמו כן ותי' דס"ל לשמעון איש המצפה שהוא תנא דסדר תמיד דכל חצי העזרה עד הפתח הוא צפון וכששוחט אצל הפתח פוגע בקרן מזרחית צפונית ברישא כשמקיף דרך ימין וא"כ

מתורץ שפיר קושית התוס' שהקשו ל"ל ללמוד ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל תי"ל דאף בירידתו מן הכבש איכא זה הטעם דאין מעבירין על המצות דבירידתו מן הכבש לא שייך טעם זה דכשיורד מן הכבש שהוא באמצע המזבח בדרום אם יתן על יסוד דרומי היינו באותו אמה של קרן מערבית דרומית ששם היסוד אוכל בדרום אמה אחת א"כ כשיורד מן הכבש צריך לפנות למערב וזה אי אפשר דצריך להקיף דרך ימין למזרח וכשמקיף דרך ימין פוגע בתחילה ביסוד צפוני ואח"כ ביסוד דרומי ומדין אין מעבירין על המצות היה צריך ליתן על יסוד צפוני ולא על יסוד דרומי רק דילפינן ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל מה התם בסמוך לו אף כאן בסמוך לו דכשיורד מן הכבש יסוד דרומי קרוב לו משאר יסודות וצריך ליתן שם דמקשינן לפנימיים ואע"ג דאינו יכול ליתן שם תכף רק צריך להקיף כל המזבח.

והנה בזבחים נ"ח אמרינן בב' בזיכי לבונה של לחם הפנים שנותנן במערכה שניה של קטורת שהיא במערב ומשום דכל הניטלין בפנים לינתן בחוץ אין ניתנין אלא בסמוך שאין לפנים דגמרינן משירי הדם היינו משיריים הפנימיים שנותן ביסוד מערבי דכתיב אשר פתח אהל מועד ע"ש וא"כ לפ"ז בשיריים הפנימיים אי היה הטעם דצריך ליתנם על יסוד מערבי רק משום דאין מעבירין על המצות לא היה אפשר למגמר מינה לב' בזיכי לבונה שינתנו על מערכה שניה של קטורת במערב דבב' בזיכי לבונה כשעולה בכבש להקטירן צריך להקיף דרך המזרח ולא לפנות תכף למערב כדאמרינן בזבחים דרק לג' דברים פונים תכף למערב כשעולה בכבש א"כ כשמקיף למזרח פוגע תחילה במערכה גדולה שהיא במזרח ומדין אין מעבירין על המצות היה צריך ליתנם שם אבל השתא דכתיב קרא אשר פתח אהל מועד ומיניה ילפינן ג"כ לשירי הדם הפנימיים שצריך ליתנם במערב אף בלא טעם דאין מעבירין על המצות א"כ השתא יכולים שפיר למילף לב' בזיכי לבונה דבעינן בסמוך שאין לפנים שהוא במערב:

ובעיקר מה שתירצו התוס' יומא ט"ו ע"ב ד"ה ניתיב דמש"ה אמרינן בדם התמיד דאי מקיף דרך ימין פוגע תחילה בקרן מזרחית צפונית משום דס"ל לשמעון איש המצפה דכל חצי העזרה עד הפתח חשיב צפון והוא שוחט להלן מן המזבח כנגד הפתח וא"כ פגע ברישא בקרן מזרחית צפונית ע"ש ק"ל הא תמיד של שחר נשחט על קרן צפונית מערבית כדאמרינן בתמיד משום דכתיב שנים ליום כנגד היום ובזה ליכא פלוגתא ואף במזרחו של המזבח אינו יכול לשחוט כ"ש לשחוט אצל הפתח וא"כ כשמקיף דרך ימין פוגע תחילה בקרן מערבית דרומית וצע"ג:

ג

אמרינן בסדר המערכה דאברים קודמין למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים ונסכים למוספין ומוספין לבזיכין וביומא שם מייתינן פלוגתא אית תנא דס"ל מוספין קודמין לבזיכין ואית תנא דס"ל בזיכין קודמין למוספין ובפסחים פ' תמיד נשחט אמרינן למ"ד מוספין קודמין לבזיכין מוספין קרבין בשש ובזיכין בשבע ולמ"ד בזיכין קודמין למוספין בזיכין בה' ומוספין בו' דמוספין לכ"ע קרבין בשש משום דכתיב ביום ומשמע לשון איחור שצריך להיות ביום ולא בבוקר כך פי' רש"י ז"ל שם ע"ש:

והנה זה דאמרינן דאברים קודמין למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים לא היה הפסק גדול ביניהם רק מיד קרבין זה אחר זה דאמרינן ביומא כ"ו ע"ב דתמיד בשבת קרב בי"א הוא עצמו בט' ה' לאברים ואחד לקרבים אחד לסלת אחד לחביתין ואחד ליין ושנים בידם שני בזיכי לבונה ומשמע שהמנחה והחביתין והיין והבזיכין קרבין יחד עם האברים וכן כתבו התוס' מנחות פ"ט ע"ב ד"ה תמיד על הא דאמרינן שם דתמיד של שחר טעון ב' גזרי עצים בכהן אחד והקשו א"כ במתני' דיומא אמאי לא חשיב בתמיד של שחר עוד כהן אחד דבידו ב' גזרי עצים ותי' דהתם לא חשיב רק מה שהיו קרבין יחד עם האברים אבל ב' גזרי עצים שחרית לא היו קרבין עם האברים וכמה שהביאו שם מהירושלמי דלא גזרו על שני גזירין שחרית שיהיו בשעת הקטרת אברים ע"ש וא"כ כל מה דחשיב התם במתני' הסלת והחביתין והיין והבזיכין היו קרבין יחד עם האברים וכן אמרינן להדיא בתוספתא מנחות פי"א דשני בזיכי לבונה מקטירין אותן עם אברי התמיד [והיינו למ"ד בזיכין קודמין למוספין] ולפ"ז כיון דהבזיכין לכ"ע לא היו קרבין קודם ה' שעות כדאמרינן בפסחים יש ללמוד דהקטרת אברי התמיד היתה בתחילת ה' ואע"ג דשחיטת התמיד היתה תכף כשהאיר היום אבל הקטרת אבריו היתה בסוף ד' או בה' שעות:

ובזה אתי שפיר מה דאמרינן ביומא ל"ז ע"ב דהקורא את שמע עם אנשי משמר ועם אנשי מעמד לא יצא מפני שאנשי משמר מקדימין ואנשי מעמד מאחרין ופי' רש"י ז"ל שמאחרין לקרות עד כלות עבודת התמיד ולפ"ז אתי שפיר דגמר עבודת התמיד שהוא הקטרת אבריו הוא בה' שעות וזמן ק"ש עד ג' שעות ומש"ה לא יצא:

וניחא בזה ג"כ מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' תמידין הלכה ג' דתמיד של בין הערבים היו שוחטין אותו בשמונה שעות ומחצה ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר תחילת זמן שחיטתו מפני הקרבנות של יחידים או של ציבור לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים כו' עכ"ל והקשה

הלח"מ שם מה טעם הוא שאסור להקריב קודם תמיד של שחר לזה שיאחר שתי שעות בשלמא מה שכתב שאין יכולים להקריב אחר תמיד של בין הערבים הוא טעם נכון שלא היו יכולים להקריב נדרים ונדבות ולכך הוצרכו לאחר אבל שלא יוכל להקריב קודם תמיד של שחר מה טעם לאיחור תמיד של בין הערבים הרי יכול להקריב אחר תמיד של שחר מה שהוא רוצה עכ"ל ובזה אתי שפיר כיון דאברי התמיד קרבין בה' שעות ואסור להקטיר שום קרבן קודם הקטרת אברי תמיד של שחר א"כ אם יקריב תמיד של בין הערבים כדינו תכף לאחר שש לא יהא זמן לנדרים ונדבות:

עוד כתב הרמב"ם ז"ל שם דפסח קרב אחר תמיד של בין הערבים מפני שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות היינו כיון דזמן הקרבת תמיד של בין הערבים הוא בשמונה ומחצה ואי אפשר לשחוט הפסח קודם שש ומחצה דבעינן בין הערבים א"כ בשתי שעות אי אפשר להקריב כל הפסחים והקשה הלח"מ שם הא בפ' תמיד נשחט לא אמרינן טעם זה אלא משום יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא. בין הערבים בלבד ע"ש:

ונראה לענ"ד לתרץ דבירושלמי פסחים שם מקשינן ויקרב הפסח תחילה והתמיד אחריו ומתרצינן נמצאת אתה מבטל בין הערבים דפסח ומקשינן אם מקים בין הערבים דפסח נמצאת אתה מבטל בין הערבים דתמיד ומתרצינן תמיד אם אתה מבטלו עכשיו אתה מקימו לאחר זמן אבל פסח אם אתה מבטלו עכשיו אימתי תקימו ע"ש ופי' המפרשים ז"ל שם דמקשינן מתחילה שיקרב התמיד בזמנו בח' ומחצה ויקרב הפסח קודם ומתרצינן א"כ אתה מבטל בין הערבים דפסח דבשש ומחצה עדיין אין זה בין הערבים ואי אפשר להקריב הפסח קודם התמיד ומקשינן א"כ השתא דשוחטין הפסח אחר התמיד ובשביל זה מקדמינן לשחיטת התמיד בע"פ א"כ בטלת בין הערבים דתמיד ומתרצינן דבין הערבים דתמיד מקיימין בשאר ימות השנה שקרב בשמונה ומחצה:

והנה הירושלמי שם לשיטתו אזיל דס"ל התם לעיל כהס"ד דתלמודא דידן בפסחים שם דבין הערבים משמע בח' ומחצה דחלקהו לב' ערבים ב' שעות ומחצה לכאן ב' שעות ומחצה לכאן ושעה לעשייתו ומקשינן התם בירושלמי כמו בתלמודא דידן אי ח' ומחצה דוקא איך מקדמינן לשחיטת התמיד בע"פ אמר ר' יוסה הדא אמר למצוה אבל לא לעכב ע"ש דזה דבין הערבים הוא בח' ומחצה הוא רק למצוה וזהו דמתרצינן בירושלמי דמש"ה לא מקדמינן פסח לתמיד משום דא"כ בטלת בין הערבים דפסח דבין הערבים משמע בח' ומחצה והדר מקשינן השתא דבע"פ מקדמינן לשחיטת התמיד א"כ בטלת בין הערבים

דתמיד ומתרצינן דמקיימין אותו בשאר ימות השנה כיון דזה דבין הערבים הוא בח' ומחצה אינו רק למצוה ולא לעכב אבל בפסח אימתי תקים מצותו להיות בח' ומחצה: **ובירושלמי** שם מקשינן לבתר הכי ויקרב הפסח תחילה והתמיד אחריו ופי' המפרשים ז"ל שם דהשתא מקשינן שיקרב הפסח בח' ומחצה כדינו והתמיד ידחה לאח"כ ומתרצינן יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים לחוד ע"ש והנה מכל דברי הירושלמי מוכח דטעם דיאוחר דבר כו' מספיק רק שלא לדחות התמיד מזמנו בשביל הפסח אבל אם יקריבו התמיד בזמנו ויקדימו הפסח לזה לא מהני הטעם דיאוחר דבר דהא מתחילה כשהקשה הירושלמי דיקרב התמיד בזמנו ויקדים הפסח לא תי' דיאוחר דבר כו' אלא טעם אחר ונראה טעמו של דבר דביומא ל"ה הקשו בת"י ל"ל טעם דהעולה עולה ראשונה דתמיד קודם למוסף תיפוק ליה דבתמיד כתיב בבוקר ובמוסף כתיב ביום דמשמע לאחר ותי' ר' אלחנן דהוי אמינא דמוסף קודם מפני שהוא חובת היום ומש"ה אצטריך קרא דהעולה ע"ש אלמא דחובת היום עדיף מלשון איחור דכתיב בקרא וא"כ ה"נ נהי דהכא כתיב בין הערבים והכא כתיב בערב ובין הערבים דמשמע איחור מ"מ כיון דפסח חובת היום קודם ומש"ה צריך צריך טעם אחר] ולפ"ז הא דאמרינן בתלמודא דידן הטעם דתמיד קודם לפסח משום יאוחר דבר כו' היינו דמש"ה לא מדחינן התמיד לאחר זמנו ויקרב הפסח תחילה והרמב"ם ז"ל שכתב דמש"ה אינו קרב הפסח קודם התמיד משום שאי אפשר להם לישראל להקריב פסחיהן בב' שעות היינו משש ומחצה עד שמונה ומחצה א"כ ר"ל שיקרב התמיד בזמנו בשמונה ומחצה רק שהפסח יוקדם א"כ לא היה אפשר להרמב"ם ז"ל להביא טעם דיאוחר דבר כו' דזה הטעם מהני רק שלא לדחות התמיד מזמנו כדמוכח מהירושלמי ומש"ה כתב הרמב"ם ז"ל טעם אחר שאי אפשר לישראל להקריב פסחיהן בב' שעות וזה שלא הביא הרמב"ם ז"ל טעם הירושלמי הראשון דמש"ה לא מקדמינן הפסח לתמיד משום דא"כ בטלת בין הערבים דפסח משום דהירושלמי לשיטתיה אזיל וכמ"ש לעיל דבין הערבים משמע בח' ומחצה ולא קודם אבל בתלמודא דידן בר"פ תמיד נשחט דבעינן ג"כ מתחילה למימר הכי ומקשינן א"כ איך מקדימין לתמיד בע"פ דחינן זה לגמרי ולא מתרצינן כהירושלמי דהוי למצוה ולא לעכב ומסקינן דאף למצוה לא בעינן בח' ומחצה וזה דבכל יום תמיד קרב בח' ומחצה הוא רק משום נדרים ונדבות א"כ לתלמודא דידן אי אפשר לומר טעם דא"כ בטלת בין הערבים דפסח דבין הערבים הוא משש ומחצה א"כ לתלמודא דידן נשארה קושית הירושלמי דיקרב התמיד בח' ומחצה והפסח קודם וע"כ ס"ל לתלמודא דידן דאי אפשר לישראל להקריב פסחיהן בשתי שעות:

וזה דאמרינן בפ' תמיד נשחט דמוספין בשש הקשו התוס' ברכות כ"ח מהא דאמרינן ביומא דמוספין קרבין עם התמיד מקרא דמלבד עולת הבוקר [וכמה שהגיה המג"א א"ח סי' רפ"א בדברי התוס' ותמיד של שחר אינו קרב אלא עד ד' שעות] ותי' בתוס' דזה דאמרינן מוספין בשש הוא רק בשבת ע"ש והנה לפי מה שהוכחנו לעיל דאף דשחיטת התמיד היתה בתחילת היום מ"מ הקטרת אבריו היתה בה' שעות א"כ אין קושיא ממה דאמרינן ביומא דמוספין קרבין עם התמיד דכתיב מלבד עולת הבוקר דהמוספים קרבים אחר האברים של התמיד כדאמרינן בסדר המערכה אליבא דאבא שאול דאברים למנחה כו' ונסכים למוספים וכיון דהאברים קרבין בה' ואח"כ הסולת החביתין והיין והמוספין בשש קרינן ביה בלבד עולת הבוקר שסמוכים זה לזה והנה רש"י ז"ל כתב בר"פ תמיד נשחט שם דמש"ה מוספין בשש דכתיב דבר יום ביומו ומשמע איחור ע"ש והאי קרא ברגלים כתיב ומוכח דס"ל דאף ברגלים מוספין בשש:

והנה הרמב"ם ז"ל כתב פ"ז מהל' תמידין הלכה י"ב דקמיצת העומר היא לאחר שמקריבין מוסף היום וכבש הבא עם העומר קודם תמיד של בין הערבים ע"ש וכתב הכ"מ שם הטעם דהמוסף קודם לעומר משום דתדיר קודם היינו שהמוסף שהוא תדיר קודם [ועיין בלח"מ שם] ומזה יש להוכיח דהרמב"ם ג"כ ס"ל כדברי התוס' דזה דאמרינן מוספין בשש הוא דוקא בשבת אבל לא ברגלים דאי אף ברגלים כן א"כ ע"כ העומר שבא אחרי המוספין ואחרי כבש הבא עם העומר קרב לאחר שש וא"כ איך אמרינן במנחות ס"ח דהרחוקין מותרין בחדש מחצות ואילך מפני שהם יודעין שאין ב"ד מתעצלין בו הא לעולם העומר קרב אחר חצות א"כ אמאי מותרים מחצות ואילך מיהו אף לדברי התוס' יש קצת לעיין בט"ז שחל להיות בשבת דמוספי שבת קרבין בשש ואח"כ מוספי הרגלים וכבש הבא עם העומר דמוספי שבת קודמין למוספי הרגלים משום דתדיר וכדאמרינן בר"פ כל התדיר ואח"כ קרב העומר איך מותרים אז בחדש לאחר חצות:

ובשקלים פ"ח מ"ח ובסוכה נ"ד ע"ב אמרינן דאברי התמיד היו ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרח ושל מוספין במערב ושל ר"ח תחת כרכוב המזבח ולמטה ובמס' תמיד גרסינן שהיו מניחין אברי התמיד מחצי כבש ולמטה במערבו ומלחום א"כ קשיין אהדדי ועמדו בזה הראשונים ז"ל ושינו הגירסא בשקלים ובסוכה כההיא דתמיד דאברי התמיד היו ניתנין במערב ופי' הראב"ד ז"ל במס' תמיד כתב דמש"ה היו אברי התמיד ניתנין במערב כי כל מה שהיו יכולים לקרב האברים לצד מערבו של מזבח היו עושין כי היכא דקרי ביה לפני ה' טפי כדי שילכו דרך מערבו של כבש ויעלו למזבח אחר שיפיסו כו' עכ"ל ויש לעיין ע"ז טובא הא אמרינן ביומא פ' טרף בקלפי דבכל יום הכהנים עולין במזרח

של כבש ויורדין במערבו א"כ מאי קאמר כדי שילכו דרך מערבו של כבש ויעלו למזבח והנה המפרש למס' תמיד שם כתב דמש"ה מניחין אברי התמיד במערבו של כבש ולא במזרחו כדי שיהא צד המזרח פנוי להילוך הכהנים ע"ש אך אף ע"ז יש לעיין הא גם צד המערב צריך להיות פנוי להילוך שהרי הכהנים יורדין במערבו [ועוד אברי המוסף אמאי ניתנין בחזרתו של כבש] ונראה לענ"ד לומר הטעם דאברי התמיד היו ניתנין במערבו של כבש ושל מוספין במזרח לפי שתמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית כדאמרינן בתמיד משום דבעינן כנגד היום א"כ כדי למעט בהילוך היו נותנין במערבו של כבש שהוא קרוב יותר לצפונית מערבית של מזבח אבל של מוספין דליכא דין כנגד היום ונשחטין בכל מקום מניחין אותם במזרחו של כבש כשהכהנים עולין במזרחו של כבש יטלום ויקטירום והנה לפ"ז דוקא אברי תמיד של שחר היו ניתנין במערב אבל לא של בין הערבים דתמיד של בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית כדאמרינן בתמיד ומדויק בזה לשון הש"ס בסוכה דקתני אברי תמיד של שחר ניתנין מחצי כבש ולמטה במערב כו' ולא קתני אברי התמיד סתם:

ובענין אי מוספים קודמין לבזיכין או בזיכין קדמי פסק הרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' תמידין הלכה י"א דמוספים קודמים רק הנסכים של המוספים הם לאחר הבזיכין ועמד שם הכ"מ מנ"ל להרמב"ם ז"ל דהבזיכין קודמין לנסכים של המוספים והלח"מ שם כתב כיון דאיכא פלוגתא אי מוספים קודמים או בזיכין קודמים לא מפשינן במחלוקת כולי האי ומסתייה דמאחרין לבזיכין אחר מוספין גופייהו אבל קודם ניסוך דידהו יש לנו להקדימן ע"ש:

והנה לפי דברי הרמב"ם ז"ל אתי שפיר הא דאמרינן בפסחים ר"פ תמיד נשחט למ"ד מוספין קודמין לבזיכין עביד להו מוספין בשש ובזיכין בשבע ותמיד של בין הערבים בשבע ומחצה והקשה רש"י ז"ל שם אמאי לא עבדינן תמיד של בין הערבים בתחילת שמונה וכתב דשמא חילוק לחם הפנים אינו כלה עוד בסוף שבע א"נ דעבדינן התמיד או בזמנו או כשאר ערבי פסחים] והתוס' שם השיגו על תי' הראשון ע"ש ולפמ"ש הרמב"ם ז"ל אתי שפיר בפשוטו זה דלא עבדינן תמיד של בין הערבים בתחילת שמונה כיון דנסכי המוספין הם לאחר הבזיכין א"כ אי אפשר לעשות התמיד בתחילת שמונה תכף לאחר הבזיכין דצריך זמן לנסכי המוספים ולשירה שאומרים עליהם ודוק:

סימן י

בענין נסכים

א

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מעה"ק ה"א היין והסלת שמביאין עם הקרבן הם הנקראים נסכים ובפי' המשנה פ"ב דזבחים לא כתב כן אלא דהיין לבד נקרא נסכים ועמד בזה התיו"ט והביא ראיות ע"ש ולענ"ד נראה ראיה מפורשת דאף הסלת נקרא נסכים דאמרינן במנחות צ' המקבל עליו לספק סלתות מג' ועמדו מד' מספק מד' כו' וזו היא ששנינו מותר נסכים לקיץ המזבח ומוכח דאף הסלת קרוי נסכים] ויש נסכים הבאים עם הזבח היינו שנתקדשו בכלי בשעת שחיטת הזבח ויש הבאים בפ"ע שנתקדשו אח"כ ואין דיניהם שוים בנסכים הבאים עם הזבח אין קרבין אלא ביום היינו שנפסלים בשקעה"ח כמו הזבח והבאים בפ"ע באין אף בלילה ויש נסכים שאין באין כלל בשביל הקרבן דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום:

ונסכים הבאים עם הזבח אמרינן במנחות ע"ט אמר זעירי אין הנסכים מתקדשים אלא בשחיטת הזבח דכתיב זבח ונסכים היינו לענין דאי אפשר לשנותן לזבח אחר והתוס' מנחות י"ד ע"ב ד"ה אפשר הקשו על הא דאמרינן שם הזבח מפגל הנסכים דברי ר"מ וחכ"א אין מפגלין א"ל לר"מ הלא אדם מביא זבחו היום ונסכיו לאחר י' ימים א"ל אף אני לא אמרתי אלא בבאין עם הזבח א"ל אפשר לשנותן לזבח אחר אמר רבא קסבר ר"מ הוקבעו בשחיטה כלחמי תודה והקשו דמכלל דלרבנן אפשר לשנותן אף לאחר שחיטה והא זעירי אמר דלאחר שחיטה אי אפשר לשנותו ואמרינן שם ג"כ דשמן שהופרש לשם מנחה זו פסול לשם מנחה אחרת וזה דבנסכים אם נמצא הזבח פסול דיכול לשנותו הוא רק משום לב ב"ד מתנה ודוקא בק"צ ודוקא אם יש שם זבח זבוח באותה שעה וכאן משמע דלרבנן לעולם יכול לשנותן לזבח אחר ע"ש:

ונראה לענ"ד דזה דאמרינן שמן שהופרש לשם מנחה זו פסולה למנחה אחרת היינו לחיוב מנחה אחרת דאם היה חייב מנחה והפריש שמן לשם מנחה זו א"י לשנותו למנחה אחרת אבל לאותו החיוב עצמו יכול השמן להקבע עם סלת אחרת דאם היה חייב מנחה והפריש סלת ושמן ואבד הסלת יכול השמן להקבע עם סלת אחרת דלא שמעינן בשום מקום דאם אבד הסלת אבד שמן ורק לשם מנחה אחרת א"י לשנותו וכן בזבח ונסכים דאם היה חייב קרבן והפריש נסכים א"י לשנותם לקרבן אחר ובזה לא פליגי ר"מ וחכמים ובזה אפילו רבנן מודו אבל בזה החיוב עצמו אם הוא חייב קרבן והפריש בהמה ונסכים ונפסלה הבהמה לאחר שחיטה או שהוא רוצה להתכפר בבהמה אחרת בזה פליגי ר"מ ורבנן דרבנן סברי דיכול לשנותן לבהמה אחרת דלא הוקבעו עם בהמה זו דאם אבדה הבהמה אבדו הנסכים ור"ע סבר הוקבעו בשחיטה כלחמי תודה דשחיטה עושה זיקה

ואם אבדה הבהמה אבד הלחם [בפ' התכלת מ"ו ע"א בעינן למימר ג"כ דאם אבד הלחם אבדה התודה ורק משום דרחמנא קרייה שלמים וחוזרת להיות שלמים אבל אם אבדה הבהמה ודאי אבד הלחם] והנה בפסחים י"ג אמרינן זו תודה וזו לחמה אם אבדה התודה א"י לשנות הלחם לתודה אחרת היינו אף אם אבדה התודה קודם שחיטה וקשה הא אמרינן הכא דהוקבעו בשחיטה כלחמי תודה אלמא דאף בתודה קודם שחיטה אינן נקבעין ומוכח מזה ג"כ דזה דאמרינן הוקבעו בשחיטה כלחמי תודה היינו שנקבעין עם בהמה זו ע"י שחיטה אבל עם זה החיוב אף קודם שחיטה נקבעין ומש"ה באומר זו תודה וזו לחמה כיון דאמר הרי זו ואבדה התודה פטור מאחריותה וליכא עליו עוד חיוב תודה ואם ישנה הלחם לתודה אחרת א"כ ע"כ הוא לחיוב אחר ולזה נקבעין אף קודם שחיטה אבל באומר הרי עלי תודה והפריש בהמה ולחם ואבדה הבהמה דצריך להביא בהמה אחרת יכול להביא עמה זה הלחם דרק בשחיטה נקבעין עם זו הבהמה וכן משמע בפ' התודה ע"ט ע"ב דהמפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות לפניו איזה מהן שרוצה יקריב ולחמה עמה כו' ומשמע דאותו הלחם שהפריש לבהמה הראשונה יכול להביא עם השניה כיון דהוא אותו חיוב עצמו וכן הא דרב חסדא דשמן שהופרש לשם מנחה זו פסולה לשם מנחה אחרת היינו לחיוב אחר ובזה ליכא פלוגתא וכן הא דזעירי בנסכים דא"י לשנותן לזבח אחר היינו לחיוב אחר וכדמוכח מהא דמקשינן התם מההיא דאם נמצא הזבח פסול אם יש שם זבח אחר יקרב עמו והתם ע"כ מיירי עם זבח של חיוב אחר לגמרי כדאמרינן שם דמיירי בשיש זבח זבוח באותה שעה והיינו כשנפסל זה כבר היה הזבח אחר זבוח וא"כ ע"כ אותו הזבח של חיוב אחר הוא ופלוגתא דר"מ ורבנן הוא רק אם נקבעין הבהמה והנסכים בשחיטה דאם אבדה הבהמה יאבדו הנסכים וא"י לשנותן לבהמה אחרת כלחמי תודה דרבנן ס"ל דאין הנסכים נקבעין עם הבהמה ולא הוי כלחמי תודה ומש"ה אין הזבח מפגל הנסכים דאין נעשים גוף אחד דיכול לשנותן לבהמה אחרת ור"מ סבר דהוקבעו בשחיטה כלחמי תודה ומש"ה הזבח מפגל הנסכים:

ב

ובמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום אם צריך להביא רק המנחה או אף היין בכלל מנחת נסכים הנה במנחות ק"ד ע"ב אמר רבא מדברי שניהם נלמד מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום ופי' רש"י ז"ל מנחת נסכים סלת שמן ויין בלא קרבן כו' עכ"ל ומוכח דס"ל לרש"י ז"ל דבכלל מנחת נסכים הוא גם היין וכן משמע מדברי התוס' עירובין י"ב ע"א ד"ה נסכים שכתבו דזה דאיבעי לן נסכים הבאים בפ"ע אי טעונין שירה או לא דמיירי

בנסכים של ק"צ שלא הקריבו ביומו וכתבו דליכא לפרושי אם התנדב אדם מנחת נסכים דאפילו עם קרבנו ג"כ אין טעון שירה ומשום דאין שירה בקרבן יחיד ואם מנחת נסכים היא בלא יין מה שייך שירה במנחת נסכים הא אין אומרים שירה אלא על היין:

והנה בחולין כ"ג על הא דאמרינן בפלגס דמייתי ומתנה כתבו התוס' דמייתי ב' מנחות אחת של כבש ואחת של איל ומתנה אם כבש הוא זו מנחתו ושל איל תהא נדבה דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום ואם איל הוא הפלגס תהא של הכבש נדבה ועל הנסכים כתב רש"י ז"ל דמייתי של איל ומתנה דאם של כבש הוא דנסכיו רביעית ההין יהא השאר נדבה דמביא אדם נסכים בלא זבח ואע"ג דאמרינן במנחות דאין מתנדבין פחות מג' לוגין ואם כבש הוא הפלגס נמצא דהמותר דמה של איל יתירה על של כבש הוא רק לוג ואיך יכול להתנדב לוג ותי' רש"י ז"ל דרק בפ"ע אינו יכול להתנדב לוג אבל בהדי אחריני קרבי ע"ש ויש לעיין ל"ל טעם זה תיפוק ליה כיון דצריך להביא ב' מנחות ולהתנות אם זו חובה תהא השניה נדבה דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום מאי אמרינן דבכלל מנחת נסכים הוא גם יין א"כ ע"כ כמו שמביא ב' מנחות כך צריך להביא ב' נסכים של כבש ושל איל ולהתנות אם זו חובה תהא השניה נדבה ול"ל טעם דבהדי אחריני קרבי נסכים פחות מג' לוגין:

ובמנחות ק"ו ע"ב אמרינן האומר הרי עלי למזבח יביא לבונה שאין לך קרב למזבח אלא לבונה ומקשינן והאיכא עולה איכא עורה והאיכא עולת העוף איכא מוראה ונוצה היינו דאין כולה למזבח והדר מקשינן והאיכא נסכים ותרצינן לשיתין אזלי ומקשינן והאיכא מנחת נסכים ומתרצינן כיון דאיכא מנחה דאכלי כהנים מינה לא פסיקא ליה ע"ש ואי נימא דבכלל מנחת נסכים שמתנדב אדם הוא גם יין א"כ איך מקשינן והאיכא מנחת נסכים הא מנחת נסכים אין כולה למזבח דהא איכא ג"כ יין דלשיתין אזלי [ועיין מל"מ פט"ז מעה"ק הלכה י"א]:

ומה שכתב רש"י ז"ל דזה דאמרינן דאין מתנדבין יין פחות מג' לוגין הנ"מ בפ"ע אבל בהדי אחריני קרבי ולכאורה הוא חידוש ומנ"ל לרש"י זה ונראה לענ"ד מקור לדברי רש"י ז"ל דאמרינן במנחות ק"ד דאם אין קבע לנסכים ונדב חמשה לוגין דמושך ד' מהן ומקריב והשאר נופל לנדבה ומקשינן דאמאי לא תיקנו שופר למותר נסכים שנופלין לנדבה ומתרצינן כיון דשכיחי אפשר דמצטרף דמר ודמר בהדי הדדי וקרבי וכתב הש"מ שם בשם הרגמ"ה ז"ל הואיל דשכיחי ושכיחי מותרות כגון דאייתי חמשה ופש להו חד ואי הוי תלת דאייתי כל חד חמשה ופשו לכל חד חד וחזו הנך תלת לוגין לאצטרופי לנסכי כבש וקרבי בכל יום עכ"ל והנה ע"כ כשיצטרפו היין של ג' בני אדם ויקרבו לא

יהיו כולם שותפין בכל הקרבן דנדבת יין אינה באה בשותפת כדאמרינן בת"כ ויקרא פ"ט כשם שאין שנים מביאין מנחה כך אין מביאין לא יין ולא עצים ולא לבונה ע"ש וע"כ דכל אחד אינו מקריב רק לוגו וקשה איך קרב לוג הא אין נסכים פחות מג' לוגין וע"כ דיכול להביא אף פחות מג' לוגין רק דאי אפשר לנסך רק שיעור הראוי לכבש או לאיל וכיון דמתרמי לוגין של ג' בנ"א יכולים להקריבן יחד ולנסכם ולענ"ד הוא ראיה ברורה לרש"י ז"ל וא"כ ה"נ בפלגס דיכול להביא אף לוג בנדבה וכיון שמנסכן עם נסכיו של כבש ונמצא שיחד הוא שיעור הראוי לאיל שפיר דמי:

ג

ובנסכי בהמה הנסכים הם חובה ואין באין אלא מן החולין כשאר דבר שבחובה שאינו בא אלא מן החולין ואם אמר הרי עלי זבח בלא נסכים כופין אותו ומביא זבח ונסכים ואם הפריש זבח בלא נסכים ומת יורשין מביאין נסכים כדאמרינן במנחות צ"ב:

וראיתי להתוי"ט שם שכתב דזה דאמרינן דיורש מביא נסכים הוא דוקא ביורש שירש נכסים ע"ש ומשום דק"ל אם לא ירש למה יתחייב להביא נסכים ולענ"ד קשה לומר כן דזה דוקא ביורש שירש ומשום שעבוד נכסים דאי הניח נכסים ושעבודא דאורייתא מה אריא נסכים אף כל הקרבן מביא כדאמרינן בקידושין באשה שהפרישה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה אעפ"י שלא הפרישתה מחיים ואי שעבודא לאו דאורייתא אף נסכים לא יביאו ומשמע בפשוטו דלעולם יורשין מביאין נסכים בין ירשו בין לא ירשו ולא תקשה כיון דלא ירשו למה להם להביא נסכים דגדולה מזו אמרו בשקלים פ"ז משנה ה' בבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דזכרים עולות כו' דמתחילה היו ממשכנין את מוצאה עד שיביא נסכיה כו' התקינו ב"ד שיהו נסכיה קרבין משל ציבור אלמא דמדינא צריך המוצא להביא נסכיה משלו וא"כ הא לא גרע היורש ממוצא כיון דהבעלים אינם בעולם והבהמה היא ברשותו לא גרע היורש ממוצא בהמה דצריך להביא נסכיה וכן משמע ממתני' דשקלים פ"ו מ"ז בז' דברים שהתקינו ב"ד בגר שמת והניח זבחים ואי"ל נסכים דקריבין משל ציבור ול"ל דוקא גר ליתני אחד שמת והניח זבחים ולא הניח נכסים נסכיו קרבין משל ציבור ומשמע דדוקא בגר שאי"ל יורשין אבל מי שי"ל יורשין אף דלא הניח נכסים נסכיו קרבין משל יורשין]:

וזה דנסכים אין באין אלא מן החולין כתבו התו' מנחות פ"ב ע"א ד"ה ונסכים מכל מקום לא יביאו אלא מן החולין דכל דבר דכולו למזבח אינו בא מן המעשר כדתניא בההוא ספרי שהבאתי לעיל דממעט עולות דבעינן אכילה שיש בה שמחה עכ"ל והנה יש לעיין ל"ל טעם זה הא זה דמביאין תודה מן המעשר ילפינן לה מהיקישא לשלמים ושלמים

ילפינן מגז"ש דשם שם וכיון דאצטריך ריבויא לכל קרבן דבא מן המעשר א"כ מהיכא תיתי דיביא נסכים מן המעשר וההיא דספרי אתי שפיר דז"ל הספרי שם נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה להלן שלמים אף כאן שלמים אי מה להלן עולות אף כאן עולות ת"ל ושמחת אכילה שיש בה שמחה עכ"ל היינו דנילף מהר עיבל דמעשר קרב עולות כשם שלמידין מהר עיבל דמעשר בא שלמים ומש"ה אצטריך קרא למעוטי אבל נסכים מהיכא תיתי דקרבי מיהו למ"ד דקרבו נסכים בבמה קטנה אפשר דאצטריך קרא דלא לילף מהר עיבל לנסכים דלדידיה בהר עיבל ג"כ היה נסכים:

מיהו לחטאת ודאי לא אצטריך קרא למעוטי שאינו בא מן המעשר דמהיכא תיתי שבא מן המעשר כיון דצריך קרא לכל קרבן שבא מן המעשר וא"כ קשה הא דאמרינן לקמן פ"ג ע"א דחטאת אינו בא מן המעשר משום דכתיב והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו משלו הוא מביא ואינו מביא מן המעשר דל"ל קרא למעוטי:

ונראה דאצטריך קרא דפסול בשהביא מן המעשר דזה דצריך קרא לתודה ולשלמים דבאין מן המעשר הוא מדין של המעשר דאצטריך קרא דרשאי ליקח בכסף מעשר שני שלמים ותודה אבל לא שאר קרבנות אבל אין זה דין בקרבנות א"כ אם עבר ולקח אינו נפסל משום זה ומש"ה אצטריך קרא דחטאת אינו בא אלא מן החולין היינו שזה דין בקרבן שאינו בא ממעשר והוי פסול בקרבן:

מיהו לר"מ קשה דס"ל מעשר ממון גבוה הוא ובמנחות פ"ב ע"א איפלגו ר"י ור"א במתפיס מעות מעשר שני לשלמים אי קנה שלמים ואמרינן דפליגי אליבא דר"מ דמעשר ממון גבוה הוא דמ"ד לא קנה משום דמעשר ממון גבוה הוא אינו יכול להתפיסן בשלמים דאינן שלו להתפיסן ומ"ד קנה שלמים הוא משום כיון דמעשר קרב שלמים יכול נמי להתפיס מעות בשלמים ע"ש א"כ בחטאת כיון דאינו יכול להביא ממעות מעשר שני דרק תודה ושלמים מרבינן דבא ממעשר שני נהי דהוא דין במעשר ולא דין בהקרבן א"כ ממילא לא מיתפסי המעות כלל בחטאת כיון דמעשר ממון גבוה הוא ואין התפסתו התפסה וא"כ לא אצטריך קרא אף לדיעבד דפסול:

ד

ובנסכי החג שהיו שם ב' נסכים ניסוך המים וניסוך היין כתב הרמב"ם ז"ל פ"י מהל' תמידין הלכה ו' שניסוך שניהם היה כאחד ועמד שם הכ"מ בזה מנ"ל להרמב"ם ז"ל זה וכתב משום דאמרינן ביומא כ"ו דאין מנסכין מים בחג אלא עם תמיד של שחר ובתוספתא סוכה אמרינן מאימתי מנסכין אותן עם איברי תמיד ומשמע לרבינו דהיינו בשעת ניסוך היין ע"ש והנה יש לחקור איזה מנסך קודם אי היין או המים דלכאורה

ניסוך היין קודם דהוי תדיר ואע"ג דחיוב ניסוך המים מתחיל מאורתא כדאמרינן בתענית ב' ע"ב וכמה שהביאו בתוס' שם מהירושלמי דאם נסכן בלילה הראשונה ג"כ כשר וניסוך היין מתחיל רק משקרב הזבח ואם הקריב הנסכים קודם הזבח פסול כדאמרינן בת"כ א"כ נתחייב בניסוך המים קודם ניסוך היין מ"מ תדיר קודם וכדאמר ר"י הלכה מתפלל אדם של מנחה ואח"כ של מוספין אע"ג דחיוב המוספין התחיל קודם ומשום דמנחה תדירה וכדאמרינן בפ' כל התדיר צ"א ע"א והנה לאידך גיסא י"ל דניסוך המים קודם שהוא מקודש שהוא בא בשביל הרגל וכמו מוספים דאמרינן שם דחשיבי מקודש משום שבאים בשביל הרגל וניסוך היין אינו בא אלא בשביל התמיד ואע"ג דאמרינן בפ' כל התדיר דתמיד קודם למוספין ואין המוספין חשיבי מקודש יותר משום דשבת ור"ח אהני ג"כ לתמיד ואף התמיד חשיב מקודש י"ל דזה שייך רק בקרבנות עצמן כיון דתמיד של שבת ע"כ צריך להקריבו בשבת א"כ נהי דאינו בא בשביל שבת מ"מ כיון דדינו להקרב בשבת דוקא אהני ליה שבת דחשיב ג"כ מקודש וכן במוספי שבת בר"ח אבל נסכים דאמרינן מנחתם ונסכיהם אפילו מכאן ועד עשרה ימים הרגל אינו יכול לאהני לנסכי התמיד שיחשבו מקודש כיון דאין באין בשביל הרגל וגם א"צ דוקא להקריבן ברגל דיכול להקריבן אח"כ משא"כ בניסוך המים שצריך דוקא להקרב ברגל וכדאמרינן בירושלמי פ' לולב וערבה בעי קומי ר"י לא נסך היום מהו שינסך למחר כו' לא נסך היום לא ינסך למחר על שם דעבר יומו בטל קרבנו] א"כ נסכי המים חשיבי מקודש והנה בלח"מ שם הביא מקור להרמב"ם ז"ל מהא דאמרינן בפ' לולב וערבה דב' ספלים של כסף היו שם מערבי היה בו המים כו' והיו מנוקבין כמין ב' חוטמין דקין כו' של מים היה דק ושל יין מעובה משמע שהיה מנסך שניהם יחד וכדי שיכלו יחד עשו כן הנקבים עכ"ל ונראה מזה דס"ל להרמב"ם ז"ל דהיו מנסכין ממש שניהם כאחד ואפשר לפי שתדיר ומקודש היא איבעי דלא אפשיטא איזה מהם קודם לפיכך היה צריך לנסכן כאחד דרק להקדים אחד לחברו אסור אבל בב"א מותר [כמה שהוכחתי בעזהי"ת לעיל בענין תמידין ומוספין סק"א]:

והנה בתוס' סוכה נ' ע"א ד"ה אי הקשו הא אם ימלאו המים קודם זמנן לא יפסלו בלינה דכ"ש אין מקדשין שלא בזמנן וכתבו ז"ל ואי משום דכי מטו לילי דבי שימשי תיקדוש דלילה אינו מחוסר זמן כו', עכ"ל וקשה טובא ל"ל לתוס' טעם דלילה אינו מחוסר זמן תיפוק ליה דלילה זמנו הוא דהא אם נסכן בלילה הראשונה כשר כמה שכתבו תוס' תענית ב' ע"ב והוא מהירושלמי וצע"ג:

ה

עוד יש דין בנסכי ציבור שטעונין שירה ואין אומרים שירה אלא על היין וכל קרבנות ציבור הקבוע להם זמן וטעונים נסכים טעונים שירה:

והנה בפלוגתא דר"י ור"ע אי קרבו נסכים במדבר כתב רש"י ז"ל בקידושין דלכ"ע קרבו נסכים בקרבן ציבור ורק בקרבנות היחיד איכא פלוגתא אי קרבו במדבר והתוס' זבחים קי"א ע"א ד"ה לדברי הביאו דברי רש"י ז"ל וכתבו ואין יודע מי הזקיקו לכך עכ"ל ונראה לענ"ד לומר דע"כ צ"ל דבקרבנות ציבור היו נסכים במדבר דאי אף לקרבנות ציבור לא היה שם נסכים א"כ לא היה שם שירה כלל דאין אומרים שירה אלא על היין וזה אי אפשר שלא היה שירה במדבר דהא עיקר שירה מה"ת ילפינן בעירוכין י"א מדכתיב משה ידבר כו' יעננו בקול על עסקי קול וכתב רש"י ז"ל שהיה מצווהו לשורר לפי שמשה לוי היה עכ"ל ומוכח שהיה שירה במדבר וכן איכא דמפיק לה התם מדכתיב ובני קהת כו' בכתף ישאו ואין ישאו אלא לשון שירה ומכל זה מוכח שהיה שירה במדבר א"כ ע"כ היו שם נסכים בקרבנות ציבור:

ובעיקר מה דמפקינן שירה מה"ת מקרא דמשה ידבר כו' ופי' רש"י ז"ל שהיה מצווהו לשורר מפני שלוי היה יש לעיין הא אמרינן בזבחים ק"ב דמשה כ"ג היה וא"כ איך ילפינן מיניה לשירה בלוים וראיתי להראב"ד ז"ל למס' תמיד פ"א שהקשה כעין זה על הא דמפקינן שם שמירת המקדש בכהנים ולוים מדכתיב והחונים לפני המשכן קדמה כו' משה ואהרן ובניו ומפקינן שמירת הלוים ממשה והקשה הראב"ד ז"ל שם הא משה כהן היה ותי' דמ"מ כיון דלא היה לו דין כהן למראות נגעים כדאמרינן בזבחים שם א"כ היה לו דין לוי ע"ש וא"כ ה"נ י"ל לענין שירה:

אך עוד יש לעיין בזה הא במדבר היו הלוים נפסלים בשנים והיינו מבן חמשים שנה ומשה רבנו היה בן פ' שנה כשהוציא את ישראל ממצרים וא"כ איך אמרינן שציוהו לשורר מפני שלוי היה וצ"ל דרק לעבודה בכתף נפסלים הלוים בשנים אבל לא לשירה אך לפ"ז יקשה הא דאמרינן בחולין כ"ד ע"א זה דהלוים נפסלים בשנים דיכול אף בשילה ובית עולמים כן ת"ל לעבוד עבודת עבודה כו' וכתב רש"י ז"ל יכול אף בשילה ובית עולמים שאין עבודת לוים אלא שוערים ומשוררים יהו נפסלים בשנים עכ"ל וקשה איך הוי ס"ד דבשילה ובית עולמים יהיו נפסלים הלוים בשנים להיות משוררים הא אף במדבר לא היו נפסלים בשנים מלהיות משוררים וצ"ע ולולי דברי רש"י ז"ל היה אפשר לומר דלמשוררים פשיטא ליה להש"ס דלא היו נפסלים בשנים דאף במדבר לא נפסלו לזה ורק לשוערים הוי אמינא דיהיו נפסלים בשילה ובית עולמים דבמדבר לא

היו שוערים כלל דבמשכן לא היו דלתות והוי אמינא דשוערים בשילה ובית עולמים הוי כמו עבודה בכתף במשכן ויפסלו בשנים ולזה אצטריך קרא דאינם נפסלים ולפ"ז הוי אתי שפיר ג"כ מה דתני התם בברייתא יכול אף בשילה ובית עולמים כן כו' ולא קתני שילה נוב וגבעון ובית עולמים כדקתני באידך דוכתי בש"ס משום דבנוב וגבעון שהיה שם משכן של משה לא היו שם שוערים שלא היו שם דלתות ועל משוררים פשיטא ליה דאין נפסלים בשנים דאף במדבר לא היו נפסלים:

מיהו לבד משוררים ושוערים איכא עוד עבודות הלוים במקדש דבעירוכין י"ג ע"ב על הא דאמרינן דאין קטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים עומדין בשיר כו' כתב רש"י ז"ל אין לוי קטן נכנס לעזרה לשום עבודה כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות אלא בשעה שהלוים עומדים על הדוכן בשיר אז נכנסים לוים קטנים לשורר עמהם עכ"ל ומזה נראה דבעבודת הלוים לבד משירה ולהיות שוערים יש גם כיבוד העזרה וצריך לזה דוקא לוים ובעינן דוקא לוים גדולים ולא קטנים ובבכורות ל' ע"ב על הא דאמרינן שם דלא צריך שיקבל עליו כל דברי לויה כתב רש"י ז"ל דבר' לויה לשורר ולשרת ולהיות שוער עכ"ל ונראה מזה ג"כ דאיכא עבודת לוים לבד משירה ולהיות שוער והיא לשרת לעשות שאר שירות במקדש וא"כ לפ"ז אפילו אי נימא דלשירה היה פשיטא ליה להש"ס דא"צ קרא דאין הלוים נפסלים בשנים מ"מ עדיין אינו מתיישב אמאי לא קתני התם נוב וגבעון נהי דבנוב וגבעון לא היו שוערים שלא היו שם דלתות מ"מ איכא עבודת לוים כגון כיבוד עזרה וא"כ אצטריך נמי קרא דלא מיפסלי בשנים להכי:

והנה בעיקר מ"ש רש"י ז"ל דמלבד משוררים ושוערים איכא ג"כ מעבודת לוים לשרת היינו לעשות שירות במקדש כמו כיבוד העזרה וכדומה וצריך דוקא לוים לזה מתיישב הא דאמרינן בעירובין ק"ה ע"א הכל נכנסים להיכל לבנות ולתקן ולהוציא את הטומאה מצוה בכהנים אין שם כהנים נכנסים לוים אין שם לוים כו' ויש לעיין בזה אם אין שם כהנים אמאי נכנסים דוקא לוים דזה דלכתחילה נכנסים כהנים הוא משום דאין זר רשאי לכנוס להיכל שהוא לפנים ממחיצתו אבל אם אין כהנים מ"ש לוים מישראלים דבדין איסור כניסה לא מצינן חילוק בין לוים לישראלים ומחיצה אחת להם לכניסה ולפ"ז אתי שפיר דלהוציא את הטומאה דהיינו שרץ שנמצא במקדש הוא כיבוד העזרה דזה שייך אל עבודת הלוים וזר אסור בהן ומש"ה צריך דוקא לוים [וכן הוא בקרא דמייתינן התם ויבאו הכהנים לפנימה בית ה' לטהר ויוציאו את כל הטומאה אשר מצאו בהיכל ה' לחצר בית ה' ויקבלו הלוים להוציא כו' ואע"ג דמהיכל הוציאו הכהנים ומשום דאין זר יכול לכנוס לשם מ"מ בעזרה היו צריכים הלוים לקבל להוציא דזה שייך אל עבודת

הלוים וזר אסור בהם ואף כהן אסור בהם דכהן בעבודת לוי במיתה כדאמרינן בעירוכין י"א ע"ב מיהו בההיכל כיון דלוים אסורים בכניסה שם העבודה שייך לכהנים ולא ללוים וכמו בהגפת דלתות שהוא מעבודת הלוים מיהו דלתות ההיכל שאין הלוים רשאים ליכנס לשם היו הכהנים מגיפים] וכן לבנות ולתקן הם בכלל שירות דצורך המקדש הוא וצריך דוקא לוים ורק אם אין שם לוים נכנסים ישראלים מיהו יש לחקור כיבוד העזרה איזו לוים עושים אותן אם המשוררים או השוערים ואפשר דזו העבודה לא נתחלקה כלל ורשאי כל לוי לעשות אותה:

והנה אמרינן בעירוכין י"א ע"ב דרשאים לומר ג"כ שיר של נדבה כדר"ל דאמר אומר שלא על הקרבן ע"ש והנה יש לעיין לפ"ז הא דאמרינן בר"ה ל' ע"ב דנתקלקלו הלוים בשיר שלא באו העדים אלא מן המנחה ולמעלה ולא היו יודעים איזה שיר יאמרו אי של ר"ה או של חול ואיכא למ"ד שאמרו שיר של חול ואיכא למ"ד שלא אמרו שיר כל עיקר וקשה הרי היו יכולים לומר שיר של שניהם ולהתנות שיהא אחד בנדבה דהא אף שיר שאינו של יומו יכולים לומר בנדבה וכדאמרינן בעירוכין שם שהיו אומרים בשעת חורבן הבית בא' בשבת שיר של ד' בשבת בנדבה:

מיהו אפשר לומר כיון דשירה טעון כלי שיר אי אפשר בר"ה לומר שיר של נדבה בכלי שיר משום דהוי שבות אך מ"מ תקשה למ"ד עיקר שירה בפה ולדידיה בלא"ה ביו"ט השירה היא בלא כלי שיר כדאמרינן בסוכה נ' ע"ב ואף למ"ד עיקר שירה בכלי ג"כ נראה דלא אתי שפיר דהשירה בכלי הוא שינגנו בכלי שיר ובזה לא שייך לאפלוגי בין שיר של יו"ט לשל חול דזה שייך רק בפה שאומרים אז שירה אחרת וע"ז היו יכולים להתנות וצ"ע [והנה התוס' בר"ה שם הקשו מ"ש דקתני דנתקלקלו הלוים בשיר ולא קתני הקלקול שלא היו יכולים להקריב מוספים ע"ש והנה אי נימא דסתם מתני' דהכא אתיא כר"מ דס"ל בעירוכין י"א דהשיר מעכב את הקרבן וכתבו בתוס' שם היינו דהשיר מעכב את הנסכים ע"ש א"כ לא קשה דזה שנתקלקלו בשיר הוא יותר קלקול מאשר לא הקריבו המוספים דכיון דהשיר מעכב הנסכים א"כ הוי כהקריבו זבח בלא נסכים ובמנחות מ"ה ע"א אמרינן דאם היו לו פרים מרובים למוספים ולא היו להם נסכים יביאו פר אחד ונסכיו ואל יקרבו כולן בלא נסכים ע"ש אלמא דלהקריב קרבן בלא נסכים הוא קלקול יותר משלא להקריב כלל קרבנות החובה] [הנה התוס' סוכה נ' ע"ב ד"ה ורבנן הקשו איך היו תוקעין התקיעות במקדש אף בשבת ואף התקיעות להבטיל העם ממלאכה היו דוחות יו"ט שחל להיות בע"ש והא התקיעות הם שבות וכדאמרינן דאין חליל של שמחת בית השואבה דוחה יו"ט ותי' בתוס' משום דאין שבות במקדש ושאני

בית השואבה שהיו שם הרבה כלי שיר גזרו ע"ש וקשה הא התקיעות להבטיל העם ממלאכה לא היו רק במקדש כי אף במדינה כדמוכח משבת ל"ה ע"ב מה נעשה לבבליים כו' וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' שבת הלכה י"ח כל מדינות ועירות של ישראל תוקעין בהן שש תקיעות בע"ש ואח"כ כתב י"ט שחל להיות בע"ש תוקעין כו' א"כ אף במדינה תוקעין ביו"ט שחל להיות בע"ש ובזה אינו שייך אין שבות במקדש וצ"ע):

והנה בעירוכין י"א ע"ב איבעי לן עולת נדבת ציבור טעונה שירה או אינה טעונה שירה כו' וכתב שם הש"מ ז"ל תימה אי אינה טעונה שירה איך מצינו שיר בתודה דאין תודה באה חובה וי"ל דמשכחת לה בתודה הבאה כשמוסיפין על העיר ועל העזרות עכ"ל והנה יש לעיין טובא מה דמקשה הש"מ רק אי אמרינן דנדבת ציבור אינה טעונה שירה הא אף אי טעונה שירה ג"כ קשה איך משכחת לה שיר של תודה דהא אין תודה באה נדבת ציבור כדאמרינן בת"כ דאין ציבור מתנדבין רק עולה ולא שלמים ואין שירה אלא בק"צ וצ"ע:

ומזה שכתב הש"מ דמשכחת לה שיר של תודה בתודות הבאות להוסיף על העיר ועל העזרות נראה דהאי שיר שהיו אומרים כשמוסיפין על העיר ועל העזרות בשביל התודות היה בא דאותן תודות טעונות שירה דהם תודות של חובה ולפ"ז צ"ל דאותן התודות הם קרבן ציבור דאין שירה אלא בק"צ וכן מוכח בירושלמי פ"ק דסנהדרין דמקשינן בשלמא בימי עזרא הקריבו התודות לקדש העיר במקדש דס"ל קדושה ראשונה קידשה לע"ל אלא בימי שלמה במאי קידשו ואמרינן בב' תודות הבאות מנוב וגבעון ע"ש ומוכח דאותן התודות הן ק"צ דקרבן יחיד קרב בבמה קטנה ולמה היו באין מנוב וגבעון מיהו קשה איך אפשר דאותן התודות טעונות שירה דהא שירה אינה אלא בק"צ הקבוע לו זמן כדאמרינן בעירוכין שם והנך תודות אין קבוע להם זמן ועוד דזה השיר כשמוסיפין על העיר לא היה אצל המזבח על הדוכן כשאר שיר של קרבן אלא על כל פינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים כדאמרינן בשבועות ע"כ נראה דהאי שירה כשמוסיפין על העיר היה רק שמחה בעלמא וכמו ביכורים דטעונים שירה כדאמרינן בעירוכין י"א ע"א וכתבו התוס' שם ד"ה מנין דאינה רק שמחה בעלמא ונראה עוד ראיה לזה דבשבועות ט"ו ע"ב מקשינן דלקדש העזרה בלילה כו' ואיך אפשר לקדש בלילה הא אף לקדש את העזרה טעון שיר כדאמרינן במתני' שם ואין שירה בלילה כדאמרינן בעירובין שם מה כפרה ביום אף שירה ביום ומוכח דאין זה שיר של קרבן כ"א שיר של שמחה ושיר של שמחה אומרים אף בלילה וכמו בשמחת בית השואבה שהיתה בלילה והלוים היו עומדים על ט"ו מעלות של עזרת נשים ואומרים שירה כדאמרינן במתני' פ' החליל נ"א ע"ב:

ו

ובפסולי נסכים אמרינן בב"ב צ"ז דיין קוסס מזוג מגולה של שמרים ושריחו רע לא יביא ואם הביא פסול והרמב"ם ז"ל לא הביא מכל אלה שפסול רק מגולה ועמד בזה הלח"מ פ"ו מהל' א"מ ה"ט ע"ש והנה בסוכה מ"ח ע"ב אמרינן דעירה של יין לתוך של מים כשר וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' תמידין ה"ו דהיינו אם ניסך שניהם מכלי אחד כשר ע"ש וקשה הא הו"ל יין מזוג ואיך כשר ומצאתי להאור שמח שעמד בזה וכתב דזה דיין המזוג פסול הוא רק משום דחסר השיעור דמיירי דלא ניסך אלא רביעית ההין יין מזוג וקמ"ל דאין כל היין המזוג חשיב יין וכדאמרינן בספרי שהביא הרשב" ז"ל שם דרביעית ההין חי הוא מביא ולא מזוג היינו ששיעורו רביעית ההין חי אבל בעירה של מים בשל יין שמנסך שיעור ג' לוגין יין חי שפיר דמי ע"ש אך עדיין יש לעיין מ"מ איך יוצא ידי ניסוך המים דהא בכ"מ יין מזוג חשיב כולו יין ולא מים כמו לענין הכשר דאמרינן בב"ב צ"ז דאם תמדו במי גשמים מכשיר ואע"ג דמי גשמים אין מכשירין משום דהכל חשיב יין וכן לענין מקוה דמים פוסלין בג' לוגין ומשקין בשינוי מראה אמרינן בפ"ק דמכות בג' לוגין מים שנפל לתוכו קורטוב של יין ומראהו כמראה היין אינו פוסל בג' לוגין וחשיב כלו כמשקה משום דיין מזיגא מקרי ע"ש וכ"ש היכא דהמזיגה אינה יותר משיעור מזיגה דהיינו ב' חלקים מים ואחד יין דנחשב הכל יין וכן לכוס של ברכה א"כ נהי דלנסכי יין אינו חשוב יין מזוג כלו יין דאיכא קרא דצריך דוקא יין חי אבל מ"מ מים נמי לא הוי (וזה דאמרינן בירושלמי נזיר פ' ג' מינין דכוס מזוג אין לוקין עליו אלא משום משרת היינו דעל כוס מזוג אינו חייב משום יין אלא משום משרת אע"ג דמזוג חשיב הכל יין משום דנזיר שאני דבעינן אשר יוצא מגפן היין ואותו המים אע"ג דלאחר מזיגה נעשה יין מ"מ לא יצא מגפן היין ובזבחים כ"ב ע"ב גבי הקרב והכרעים ירחץ במים אמרינן במים ולא ביין ולא במזוג ואע"ג דאיכא דברים דיין מזוג לא חשיבי לגבן יין אבל יין מזוג שיחשב מים לא אשכחן וצ"ע:

סימן יא

מתנדבין יין שמן עצים ולבונה

א

גרסינן בת"כ ויקרא פ"ח קרבן מלמד שמתנדבין יין וכן אמרינן שם קרבן מלמד שמתנדבין שמן קרבן מלמד שמתנדבין עצים קרבן מלמד שמתנדבין לבונה ובפ' כל התדיר צ"א ע"ב אמר שמואל המתנדב יין מביא ומזלפו ע"ג האישים שנאמר ויין תקריב

לנסך רביעית ההין אשה כו' ומקשינן והא מכבה ומתרצינן כבוי במקצת לא שמיה כבוי א"נ כבוי דמצוה שאני ולבסוף מסקינן דתלוי בפלוגתא בדבר שאינו מתכוין אי מותר או לא והנה יש לעיין מ"ש זילוף של יין ע"ג האישים משאר הקטרות דאיכא ג"כ כיבוי כדאמרינן בביצה ובשבת קל"ד דבשרא אגומרי איכא כבוי וע"כ כיון דמצותו בכך שרי א"כ ה"נ ביין כיון דכתיב ויין תקריב כו' אשה כו' וגלי קרא דמתנדב יין צריך להקטירו א"כ הוי כשאר הקטרות:

ונראה היה לומר דכבוי דמזבח שאני מכבוי דשבת דכבוי דשבת כיון דמכבה לשעה אע"ג דאח"כ ידלוק חשיב מכבה דהוי מלאכה אבל במזבח אסור רק כבוי שהוא לעולם ובשרא אגומרי נהי דמכבה לפי שעה אבל אח"כ חוזר ומבעיר ומש"ה בהקטרה ליכא משום כבוי אבל ביין כשנופל מכבה לגמרי ומש"ה אסור אך אי אפשר לומר כן דאף ביין אמרינן ביבמות קכ"א ע"ב [בנפל לתוך יורה יין דמעידין עליו] דתחילתו מכבה וסופו מבעיר וכתב רש"י ז"ל שם דדרך בקעת שמכבין אותה במים להיות חוזרת ודולקת יותר מבתחילה וצ"ל משום דבשאר הקטרות אי אפשר בענין אחר כי אם בהקטרה אבל ביין כיון דאפשר לספלים צריך ליתן לספלים ולא לאישים שלא יכבה:

והנה בעיקר לשמואל דאמר דהמתנדב יין מביא ומזלפו ע"ג האשים יש לחקור אם י"ל דין הקטרה או ניסוך אי נימא דבמתנדב יין גילתה תורה מקרא דאשה ריח ניחוח דצריך להקטירו ולא לנסכו וא"כ י"ל דין הקטרה או דהוי ניסוך רק דהניסוך אינו לספלים כ"א לאישים ונ"מ לענין זר שזילפו דאם י"ל דין הקטרה קי"ל דשיעור הקטרה בכזית אבל אם י"ל דין ניסוך שיעור ניסוך הוא ג' לוגין ופחות אינו כלום וכן לענין העלאה בחוץ אי שיעורו ג' לוגין או כזית כמו שאר הקטרות או אפשר דמשקין בהקטרה שיעורו ברביעית דרביעית במשקין ככזית באוכלין [ובענין ניסוך המים בחוץ למ"ד אין שיעור למים יש לחקור אם ניסך כל שהוא בחוץ אי חייב או אפשר דבחוץ צריך שיעור אע"ג דבפנים א"צ שיעור וכמו למ"ד יש הקטרה פחות מכזית מ"מ בחוץ בעי שיעור כזית דאותו כתיב וצריך שיעור כמ"ש בתוס' ואי נימא דבחוץ צריכים המים שיעור יש לחקור שיעורן בכמה] וכן לענין אין מערבין חלבים בחלבים דאמרינן במנחות פ"ט ע"ב דזה דוקא במילי דהקטרה אבל נסכים מותר לערב אי המתנדב יין דדינו לאישים אם ג"כ מותר לערב זה בזה ועוד נ"מ אי צריך כ"ש דבניסוך אמרינן בתוספתא דאם ניסך בכלי חול פסול ובהקטרה אמרינן במנחות כ"ו דהקטר חלבים ואברים כשר בין ביד בין בכלי ולר"ש אף קומץ ולבונה כן וכן איכא נפקותא אם י"ל דין הקטרה אז צריכה להיות על מערכה גדולה דוקא וא"כ אסור לזלפו קודם תמיד של שחר ולאחר תמיד של בין הערבים משום

עשה דהשלמה אבל אם י"ל רק דין ניסוך וצריך רק לזלפו ע"ג האישים אז אפשר דא"צ מערכה כהקטרה וליכא בזה ג"כ עשה דהשלמה וכן דין שלא יהא דבר קודם תמיד של שחר דזה דוקא בדבר הנקטר על מערכה גדולה כמ"ש רש"י ז"ל יומא ל"ג ע"ב (והנה בפסחים נ"ח ע"ב אמר רבה בר עולא הכי קתני כסידרו בחול דעלמא כך סידרו בשבת דעלמא דברי ר"י רע"א כסדרו בערב פסח דעלמא כך סידרו בשבת דעלמא ופרכינן לר"ע ניעבדה לתמיד בשש ומחצה קסבר מוספין קודמין לבזיכין מוספין בשש ובזיכין בשבע ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה ויש לי לעיין בזה למה צריך להקריב הבזיכין דוקא קודם תמיד של בין הערבים הא אין הבזיכין נקטרים על המערכה גדולה רק על מערכה שניה של קטורת ואפשר דאע"ג דזה דלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר הוא דוקא על מערכה גדולה כמ"ש רש"י ז"ל אבל זה שלא יהא דבר לאחר תמיד של בין הערבים הוא בכל המערכות וצ"ע בזה]:

ב

ובמתנדב שמן אמר שמואל בזבחים שם דקומצו ושיריו נאכלים (ומייתינן התם ראיה מהא דאמר ר"ש אם ראית שמן שמתחלק בעזרה כו' שאין מתנדבין שמן מכלל דאי מתנדבין קומצו ושיריו נאכלין ודחינן לה התם וקשה אמאי לא מייתינן ראיה מההיא דזבחים ע"ו בספק מצורע דר"ש אומר למחר מביא אשמו ולוגו עמו ומתנה הלוג בנדבה וקומצו ומקטיר הקומץ ואח"כ נותן מתן שבע ומותרים השיריים באכילה ממ"נ ע"ש ואי מתנדב שמן כלו לאישים א"כ ליכא תקנה כלל להתיר השיריים ושמא לא איכפת לן בזה שלא יהו שירי הלוג נאכלים והש"ס התם דמהדר שיהו שירי הלוג נאכלין ס"ל כשמואל]:

והנה אי צריך להקריש השמן קודם קמיצה יש להוכיח מדברי התוס' מנחות ע"ד ע"ב דא"צ להקריש שכתבו שם ד"ה קומצו אבל יין צלול הוא ואי אפשר לקומצו עכ"ל ומוכח בשמן דאינו מקריש דאי מקריש א"כ גם ביין אפשר להקריש כדאמרינן בסוכה י"ב ואימא יין קרוש כו':

וכן מזבחים ע"ו יש להוכיח דא"צ להקריש השמן קודם קמיצה דאמרינן שם גבי למחר מביא אשמו ולוגו עמו ומתנה בלוג של נדבה ומקשינין ודלמא לאו מצורע הוא ובעי קמיץ ומשנינן דמקמיץ ודלמא מצורע הוא ובעי למיתן מתן שבע ומשנינן דיהיב והא קא חסר כו' ואי בשעת קמיצה צריך להקריש הלוג א"כ איך ראוי הלוג אח"כ להזאות מצורע הא כמו דדם קרוש פסול לחטאות הפנימיות כדאמרינן במנחות כ"א משום דכתיב וטבל והזה והאי לאו בר טבילה והזאה הוא א"כ ה"נ במצורע בעינן וטבל והזה ואין לומר דאחר שמקריש הלוג חוזר וממחה א"כ הו"ל דחוי כדאמרינן במנחות שם גבי דם אך יש לעיין

דאם לא יקריש יכול להיות לפעמים הקומץ פסול דקי"ל אין קומץ פחות מב' זיתים ואין הקטרה פחותה מכזית דאכילת מזבח איתקש לאכילת אדם מקרא דאם האכל יאכל מה אכילת אדם בכזית אף אכילת מזבח בכזית וא"כ לפ"ז במשקין דשיעור אכילת אדם הוא ברביעית אף אכילת מזבח ברביעית א"כ בשמן שיעור הקטרה ברביעית וכיון דרביעית שיעור ביצה ומחצה שהוא ג' זיתים נמצא שיכול להיות שיעור רביעית יותר מקומץ דרק אין קומץ פחות מב' זיתים, א"כ יכול להיות שלא יהיה בקומץ שיעור הקטרה וצ"ל דקמצי כהנים שקומצם מחזיק ג' זיתים אך לפ"ז יש לעיין דכהנים שאין קומצם מחזיק ג' זיתים יהיו פסולים לכל עבודות לפי דאמרינן בירושלמי פ"ב דיומא דכהן שאין ידו מחזקת ב' זיתים פסול לעבודה וכתבו המפרשים ז"ל היינו דפסול לכל עבודות משום דבעינן כהן שיהא ראוי לכל עבודות וכיון דאינו ראוי לקמיצה דאין ידו מחזקת ב' זיתים פסול לכל עבודות (ועיין במל"מ שתמה על הרמב"ם ז"ל שלא הביא דין זה] וא"כ כהן שאין ידו מחזקת ג' זיתים יהא פסול לכל עבודות כיון שאינו ראוי לקמיצת שמן ואפשר כיון שראוי לקמיצה בעולם לא איכפת לן]:

והנה הרגמ"ה מנחות ע"ד ע"ב על ההיא דהמתנדב שמן קומצו כו' כתב קומצו יקפנו עכ"ל ולא נתברר לי כוונתו בזה ואפשר שכוונתו שצריך להקפות היינו להקריש השמן תחילה כדי שיהא נוח לקמוץ אך כאשר הוכחתי מדברי הש"ס א"צ להקריש השמן:

ובעיקר אי אכילת מזבח במשקין שיעורו ברביעית נראה דתלוי בזה אי הטעם דמשקין שיעורן ברביעית בעלמא הוא משום דבמשקין שיעור אכילה אחר הוא מאוכלין ושיעוריה הוא רביעית וא"כ באכילת מזבח ששיעוריה באכילת אדם הוי ג"כ ברביעית או דלא שאני בין אוכלין למשקין רק הנ"מ הוא בין אכילה לשתיה דאכילה בכזית ושתיה ברביעית וא"כ זה שייך רק באכילת אדם אבל במזבח אף במשקין אכילה היא ולא שתיה וא"כ לעולם שיעורו בכזית והנה מרן הגרע"א בתשו' סי' קנ"ד חקר אי שיעור שתיה הוא רביעית או כ"ש והעלה שם דזה דאמרינן דמשקין שיעורן ברביעית אינו משום דשתיה ברביעית רק משום דשיעור רביעית וכזית שיעור אחד הוא דרביעית משקין כשיקרשו יעמדו על כזית כדאמרינן בשבת] והביא סמך לזה מדברי הר"ן בשם הרא"ה דלענין ביטול בס' הרוטב חשבינן רביעית לכזית], וא"כ לפ"ז במשקין אכילת מזבח ודאי שיעורו ברביעית כיון דבמשקין רביעית הוי כמו כזית דשיעור אחד הוא:

אך מדברי התוס' זבחים ק"ט ע"א נראה דלא ס"ל כן דאמרינן שם ה' דברים בעולה מצטרפין זע"ז הבשר החלב והסלת והיין והשמן והיינו להתחייב משום פיגול והקשו הא אין שיעורן שוה דחלב בכזית ומשקין ברביעית ותי' דהנ"מ בשתיה אבל דרך אכילה

ששרה פתו ביין שיעורו בכזית עכ"ל ומוכח מדברי התוס' דאין נ"מ בין אוכלין ומשקין רק הנפקותא בין דרך אכילה לדרך שתיה דשתיה ברביעית אבל דרך אכילה אף במשקין שיעורן בכזית ולא ס"ל הטעם דרביעית במשקין הם ככזית באוכלין דא"כ אפילו שרה פתו ביין ג"כ אמאי בכזית הא ליכא שיעורא אך קושיית התוס' שם לא תשאר על מרן דאף לדבריו אתי שפיר דמש"ה מצטרפין החלב עם היין והשמן אעפ"י שזה בכזית וזה ברביעית משום דכזית באוכלין הוא כמו רביעית במשקין ושיעור אחד הוא נמצא ששיעורן שוה ושפיר מצטרפין חצי זית חלב עם חצי רביעית יין [ועמ"ש מרן דרביעית במשקין שיעור כזית הוא משום דכשיקרוש יעמוד על כזית יש לעיין מהא דאמרינן בנזיר ל"ד דיין בנזיר שיעורו בכזית דילפינן מעלים ולולבים וכן אמרינן בכריתות לענין נתינת שמן המשחה על זר דשיעור בכזית דנתינה בכזית דילפינן מונתן לכהן את הקדש והתם כתיב אכילה ע"ש ואי אכילה במשקין שיעורו ברביעית שהוא כמו כזית באוכלין א"כ אמאי לא הו התם ברביעית]:

ובההיא דזבחים ע"ז דלמחר מביא אשמו ולוגו עמו ומתנה הלוג בנדבה פרכינן הא אמר ר"ש אין מתנדבין שמן ומתרצינן תיקונא גברא שאני והקשו בתוס' שם אי דאורייתא קאמר ר"ש אין מתנדבין שמן היכא שרי משום תיקונא גברא ועוד כיון דאין מתנדבין חולין גמורין הוו עכ"ל ונראה לומר נהי דאין מתנדבין מדאורייתא מ"מ איסור ליכא להקריב כמו המעלה אברי חיה טהורה לר"ל בזבחים ל"ד ע"א דאינו עובר בולא כלום ומקשינן והא כתיב בהמה ההוא למצוה ואמרינן שם משל לתלמיד שא"ל רבו כו' אלא כמוסיף על דבריו ע"ש אלמא דיכול להקריב אף מה שלא כתוב בתורה כיון דלא אסרה תורה להקריבו ורק דלא הוי מצוה אלא מ"ש בתורה וי"ל דה"נ בשמן]:

ג

ובמתנדב עצים אליבא דרבנן כתב המל"מ פ"ד מהל' שקלים דמוסר הגיזרין לציבור ומבעירין אותן בתורת עצי המערכה והביא לזה מהירושלמי דמקשינן שם על הא דאמרינן בתענית בקרבן העצים שהיו המשפחות מתנדבות משלהן דניחוש שמא לא ימסרם יפה יפה אלמא צריך מסירה לציבור ע"ש [וכ"כ עוד מהמפרשים ז"ל]:

והנה יש לעיין ע"ז אי מוסרין הגיזרין לציבור ומעלין אותן בתורת עצי המערכה א"כ אין זה קרבן שלו שהרי הוא אינו מקריב כלום ואמאי אמרינן בספרי [הובא בתוס' סוכה מ"ז ע"א] דהמתנדב עצים טעון לינה ובת"כ פ' ויקרא אמרינן דאין קרבן עצים בא בשותפת משום דכתיב נפש ואי מוסרן לציבור אמאי לא יביא בשותפת וכן אמרינן בזבחים צ"ט דעצים אינו מביא כשהוא אונן דמרבינן שם מקרא דכל הקרבנות כשהוא שלם מביא

ולא כשהוא אונן ואי מוסרן לציבור מה שייך שאינו מביא כשהוא אונן שהרי הוא אינו מקריב כלום ועוד אמרינן במנחות ע"ג ע"ב דעכו"ם מתנדבין עופות עצים ולבונה ואי הציבור מקטירן לעצי המערכה קשה הא קרבנות ציבור אין מקבלין מן העכו"ם ואפילו אי מוסרן לציבור כדאמרינן בת"כ שהביאו התוס' שם ד"ה איש ע"ש וצע"ג ומה שהביא המל"מ מן הירושלמי שהקשה על ההיא דתענית דניחוש שמא לא ימסרם יפה יפה ומוכח דצריך למוסרן לציבור התם בההיא דתענית שהתנדבו משום שלא מצאו עצים למערכה ועמדו אלו והתנדבו משלהם התם ודאי היו למערכה וצריכים מסירה לציבור אבל זה דמתנדבין עצים וילפינן לה מקרא קרבן מלמד שמתנדבין עצים הוא קרבן יחיד כן היה נראה בפשוטו אך ראיתי להרגמ"ה ז"ל מנחות ק"ו ע"ב דנראה דמפרש כהמל"מ שכתב שם ז"ל שמתנדב עצים דאקרו נמי קרבן וקסבר ת"ק דאותן גזירין קרבין להכשר הקרבנות על המערכה עכ"ל וכן בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל וקשה מכל הנך שהקשיתי לעיל עוד יש להקשות מהירושלמי שקלים פ"ו הלכה ז' דאיבעי לן באומר הרי עלי עץ אי מביא גיזר אחד ומייתינן ראיה מהא דבתמיד של בין הערבים היו ב' גזרי עצים בב' כהנים ומוכח דכל גיזר וגיזר הוא קרבן בפ"ע ש"ש ואי צריך למסור לציבור אמאי לא יתנדב גיזר ומה לי אם גיזר אחד אינו קרבן בפ"ע כיון דהציבור מקטירן למערכה עם שאר עצים ולמסור לציבור יכולים אף פרוטה אחת וצ"ע:

והנה לרבי דאמר עצים טעונין קמיצה יש לחקור איך יעשה הקמיצה וכתב רש"י ז"ל במנחות ק"ו ע"ב ז"ל שמרסקו לעצים דקים עד שנוטל מהם מלא קומצו עכ"ל והש"מ מנחות כ' ע"ב כתב ז"ל המתנדב שני גזירין מבקע מלא קומצו קסמין דקים ונותן על המערכה ונראה מזה שאינו מרסק כל העצים רק שיעור קמיצה והרגמ"ה ז"ל שם ק"ו כתב ז"ל דרבי לא אמר ב' גיזרין וקאמר דנקטרין בפ"ע ולא להכשיר האברים שעל המערכה ולא קא יהיב בהו שיעורא כמה לייתי אבל מלא קומצו מקטיר וטעונה הגשה ומלח כשאר קרבנות ושירי עצים לכהנים עכ"ל והנה זה שכתב דרבי לא קאמר ב' גיזרין כלל ולא קא יהיב בהו שיעורא כמה רק מקטיר מלא קומצו יש לחקור אם יכול להתנדב רק מלא קומץ או דלמא כיון דצריך קמיצה ע"כ צריך להיות שיריים רק דליכא שיעור להשיריים אך בעיקר מ"ש דרבי לית ליה שיעורא כלל דב' גיזרין יש לעיין מהתוספתא שהביאו התוס' מנחות כ' ע"ב ד"ה מלמד האומר הרי עלי עצים. מביא דמי ב' גיזרין ונותנן לשופר כו' ואם אמר הרי עלי ב' גיזרין אלו למזבח כו' ואם הקריבן בחוץ חייב דברי רבי כו' ונראה מזה דאף לרבי באומר הרי עלי עצים מביא ב' גיזרין וצ"ע:

ובמתנדב עצים לרבי דאמר עצים טעונים קמיצה כתבו התוס' מנחות כ' ע"ב ד"ה לדברי דאף השירים קרבין למזבח וכמו מנחת חוטא של כהנים לר"ש דהקומץ קרב לעצמו והשירים קרבין לעצמן אך הרגמ"ה ז"ל כתב במנחות ק"ו ע"ב דהשירים מתחלקים לכהנים ע"ש והנה יש לעיין על הרגמ"ה ז"ל אי חשיבי עצים כמנחות הנקמצות שהקומץ מתיר השירים א"כ אם אין שירים אין קומץ ובירושלמי יומא פ"ו הלכה ו' איבעי לן בפרים הנשרפים אם נשתייר כזית מן הבשר אם זורק את הדם אי חשיב יש בשר ומסקינן כיון דאין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח אינו זורק עליו את הדם ע"ש א"כ בהנך שירים של עצים אעפ"י שהן מתחלקין לכהנים מ"מ אין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח אלא מתחלק להסקה ואיך מקטיר עליהם את הקומץ וצ"ע ואפשר דרבי לטעמיה אזיל דס"ל בזבחים ק"ד דהדם מרצה על העור בפ"ע אע"ג דאין בו אכילת אדם ולא אכילת מזבח מיהו לפי פי' התו' שם אינו ענין כלל לכאן אך לפי פי' רש"י ז"ל שם אפשר קצת לדמות זה לזה (והנה להרגמ"ה יש לחקור בנטמאו השירים של העצים אי מקטיר קומץ עליהם אי הציץ מרצה על השירים דאפילו למ"ד ציץ מרצה על אכילות אבל הנך שירי עצים שאין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח אפשר דלכ"ע אינו מרצה):

ואם אותן השירים של העצים נפסלים בלינה או ביוצא הנה להתוס' דאף השירים קרבין למזבח ודאי נפסלים אבל להרגמ"ה דהשירים מתחלקים לכהנים נראה דלא מפסלי ואף אי בשר פרים הנשרפים מפסלי בלינה ואע"ג דג"כ אין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח מ"מ אית בהו מצות שריפה אבל הנך עצים המתחלקים לכהנים הוו כמו עורות קדשים אע"ג דהזריקה מועלת להם להוציאם מידי מעילה לא שייך בהם שום פסול אלא מתחלקים לכהנים והם כשאר נכסיהם או כעצמות דשריין זריקה למיעבד בהו קתא דסכינא מיהו אפשר לחלק דעור ועצמות אינם נפסלים בלינה וביוצא משום שאינם גופא דזיבחא אבל הנך שירים כיון דמתחילה היה הכל ראוי לקמיצה הם גוף הקרבן וא"כ אפשר לאידך גיסא דאפילו אי אין לינה מועלת בפרים הנשרפים משום דאין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח התם דלעולם לא היה הבשר ראוי לאכילת מזבח אבל בהנך עצים דבשעה שנתקדשו כל העצים בכלי והיה הכל ראוי לקמיצה ונחתא להו תורת פסול לינה ויוצא לא פקע מינייהו לאחר שנעשו שירים:

והנה כהן המתנדב עצים לרבי דעצים טעונים קמיצה יש לחקור אם גם בזה שאני כהן מישראל וי"ל דין מנחת כהן דאינה נקמצת וכולה כליל:

ובעצים לרבנן דלאו קרבן גמור הן אם יש להם קדוה"ג כתבו התוס' ז"ל מנחות כ' דעצים רק קדושת דמים הם וי"ל פדיון ע"ש והנה כן משמע מסוגיא דמעילה י"ט ע"ב דאמר רבי

כל דבר שאי"ל פדיון יש בו מועל אחר מועל ואמרינן דאיכא בינייהו עצים ומייתינן התם ההיא דהמתנדב עצים לא יפחות מב' גזירין רבי אומר עצים קרבן הם כו' ובפשוטו היינו דלרבי אין פדיון לעצים ומש"ה יש בהם מועל אחר מועל ולרבנן י"ל פדיון ומש"ה אין בהם מועל אחר מועל וכמה דאמרינן שם בקדשים שנעשו בע"מ ועבר ושחטן וכן מוכח מההיא דפסחים כ"ז ע"ב דאמרינן בתנור שהסיקו בעצי הקדש וס"ד מעיקרא דהיינו בעצי המערכה ומקשינן והלא מעל המסיק ונפק לחולין והיינו לרבנן דעצים אין בהם מועל אחר מועל]:

והנה בזה אתי שפיר מה שהביאו התוס' ביומא מ"ו ע"ב מהירושלמי דהוסיף ר"ע הקטורת והגחלים אם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן ומקשינן וכי גחלים קדושות הן ומשנינן תפתר בשל יוה"כ דבשל ג' קבין היה חותה אבל בשאר ימות השנה תנינן נתפזר כקב גחלים היה מכבדן לאמה היינו כיון דמותר לאבדן אינן קדושות והקשו התוס' שם אפילו אי נימא דהמחתה שהיה חותה בה בשאר ימות השנה לא היתה כ"ש מ"מ יקדש המזבח את הגחלים דהא המזבח מקדש את הראוי לו ע"ש וקשה הא אף בלאו המזבח מקדש ג"כ קשה דקדושת העצים להיכן הלכה אטו משנעשו גחלים פקעה קדושת העצים ואי נימא דעצים אין להם כ"א קדושת דמים אתי שפיר דבקדושת דמים ליכא מצוה דמשמרת תרומותי שיהיה אסור לאבדן ומש"ה הקשו התוס' רק שהמזבח יקדש את הגחלים קדוה"ג:

ונראה דאע"ג דאין לעצים רק קדושת דמים ונפדין ואף כשהם על המזבח ג"כ אין להם אלא קדושת דמים כדמוכח מדברי התוס' מנחות ק"א שכתבו דרק כשתתו אותם במחתה כ"ש י"ל קדוה"ג מכלל דקודם שחתו אע"ג שהם על המזבח אין להם כ"א קדושת דמים מ"מ נראה דכשהם על המזבח אין נפדין וכמו בפרת חטאת דקדושת דמים היא דקדשי ב"ה היא וי"ל פדיון ולר"ש אף לאחר שחיטה י"ל פדיון דפרה נפדית ע"ג מערכתה מ"מ לאחר הזאת דמה כתבו התוס' ב"ק ע"ז דלכ"ע אין לה פדיון ע"ש דכיון דנעשו העבודות דידה שהם כעין עבודות פנים אף שהיא קדושת דמים אין לה עוד פדיון וה"נ בעצים אף שהם קדושת דמים מ"מ לאחר שהקריבן על המזבח שוב אין להם פדיון דהקטרת עצים עבודה היא ובעי כהונה וא"כ כיון שנעשו בהן עבודות שוב אין להם פדיון:

ד

ובמתנדב לבונה אמרינן במנחות ק"ו ע"ב דלא יפחות מן הקומץ ומשמע דלהוסיף יכול ויש לחקור אם יכול רק להוסיף ב' קמצים וג' וכמו במנחה שיכול להביא מנחה של ב' עשרונות אבל קומץ ומחצה לא או דאין לו שיעור למעלה כלל ורק למטה י"ל שיעור

דלא יפחות מן הקומץ ובמתנדב ב' קמצים ג"כ יש לחקור אם הם רק ב' קרבנות מיוחדים או שייך גם בלבונה קרבן אחד של ב' קמצים וכמו במנחה מנחה של ב' עשרונים ונ"מ שצריך להביאן בכלי אחד:

ולענין שותפת אמרינן בת"כ פ' ויקרא דיין שמן עצים ולבונה אין באין בשותפת דדינן כמו מנחה דאינה באה בשותפת והנה במנחה גופה יש לחקור אם רק מנחה של עשרון אחד אינה באה בשותפת וכן משמע לשון המשנה מנחות ק"ד ע"ב דאין שנים מתנדבין עשרון אחד [וזה מפקינן מדכתיב נפש דעשרון אחד אינו בא בשותפת] אבל מנחה של שנים יכולה לבוא נדבת שנים מיהו הרמב"ם ז"ל סתם דאין שנים מתנדבים מנחה:

סימן יב

קרבנות מחוסרי כפרה

א

מחוסרי כפרה הם הזב והזבה והיולדת והמצורע וקרבנות כולם חוץ מן המצורע ויולדת עשירה הם קינין ומצורע עשיר מביא ג' בהמות אשם חטאת ועולה ולוג שמן ומצורע עני מביא אשמו ולוג ועופות אחד לחטאת ואחד לעולה וכל החטאות קודמות לעולות ואפילו חטאת העוף של יולדות עשירה קודם לעולת בהמה הבאה עמה ובפ' כל התדיר צ' ע"א אמרינן דזה דהקדים הכתוב עולה לחטאת ביולדת רק למקראה הקדימה הכתוב ויש הרבה פירושים בזה ובתוס' שם ד"ה למקראה פי' ר"ח דהיינו שצריך להקדיש העולה קודם החטאת ואע"ג דבכל מחוסרי כפרה אמרינן במתני' שם פ"ט ע"א דצריך לקרות שם לחטאת תחילה יולדת שאני דגזיה"כ הוא ובתוס' שם הקשו על הר"ח מהיא דעירוכין דאמרינן דעולת יולדת א"צ למשכן מפני שאי אפשר לה להביא חטאתה קודם עולתה ופרכינן והאמר רבא למקראה הקדימה הכתוב ולפי' הר"ח כיון דצריכה לקרות שם קודם לעולתה א"כ אכתי א"צ למשכנה על העולה שהרי צריכה לקרות שם לעולה קודם החטאת ע"ש:

והנה יש עוד להקשות ע"ז מהא דאמרינן בשקלים פ' י"ג שופרות דהיה שם שופר לקיני חובה לזבין וזבות וגם יולדות וכדאמרינן בעירובין ל"ב האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים לערב והכל היו נותנין בשופר אחד כדאמרינן בשקלים שלא היה שם אלא שופר אחד לקיני חובה וקשה איך היו מערבין זו בזו הא אותן קינין של זבין צריך לקרות שם על של חטאת ראשונה כשאר חטאות הבאות עם העולות דצריך לקרות שם על של חטאת ראשונה ואותן של יולדת

צריך לקרות שם על של עולה ראשונה וא"כ איך היו מערבין זו בזו [ובההיא דעירובין דאשה שיש עליה זיבה או לידה נותנת מעות בשופר דמשמע דכל אשה יכולה לעשות כן קשה מההיא דסוטה ח' ע"א דאמרינן שם דבשער נקנור היו משקין את הסוטות ומטהרין את היולדות ומקשינן שם בגמרא למה צריכה היולדת לעמוד בשער נקנור ואמרינן משום שצריכה להקריב קרבנותיה ואין קרבנו של אדם קרב אא"כ עומד ע"ג ע"ש וא"כ קשה איך נותנת היולדת המעות בשופר הא ע"כ אותן שנותנות בשופר אין עומדות על קרבניהן כדמוכח בשקלים דר"י סבר דלא היה שופר לקיני חובה מפני התערובת שמעות כולן מעורבות יחד ואיך אפשר לה לעמוד על קרבנה וכן מוכח להדיא בעירובין שם שנותנת מעות בשופר וטובלת ואוכלת קדשים לערב לפי שאין ב"ד מתעצלין בו וחזקה דכבר הקריבו קרבנה עד לעי דאינה עומדת על קרבנה וקשה הא אמרינן דצריכה לעמוד על קרבנה בשער נקנור וצ"ע]:

עוד יש להקשות מהירושלמי סוטה פ"ב הלכה א' דאמרינן דבעל מפריש על אשתו קרבן של מחוסרי כפרה כדי שתטהר ויוכל לשמוח עמה וכיון דמעוכב מלשמוח עמה יכול להפריש עליה קרבן ואמרינן שם דאינו מפריש עליה רק חטאת העוף שהיא המעכבתה מלאכול בקדשים אבל לא עולת העוף ע"ש ואם אי אפשר לקרות שם לחטאת העוף קודם עולת העוף א"כ אמאי אין הבעל יכול להפריש עולת העוף שהרי קודם שמפריש עולתה אי אפשר לו להפריש חטאתה וא"כ מעוכב הוא מלשמוח עמה בשביל הפרשה זו ועוד יש להקשות על הר"ח דהא אשכחן בכמה דוכתי דמקריבין קן סתומה ואיך יכולים להקריבו הא אין הקינין מתפרשין או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן א"כ דקן סתומה אינו יכול להתפרש רק בעשיית כהן א"כ הקריאת שם היא בשעת הקרבה ושניהם באים כאחד וכיון דביולדת הקריאת שם צריך להיות תחילה על העולה והקרבה תחילה על החטאת א"כ איך אפשר להקריב קן סתומה ודוחק לומר דזה דמקריבין קן סתומה הוא רק בזבין ולא ביולדות:

ב

ובמצורע האשם בא ראשון כדאמרינן במתני' פ' כל התדיר צ' ע"ב כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע ואחר החטאת בא העולה ככל החטאות שבתורה שהם קודמות לעולות והאשם ב' כהנים מקבלים את דמו אחד ביד ואחד בכלי זה שבכלי זורק את הדם ככל אשמות וזה שמקבל ביד נותן על בהונות המצורע והלוג של המצורע נותן ממנו מתן ז' על הפרוכת ומתן בהונות על מקום דם האשם והנה זה דאשם מצורע קודם לחטאת אמרינן בפ' כל התדיר שם מפני שבא על הכשר ופי' רש"י ז"ל

שם מפני שבא להכשיר המצורע לקדשים ולביאת מקדש הלכך חשיבות הוא לגביה שטהרה תלויה בו עכ"ל ונראה מדברי רש"י ז"ל דזהו רק משום חשיבות וכמו תדיר וכן מקודש דקדמי מפני שיש בהם חשיבות וא"כ לפ"ז אם הקדים חטאת לאשם כשר דהוי כמו שאר דברים שקודמים משום חשיבות דאם איחרום כשר וקשה דבמנחות ה' ע"א אמרינן הקדים חטאתו לאשמו לא יהא אחר ממרס בדמו אלא תעובד צורתו ויוצא לבית השריפה ואמרינן שם דקודם שהקריב אשמו הוא מחוסר זמן לגבי חטאת אלמא דהוי חסרון בגוף המצורע דכל כמה שלא קרב אשמו עדיין אינו ראוי לחטאת וצ"ע:

ובעולה יש לחקור הא דאמרינן בפסחים נ"ט דאם קרב עולתו קודם חטאתו כשר דכתיב אשר העלה כי אם הקדים עולתו לאשמו ג"כ כשר או לא דאפשר דגזיה"כ הוא רק אם הקדים לחטאתו:

והאשם קודם ללוג ובמנחות ט"ו ע"ב אמרינן דדם האשם מתיר הלוג לבהונות היינו שזריקת דם האשם על המזבח מתיר הלוג לבהונות ובמנחות ה' ע"א אמרינן דאם הקדים מתן שמן למתן דם היינו שהקדים מתן שמן על הבהונות למתן דם על הבהונות צריך לחזור וליתן מתן שמן אחר מתן דם והיינו דלמתן שמן על הבהונות צריך תחילה ב' דברים זריקת דם האשם על המזבח וכן מתן דם האשם על הבהונות ויש לחקור אם צריך ליתן מתן שמן דוקא אחר מתן דם על כל הבהונות או כיון שנתן דם על בוהן אחד יכול לתת עליו שמן והנה רש"י ז"ל במנחות שם כתב דמש"ה הקדים מתן שמן למתן דם פסול משום דבעינן על מקום דם האשם ולפ"ז לכאורה אם כבר נתן מתן דם על בוהן אחד יכול לתת עליו מתן שמן דעל מקום דם היו שם הוא אך מדברי התוס' מנחות ט' ע"א ד"ה עד מוכח להפך שהקשו שם בהקדים מתן שמן למתן דם איך אמרינן דיחזיר וימלא את הלוג הא אף לר"ש לאחר שנתן מתנות אם נשפך הלוג לא ימלאנו ותי' דשאני הכא דהמתנות נעשו בפסול וכתבו אח"כ דלפ"ז אתיא אף כרבנן דס"ל דלאחר שיצק על כפו שוב לא ימלאנו דשאני הכא שהיציקה עצמה היתה בפסול ע"ש ומוכח דס"ל להתוס' דאף יציקה על כפו צריך להיות אחר מתן דם על הבהונות אלמא דלאו טעמא הוא משום דבעינן מתן שמן על מקום דם האשם:

ג

וסמיכת אשם מצורע היתה בשער נקנור בחול לפי שאין המצורע יכול לכנוס לפנים מפני שהוא מחוסר כפורים ובזבחים ל"ג ע"א שקלינן וטרינן אי סמיכת אשם מצורע דאורייתא ומקשינן אי סמיכת אשם מצורע דאורייתא ותכף לסמיכה שחיטה דאורייתא ליעול לפנים ולסמוך דהא רחמנא אמר ומסקינן דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא

וכתב רש"י ז"ל הטעם דסמיכת אשם זה לאו דאורייתא לפי שאינו כשאר אשמות דבא רק להכשיר והתוס' שם הקשו על רש"י ז"ל הא אמרינן ביבמות לפי שמצינו שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש בבוהן יד ובוהן רגל יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ת"ל כחטאת כאשם מה חטאת טעון מתן דמים כו' א"כ נילף נמי מהיקשא מה חטאת טעונה סמיכה אף אשם טעון סמיכה ע"ש וק"ל הא ע"כ אף חטאת מצורע אינה טעונה סמיכה מדאורייתא דהא ע"כ אף סמיכת החטאת היתה בשער נקנור דהא בשעת סמיכת החטאת ג"כ מחוסר כפורים הוא דהא הזאת דם החטאת מעכבתו וכדאמרינן בזבחים שם שאין המצורע יכול לכנוס לשם עד שמזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו וה"ה בסמיכת העולה למ"ד בר"פ תמיד נשחט דעולתו מעכבתו] וא"כ מה שייך לו דנילף מההיקש לחטאת שיהא האשם של מצורע טעון סמיכה מדאורייתא דהא אף חטאתו אינו טעון סמיכה מדאורייתא והטעם ע"כ ג"כ לפי שבא להכשיר ורק לענין מתן דמים ואימורים שייך לילף מההיקש לחטאת דהא ע"כ אף חטאת של מצורע טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח דלא יצא לדון בדבר החדש שאין בו בוהן יד ובוהן רגל שפיר ילפינן שם מהיקשא לחטאת שטעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח (וליכא למימר דס"ל להתוס' דבאמת חטאת מצורע טעין סמיכה בפנים ואע"ג שהוא מחוסר כפורים הוא נכנס לפנים דהא למ"ד בזבחים שם הטעם דאשם מצורע אינו סומך בפנים משום גזירה שמא ירבה בפסיעות א"כ האי טעמא ג"כ שייך בסמיכת החטאת דמאי נ"מ בזה בין אשם לחטאת א"כ להאי מ"ד ודאי סמיכת החטאת היא ג"כ בחוץ ולא אשכחן פלוגתא בזה אי סמיכת החטאת הוא בפנים או לא):

ובמתן בהונות של דם האשם והשמן אע"ג שעדיין מחוסר כפורים הוא מכניסן לפנים ואף אי ביאה במקצת שמה ביאה משום דרחמנא אמר ואשתרי לגביה ביאה במקצת כדאמרינן בזבחים ל"ב ע"ב והנה יש לחקור אם מתן שמן קודם להקרבת החטאת או הקרבת החטאת קודם והנה הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' מחו"כ ה"ב כתב ז"ל ונותן הכהן מן הדם שבכפו על תנוך כו' ואח"כ יקריב חטאתו ועולתו ואחר שיתן הדם על הבהונות נוטל הכהן מלוג השמן כו' והנה מלשון הרמב"ם ז"ל לא נתבאר אם נותן תחילה מתנות השמן על הבהונות או מקריב חטאתו ועולתו מיהו נראה דמתנת הראש ודאי צריך לעשות אחר חטאתו וטולתו כיון דמתנת הראש אינו מעכב כדאמרינן ביומא ס"א ורשאי לאכול בקדשים קודם מתנת הראש כמ"ש בתוס' זבחים ו' ע"ב וכן לכנוס למקדש א"כ אם יקדים מתנת הראש לחטאתו ועולתו שמעכבין אותו מלכנוס למקדש א"כ יהיה מחוסר כפורים בשעת מתנת הראש ויעשה ביאה במקצת בטומאה שמכניס ראשו למתנות הראש ואם

יעשה מתנת הראש אחר שהקריב חטאתו ועולתו הרי יכול אז לכנוס לפנים כיון דאין מתנות הראש מעכב ולא יהיה בזה איסור טומאה ע"כ נראה דודאי צריך לעשות מתנת הראש אחר שיקריב חטאתו ועולתו:

והנה במצורע שחל שמיני שלו בעה"פ וראה קרי בו ביום דאמרינן אעפ"י שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס מוטב יבוא עשה שיש בה כרת וידחה עשה שאין בה כרת ומקשינן בזבחים ל"ב ואי ביאה במקצת שמה ביאה איך מכניס ידיו לבהונות אידי ואידי עשה שיש בה כרת הוא ואמרינן דהואיל והותר לצרעתו הותר לקריו והנה לפ"ז יש לעיין איך יעשה מתנות הראש דמתנות הראש לא הותר לצרעתו דיכול לעשותן אחר חטאתו ועולתו דאינו עוד מחוסר כפורים דמתנות הראש לא מעכבות ועכשיו שהוא בעל קרי והוא טבול יום. מחמת קריו איך יעשה ביאה במקצת בטומאה למתנת הראש וצ"ל דלעולם יעשה בלא מתנת הראש כיון דאינו מעכב ואע"ג דסמיכה ג"כ אינה מעכבת ומ"מ כתבו התוס' דאין לעשות לכתחילה בלא סמיכה ובזבחים ו' מדמין לה להדדי סמיכה ומתנת הראש דבתרווייהו מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר וצ"ל דמשום פסח עושין בלא מתנת הראש ורק בה' שנתערבו עורות פסחיהן דאין עושין בלא סמיכה התם שאני דלכל אחד הוא רק ספק אם חייב בפסח וכמה שחילקו התוס' מיהו יש לעיין מה יעשה אז במותר השמן שבכפו כיון שאינו נותן על ראשו הרי יפסל אח"כ בלינה ואין מביאין קדשים לבית הפסול ואין לומר דבשביל שיוכל המצורע לעשות הפסח מביאין קדשים לבית הפסול דהא חזינן בספק מצורע מוחלט דרק לר"ש למחר מביא אשמו ולוגו עמו ומתנה בשלמים דס"ל דבשביל טהרת המצורע מביאין קדשים לבית הפסול אבל לרבנן אין לו טהרה עולמית לשיטת הראשונים ז"ל דהא שם מעכב [חוץ מהרמב"ם ז"ל דס"ל דלרבנן אשם מצורע אינו מעכב] ואמאי אין לו טהרה עולמית ערב פסח יביא אשם ויתנה בשלמים כדי שיוכל ליטהר ולעשות הפסח ואמאי אינו מביא אז לרבנן אשמו ולוגו ומוכח דלרבנן אין מביאין קדשים לבית הפסול אף כדי לעשות הפסח ואפשר דמצמצם תחילה ונותן רק מעט שמן על כפו שלא יהיה מותר אחר מתן בהונות ואפשר דליכא שיעור ביציקה על כפו ויכול לעשות כל שהוא וצ"ע בזה:

ד

ובעיקר הפלוגתא אי אשם מצורע מעכב דס"ל להרמב"ם ז"ל דאשם מצורע אינו מעכב שכתב בפ"י מהל' נזירות בספק מצורע מוחלט כו' דמביא צפרים וחטאת העוף על הספק ואשם ועולה אין מעכבין במצורע וכתב הלח"מ שם דכן הוא דעת התוס' בנזיר ס"פ כ"ג דלרבנן אשם מצורע אינו מעכב והקשה הלח"מ שם מההיא דפ' תמיד נשחט ופ'

האומר משקלי עלי דאמרינן לר"י בנו של ריב"ב כשם שחטאתו ואשמו מעכבין כך עולתו מעכב וכתב לתרץ דרק ר"י בנו של ריב"ב ס"ל הכי אבל לרבנן כשם שעולתו אינו מעכב כך אשמו אינו מעכב והקשה שם הלח"מ אי אשם במצורע אינו מעכב א"כ אמאי לא כתב הרמב"ם ז"ל דכל חייבי אשמות אין ממשכנין אותן חוץ מאשם מצורע כיון דאינו מעכב ממשכנין אותו ותי' דהרמב"ם ז"ל לשון הש"ס נקט ובאמת אשם מצורע ממשכנין אותו ע"ש:

והנה לבד הקושיות שהקשה הלח"מ על הרמב"ם ז"ל יש עוד להקשות מההיא דפ"ג דזבחים דאמרינן שאין המצורע יכול ליכנס לפנים עד שמזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו ומוכח דהאשם מעכבו מליכנס למקדש ואמרינן עוד ביומא ובנזיר בש"א מצורע שאין לו בהן יד אי"ל טהרה עולמית ומוכח דהאשם מעכב טהרתו והתם לאו ר"י בנו של ריב"ב קאמר לה מיהו ההיא דאי"ל בהן יד אפשר לומר נהי דהאשם אינו מעכב מ"מ ראוי לאשם בעינן ודוחק]:

ונראה לענ"ד לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל דלעולם החטאת הוא המטהר ולא האשם וזה דאמרינן בכל הנך דוכתי דהאשם מעכב הוא משום דאמרינן במנחות ה' דהקדים חטאתו לאשמו לא יהא אחר ממרס בדמו אלא תעובד צורתו ויצא לבית השריפה היינו אם הקדים חטאת לאשם החטאת פסול דהסדר מעכב דזאת תהיה תורת המצורע כתיב ואף אם רק שחט את החטאת ושחיטה לאו עבודה היא מ"מ פסול משום מחוסר זמן כדאמרינן התם וא"כ י"ל הטעם דאם הקריב החטאת ולא האשם דלא נטהר הוא משום דהחטאת פסול ולא משום דהאשם מטהר דבעינן כסדר ומש"ה אמרינן ג"כ בזבחים דאין המצורע יכול ליכנוס לשם עד שמזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו ואתי שפיר נמי ההיא דאי"ל בהן יד אי"ל טהרה עולמית וניחא שפיר נמי מה שלא כתב הרמב"ם ז"ל דאשם מצורע ממשכנין אותו דודאי אין ממשכנין אותו כיון דקודם האשם אינו יכול להביא החטאת א"כ א"צ למשכנו (ומ"ש הלח"מ דהרמב"ם שייר ולעולם ס"ל דאשם מצורע ממשכנין אותו קשה הא הרמב"ם ז"ל בעצמו פסק דאם הקדים חטאתו לאשמו כו' יצא לבית השריפה א"כ ל"ל למשכנו הא אי אפשר לו ליטהר קודם שיביא אשמו וכיוצא בו אמרינן בעירוכין גבי עולת יולדת אי לאו למקראה הקדימה הכתוב לא היו ממשכנין אותה אע"ג דמטהרת בחטאת ולא בעולה משום דאי אפשר לה להביא חטאתה קודם עולתה] והיינו שאין האשם מטהר רק חובה להביאו כשאר קרבנות חובה וסידרן מעכב דכל כמה שלא הביא חובת אשמו אינו יכול ליטהר בחטאתו אך זה שייך רק היכא דמחויב להביא אשם אז שייך דסידרן מעכב אך מצורע מספק דאינו מחויב להביא

אשם דאין אשם בא על הספק רק חטאת חייב להביא דחטאת העוף באה על הספק א"כ הכא לא שייך לומר דהאשם מעכב החטאת כיון דהאשם עצמו אינו מטהר וליכא למימר ג"כ דהסדר יעכב דזה שייך רק אם מחויב להביא שתיהם דזה דמצורע ספק אינו מביא אשם אינו רק משום דאי אפשר לו להביא מספק רק מספק אינו מחויב כלל להביא דהא אפילו עולה דיכול להביא מספק ג"כ אינו מחויב להביא כמ"ש התוס' בנזיר שם ובלח"מ שם דמספק ליכא חיוב קרבן כלל ורק חטאת מחויב להביא דחטאת העוף באה על הספק א"כ ליכא הכא רק חיוב חטאת ולא שייך סדר ונתיישבו בזה דברי הרמב"ם ז"ל מכל מה שהקשינו מיהו מב' מקומות עדיין יש להקשות דאמרינן בפ' כל התדיר צ' ע"ב כל החטאות קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע משום שבא להכשיר ומוכח מזה דהאשם מכשיר וכן מעירוכין וכריתות בפלוגתא דר"י ור"ש במצורע עני והעשיר אי הולכין אחר החטאת או אחר האשם ואמרינן שם דשניהם מקרא אחד דרשו אם לא תשיג ידו בטהרתו מר סבר דבר המכפרו שהוא החטאת ומ"ס דבר המכשירו שהוא האשם ומוכח דהאשם מכשירו:

מיהו מתוס' מנחות ה' נראה ג"כ דס"ל דהמטהר הוא החטאת שהקשו על הא דאמרינן שם בהקדים חטאתו לאשמו דפסול משום דהוי מחוסר זמן א"כ ל"ל קרא דחוקה ביוה"כ דסידרן מעכב תיפוק ליה דאם הקדים הו"ל מחוסר זמן וכתבו ז"ל וי"ל דדוקא בהדי מצורע חשיב מחוסר זמן במה שעדיין לא הגיע זמן טהרתו אבל סדר עבודת יוה"כ דלכפרה לא חשיב מחוסר זמן עכ"ל ונראה מזה דס"ל להתוס' דהמטהר הוא החטאת רק כל כמה דלא קרב אשמו עדיין לא הגיע זמנו ליטהר ואי מקריב חטאתו קודם אשמו הרי המצורע מחוסר זמן והוי כמו קודם תגלחתו וספירתו דעדיין אינו ראוי לטהרה וכ"כ הש"מ שם בכוונת התוס' וז"ל דמחוסר זמן שייך בדבר הבא להכשיר או להתיר דעדיין לא הגיע זמנו שיועיל דבר זה להכשירו או להתירו ע"ש היינו שהמכשיר הוא החטאת רק האשם מעכבו מליטהר והנה מה שהקשה הש"מ שם מיולדת שאם הקדימה עולתה לחטאתה כשר אע"ג דלהכשיר בא ותי' דשאני התם דכתיב העולה ע"ש וק"ל הא ביולדת רק החטאת מכשיר ולא העולה כדאמרינן בת"כ ופסק הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' מחוסרי כפרה הלכה ה' ועיין בכ"מ שם וכן אמרינן בירושלמי סוטה פ"ב הלכה א' דהעולה אינו מעכב כלל מלאכול בקדשים וכן מוכח להדיא מעירוכין כ"א דעולת יולדת צריך למשכנה לפי שאינו מעכב א"כ בהקריבה עולתה קודם חטאתה מה שייך לומר דהחטאת תעכב העולה מלהכשיר דכל כמה דלא קרבה חטאתה לא תכשיר העולה דהעולה אינה באה כלל על הכשר ועולת יולדת אינה באה רק לכפר כדאמרינן במנחות

ד' ע"ב ועיין ברש"י ז"ל שם] וא"כ לא קשה תו מההיא דפ' כל התדיר דאמרינן דאשם מצורע בא על הכשר דהכונה שמכשיר המצורע לקבל טהרה אבל הטהרה היא בהחטאת וכן בתוס' עירוכין י"ז ע"ב ד"ה ר"י ג"כ נראה דהאשם הוא המכשיר להקריב החטאת ע"ש וא"כ י"ל כמ"ש דכל המטהר הוא רק החטאת והאשם הוא חיוב בעלמא שחייב להביא אשם ופריעת חובת אשמו מעכבו מליטהר וכמו באשם גזילות דאמרינן בב"ק דאם הביא אשמו עד שלא הביא גזילו פסול ויצא לבית השריפה ובתוספתא פסחים פ"ד תני להו בהדי הדדי הביא אשמו קודם גזילו לא יהא אחד ממרס בדמו כו' וכן מצורע שהביא חטאתו קודם אשמו לא יהא אחד ממרס בדמו כו' וי"ל דשניהם טעם אחד הוא וכמו בהביא אשמו עד שלא הביא גזילו דכל כמה שלא הביא חיוב גזילו אינו ראוי לכפרה ובב"ק ק"י ע"ב איבעי לן אי כסף מכפר מחצה ואי אמרינן דכסף אינו מכפר כלל מ"מ מעכב הוא את האשם מלכפר דכל כמה שלא פרע חובת גזילו אינו ראוי לכפרה ה"נ י"ל במצורע דהאשם אינו מטהר כלל רק החטאת הוא המטהר רק כל כמה דלא פרע חובת אשמו אינו ראוי לכפרה א"כ זה שייך רק אם חייב אשם אבל בספק מצורע דאינו חייב אשם כלל שפיר מתטהר בהחטאת כמ"ש ואתי שפיר דברי הרמב"ם ז"ל:

ה

ובענין מתן שמן הסדר הוא כך בתחילה יוצק מן הלוג על כף הכהן השמאלית ומזה ז' פעמים ואח"כ מתן בהונות והנשאר נותן על ראש המטהר ובמתן שבע נחלקו רש"י ותוס' במנחות ע"ד ע"ב דרש"י ז"ל ס"ל דהזאות היו על הפרוכת והתוס' שם הוכיחו מהא דאמרינן הזאות שבפנים ושבמצורע דהזאות של מצורע לא היו בפנים אך כתבו דבשער נקנור ג"כ לא היו מדאמרינן בנגעים דלאחר מתן ז' בא לו אצל המצורע מכלל דההזאות של מתן ז' לא היו אצל המצורע ע"ש וכ"כ הר"ש בשלהי נגעים שלא היה נכנס להיכל בשעת מתן ז' וג"כ לא היה עומד בשער נקנור בשעת הזאותיו מדקתני במתני' שם בא לו אצל מצורע בשער נקנור נתן מן הדם כו' נטל מלוג השמן ויצק וטבל והזה ז' פעמים כנגד בית קדשי הקדשים כו' בא לו אצל מצורע כו' ומדלא קתני ברישא בא לו להיכל משמע דבעזרה עומד ומזה ומדהדר תני בא לו אצל מצורע משמע שלא היה עומד קודם בשער נקנור ע"ש והנה יש לעיין כיון דא"צ ליכנוס להיכל למה לא היה מזה שם אצל שער נקנור ונראה הטעם משום דבעינן הזאה כנגד בית קה"ק כדקתני במתני' הזה ז' פעמים כנגד בית קה"ק צריך שלא יהא דבר מפסיק בינו ובין ההיכל כמו בהזאות פרה דצריך ג"כ להזות כנגד בית קה"ק כדאמרינן בפרה פ"ג משנה ט' טבל והזה ז' פעמים כנגד בית קה"ק ובעינן שיראה בפתחו של היכל בשעת הזאת הדם כדאמרינן במדות

פ"ב משנה ד' דכל הכתלים שהיו שם היו גבוהים חוץ מכותל המזרח שכהן השורף את הפרה עומד בראש הר המשחה ומתכוין ורואה בפתחו של היכל בשעת הזאת הדם א"כ הכא במצורע שעומד בשער נקנור המזבח מפסיקו וא"י לראות בפתחו של היכל בין למ"ד דהמזבח היה ממוצע ועומד בין למ"ד כלו מזבח בצפון קאי ומחצי הפתח ולצפון הוא המזבח ומשם ולדרום מתחיל הכבש ומתכסי ליה פתחא וא"י לראות בפתחו של היכל ומש"ה צריך לעמוד בין האולם ולמזבח בשעת מתן שבע ולא לעמוד אצל המצורע בשער נקנור:

מיהו בעיקר זה דצריך בהזאות של פרה שיכוין ויראה בפתחו של היכל יש לעיין מנ"ל זה והר"מ בפי' המשנה שם כתב משום דכתיב והזה נוכח פני אהל מועד ע"ש ולכאורה מאי ראיה משם דצריך דוקא לראות בפתחו של היכל ונראה כדאמרינן ביומא ל"ג ע"ב דשולחן עומד בצפון ומנורה בדרום ומזבח הזהב ממוצע ועומד ומשוך כלפי חוץ קמעא ופרכינן ולוקמיה בין השולחן והמנורה ואמרינן משום דכתיב ואת המנורה נוכח השולחן בעינן דחזו אהדדי ע"ש ומוכח דכיון דכתיב נוכח בעינן דחזו אהדדי א"כ ה"נ כיון דכתיב והזה נוכח פני אהל מועד בעינן שיראה בפתח אהל מועד בשעת הזאה וזה הטעם הוא כפתור ופרח וא"כ לפ"ז במצורע אע"ג דבעינן ג"כ הזאה כנגד בית קה"ק מ"מ כיון דלא כתיב נוכח לא בעינן שיראה בפתחו של היכל וצ"ע בזה:

ולרש"י ז"ל דס"ל שהיה נכנס להיכל בשעת מתן שבע של מצורע ק"ל מהא דאמרינן בזבחים ע"ו בספק מצורע לר"ש דלמחר מביא אשמו ולוגו עמו ומתנה דאם אינו מצורע יהיה הלוג נדבה ע"ש וקשה איך נותן מתן שבע על הפרוכת מספק הא הוי ביאה ריקנית ומספק אין לעשות ביאה ריקנית ובירושלמי יומא פ"ד הלכה ג' אמרינן בספק אם נשפך הדם קודם הקטרת הקטורת או לאח"כ בטלו כל עבודות היום דמספק אין לעשות ביאה ריקנית ע"ש וצע"ג:

ובהקדים מתן שמן למתן דם אמרינן במנחות דיחזור וימלאנו ויתן מתן שמן אחר מתן דם והנה בתוס' שם ט' ע"א ד"ה ע"ד הקשו איך יחזור וימלאנו הא כבר יצק על כפו ולאחר שיצק אם נשפך לא ימלאנו כדאמרינן בגמרא שם ותי' דההיא אתיא כר"ש דאמר דאף לאחר שיצק ימלאנו קודם שהתחיל במתנות ואע"ג דהכא כבר נתן מהמתנות מ"מ כיון דהמתנות היו שלא כדינן הוי כמו עד שלא נתן וכתבו עוד שם דלפ"ז אתיא אפילו כרבנן דיציקה על כפו שהיתה בפסול לאו שמה יציקה והוי כמו קודם שיצק ע"ש והנה קשה לדברי התוס' מסיפא שם הקדים מתן בהונות למתן ז' ימלאנו שמן ויתן מתן בהונות אחר מתן ז' והתם היציקה על כפו היתה כדינה ואיך יחזור וימלאנו ולזה כיון הרעק"א ז"ל

בגליונו שם ה' ע"א שרשם ועיין לקמן ט' ע"א תוס' ד"ה עד שלא ובש"מ שם הקשו על רש"י ז"ל שפי' דיחזור ויתן מתן בהונות אחר מתן ז' שכבר נתן הא אותן מתן ז' היו מלוג חסר ע"ש שהרי ניתן קודם מתן בהונות שלא כדינן והנה הר"ש בנגעים פי"ד הקשה כמו כן וכתב דלאו פירכא היא דזה דאמרינן דאם חסר כ"ש פסול היינו אם חסר הלוג אבל אם מה שבכף נשפך לא אכפת לן הא למה זה דומה לקיבל דם בכוס ונשפך דאם יש דם הנפש יחזור ויקבל ע"ש ולפ"ז הר"ש לא גריס כלל בסיפא יחזור וימלאנו דא"צ למלאות ולפ"ז ניחא נמי קושית הרעק"א מיהו בעיקר על חידוש הר"ש דאם נשפך ממה שבכף אינו נפסל קשה טובא מהתוספתא פ"ק דזבחים דאמרינן דאם משל שמאל פינה לתוך ימין ומימין עירה לשל שמאל פסול ולא משום ששינה אלא משום דחסר הלוג טפה כ"ש ע"ש היינו כשיערה מה שבכפו משמאל לימין ואח"כ לשמאל שצריך השמן להיות על כפו השמאלית] נחסר השמן טפה ונפסל משום חסרון הלוג ומוכח דאף מה שעל כפו אם נחסר כ"ש פסול וצע"ג:

1

ומתן בהונות בין מדם האשם בין מהלוג יש לחקור אי הוי עבודה או לא ולכאורה כיון דאין זו הקרבה רק טהרת המצורע בכך אינה עבודה וזה דצריך כהן למתן בהונות הוא רק מדין טהרת מצורע דטהרת מצורע צריך כהן דאף הצפרים שעושה בחוץ ג"כ צריך כהן אך מדברי התוס' זבחים ע"ו ע"ב ד"ה לוג נראה דמתן בהונות מהלוג הוי עבודה ע"ש ולהרמב"ם ז"ל שכתב דהאוכל מהלוג קודם מתן בהונות לוקה כמו אוכל קדשים קודם זריקה ודאי נראה דמתן בהונות מהלוג חשיב עבודה ואפשר דה"ה מתן בהונות מדם האשם מיהו יש לעיין אי מתן בהונות חשיב עבודה אמאי הזר אינו חייב עליה מיתה הא הוי עבודה תמה וצ"ע:

עוד יש לחקור בקבלת דם האשם למתן בהונות דאמרינן דאשם מצורע ב' כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי כו' אם אותה הקבלה שמקבל ביד למתן בהונות אם י"ל דין קבלה לכ"ד כמו לענין מה דקי"ל דצורם אזן הפר ואח"כ קיבל את דמו פסול דכתיב ולקח מדם הפר הפר שהיה כבר אם גם באותה קבלה למתן בהונות צריך להיות הקרבן תם וכן לענין אם נשפך הדם על הרצפה אם יאספנו אם אותה קבלה צריכה ג"כ להיות דוקא מהפר כמו בקבלה שהיא למזבח וכן אם אותה קבלה שמקבל ביד אי צריכה להיות דוקא בצפון:

עוד יש לחקור הא דאמרינן בתוספתא זבחים דאותו הכהן שמקבל ביד מקבל תחילה ואח"כ מקבל אותו שמקבל בכלי ואם שינה כשר ע"ש אם אותו שמקבל ביד אם קיבל

לאחר זריקה אי מהני דאפשר דרק אחר קבלה בכלי כשר אבל לאחר זריקה לא שכבר נעשו אותו הדם שבצואר שיריים וכן יש לחקור הא דקי"ל בכל הזאות דשיריים שבאצבע פסולים אם גם במתן בהונות כך דהתם ליכא קרא עוד יש התם לפסול שיריים שבאצבע מטעם אחר דנגעו במצורע שהוא מחוסר כפורים ופוסל את הקדשים א"כ נטמאו השיריים] ואם השיריים פסולים יש לחקור במה מקנח דהא הכא ליכא מזרק:

הנה במנחות י"ד אמרינן לוג שמן של מצורע רמ"א חייבין עליו משום פיגול שדם האשם מתירו לבהונות כו' והנה יש לעיין אמאי לא קתני שדם האשם מתירו באכילה דהא אמרינן בזבחים מ"ד דמועלין בהלוג עד שיזרק הדם ולאחר שנזרק הדם לא נהנין בו אלא מדרבנן כמ"ש רש"י ז"ל שם א"כ זריקת הדם מתירו והנה רש"י ז"ל בזבחים שם באמת כתב כן דהאשם חשיב מתיר ללוג משום שמתירו לבהונות ושיריו לאכילה ע"ש מיהו בגמרא לא אמרינן הכי ועוד יותר קשה איך מתפגל הלוג מטעם שדם האשם מתירו לבהונות הא בפיגול בעינן שיתיר לאכילת אדם או לאכילת מזבח ומתן בהונות אינו לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח וליכא למימר דמתן בהונות חשיב אכילת מזבח שהרי כתב רש"י ז"ל בזבחים שם דמתן בהונות לכ"ע אינו מעכב משום דלאו צורך גבוה הוא כלל מיהו הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ד מהל' מחוסרי כפרה דהאוכל מהלוג קודם מתן בהונות לוקה דהוי כמו אוכל קדשים קודם זריקה ולדידיה אתי שפיר דמש"ה לא מצי למנקט דדם האשם מתיר הלוג לאכילה דאינו מתירו לאכילה כלל דרק מתן ז' ובהונות הם המתירים לאכילה ומתן בהונות כיון דחשיב כזריקה להרמב"ם ז"ל חשיב כמו אכילת מזבח ומש"ה מפגל מיהו על הרמב"ם ז"ל יש לעיין מהא דאמרינן שם לקמן הא מני רבי היא דאמר לוג שמן של מצורע מתנותיו שרו ליה וממתנותיו שרו ליה מתנותיו מפגלי ליה ל"ל לאוקמי כרבי אף לרבנן אמאי לא יפגלו מתנותיו כיון שהם מתירים הלוג באכילה דחשיבי כמו זריקה ואע"ג דכבר יצא הלוג מידי מעילה בזריקת דם האשם מ"מ כיון דהמתנות מעכבות האכילה חשיבי מתיר לפגל דהא התוס' מנחות י"ד ד"ה והלבונה הקשו אמאי לא חשיבי האימורים מתיר לפגל כיון דאסור לאכול הבשר קודם הקטרת האימורים ותי' כיון דאם נאבדו האימורים הבשר מותר באכילה לא חשיבי מתיר ע"ש הא לאו הכי היו האימורים נחשבים מתיר אע"ג דהבשר יוצא מידי מעילה בזריקת הדם ומ"מ כיון דמעכבי להאכילה חשיבי מתיר וצ"ע:

ונראה דזה דדם האשם מתיר הלוג שמוציאו מידי מעילה וזה דדם האשם מתירו לבהונות הם ב' מתירים נפרדים דזה שמוציאו מידי מעילה היא זריקת דם האשם ע"ג מזבח כמו שהזריקה מוציאה הבשר מידי מעילה כן היא מוציאה את הלוג אבל זה שדם האשם

מתיר הלוג לבהונות אין זה זריקת דם האשם כ"א מתן דם האשם על הבהונות היא המתרת למתן שמן על הבהונות דמנ"ל דאין ליתן מתן שמן קודם זריקת דם האשם ע"ג מזבח וכמ"ש רש"י ז"ל במנחות ט"ז ע"א על הא דאמרינן שם שדם האשם מתירו לבהונות ז"ל כדכתיב על דם האשם דכ"ז שלא נתן מן הדם מעכב השמן כדאמרינן בפ"ק ה' ע"א עכ"ל וכן בזבחים מ"ג במתני' כתב רש"י ז"ל אין חייבין עליו משום פיגול אם פיגל באשם לא נתפגל הלוג ואעפ"י שהלוג תלוי באשם כדכתיב על מקום דם האשם ואם לא נתן מדם האשם תחילה אין נתינת השמן כלום אפ"ה כיון דמביא אשמו עתה והלוג לאחר י' ימים כו' עכ"ל ונראה מכ"ז דכל מה דהלוג תלוי באשם הוא רק דתלוי במתן בהונות של דם האשם שצריך להיות קודם למתן שמן אבל בזריקת דם האשם ע"ג מזבח אינו תלוי הלוג למתנותיו:

והנה יש לעיין לפי מה שהוכחתי לעיל מדברי התוס' והרמב"ם ז"ל דמתן בהונות עבודה היא וכ"ש מתן ז' שעל הפרוכת דודאי עבודה היא כדאמרינן ביומא כ"ד ע"ב דזר שנתן מתן שבע מהלוג חייב מיתה דעבודה גמורה היא א"כ אמאי זריקת דם האשם מוציאה את הלוג ממעילה כיון דאכתי איכא עבודות בהלוג הא אמרינן במעילה י' ע"א דבשר ק"ק שנטמאו אין בהם מעילה היינו לאחר זריקת דמים כמה שפי' בתוס' שם ומקשינן פשיטא ואמרינן סד"א כיון דאית בהו מצות שריפה קמ"ל וכתבו בתוס' שם דהטעם דיצאו מידי מעילה ע"י זריקה אע"ג דאכתי אית בהו מצות שריפה משום דשריפה לאו עבודה היא הצריכה בגדי כהונה ע"ש ומוכח דאם היה בהם עוד עבודה הצריכה בגדי כהונה לא היתה יוצא מידי מעילה בזריקה דעדיין לא נעשה מצותן א"כ הכא בהלוג כיון דאכתי אית ביה עבודות הצריכות בגדי כהונה כגון מתן ז' ובהונות א"כ אמאי יצא מידי מעילה ע"י זריקת דם האשם:

והנה במנחות ט"ו ע"ב על הא דאמרינן שדם האשם מתיר הלוג לבהונות כתב הש"מ דה"ה הוי מצי למימר שמתירו למתן שבע ע"ש ונראה מזה דלא מפרש כרש"י ז"ל דזה דדם האשם מתיר את הלוג לבהונות הוא משום דכתיב על דם האשם דא"כ זה הוא שייך רק במתן בהונות אבל מתן שבע מנ"ל דצריך להיות אחר מתן דם וצ"ע מנ"ל להש"ס זה:

ז

ואשם מצורע הוא בן שנה ואם הביא בן שתים אמרינן בפ' התכלת דתעובד צורתו ויצא לבית השריפה ובתמורה אמרינן דכשר ולא עלו לבעלים לשם חובה ובתוס' תמורה שם ובזבחים קט"ו ע"א הקשו אהדדי ותי' דכאן לשמו כאן שלא לשמו דלשמו פסול אבל שלא לשמו כשר ואינו מרצה ע"ש והנה אשם מצורע שלא לשמו כשר טעון נסכים כדאמרינן

במנחות פ"ט ע"ב דאשם מצורע ששחטו שלא לשמו טעון נסכים שאם אי אתה אומר כן פסלתו כיון דאין אשם בא בנדבה א"כ ע"כ קיימא במילתא היינו בדין אשם מצורע וטעון נסכים ע"ש וא"כ ה"נ באשם מצורע בן שתים אי כשר הוא שלא לשמו ע"כ קיימא במילתא וטעון נסכים כיון דאין אשם בא בנדבה אך בזה יש לחקור אי טעון נסכי כבש או נסכי איל כיון דבן שתים הוא והרי הוא איל ואיל טעון נסכי איל או דלמא כיון דאשם בעלמא אינו טעון נסכים וכל עיקר נסכיו הוא רק משום דאשם מצורע הוא וטעון נסכים ונסכיו של מצורע הוא רק נסכי כבש א"כ מנין יהיה לו נסכי איל וצ"ע בזה:

ובעיקר הא דאמרינן במנחות שם דאשם מצורע ששחטו שלא לשמו טעון נסכים שאם אי אתה אומר כן פסלתו מקשינן עלה בגמרא אלא מעתה תמיד של שחר ששחטו שלא לשמו יהא טעון ב' גזרי עצים כו' שאם אי אתה אומר כן אתה פסלתו כו' ע"ש והנה יש לעיין ע"ז הא אמרינן בשבועות י"ב ע"ב דקרבנות ציבור סכין מושכתן למה שהן ופי' רש"י ז"ל דקודם שחיטה עדיין אינו נקבע לתמיד או למוסף אלא ע"י סכין א"כ הכא ששחט התמיד שלא לשמו א"כ לא נקבע מעולם לתמיד א"כ מה שייך לומר דיהא טעון ב' גזרי עצים וצ"ע:

והנה בתוס' מנחות שם ד"ה שאם הקשו מ"ב כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן דלא קדוש הלחם אמאי לא נימא שאם אי אתה אומר כן פסלתו וכן מתודה ששחטה שלא לשמה דלא קידש הלחם ע"ש והנה ע"מ שהקשו מתודה ששחטה שלא לשמה יש לעיין הא אמרינן במנחות מ"ו דאף אם נפרס לחמה לאחר שחיטה הדם יזרק והבשר יאכל ומקשינן שם אמאי לא נימא דאם אבד הלחם אבדה התודה כיון דכבר הוזקקו זה לזה בשחיטה ומתרצינן שאני תודה דרחמנא קרייה שלמים מה שלמים קרבים בלא לחם אף תודה קרבה בלא לחם ופי' רש"י ז"ל דמשמע דאעפ"י שהיתה תודה בשעת לחמה חוזרת להיות שלמים בלא לחם עכ"ל א"כ כיון דאף אם היה לחם בשעת שחיטה והיתה תודה כיון שנאבד הלחם אחר שחיטה חוזרת להיות שלמים א"כ הכא ששחטה מתחילה שלא לשמה ולא קידש הלחם כיון דאין לה לחם חוזרת להיות שלמים ואינה נפסלת:

ח

ומצורע עני מביא כבש לאשם וחטאת ועולה מן העוף וכן שאר מחוסרי כפרה כגון זבין וזבות מביאין חטאת ועולת העוף ועולת העוף אינה מעכבת הטהרה ורק לר"י בנו של ריב"ב במצורע העולה מעכבת ובשאר מח"כ לכ"ע אין העולה מעכבת וכדאמרינן בירושלמי סוטה פ"ב הלכה א' ביולדת דמשהקריבה חטאתה אוכלת בזבחים אף שלא קרבה עולתה וכ"כ רש"י ז"ל במנחות ד' ע"ב דרק חטאתה באה להכשיר לאכול בזבחים

אבל עולתה אינה אלא לכפר והנה בספק מחוסרי כפרה דאמרינן דמביאין חטאת העוף הבאה על הספק כדי לאכול בקדשים יש לחקור אם חייבים להביא גם עולת העוף מספק כיון דא"צ לעולת העוף בשביל טהרתן אם מספק רמיא עלייהו חיובא ויכולים להתנות בעולת נדבה או מספק לא רמיא עלייהו חיובא כלל הנה הבאתי לעיל מתוס' נזיר דנזיר מספק א"צ להביא עולה כיון דאינו מעכבתו ואע"ג דיכול להתנות בנדבה א"כ ה"ה ביולדת וזבה דאינה מביאה מספק עולת העוף דמספק ליכא חיוב קרבן אבל רש"י ז"ל כתב בעירוכין ח' ע"ב דיולדת מייתה עולת העוף ומתנה בנדבה ע"ש:

וזה דמקריבין חטאת העוף על הספק כתב הרמב"ם ז"ל בפי"א מהל' שגגות הלכה ב' דזה דוקא במח"כ דמביאין חטאת העוף על הספק כדי ליטהר אבל בקרבן עולה ויורד אינו מביא חטאת העוף על הספק והנה לפי דברי הרמב"ם ז"ל תתורץ קושית התוס' גיטין כ"ח ע"ב על הא דאמרינן שם השולח חטאתו ממדה"י מקריבין אותה בחזקת שהוא קים ומוקמינן לה בגמרא בחטאת העוף והקשו בתוס' ל"ל טעם דבחזקת שהוא קים תי"ל דחטאת העוף באה על הספק ולפמ"ש הרמב"ם ז"ל אתי שפיר דהתם מצי מיירי בחטאת העוף של חוטא שאינה באה על הספק מיהו ביומא פ' הוציאו לו דאמרינן לר"י דלא היה שופר של קיני חובה מפני התערובת ואמרינן שם מפני תערובת חטאת שמתה בעליה ומקשינן ומי חיישינן להכי והתנן השולח חטאתו ממדה"י מקריבין אותה בחזקת שהוא קים ע"ש ושם תשאר קושית התוס' ל"ל טעם דבחזקת שהוא קים תי"ל דחטאת העוף באה על הספק והתם בשופר של מחוסרי כפרה איירי דשופר של קינין היה למח"כ:

ובעיקר קושית התוס' בגיטין הא חטאת העוף באה על הספק יש לעיין מנ"ל להתוס' דבכה"ג חטאת העוף באה על הספק דלכאורה זה דוקא היכא דיש אדם בפנינו שיש עליו ספק חיוב חטאת אבל הכא בשולח חטאתו ממדה"י דהוי ספק אם בעל הקרבן קים או מת א"כ הוי ספק אם יש כלל אדם בעולם שיש עליו ספק חטאת ומנ"ל דבכה"ג מקריבין חטאת העוף מיהו מהירושלמי מוכח כדברי התוס' דאמרינן בשקלים פ"ז הלכה א' גבי מעות שנמצא בין קינין לגוזלי עולה דמחצה על מחצה להחמיר היינו לגוזלי עולה ומקשינן האי אתתא במאי מתכפרא דשמא המעות נפלו משופר של קינין א"כ במאי מתכפרא ומתרצינן שם דהמספק את הקינין הוא מספק את הספקות היינו שמקריבין עליה חטאת העוף הבאה על הספק [עיין בהמפרשים שם] ואע"ג דהתם נמי הספק הוא אם יש אשה בעולם שהטילה לשופר של קינין דאפשר דנפלו המעות משופר של גוזלי עולה א"כ הספק הוא אם יש אדם בעולם כלל שיש עליו חיוב חטאת אלמא דאף בכה"ג מקריבין חטאת העוף על הספק וכמ"ש התוס':

ובעיקר לתרץ קושית התוס' בגיטין י"ל דגילתה תורה בחטאת העוף הבאה על הספק דהותר רק ספק חולין בעזרה אבל הכא בשולח חטאתו ממדה"י וכן **(עי' הערת הגרא"ז מלצר זצ"ל בסוף הספר)** בשופרות של קינין אי מתו הבעלים הו"ל הך חטאת שמתו בעליה ומחטאות המתות ואמרינן בתמורה דהמקריב מחטאות המתות קאי בעשה וזה האיסור עשה לא מצינו שהתיר הכתוב להקריב על הספק מיהו לרש"י ז"ל בתמורה כ"ו ע"א דמי שאינו מחויב חטאת והפריש חל עליה קדושת חטאת רק דאזלא למיתה ונראה הטעם דאזלא למיתה משום דהוי כחטאת שמתו בעליה דאין לה על מה לבוא וכמו באשה שנדרה בנזיר והפרישה חטאתה ואח"כ הפר לה בעלה דחשיב כחטאת שמתו בעליה לפי שאין לה על מה לבוא כמ"ש רש"י ז"ל נזיר כ"א ע"ב וה"נ דמעיקרא אין לה על מה לבוא חשיב כחטאת שמתו בעליה דלמיתה אזלא] וא"כ לעולם כשמפרישין חטאת העוף הבאה על הספק דאם אינו חייב חטאת ג"כ חל שם חטאת רק דלמיתה אזיל א"כ לעולם בחטאת העוף הבאה על הספק איכא ספק איסור חטאות המתות:

סימן יג

מליחת הקרבנות

מצות עשה למלוח כל הקרבנות ואם לא מלח עובר בל"ת דכתיב ולא תשבית מלח כו' והדברים שאינם טעונים מלח הוא הדם והנסכים והעצים והקטורת לר"י בנו של ריב"ב ואם המלח מעכב איכא פלוגתא דתנאי במנחות כ' ע"א והרמב"ם ז"ל פסק בפ"ה מהל' א"מ דמלח מעכב רק במנחה ולא בשאר קרבנות מיהו לוקה אם לא מלח אף בשאר קרבנות והקשה. הלח"מ שם ממ"נ אי ילפינן שאר קרבנות ממנחה בהקישא א"כ ליעכבי נמי ואי לא ילפינן א"כ אמאי לקי בשאר קרבנות הא לאו כתיב אלא במנחה ע"ש ונראה לענ"ד דטעם הרמב"ם ז"ל דלא מצינן למילף שאר קרבנות ממנחה דליעכב דזה דמעכב במנחה גופא הוא משום דילפינן בגז"ש ברית ברית כדאמרינן במנחות כ' א"כ אי אפשר למילף שאר קרבנות ממנחה בהיקש דדבר הלמד בגז"ש אין חוזר ומלמד בהיקש אבל לענין מלקות דלא כתיב במנחה גופא וגם מלקות הוא חולין דלא שייך ביה דלא ילפינן למד מלמד] שפיר ילפינן שאר קרבנות ממנחה:

והנה זה דעצים אינם טעונים מלח אמרינן במנחות שם משום דאין אחרים באין חובה לה דמלת אינו טעון רק דבר הטעון עצים אבל עצים דאינם טעונים עצים אינם טעונים מלח ולרבי דעצים טעונים עצים טעונים נמי מלח כדאמרינן בגמרא שם והנה יש לעיין ב' גזרי עצים אמאי אינם טעונים מלח שהרי הם טעונים עצים שהרי צריך ליתן אותם

ע"ג המערכה כשאר הקטרות וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' ביאת מקדש דזר שסידר ב' גזרי עצים על המערכה ה"ה כמקטיר אברים וחייב מיתה שהעצים קרבן הם עכ"ל וצ"ע:

וזה דהנסכים אינם טעונים מלח כתב הרמב"ם ז"ל דיין הבא בפ"ע היינו המתנדב יין טעון מלח והקשו המפרשים ז"ל דמ"ש יין הבא בפ"ע מנסכים ונראה לומר כיון דהטעם דנסכים אינם טעונים מלח הוא משום דאינן לאישים כדאמרינן במנחות שם א"כ ביין הבא בפ"ע אע"ג דלא פסקינן כשמואל דאמר דמזלפו ע"ג האישים מיהו הטעם דאינו מזלפו על האישים ס"ל להרמב"ם ז"ל הוא רק משום איסור כיבוי דהוי פסיק רישיה כמ"ש מהר"י קורקוס ז"ל הא בלא"ה היה דינו לאישים א"כ י"ל דין כקרבנות הקרבין לאישים ומש"ה טעון מלח:

ובזה יתיישב ג"כ מה שפסק הרמב"ם ז"ל פ"ט מהל' תמידין דיין קודם ללבונה והקשו עליו מהירושלמי יומא פ"ב הלכה ב' דפשיטא לן דלבונה קודם ליין הבא בפ"ע [ועיין בזה ג"כ קרן אורה מנחות] ובזה אתי שפיר דהטעם דלבונה קודם ליין אמרינן שם בירושלמי משום דזה לאישים וזה לספלים א"כ כיון דס"ל להרמב"ם ז"ל ביין הבא בפ"ע דטעון מלח א"כ דינו כמו קרב לאישים דכיון דדינו היה לאישים אי לאו משום כבוי דינו לכל דבר כמו דבר הקרב לאישים א"כ ה"נ לענין קידום דינו כמו לאישים והירושלמי פליג אתלמודא דידן וס"ל דזה דיין הבא בפ"ע הוא לספלים הוא משום דדינו לספלים ולא משום כבוי:

והנה המל"מ כתב בפ' ט"ז מהל' מעה"ק דלהרמב' ז"ל אינו יכול להתנות נסכי חובה בנסכי נדבה משום דזה טעון מלח וזה אינו טעון מלח ע"ש והנה יש לעיין אמאי אינו יכול להתנות יתן מלח בתוכו מספק דמאי פסול הוא אם נותן מלח במקום שא"צ ואפשר כמו בדם כיון דדם שבישלו פסול ה"נ דם שמלחו משום דמליח ה"ה כרותח כמ"ש רש"י ז"ל ותוס' מנחות י"ט א"כ י"ל ה"נ בנסכים כיון דיין המבושל פסול מע"ג מזבח ה"נ יין שמלחו מיהו בלא"ה יש לפסול דהא טעם דיין המבושל פסול הוא משום שנשתנה א"כ ה"נ יין מלוח מיהו אכתי קשה נשדייה ביה פורתא למצוה כיון דגרגיר מלח אחד כשר כמ"ש הרמב"ם ז"ל וגם בעלמא במתנדב יין דס"ל להרמב"ם ז"ל דטעון מלח ג"כ נראה דאינו רשאי למולחו כשאר קרבנות דודאי מיפסיל היין בזה דהוי כמו יין מבושל דפסול דנשתנה טעמו ואינו רשאי רק לתת פורתא למצוה מיהו מסתימת לשון הרמב"ם ז"ל דלא חילק האי מליחה ממליחת שאר הקרבנות נראה דאין חילוק וצ"ע ואפשר דזה דבעינן יין שלא נשתנה הוא רק בנסכים ולא ביין הבא בפ"ע או שינוי שע"י מצוה שאני וצ"ע בזה:

וזה דאינו יכול להתנות נסכי חובה בנדבה משום המלח ולא אמרינן דיתן מלח מספק י"ל משום שהמלח בא משל ציבור כדאמרינן במנחות כ"א ע"ב ואפשר דמעכב שיהיה דוקא משל ציבור דילפינן התם גז"ש ברית ברית ואי אפשר ליקח מלח משל ציבור מספק אך לפ"ז יקשה הא דאמרינן ביבמות ק' ע"א גבי כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה דמנחתם נקמצת ואינה נאכלת אלא הקומץ קרב לעצמו והשירים קרבין לעצמן משום ספק ע"ש והא אם מנחת ישראל היא א"כ רק הקומץ לבד טעון מלח ולא השירים ואם מנחת כהנים היא אף השירים טעונים מלח וא"כ איך נותנים מלח על השירים מספק אך יש לחקור בזה שכתב הרמב"ם ז"ל דאם מלח בגרגיר אחד כשר אם זה דוקא אם הקטיר כל הקומץ כאחד אבל אם חילק הקומץ לשנים צריך שיתן גרגיר על כל, אחד כיון שמקטיר כל אחד בפ"ע א"כ נמצאת הקטרה בלא מלח או דילמא כיון דעכ"פ הקרבן היה לו מלח כשר ואף אם לא נתן מלח רק על חצי הקומץ והנה אי נימא הכי א"כ בכהנת שנתערב ולדה כו' דהקומץ קרב לעצמו והשירים קרבין לעצמן אף אי מנחת כהנים היא ונותן המלח רק על הקומץ ולא על השירים ג"כ כשר כיון דמלח מקצת המנחה ולא מפסיל אלא בלא נתן מלח כלל על המנחה:

ובקטורת אי צריך מלח איכא פלוגתא דתנאי במנחות שם ויש לחקור בקטורת של יוה"כ אי צריך מלח דמאן דלא מצריך מלח בקטורת הוא הטעם לפי שאינו על מזבח החיצון דנפקא לן מכעין הפרט ומאן דמצריך מלח בקטורת אפשר רק דלא מצריך שיהא על מזבח החיצון אבל עכ"פ בעינן שיהא על המזבח משא"כ בקטורת של יוה"כ שהן על הרצפה ואינן על המזבח כלל ולכאורה מסדר יומא משמע דאינו טעון מליחה דאם היה טעון מליחה היתה צריכה להיות בכ"ג דהא מליחה עבודה היא ופסולה בזר כדאמרינן מנחות כ' ע"א א"כ ביוה"כ דכל עבודות היום אינן כשרות אלא בו צריכה להיות בכ"ג וא"כ לאחר שחפן הקטורת ונתן לכף היה הכ"ג צריך לעלות לראשו של מזבח למלוח הקטורת ששם מולחין הקטורת כדאמרינן במנחות כ"א ע"ב ובסדר יומא קתני דאחר שחפן ונתן לתוך הכף נטל המחתה בימינו והכף בשמאלו ונכנס לפנים:

מיהו מהירושלמי יומא פ"ד ה"ה יש למידק דצריך מלח דאמרינן שם שאם לא נתן בה מלח או שלא נתן לתוכה מעלה עשן חייב מיתה וע"כ בקטורת של יוה"כ מיירי דאי לאו מאי מיתה איכא בקטורת דרק ביוה"כ איכא מיתה משום ביאה ריקנית מיהא התם אינו ברור באיזה מלח מיירי דאפשר דמיירי התם במלח סדומית שנותן בקטורת בשעת פיטום ועיין במל"מ שם והנה להרמב"ם דס"ל דמלח אינו מעכב רק במנחה ע"כ צריך לפרש דברי הירושלמי דמיירי במלח דשעת פיטום:

והנה המנחת חינוך כתב דאם נתן מלח סדומית בשעת הפיטום ודאי דיצא ידי מליחה וא"צ למלוח עוד בשעת הקטרה ואע"ג דהמלח נתון בראשו של מזבח ששם מולחין הקטורת סמוך להקרבה מ"מ אם מלח קודם שפיר דמי ע"ש והנה כמו כן כתב הש"מ בפ"ק דכריתות דזה דנותן בה מלח סדומית רובע הקב הוא משום דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח היינו שיוצא בזה ידי מליחה אך יש לתמוה ע"ז דהא מליחה עבודה היא דאם מלח זר פסול משום דמקמיצה ואילך מצות כהונה וכמ"ש הש"מ מנחות כ' ואפילו למ"ד כשרה בזר היא עבודה הכשרה בזר אבל לכ"ע עבודה היא דאמרינן שם תקריב אפילו בשבת תקריב אפילו בטומאה ופי' רש"י ז"ל דאשמעינן דמליחה עבודה היא ודחי שבת וטומאה כשאר עבודות עכ"ל א"כ כיון דמליחה הוי עבודה א"כ צריכה להיות בקטורת גמורה שהוא קרבן גמור ולא בשעת פיטום הקטורת שעדיין הם סמנים ולא קטורת ומה שייך אז עבודה:

וזה דאצטריך קרא דתקריב אפילו בשבת דמליחה חשיבא עבודה דדוחה שבת הקשה המל"מ מה איסור שבת יש במליחה הא אין עיבוד באוכלין ע"ש והנה לפמ"ש הר"ן בביצה דבחלבים שייך עיבוד דלאו אוכל גמור הוא ניחא בפשוטו דאצטריך קרא למליחת החלבים ומצאתי שכבר עמדו בתירוץ זה והנה מזה יש להביא ראיה להרמב"ם ז"ל דמליחה מעכבת רק במנחה ולא בשאר דברים דאי מעכב בכל הקרבנות א"כ ל"ל קרא דמליחה דוחה שבת כיון דהמלח מעכב הקרבן א"כ פשיטא דדוחה שבת כיון דאיכא קרא דלא תבערו אש בכל מושבותיכם כו' למשרי אברים ופדרים בשבת [שבת כ' ע"א] א"כ פשיטא דאף מליחתן דוחה שבת כיון דמעכבת מיהו לפמ"ש הרמב"ם ז"ל דבדעבד אם מלח בגרגיר אחד כשר י"ל דאצטריך דשרי לכתחילה למולחו יפה כמו לקדירה מיהו למ"ד במנחות ס"ד דהידור מצוה דוחה את השבת אע"ג דאינו מעכב א"כ ה"נ כיון דאיכא מצוה לכתחילה למולחו יפה כמו לקדירה א"כ ל"ל קרא למדחי שבת:

והנה הא דמהדרינן ביבמות ל"ג למצוא עבודה שפסולה בזר ואיכא נמי איסור שבת יש לעיין אמאי לא מוקמינן במליחה כיון דמליחה פסולה בזר דמקמיצה ואילך מצות כהונה איכא איסור זרות ואיסור שבת נמי איכא במליחת החלבים וצ"ע:

ובמנחות כ"א ע"ב גרסינן מלח שע"ג האבר מועלין בו שע"ג הכבש ושבראשו של מזבח אין מועלין בו ופי' רש"י ז"ל שם שעל הכבש שנופל שם כשמולחין את הקומץ כדאמרן לקמן בג' מקומות נתונה אין מועלין בו דשוב אינו ראוי עכ"ל [והיינו ע"כ מיירי באותו המלח שכבר היה על הקומץ ונפל ממנו דאם עדיין לא היה על הקומץ אמאי אינו ראוי למלוח בו] והנה יש לעיין ע"ז אמאי אינו ראוי הא אמרינן בזבחים ק"ח במעלה ראש בן

יונה ומלח משלימו לכזית כו' דמלח אם פירש מצוה לאסוקי ופי' רש"י ז"ל דמלח אם פריש מצוה לחזור ולמולחו כדכתיב ולא תשבית מלח ברית עכ"ל א"כ כיון דאף אם כבר מלחו אם פירש אח"כ המלח צריך לחזור ולמולחו א"כ אמאי לא יחזור וימלחנו באותו המלח שנפל מן הקומץ דבמה נפסל אטו שמן שפירש מן הקומץ אינו רשאי להחזירו וא"כ אמאי אין מועלין בו ונראה הטעם דאין מועלין בו דכבר נעשה מצותו ע"י מליחה ויצא המלח מידי מעילה ואע"ג דצריך להיות המלח אף בשעת הקטרה מ"מ חשיב נעשה מצותו דעל המלח עצמו ליכא מצות הקטרה רק המלח מכשיר הקומץ אבל על המלח עצמו ליכא מצות הקטרה וראיה לזה דאיבעי לן בפ' השוחט והמעלה במקטיר ראש בן יונה ומלח משלימו לכזית אי מצטרף להתחייב בחוץ אי חיבורי עולין כעולין דמי או לא ואי איכא דין הקטרה אף על המלח א"כ מאי איבעי לן פשיטא דמצטרף הרי הן עולין ממש ומוכח דעל המלח עצמו ליכא דין הקטרה והאיבעיא היא רק אי חיבורי עולין כעולין כיון דהאבר צריך למלח מצטרף עמו א"כ כיון דעל המלח בעצמו ליכא מצות הקטרה א"כ ע"י מליחה חשיב על המלח נעשית מצותו דגמרה עבודתה דהמליחה עצמה עבודה היא ובעי כהונה וזו עבודה שהיא בהמלח עצמו וכיון דתו ליכא עבודות בהמלח עצמו חשיב נעשה מצותו [ואע"ג דאחר מליחה ג"כ איכא עדיין בהמלח צורך גבוה שהרי צריך המלח להיות על הקומץ להכשירו להקטרה מ"מ כיון דליכא בו עבודה חשיב נעשה מצותו ויותר מזה כתבו התוס' יומא נ"ט ע"ב בקטורת דלאחר שעלה תמרתו יצא מידי מעילה משום דנעשה מצותו והקשו הא איכא עוד מצות דישון מזבח הפנימי ותי' דדישון מזבח הפנימי כיון דהוי עבודה דא"צ בגדי כהונה חשיב נעשה מצותו ע"י הקטרה ואע"ג דאכתי איכא צורך גבוה דהא איכא מצות דישון ובזה אתי שפיר מה דאצטריך קרא דמלח שע"ג האבר מועלין בו דנפקא לן במנחות שם מקרא דוהשליכו עליהם הכהנים מלח והעלו אותם עולה לה' ולכאורה קשה ל"ל קרא אמאי לא ימעלו בהם כיון דמלח קודם שמלחו ודאי מועלין בו דהקדש הוא א"כ אמאי לא ימעלו בו גם אחר שמלחו ובזה אתי שפיר כיון דתכף כשמלחו נעשית מצותו ויצא מידי מעילה ומש"ה אצטריך קרא דוהשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עולה כו' דהמלח בטל לגבי האבר וחשיב הכל עולה ומש"ה מועלין בו וא"כ לפ"ז לאחר שנפל מן האבר אין בו מעילה דאותה המעילה שהיתה להמלח קודם מליחה ליכא דזה בטלה תכף כשמלח דנעשית מצותו ודין המעילה שהיה להמלח כשהיה על האבר משום שבטל המלח לגבי האבר וחשיב כמו האבר עצמו ג"כ לא שייך אחר שפירש מן האבר ומש"ה אין מועלין בו אח"כ כלל:

ובעירובין ק"ד אמרינן בוזקין מלח ע"ג הכבש כדי שלא יחליקו ומקשינן התם אי מבטל ליה הרי מוסיף אבנין ומסקינן דלא מבטל ליה וכתב רש"י ז"ל דלאחר דריסה ימלח ממנו עורות קדשים עכ"ל והנה יש לעיין למה נקט רש"י ז"ל למלוח עורות הא אותו מלח שע"ג הכבש מולחין בו את הקרבנות ועורות קדשים מולחין במלח הנתון בלשכת המלח כדאמרינן במנחות כ"א ע"ב ואמאי לא קאמר דאחרי כן ימלאו בו את הקרבנות ונראה דרש"י ז"ל היה מוכרח לפרש כן והטעם דמלח של קדשים אסור לבזוק על הכבש כדי שלא יחליקו דמלח של קדשים אסור בהנאה ויש בו מעילה קודם שמלחו בו ולבזוק על הכבש כדי שלא יחליקו לא חשיב צורך גבוה דאפשר בלא"ה כדאמרינן בעירובין שם דבשעת עבודה לא היו בוזקין כלל משום חציצה והיו מהלכין על הכבש בלא בזיקה ורק בשעת הולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא היו בוזקין כדי שיהא נוח להם יותר ללכת א"כ אין זה צורך גבוה רק הנאת עצמן ואסור במלח של הקדש מיהו אי מולחין בהם אח"כ עורות קדשים שפיר דמי דאמרינן במנחות שם דזה דהכהנים ניאותים במלח למלוח עורות ולאכילה הוא משום תנאי ב"ד דלב ב"ד מתנה שאותו המלח שהכהנים ניאותים בהם לא יהיה קודש מעולם א"כ כיון דאח"כ מולחין בהם עורות אגלאי מילתא למפרע דאותו המלח לא היה קדוש כלל וא"כ היו יכולים ג"כ ליהנות מהם ע"י בזיקה שלא יחליקו אבל אם ימלחו בהם אח"כ את הקרבנות כיון דאותו המלח קודש לא היו יכולים ליהנות בהם קודם לבזוק על הכבש:

ומלח של הקרבנות אפילו אותן של קרבנות יחיד באין משל ציבור כדאמרינן במנחות כ"א ונראה לומר דבר חדש דבקרבן עכו"ם צריך להביא מלח מתוך ביתו דאמרינן שם דאתנו ב"ד על המלח שהכהנים ניאותים בהם למלוח קרבנם ומקשינן השתא לישראל יהבינן לכהנים לא יהבינן כו' ומסקינן לא נצרכה אלא לבן בוכרי דאמר דהכהנים אינם שוקלין סד"א כי זכי להו רחמנא לישראל דאית להו לשכה לכהנים דלית להו לשכה לא זכי להו רחמנא קמ"ל ופי' רש"י ז"ל להכי אצטריך תנאי ב"ד וא"כ בעכו"ם דלית להו לשכה וגם לא אשכחן שהיה תנאי ב"ד ע"ז לא יהבינן להו מלח:

והנה מתוספתא זבחים בענין כל התדיר מחברו קודם את חברו קתני דמלח קודם לעצים כו' והביאה הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' תמידין ומשמע קצת מזה דיש קרבן מלח בפ"ע וכבר עמד בזה האור שמח וכתב דלא אשכחן קרבן מלח ופי' דברי התוספתא דמיירי שמתנדב מלח ומוסר לציבור ע"ש אך יש לעיין ע"ז מתוספתא שקלים דאמרינן שם דעכו"ם מתנדבין עולות ושלמים עופות עצים ולבונה ומלח ע"ש והתם ליכא לפרש דמיירי במוסרן לציבור דהא אין מקבלין מן העכו"ם דבר של קרבנות ציבור אפילו אי

מוסרין לציבור כמה שהביאו התוס' מנחות ע"ג ע"ב מהספרא מדכתיב ומיד בן נכר לא תקריבו כו' ומוכח שמתנדבין מלח וכן בתוספתא שקלים שם לקמן אמרינן גבי מותרות דמותר לבונה ללבונה מותר יין ליין ומותר מלח למלח וצ"ע בדבר דלא אשכחן קרבן מלח בפ"ע:

סימן יד

חלוקת קדשים

א

גרסינן בב"ק ק"י ע"ב ובחולין קל"ג ע"ב כ"ד מתנות כהונה ניתנו לאהרן ובניו כו' ואלו הן עשר במקדש וד' בירושלים כו' עשר במקדש חטאת בהמה וחטאת העוף ואשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמי ציבור ולוג שמן של מצורע ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות וד' בירושלים הבכורה והבכורים והמורם מן התודה ואיל נזיר ועורות קדשים כו':

והנה מה שהכהנים זוכים בבכור אם גם תמורת בכור בכלל יש מחלוקת בין תוס' והרמב"ם ז"ל דהתוס' זבחים ע"ה ע"ב ד"ה בכור כתבו בפשיטות דאינו ניתן לכהן ודקדקו ממה דאמרינן בתמורה דתמורת בכור נאכל במומן לבעלים אך הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ג מהל' תמורה הלכה ב' דתמורת בכור ניתן לכהן וע"כ מפרש זה דאמרינן בתמורה דתמורת בכור ומעשר נאכלין במומן לבעלים היינו כ"א לבעליו מעשר לבעלים ובכור לכהן:

והנה בסברת הרמב"ם ז"ל יש לעיין למה ינתן תמורת בכור לכהן הא אינו פטר רחם דרק פטר רחם זיכתה תורה לכהן אבל זה שאינו פטר רחם רק ע"י שהמיר חלה עליו קדושת בכור למה ינתן לכהן ונראה מזה דהרמב"ם ז"ל סובר דזה דבכור הוא לכהן אין זה זרות לכהן בפטר רחם רק זכות לכהן בקרבן בכור וכמו שהכהנים זכאים בחטאת ואשם כך זכאים בבכור א"כ כל שחלה עליו קרבן בכור יהיה מאיזה טעם שיהיה הכהנים זכאים בו:

ונראה לע"ד מקור לשיטת הרמב"ם ז"ל מהא דאמרינן בזבחים ל"ז לר"י ובשרם יהיה לך אחד תם ואחד בע"מ לימד על בכור בע"מ שניתן לכהן שלא מצינו לו בכל התורה כולה ופי' בתוס' שם ד"ה שלא ז"ל ונראה לפרש שלא מצינו בכל התורה כולה כענין זה דשאר פסולי המוקדשין אינו מתנה לכהן אלא פודהו ומקריב אחר תחתיו וזה מתנה לכהן ואוכלו במומו עכ"ל ואי נימא דזה דבכור לכהן אינו שייך בדין קדשים כלל אלא

זכיה לכהן, בפטר רחם כמו בפטר רחם של בהמה טמאה שזוכה הכהן א"כ מה שייך לומר דחידוש הוא בבכור משאר קדשים דשאר פסולי המוקדשין אינן מתנה לכהן וזה ניתן לכהן כיון דזכיתו אינו שייך לדין קדשים כלל ומה לי תם מה לי בע"מ ומוכח מזה דזה שהכהן זוכה בבכור בהמה טהורה הוא זכיה בקרבן בכור כמו זכית כהן בשאר קרבנות ומש"ה הוי חידוש מה שבכור בע"מ ניתן לכהן דבשאר קרבנות אם נעשו בע"מ אינם מתנה לכהן אלא נפדין וזה מתנה לכהן וא"כ כיון שהוא זכיה לכהן בקרבן בכור כמו בשאר קרבנות א"כ ס"ל להרמב"ם ז"ל דאין נ"מ באיזה אופן נעשה קרבן בכור דכל שהוא קרבן בכור זוכה בו הכהן:

ושמעתי עוד מקור להרמב"ם ז"ל מההיא דזבחים ט' בפסח ששחטו שלא לשמו דנעשה שלמים דמקשינן ואימא אי שחטיה לשם בכור ליהוי בכור למאי הלכתא דלא ליבעי נסכים א"נ למיתביה לכהן ומוכח דאם היה הדין בשוחט פסח לשם בכור נעשה בכור היה צריך למיתביה לכהן ואע"ג דאינו פטר רחם דהא פסח הוא ומוכח דזכית הכהן בבכור אין זה זכיה בפטר רחם רק זכיה בקרבן בכור וכל שהוא קרבן בכור יהיה באיזה אופן שיהיה הוא ניתן לכהן ולענ"ד נראה דאין להביא ראיה משם דשאני התם כיון ששחטו לשם בכור ונעשה ע"י זה קרבן בכור א"כ אסור לזרים דבכור שהקריבוהו במקדש אינו נאכל אלא לכהנים א"כ ע"כ צריך למיתביה לכהן וגם למוכרו לכהן אי אפשר דבכור תם אין מוכרין אותו שחוט אפילו כהן לכהן כדאמרינן בתמורה ז' ע"ב ומשום בזיון קדשים א"כ ע"כ צריך למיתביה לכהן מתנת חנם] אבל אין ראיה מזה שהכהן זוכה בו מדין מתנות כהונה אבל בתמורת בכור דנאכל במומו ואז מותר אף לעכו"ם מנ"ל שצריך הבעלים ליתנו לכהן:

והנה בשיטת הרמב"ם ז"ל בתמורת בכור אפשר לומר ג"כ דזהו שיטת הרמב"ם ז"ל מה שפסק בספק בכור דתקפו כהן אין מוציאין מידו ואין ללמוד מזה דס"ל להרמב"ם ז"ל בכל ספיקות דמהני תפיסה לאחר שנולד הספק די"ל לעולם בכל ספיקות כיון דאיכא חזקת ממון מוקמינן אחזקה וחשיב ודאי של בעלים ולא מהני תו תפיסה ורק בספיקא דתרי ותרי וספיקא דדינא אע"ג דאיכא חזקת ממון חשיב ספק ומהני תפיסה משום דתרי ותרי ספיקא דאורייתא או דרבנן ובספיקא דדינא הטעם משום דע"י החזקה לא נשתנה הדין וא"כ אע"ג דאיכא חזקת ממון אכתי י"ל דין ספק ולא ודאי רק כ"ז שהוא מוחזק אי אפשר להוציא מידו בספק אבל תפיסה מועלת כיון שהוא ספק אבל בשאר ספיקות י"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל כשאר ראשונים כיון דאיכא חזקת ממון חשיב כמו ודאי שלו ולא מהני תפיסה וזה שפסק הרמב"ם ז"ל דתקפו כהן אין מוציאין מידו י"ל דזהו דוקא

בספק בכור דבזה לא שייך לומר דבשביל שהבעלים מוחזק יהא חשוב ודאי ממונו של בעלים דזה היה שייך רק אי הממון לא היה תוצאה מהקדושה שלו ורק אם היה דין דפטר רחם הוא ממון כהן בזה היה אפשר לומר כיון דהוי ספק אם הוא פטר רחם מספק מוקמינן אחזקת ממון וחשיב ודאי ממון בעלים ואע"ג דבגיזה ועבודה אסור מספק לא איכפת לן דלגבי איסור דלא שייך חזקת ממון הוי ספק ואסור בגיזה ועבודה אבל לענין ממון כיון דאיכא חזקת ממון חשיב ודאי ממון בעלים וכדאשכחן לענין נאמנות ע"א לומר מת בעלה דמתחלק האיסור והממון דלאיסור חשבינן שהבעל מת בודאי ומותרת להנשא ולממון דאין לע"א נאמנות דאיכא חזקת ממון אין היורשים נכנסים לנחלה על פיו וחשבינן ליה לחי בודאי אבל היכא שהממון הוא תוצאה מהאיסור לא שייך לומר זה וכמו לענין כתובה דע"א אומר מת בעלה דתנשא ותטול כתובתה אע"ג דאין ע"א נאמן לממון כיון דאיכא מדרש כתובה דלכשתנשא לאחר תטלי מה שכתוב לכי א"כ הוי הממון תוצאה מהאיסור ולא איכפת לן בזה אם הבעל קים או לא רק אם מותרת לינשא ובזה הממון י"ל אותו הדין של האיסור וכיון דלאיסור חשבינן אותו למת ה"נ לכתובה וא"כ ה"ה הכא בספק בכור כיון דס"ל להרמב"ם ז"ל דזה דהכהן זוכה בבכור אין זה זכיה לכהן בפטר רחם רק זכיה לכהן בקרבן בכור והיה קרבן בכור באיזה אופן שיהיה א"כ הכא הממון הוא תוצאה מהקדושה דקדושתו עושה אותו לממון כהן וא"כ בזה ודאי דין הממון כדין הקדושה וכיון דבספק בכור יש עליו קדושה מספק דתני עלה ואסורים בגיזה ועבודה א"כ ע"כ גם הממון י"ל דין ספק ואי אפשר למחשביה לודאי ממון בעלים דהכא הממון ע"כ צריך להיות כמו הקדושה וכיון דהממון י"ל דין ספק מהני תפיסה וכמו בספק דתרי ותרי וספיקא דדינא דכל שי"ל דין ספק מהני תפיסה והסוגיא דב"מ דתקפו כהן מוציאין מידו ס"ל דזה דבכור לכהן הוא זכיה בפטר רחם ואינו שייך אל הקדושה שבו אבל הרמב"ם ז"ל שסמך על הסוגיא דזבחים שהבאתי ופסק דתמורת בכור ניתן לכהן דזה דבכור לכהן הוא תוצאה מהקדושה א"כ לטעמיה ע"כ פסק דתקפו כהן אין מוציאין מידו ולפ"ז לא תקשה ג"כ מה שהקשו על הרמב"ם ז"ל דסותר דברי עצמו שפסק דהספיקות נכנסין לדיר להתעשר ואי תקפו כהן אין מוציאין מידו נמצא זה פוטר עצמו בממונו של כהן כדפרכינן בב"מ ולפ"ז רק בספק בכור פסק דתקפו כהן אין מוציאין מידו דהממון הוא תולדה מהקדושה אבל בההיא דהספיקות נכנסין לדיר להתעשר דמיירי בספק פדיון פטר חמור דליכא התם משום קדושה כלל א"כ הוי כשאר ספיקות דאם תפס מוציאין מידו:

ב

ובזכית הכהנים במתנות כהונה איכא נפקותא בין קדשי הגבול לקדשי המקדש דבקדשי הגבול י"ל זכיה ממש ונעשים ממונם לקדש בהם את האשה ובקדשי המקדש איכא פלוגתא ר' יהודה ור' יוסי בקידושין נ"ב ע"ב אי חשיבי ממון כהן לקדש בו את האשה ואמרינן דשניהם מקרא אחד דרשו וזה יהיה לך מקדשי הקדשים מן האש מ"ס מה אש לאכילה אף הוא נמי לאכילה ומ"ס לך לכל צרכיך ואנן קי"ל דמתנות כהונה של מקדש כהנים משולחן גבוה קא זכו:

ויש לחקור בחלוקת הקדשים במה נקבע כל חלק לכהן אי שייך קנין בזה וכן בבכור לרבנן דג"כ ממון גבוה הוא ומשולחן גבוה קא זכי במה זוכה בו הכהן לענין שאינו יכול לשנותו לכהן אחר דלכאורה כיון דמשולחן גבוה קא זכי לא שייך בו קנין כלל אך מבכורות י"ח ע"ב מוכח דכהן זוכה בבכור ע"י קנין דאמרינן שם דאם רועה כהן אקנויי מקנה לו מקום בחצרו כדי שיזכה הכהן בבכורות ע"ש ואע"ג דבכור לרבנן אף בזה"ז משולחן גבוה קא זכי שייך בו קנין לענין דנקבע לו וא"י לשנותו לכהן אחר וא"כ ה"ה בחלוקת קדשי המקדש ע"י קנין נקבע לחלקו וזה דא"י לחלוק זבחים כנגד זבחים אינו משום דלא שייך בהו קנין רק שאינו שלו לענין להקנות לאחרים דנפקא לן דמן האש דמה אש לאכילה כו' דקדשים ניתנו רק לאכילה ולא לשאר דברים כמו לקדש בהו את האשה ולמקח וממכר ע"ז אינן שלו והוי כמקנה לחברו אלא למה שאתה נושא ונותן לתוך פיך דרק לענין אכילה הוא שלו ולא לשאר דברים אבל לאכילה שזיכתה לו תורה שייך בו קנינים ונעשה שלו לאכילה ע"י קנין ולפ"ז נראה דמהני יאוש בקדשים דאם נתיאש מחלקו יכול אחר לזכות בו כיון דשייך קנין אף בקדשים ואין חסרון מצד הקנין רק מצד המקנה דאין לו זכות להקנות אבל יאוש דממילא ומהני אף בדבר שאינו יכול להקנות כמו בגזילה יכול שפיר לזכות בו אחר ונראה ראיה לזה ממ"ש תוס' ב"מ ו' ע"ב בסוגיא דתקפו כהן שהקשו איך מהני תפיסה הא יכול לומר לכהן אחר אתננו ותי' דמיירי במכירי כהונה ע"ש ואע"ג דזה שזוכים מכירי כהונה הוא מדין יאוש ששאר כהנים מתיאשים ובכור לרבנן משולחן גבוה קא זכו ואף בכור בע"מ ובזה"ז כמ"ש תוס' ב"ק נ"ג ע"ב ד"ה שור ומ"מ שייך בו יאוש ובזה אתי שפיר מ"ש הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שקלים פ"ז משנה ד' גבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דזכרים עולות ר"י אומר הראוי לפסחים פסחים קודם לרגל ל' יום, וכתב ז"ל לפיכך אומר ר"י כ"א נמצא קודם הפסח ל' יום והיה הזכר הנמצא בן שנה מן הכבשים או מן העזים שהוא ראוי לפסח שאין מקריבין אותו עולה אבל מותר להקריבו פסח כי ברור שנאבד לאחד מעולי רגלים

שהיה מעלה אותו לפסחו וזה הנקרב שלמים ויאכל אותו המוצאו לפי שהוא ממונו על עיקרי דיניו ואם יבא במקרה שיכיר בעליו אח"כ יתן לו דמיו כמו שהיה שוה בשעה שהקריבו שלמים ואין הלכה כר"י עכ"ל ונראה מזה דהמוצאו זוכה בו מדין מציאה וע"כ צ"ל משום דהבעלים מתיאשים וזוכה בו המוצא כשאר מציאה דבקדשים מהני יאוש ויכול המוצאו לזכות בו מיהו אפילו אי נימא דבקדשים לא מהני יאוש ג"כ י"ל דלא תקשה על הרמב"ם ז"ל דהא הרמב"ם ז"ל מפרש לה התם לר"י ור"י לטעמיה דס"ל בקידושין דהמקדש בחלקו מקודשת דס"ל דקדשים לאו משולחן גבוה קא זכי וממונו הוא א"כ יכול לזכות בהן מדין מציאה כשאר נכסים ולא רק במקדש בחלקו לאחר שחיטה ס"ל לר"י דחשיב ממוניה דאף מחיים כן כדאמרינן בירושלמי מעשר שני פ"א הלכה א' דטעמו דר"י דמקדש בחלקו מקודשת דיליף לה מבכור מה בכור מקדשין בו את האשה אף שאר קדשים מקדשין בהן ואמרינן שם דזה דמקדשין בבכור הוא דוקא מחיים אבל לאחר שחיטה לא ומקשינן איך יליף ר"י שאר קדשים מבכור דמקדש בחלקו מקודשת הא אף בבכור דוקא מחיים מקדשין בו ומתרצינן ראוי לחלקו ע"ש דזה דאמר ר"י דהמקדש בחלקו מקודשת היינו במקדש בקדשים מחיים מה שראוי לחלקו אח"כ א"כ ס"ל דאף מחיים חשיב ממונו לקדש בו האשה:

ובזה דבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דחשבינן לה יאוש בעלים וחשיב ממונו של מוצאו יש לעיין הא סתם בהמה יש בה סימן ואמאי לא יהא חייב להכריז ויש לומר דהכא אי אפשר להכריז ג' רגלים כשאר אבידות דקרבן כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה א"כ ע"כ מקריבו קודם הרגל ואי אפשר להכריז דאין מכריזין אלא ברגלים אך בזה שכתב הרמב"ם ז"ל ואם יבא במקרה שיכיר בעליו אח"כ יתן לו דמיו יש לעיין למה צריך ליתן דמים ומצאתי בתוסי"ט שכתב דזה דהמוצא אוכלו הוא רק מדין שם דמיהן ומניחן כמו דבר שאינו עושה ואוכל וא"כ כשיבואו הבעלים צריך להחזיר להם הדמים (וזה דשם דמיהן לאלתר י"ל כיון דעכ"פ צריך להקריב הקרבן והנפקותא רק לאכילת הבשר ולזה י"ל דבשר בי טבחי משכח שכיחי ומש"ה שם דמיהן לאלתר] אך לפ"ז יש לעיין למה כתב הרמב"ם ז"ל אם יבא במקרה שיכיר בעליו אמאי לא יכריז כיון דדבר שיש בו סימן הוא ואין הבעלים מתיאשים ועוד מלשון הרמב"ם ז"ל ויאכל אותו המוצאו לפי שהוא ממונו על עיקרי דיניו לא משמע שהוא מדין שם דמיהן אלא משמע דמשעת מציאה נעשה שלו ע"כ נראה לומר דהטעם דאינו מכריז ואע"ג דסתם בהמה יש בה סימן דפסחים קודם הפסח שאני והוי כמו מוצא חבית של יין לאחר שנפתחו האוצרות דאמרינן בב"מ כ"ג ע"ב דהרי הוא שלו והביא הש"מ שם הטעם דאע"ג דרושם הוי סימן

כיון שנפתחו האוצרות אינו ידוע ממי נפל אם מן המוכר אם מן הלוקח ודמי למטבע דאין סימן למטבע ע"ש וה"נ בפסחים דקודם שחיטת הפסח עדיין אינו ברור הבעלים שלהם דהיו נמנין ומושכין ידיהם עד שישחט א"כ אי אפשר להחזיר בסימן דאפשר הוא מאותן שמשכו ידיהם ממנו וזה שכתב הרמב"ם ז"ל דאם יבא במקרה שיכיר בעליו אח"כ יתן לו דמיו י"ל דהוא מטעם חשש יאוש שלא מדעת דאפשר שבא לידו קודם שהכירו הבעלים שנאבד ושיטת הרמב"ם ז"ל ביאוש שלא מדעת הוא לפמ"ש הש"ך ח"מ ר"ס ס"ק כ"ו ז"ל והא דקי"ל יאוש של"מ לא הוי יאוש היינו דאם נתברר של מי הוא צריך להחזירו ולא אמרינן כיון דנתייאש זכה זה בו אבל כל זמן שלא נתברר של מי הוא יוכל זה לעשות בו מה שירצה עכ"ל ומש"ה המוצא אוכל בשר ואם במקרה יכיר הבעלים ישלם לו דמיו והנה כן יש לדייק בהא דאמרינן בפסחים ע' דסכין הנמצא בי"ד שוחט בה מיד כו' וכן קופיץ הנמצא ואיך מותר להשתמש בסכין או קופיץ הנמצא ואמאי לא יכריז וצ"ל דמיירי בסכינים וקופצים שאין בהם סימן כמו מחרוזות של קרדומות שכולן שוין ועוד אפשר לומר דבשעת הרגל בירושלים הוי מקום שהרבים מצוים שם מיהו אמאי לא פשטינן מהכא דהלכה כרשב"א אף ברוב ישראל וצ"ע בכ"ז:

ובעיקר מה שהעליתי דבממון גבוה שייך קנינים ואם נתיאש יכול אחר לזכות בו הנה כן נראה ג"כ ממעשר שני לר"מ דממון גבוה ואינו יכול להקנותו לאחרים כדאמרינן בקידושין וכן נטע רבעי כדאמרינן שם מ"מ אפשר לזכות בו מן ההפקר כדמוכח מב"ק ס"ט דיכולים לזכות בכרם רבעי בשביעית מן ההפקר ועיין בתוס' שם ד"ה והצנועין וכן אמרינן שם דשל כרם רבעי בשביעית מציינין אותו בקזוזות של אדמה מה אדמה איכא הנאה מינה אף האי נמי כי מיפרקא שרי לאתהנויי כו' ומוכח דכרם רבעי בשביעית בר פדיון הוא ולא מצינו שום חולק ע"ז ויסבור דכרם רבעי בשביעית לא יהיה ראוי לפדיון ואע"ג דהפקר הוא ואיך יכולים לחלל של הפקר הא אף אם אינו ברשותו אי אפשר לחלל כדאמרינן שם וכ"ש אם אינו שלו וע"כ שזוכה בהן מן ההפקר ואע"ג דכרם רבעי ממון גבוה הוא מ"מ יכול לזכות בהן מן ההפקר אע"ג דלקנות מחברו אי אפשר כדאמרינן בקידושין נ"ד ע"ב:

ג

אמרינן בתמורה ז' ע"ב לריה"ג דס"ל דבכור ממונו הוא ומקדשין בו את האשה דהנ"מ בבכור בזה"ז אבל בזמן שביהמ"ק קים דראוי להקרבה משולחן גבוה קא זכו ע"ש ופי' רש"י ז"ל שם דהיינו מהקטרת אימורים ואילך זוכה משולחן גבוה ע"ש ומוכח מזה דקודם הקטרת אימורים אף משולחן גבוה ג"כ לא זכו וכן מוכח שם בגמרא דמקשינן

ע"ז ממתני' דאמר ריב"נ מה לי אם אינו מימר בחטאת ואשם שהרי אין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזכין בחייו כו' ומקשינן מזה למאי דאמרינן דאין זוכה בו מחיים ומוכח דלפי מה דאמרינן דבכור בזמן שביהמ"ק קים אינו זוכה בו מחיים היינו אף אותה הזכיה שיש לכהנים בחטאת ואשם לית להו בבכור מחיים והיינו דאף משלחן גבוה לא זכו ביה מחיים והנה יש לעיין הא ע"כ לכ"ע בבכור גם מחיים יש לכהן איזה זכיה שהרי בכור ניתן לכהן מחיים וזוכה בו ואין בעה"ב יכול ליתני לכהן אחר וצ"ל דיש ג' מדרגות בזכיה ממון גמור ומשולחן גבוה קא זכי וזכיה עוד יותר קלושה לענין שאין הבעלים יכולים לתתו לכהן אחר ונראה דה"ה בחטאת ואשם אע"ג דמשולחן גבוה קא זכו רק לאחר הקטרת אימורים מ"מ מחיים אם נתנו לבית אב זה זכו ביה דא"י לשנותו לבית אב אחר וכדאמרינן בב"ק קי"א בנתן אשם ליהויריב וכסף לידעיה זה זכה בשלו כו' דאע"ג דעדיין לא הקריבו כיון שבא לידם זכו ביה וא"י לשנותו לבית אב אחר והוי כמו בכור מחיים רק בכור ניתן לכהן אחד וחטאת ואשם לכל בית אב והנה מהירושלמי שהבאתי לעיל לר"י דזה דהמקדש בחלקו מקודשת היינו בראוי לחלקו שהכהן מקדש מחיים בחלק הראוי לו אח"כ מוכח דלר"י זוכים הכהנים בחלקן מחיים זכיה גמורה לקדש בהן את האשה וע"כ רק משעה שבא הקרבן ליד בית אב דאם לא הרי יוכלו הבעלים לשנותו לבית אב אחר] והנה יש לעיין ע"ז דאמרינן במתני' דתמורה ז' ע"ב דאין הכהנים ממירין בחטאת ואשם וליכא פלוגתא בזה ורק בבכור איכא פלוגתא התם דריב"נ אומר דממירין א"ל ר"ע חטאת ואשם מתנה לכהן ובכור מתנה לכהן כשם שאין ממירין בחטאת ואשם כך אין ממירין בבכור אמר ריב"נ מה לי אם אינו מימר בחטאת ואשם שאין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזכין בו בחייו כו' וא"כ לר"י דס"ל דבכל קדשים זוכין הכהנים מחיים א"כ ימירו בחטאת ואשם ונראה לומר דמש"ה אין ממירין בחטאת ואשם אעפ"י שזכין בהן בחייהם משום דזכית הכהנים ההם אינה על כל הקרבן דהא אימורים לגבוה סלקי והם אין זוכין אלא בחלקם א"כ אי אפשר להם להמיר רק בבשר ולא באימורים וא"כ לא חלה התמורה כלל דהו"ל תמורה באברים ואין ממירים שלמים באברים ואף באברים שהנשמה תלויה בהן אין ממירין ורק במימר על חצי הבהמה מהני כמ"ש תוס' תמורה כ"ו ע"א ולא דמי לקרבן שהבעלים ממירין אע"ג דאימורים לגבוה סלקי דהתם זה שהבעלים עושים תמורה אינו מכח שהבשר שלהם דהא אף בחטאת ואשם ממירין הבעלים אע"ג דאין להם בבשר כלל ורק שהם בעלים של הקרבן להתכפר ולענין זה הם בעלים על כל הקרבן אבל הכהנים שאינם מתכפרים בהקרבן וימירו רק מפני שזוכין בו בשביל חלקן וכיון שזוכין בבשר ולא באימורים א"כ אין להם שייכות להאימורים

כלל ומש"ה לא מהני וזה שהכהנים ממירין בבכור ג"כ אינו מצד זכית הבשר לחודא רק שהכהן נעשה בעל הקרבן ממש שהוא המקריב את הבכור ולענין מחשבת שינוי בעלים חשיב הכהן בעלים עליו אך יש לעיין אמאי לא נחתי במתני' שם להאי טעמא לחלק בין בכור לחטאת ואשם ואמרינן רק החילוק דבכור זוכין הכהנים מחיים אבל בחטאת ואשם אין זוכין מחיים כ"א לאחר שחיטה וכן מדברי התוס' שם ד"ה שאין נראה דאם היו הכהנים זוכין בחטאת ואשם מחיים הא יכולים לעשות תמורה וצ"ע לר"י אמאי אין ממירין בחטאת ואשם:

ד

והנה בבכור יש להם טובת הנאה לבעלים כדאמרינן בעירוכין כ"ח והנה התוס' ב"מ ו' ע"ב גבי תקפו כהן הקשו איך אמרינן דתקפו כהן אין מוציאין מידו יאמרו הבעלים שיתנו לכהן אחר ותי' בחד תירוצא דהבעלים אין יכולים לתבוע מן הכהן התופס רק טובת הנאה למ"ד טובת הנאה ממון ע"ש והנה היה נראה לענ"ד לומר דאפילו למ"ד טובת הנאה ממון זהו רק בתרומות ומעשרות וכדומה אבל בבכור אע"ג די"ל טובת הנאה להבעלים מ"מ טובת הנאה זו לכ"ע אינה ממון משום דבכור ממון גבוה הוא ולרבנן אף בכור בע"מ ואף בזה"ז ממון גבוה הוא ומשולחן גבוה קא זכי כמ"ש תוס' ב"ק נ"ג ע"ב א"כ כיון שהכהן לאחר שנתנו לו הבעלים אין לו בהבכור ממון דממון גבוה הוא לא שייך לומר שטובת הנאה של הבעלים יהא חשיב ממון דהזכות שיש להבעלים ליתנו לכל כהן שירצה לא עדיף ממה שהכהן זוכה ע"י נתינתו וכיון דהכהן ע"י נתינתו אינו זוכה בדין ממון א"כ גם זו טובת הנאה אינה חשובה ממון דאי לא נימא כן לרש"י ז"ל שכתב בתמורה ל"ב ע"א דבכל הקדשים וגם בעולה יש לבעלים טובת הנאה שיכולים ליקח כסף מישראל שיקריב קרבנו במשמר של בן בתו כהן א"כ למ"ד טובת הנאה ממון נמצא שיש להבעלים ממון בכל הקרבנות וא"כ בגונב קדשים מבית בעלים אמאי אמרינן בפ' מרובה דפטור מכפל מ"ש מגונב טבלו של חברו דאמרינן בקידושין למ"ד טובת הנאה ממון דמשלם כפל אף על התרומה שבו וכן קדשים שהזיקו היה צריך לגבות מטובת הנאה שבהם כיון דטובת הנאה ממון ושור רעהו קרינן בו וע"כ כמ"ש דבקדשים אע"ג אם יש להבעלים בהם טובת הנאה מיהו לכ"ע התם טובת הנאה אינה ממון דרק בתרומות דע"י נתינתו נעשה ממון כהן א"כ זה הזכות של הבעלים שתעשה התרומה ממון כהן ג"כ שייך לומר דחשיב ממון אבל בקדשים דאף כהן משולחן גבוה קא זכי לא שייך לומר שהטובת הנאה תהיה חשובה ממון ואף דיכול ליטול כסף מאבי אמו מ"מ הוי רק כמקדש בחלקו דאמרינן דאינה מקודשת וכתבו בתוס' קידושין נ"ב ע"ב דאע"ג דיכול

למוכרו לכהן ולקבל כסף אינו חשוב ממון דממון גבוה הוא ע"ש וא"כ ה"נ בבכור כיון דבכור ממון גבוה. אף טובת הנאה שבה אינה ממון ולפ"ז בבכור שתקפו כהן אף טובת הנאה א"צ לשלם להבעלים:

ה

ובכור בע"מ נאכל בתוך שנתו כמו תם ובבכורות כ"ו ע"ב מפקינן לה מקרא ואם לא אכלו בתוך שנתו עובר עליו בבל תאחר כדאמרינן בר"ה והנה יש לעיין ע"ז דמשמע שיש מצות אכילה על בכור בע"מ וצריך לאוכלו דוקא בתוך שנתו וקשה הא אמרינן דבכור בע"מ מאכילין אותו אפילו לעכו"ם ואיך מקים מצות אכילה ואין לומר דהמצוה היא רק שיאכל הבשר בתוך שנתו ואכילת עכו"ם חשיבא ג"כ אכילה דהא אף לכלבים מותר להאכילו כמ"ש בתוס' זבחים ע"א ע"ב ד"ה טריפה ודוחק גדול דאף אכילת כלבים חשיבא אכילה כדאשכחן גבי מחשבת פיגול דכתיב אם האכל יאכל ואמרינן דאם חישב שיאכלוהו כלבים הוי פיגול דאכילת כלבים חשיבא אכילה דכתיב ואת איזבל יאכלו הכלבים דהתם כתיב אם האכל יאכל אף אכילת כלבים במשמע אבל הכא מפקינן מלפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה ודאי אין אכילת עכו"ם וכלבים במשמע] וע"כ נראה לומר דמצות אכילה ליכא כלל בבכור בע"מ ורק מצוה שישחטנו בתוך שנתו שיהא ראוי לאכילה וע"ז איכא בל תאחר דבכור בע"מ מחיים בקדושתיה קאי דאסור בגיזה ועבודה וממון גבוה הוא אבל משנשחט פקעה מיניה קדושתיה לגמרי כמ"ש תוס' ב"ק י"ב ע"ב ד"ה ואם ודייקו מזה דבכור בע"מ מאכילין אותו אפילו לעכו"ם ולכן נראה דזה דבבכור בע"מ איכא בל תאחר הוא רק שישחט בתוך שנתו אבל כיון שנשחט דפקעה קדושתיה מיניה לא שייך בו תו בל תאחר ואף דלכאורה הוא דוחק דהא קרא לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה כתיב ומשמע דעל אכילה קאי שיהא בתוך שנתו אך נראה ראיה לזה ממ"ש רש"י ז"ל ותוס' בכורות כ"ח ע"א על הא דאמרינן שם בנולד בו מום לאחר שנתו דמפני השב אבידה לבעלים אמרו רשאי לקימו ל' יום וכתבו רש"י ז"ל ותוס' דאם ישחטנו מיד יסרח הבשר ומשמע דאם לא היה נסרח הבשר היה יכול לשוחטו בתוך שנתו ולהשהות הבשר אח"כ ע"ש ומוכח דרק אשחיטה קפדינן דתהיה בתוך שנתו:

ובתמורת בכור דג"כ נאכל במומו לבעלים יש לחקור אם ג"כ מצוה לאוכלו בתוך שנתו ולכאורה כיון דבכור ומעשר תמורותיהן כיוצא בהן אין חילוק ובזה יש ליישב מה שהקשו בתוס' זבחים ע"ה ע"ב ד"ה בכור על הא דאיבעי לן תמורת בכור מהו שיפדה והקשה לענין מה תועיל הפדיון ע"ש ולפ"ז י"ל דיועיל הפדיון שלא יצטרך לאוכלו בתוך שנתו ולא יעבור עליו בבל תאחר [עוד י"ל נפקותא לענין שיחשב ממון בעלים ויוכל

לקדש בו את האשה דהא כתבו התוס' בב"ק ובתמורה דלרבנן אף בכור בע"מ ממון גבוה הוא ובזה נ"מ בין בכור בע"מ לפסולי המוקדשין שנפדו ע"ש א"כ אם יהיה לתמורת בכור פדיון יהיה כשאר פסולי המוקדשין שנפדו ויהיה ממון בעלים]:

1

ולענין שיעור אכילת קדשים כתבו בת"י יומא ל"ט דאף בפחות מכזית איכא מצות אכילה מיהו בכזית איכא מצוה טפי והוכיחו זה מלחם הפנים שהיה מגיע לכל אחד כפול אע"ג דהוי פחות מכזית ומוכח דאף בפחות מכזית איכא מצוה ע"ש והמנחת חינוך ג"כ עמד בזה דלחם הפנים היה מגיע כפול והקשה ג"כ הא אין אכילה פחותה מכזית ותי' כיון דאינו מגיע לכל חלק כזית הוי כמו דאין שם מה לאכול וליכא מצות אכילה כלל ע"ש:

ונראה דלא רק על לחם הפנים יש להקשות כן כ"א על כל המנחות דאם בחלוקת לחם הפנים לא היה מגיע לכל כהן כזית א"כ בכל המנחות כן דכשתגיע לחשבון עשרונות נמצא דהיה מגיע בחילוק מנחות לכל כהן כמו בלחם הפנים דלחם הפנים היו בו י"ב חלות שהם כ"ד עשרונות ומשמר היוצא נוטל שש ומשמר הנכנס נוטל שש נמצא לכל משמר י"ב עשרונות וכ"ג חולק עם כל משמר בשוה כמה שפסק הרמב"ם ז"ל נשאר לכל משמר ג' חלות שהן ו' עשרונות והם מתחלקים לששה בתי אבות נמצא מגיע עשרון לכל בית אב וה"נ בכל מנחה שבאה עשרון ומתחלקת לאותו בית אב ואם בחילוק לחם הפנים לא היה מגיע לכל כהן כזית א"כ בחילוק כל מנחה והכא ליכא למימר דהוי כמו שאינה דהא במנחת חוטא כפרת הבעלים תלוי באכילת כהנים דכ"כ דלא אכלי כהנים לא מתכפרי בעלים וע"כ צריך שתהא בה אכילה (מיהו לתי' אחרון בתוס' פסחים נ"ט ע"ב דכ"ז שהבשר ראוי לאכילה לא מתכפרי בעלים. עד דאכלי בשר אבל אם נפסל הבשר נתכפרו הבעלים א"כ הכא כיון דאכלי להו אע"ג דליכא אכילה אצל כל כהן דליכא כזית מ"מ כיון דליכא מנחה בעולם נתכפרו הבעלים] וע"כ צ"ל כהתי' דבקדשים חשיב אכילה אף בפחות מכזית:

עוד הקשה שם המנחת חינוך על לשון הש"ס דיש שמגיע להם כזית ויש מגיע להם כפול והקשה הא יד כולן שוה בחלוקה ואיך מגיע לזה יותר מזה ולענ"ד נראה בפשוטו דהא אמרינן דמשמר היוצא נוטל שש והנכנס נוטל שש ובכל משמר החלות מתחלקות בשוה לכל הכהנים ואם משמר היוצא והנכנס אחד גדול ואחד קטן כגון משמרתו של יהויריב ושל ידעיה דמשמרתו של יהויריב יותר גדול כדאמרינן בב"ק ק"י אין בו למשמרת יהויריב כו' א"כ לכהנים של משמרת ידעיה מגיע לכל כהן יותר:

עוד כתב שם המנחת חינוך דמצות אכילת קדשים אינה אלא על כזית אחד כיון שאכל אדם כזית מן הזבח אין עליו עוד מצות אכילת קדשים והשאר עליו רק בלאו דבל תותירו אבל עשה ליכא והביא שם קושיא ע"ז בשם ספר מוצל מאש מההיא דפסחים פ"ה דאמרינן יבא עשה דואכלו את הבשר בלילה ההוא ולדחי ל"ת דשבירת העצם אלמא איכא עשה לאכול את כלו ע"ש ולענ"ד אדרבה משם הוי סייעתא דאמאי מייתינן קרא דואכלו את הבשר כו' דכתיב בפסח ולא מייתינן קרא דואכלו אותם אשר כופר בהם דזהו עשה דאכילת קדשים בכל הזבחים כמ"ש רש"י ז"ל בפסחים נ"ט דזהו עשה בין באכילת כהנים בין באכילת ישראל ולפ"ז אתי שפיר דעשה דאכילת קדשים הנוהג בכל הזבחים אינו אלא על כזית וא"כ ל"ש דליתי עשה וידחה ל"ת דשבירת העצם ולהכי מייתינן עשה דואכלו את הבשר בלילה ההוא דכתיב בפסח וזו העשה איכא על כל הבשר עוד דייק שם המנחת חינוך דאיך נותנין קדשים לקטן כיון דאכילת קדשים הוי מצוה והוכיח ג"כ מזה דמצות אכילה אינה אלא על כזית ועל השאר הוא רק בבל תותירו ומש"ה השאר יכולים להאכיל אף לקטנים ע"ש ולענ"ד התי' אינו מספיק דהא בתרומה איכא ג"כ מצות אכילה ואיך מאכילין תרומה לקטן והתם ליכא למימר דליכא מצוה רק על כזית דזה שייך לומר רק בקדשים דמכל קרבן איכא מצוה על כהן לאכול כזית אבל בתרומה דכל כזית תרומה הוא תרומה בפ"ע מה שייך זה ואטו ליכא מצוה על כהן לאכול רק כזית אחד לעולם וכן במעשר שני דאכילתו מצוה כדאמרינן בירושלמי פ' בתרא דיומא איך יהבינן לקטן:

ובעיקר קושית הת"י והמנחת חינוך על ההיא דלחם הפנים שהיה מגיע לכל אחד כפול הא אכילה בכזית יש לעיין מנ"ל דבעינן שיעור אכילה מכל קרבן וקרבן ואמאי לא יצטרפו ב' קרבנות לשיעור אכילה דאכילת קדשים מצוה היא וא"כ אפשר דמצרף לחם הפנים עם שירי מנחות לאכילה:

ז

וכפרת הבעלים תלויה באכילת כהנים כדאמרינן בפסחים נ"ט דכ"כ דלא אכלי כהנים בשר לא מתכפרי הבעלים דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם כו' ובתוס' שם העלו דכל כמה דהבשר קים לא מתכפרי בעלים עד שיאכלו ואם אבד הבשר או שנפסל מתכפרי בעלים ע"ש והנה בזה אתי שפיר מה שהקשו תוס' חגיגה כ"א ע"א על הא דאמרינן בעירובין האשה שהיתה עליה לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים לערב ואמאי צריכה להמתין עד לערב הא מחוסרי כפרה א"צ הערב שמש וכתבו שם דמש"ה אסורה עד לערב משום דשמא עדיין לא הקריבו את קרבנה

והקשו דאכתי מן תמיד של בין הערבים ואילך תשתרי שהרי ודאי כבר הקריבו קרבנה שאי אפשר להקריב אח"כ משום עשה דהשלמה ע"ש ונראה לומר דמש"ה אסורה לאחר התמיד משום דשמא לא אכלי הכהנים עדיין הבשר וטהרתה תלויה באכילת בשר כדאמרינן בפסחים שם וזה דמותרת לערב אפשר דקים לן דלא מתעצלי הכהנים באכילתן עד לערב:

והנה שעיר הנעשה בחוץ כיון שהוא חטאת הנאכלת לכאורה ג"כ לא מתכפרי הציבור עד אכילת הכהנים היינו לערב למוצאי יוה"כ ולפ"ז יקשו התוס' שבועות י"ג ע"ב שהקשו שם כיון דיוה"כ לבד מכפר ל"ל שעיר המשתלח לכפר ותי' דהשעיר מכפר מיד ויוה"כ אינו מכפר אלא עד שתחשך ע"ש וא"כ תקשה ל"ל שעיר הנעשה בחוץ לכפר כיון דיוה"כ מכפר והכי ליכא למימר דהשעיר מכפר מיד דאדרבה יוה"כ מכפר תכף משתחשך והשעיר אינו מכפר אלא לערב משיאכלו הכהנים הבשר ואפשר דבקרבנות ציבור ליכא דין דהכהנים אוכלין ובעלים מתכפרים ודוחק:

ועוד יש לעיין מהא דאמרינן בעירוכין ז' היוצא ליהרג מזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו ודוקא כשזבחו זבוח אבל אין זבחו זבוח אין נזקקין לו מפני עינוי הדין עד שישחט ויזרק הדם ע"ש וכי זבחו זבוח נמי כיון דלא מתכפר עד אכילת כהנים א"כ צריך להמתין עד שיקטרו האימורים ויאכלו הבשר ואיכא עינוי הדין ואפשר כשאוכלים הכהנים הבשר הכפרה חלה למפרע א"כ הכא כיון שיאכלו הכהנים אח"כ הבשר אחר שיהרג תהיה הכפרה למפרע משעת זריקת הדם משא"כ בההיא דפ' תמיד נשחט דשם לא יתאכל הבשר כלל כיון דלא מקטרי האימורים עד למחר והבשר אינו נאכל אלא ליום ולילה ורק כשנפסל הבשר מתכפרי הבעלים כמ"ש התוס' ואותה הכפרה חלה רק בשעה שנפסל הבשר אבל אם אוכלים הבשר הכפרה חלה למפרע משעת זריקה דאכילת הבשר הוי רק תנאי ובזה אתי שפיר כל מה שהקשינו לעיל וצ"ע בזה:

ח

וזה שאסור להותיר בקדשים אינו רק להותיר ממש כי אף לגרום שיוכל לבוא לידי נותר אסור היינו למעט באכילתן בין בזמן אכילתן בין במקום אכילתן בין באוכליהן כמ"ש הרמב"ם ז"ל מפני שיכול לבוא ע"י זה לידי נותר:

ובמנחות פ' ע"ב גבי תודה שנתערבה בתמורתה כו' מקשינן וליתי בהמה ולחם ולתני אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה והא תהוי שלמים כו' ומתרצינן משום דממעט באכילה דשלמים וכתב שם ברש"י כת"י ז"ל משום דקא ממעט באכילה דשלמים דאין יכול לאוכלה להך אחרת אלא ליום ולילה והנותר ישרף דשמא תודה היא ואיכא למימר

לאו תודה היא אלא שלמים שנאכלים לב' ימים כו' ושלא כדין שרפן ואייתי קדשים לבית הפסול עכ"ל היינו שהחשש שמא ישרפם קודם זמנן וכ"כ הרגמ"ה שם ז"ל דהשתא הוי ספק שלמים ודין שלמים שנאכלים לב' ימים ולילה ותודה ליום ולילה והיינו חוששין להן לספק תודה ולא היו מניחין לאכלן בזמן שלמים ושמא היה רוצה לשורפן מיד לאחר יום ולילה והיה מביא קדשים לבית הפסול קודם זמנן עכ"ל ונראה מזה דהעיקר חשש הוא רק שמא ישרפו קודם זמנן ויש לדייק אמאי לא נקטו בפשוטו דממעט באכילתן ובא לידי נותר וצ"ל דמש"ה נקטי האי טעמא משום דשריפת קדשים טהורים חמיר טפי כמ"ש המנחת חינוך דהשורף קדשים טהורים עובר בלאו דלא תעשו כן כו' כמו שורף עצי הקדש והנה מזה דחיישינן שמא ישרפו אותם הכהנים קודם זמנן דלכאורה תמוה אמאי ניחוש להכי אמאי לא ימתינו עד למחר יש להביא ראיה למ"ש הצל"ח דאף בשריפת קדשים פסולים איכא בל תותירו דצריך לשרוף אותן בזמנן ומש"ה ישרפו הכהנים תכף אחר יום ולילה דשמא תודה היא וזמן שריפתה למחר וישרפו כדי שלא יעברו עליה בבל תותירו:

ובפ' התודה שם לקמן דמקשינן דלייתי בהמה ולייתי שמונים חלות ולימא כו' אי הך דקיימא תמורה הא תודה והא לחמה וליקדשו מ' מתוך פ' ומתרצינן משום דממעט באכילה דארבעים ויש שם הרבה גרסאות ברש"י ז"ל ובלשון אחר פי' ז"ל ענין אחר ממעט באכילה דמ' דילמא לא קדשי כלל דאידך לא הוי תודה וכי נתותרו למחר שריף להו ועבר משום בל תשחית עכ"ל ויש לעיין בזה ג"כ אמאי לא נימא בפשוטו כיון דהוי ספק אי קדשי רק ארבעים או שקדשו כל השמונים ודילמא ארבעים לא קדשי כלל וא"כ ליכא רק ארבעים למיכל וכיון שהן מעורבין עם ארבעים של חולין נמצא ממעט באכילתן של הקדשים דשמא לא יספיק למיכל כל השמונים ויבואו לידי נותר ונראה משום דזה הטעם תלוי בפלוגתא דרבי ורבנן בתמורה כ"ג ע"א דאמרינן שם יאכלוה שאם היתה אכילה מרובה לא יאכלו חולין עמה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה ואמרינן שם דאתיא הך ברייתא כרבי דאמר עשו תקנה בקדשים שלא יבואו לידי פסול והיינו כיון דאכלי חולין עמה בזמן שאכילה מרובה יכול לבוא לידי נותר ועיין ברש"י ז"ל שם אבל רבנן לא חששו לזה ואף כשאכילה מרובה יכולים לאכול חולין עמה ולא חיישינן שתבוא לידי נותר בשביל זה וא"כ ה"נ בקדשי ארבעים מתוך שמונים דזה שממעט באכילתה הוא משום דחולין מעורבים עם הקדשים וכשיאכלו הקדשים יהיו מוכרחים לאכול חולין בהדה וזה רק אליבא דרבי חיישינן שמא מתוך כך יבוא לידי נותר אבל רבנן לא חיישי לזה מיהו אכתי קשה על רש"י ז"ל אמאי חוששין משום בל תשחית כיון דחזינן לרבנן

דאין חוששין שמא מתוך כך שיאכלו חולין בהדה שיבוא לידי נותר אע"ג דהתם אי מותיר איכא תרתי שמביא קדשים לבית הפסול וגם איכא בל תשחית שהרי נפסלין ושורף אותן וצ"ע:

והנה בירושלמי שקלים פ"ז הלכה א' בההיא דמעות שנמנאו בין קינין לגוזלי עולה דמחצה על מחצה לגוזלי עולה מקשינן האי איתתא במאי מתכפרא דשמא נפלו המעות משופר של קיני חובה ומתרצינן דהמספק את הקינין הוא מספק את הספקות ופי' המפרשים ז"ל שם דמקריבין חטאת העוף הבאה על הספק דשמא יש אשה שהטילה המעות לקיני חובה והנה יש לעיין דאם אשה אחת הטילה המעות לשופר של קיני חובה א"כ היא חייבת בחטאת העוף ודאי כיון שהיא יודעת בעצמה שחייבת בודאי וכל שחייבת חטאת העוף ודאי אינה יוצאה בחטאת העוף הבא על הספק כדמוכח מכריתות ח' דהאשה שיש עליה ה' לידות ודאות וה' לידות ספקות צריכה להביא ב' קרבנות לאכול בקדשים אחד חטאת העוף ודאית על הלידות הודאיות וחטאת העוף הבאה על הספק על הלידות הספקיות [דחטאת העוף ודאית וחטאת העוף הבאה על הספק ב' קרבנות הם] א"כ איך יוצאה כאן בחטאת העוף הבאה על הספק וצ"ל דמתנה דאם הטילה המעות לקיני חובה יהיה זה חטאת ודאי ואם לא להוי חולין ומקריבין אותה אע"ג דהוי ספק חולין בעזרה משום דחטאת העוף באה על הספק ולא חיישינן לספק חולין בעזרה כדאמרינן בנזיר כ"ט מיהו יש לעיין הא מביא קדשים לבית הפסול דאם האשה הטילה לקיני חובה א"כ חטאת ודאית היא ונאכלת וכיון שאנו מסופקים שמא חולין היא אינה נאכלת וא"כ מביא קדשים לבית הפסול ול"ד לשאר חטאת העוף הבאה על הספק דאינו נאכל דהתם הוי קרבן כזה שאינו נאכל אבל הכי הוי חטאת ודאי ודין הוא שיאכל נמצא מביא קדשים לבית הפסול וליכא נמי למימר משום טהרת האשה מביאין קדשים לבית הפסול דרק ר"ש ס"ל כן גבי מצורע ספק דמביא אשמו ומתנה בשלמים דבשביל תקונא גברא מביאין קדשים לבית הפסול אבל רבנן פליגי עליה התם ואפשר כיון דהאי אתתא לא תדע שהיא מחוסרת כפורים דסבורה שהקריבו חטאתה ותאכל בקדשים ומשום תקנה כזו דתאכל קדשים בטומאה אפשר דמביאין קדשים לבית הפסול:

ובההיא דאם היתה אכילה מועטת דאמרינן בתמורה שיאכלו חולין עמה כדי שתהא נאכלת על השובע כתב רש"י ז"ל היינו שיאכלו חוץ לעזרה דאסור להכניס חולין בעזרה והנה התוס' הקשו על רש"י ז"ל מהא דאמרינן בזבחים צ' ע"ב דרשאים הכהנים לתת לתוכו תבלי חולין ותבלי תרומה ועוד איך מותר לכנוס בעזרה בבגדים שהם חולין ע"ש והנה הרגמ"ה ז"ל במנחות מ"ח מ"א כתב דטעם דאסור להכניס חולין בעזרה הוא

כדאמרינן מה אני בשלך אסור איסור יוצא אף שלך בשלי אסור עכ"ל היינו כמו בשחיטת חולין בעזרה אמרינן בקידושין נ"ז ע"ב דאסור דמה שלי בשלך אסור משום שחוטי חוץ אף שלך בשלי אסור א"כ ה"נ בהכנסה כמו שאסור להוציא קדשים לחוץ משום יוצא ה"נ אסור להכניס חולין בפנים והנה לענין שחיטת חולין בעזרה דילפינן דמה שלי בשלך כו' אמרינן בקידושין שם דמרבינן רק מין המכשיר דהיינו בהמה דכשרה לגבי מזבח ותוס' זבחים ס"ח ע"א ד"ה אימר כתבו דחיה ועוף אינן אלא מדרבנן ולמאן דס"ל דהוי דאורייתא איכא קרא אחרינא לרבות עופות] דמילפותא דמה שלי בשלך אסור לא מצינן למילף רק מין המכשיר א"כ ה"נ להכניס חולין בעזרה דילפינן ג"כ ממה שלי בשלך כו' אינו אסור אלא מין המכשיר דהיינו בשר יינות שמנים וסלתות דראויים לגבי מזבח ונכסלים ביוצא אסור להכניסן כשהן חולין אבל תבלין וכן בגדים דאין ממינן קרב לגבי מזבח ליכא איסור הכנסה:

ט

ומקום אכילת ק"ק הוא בכל העזרה וקדשים קלים נאכלים בכל העיר היינו לפנים מן החומה ודין לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש לענין אכילה אבל לענין שאר דברים כגון לענין טומאה ושחיטת קק"ל אמרינן בזבחים נ"ו ע"א דלא קדשי מיהו בתוספתא דמעשר שני אמרינן דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש בין לאכילה בין לשחיטה בין לטומאה ונראה דתלוי בדרשות הכתובים דבזבחים שם מרבינן לשכות הבנויות בחול לענין אכילה מדכתיב בחצר אהל מועד יאכלוה התורה ריבתה חצרות הרבה א"כ אין ראיה מזה רק לענין אכילה אבל בקדושות לענין שאר דברים אין ראיה אך בת"כ [צו פ"ב] הלימוד הוא להפך דגרסינן יכול במחנה לויה ת"ל בחצר אוהל מועד מנין לרבות לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש ת"ל במקום קדוש ע"ש היינו דמחצר אהל מועד אין לנו לרבות רק עזרה עצמה ולשכות נתרבו רק משום דכתיב במקום קדוש היינו כל שמקומו קדוש לשאר דברים יכולים אף לאכול שם:

ונראה דלתלמודא דידן דלשכות קדושות רק לענין אכילה והיינו שאינו נפסל שם ביוצא זהו דוקא לענין בשר הראוי לאכילה כיון דנתרבה אותו המקום לאכילה ממילא אינו נפסל ביוצא אבל דם ואימורים דאין שייכים לאכילה נפסלים בלשכות ביוצא כיון דאין קדושות בקדושת העזרה:

ולענין אם מותר להכניס חולין בהלשכות אם יש שם משום חולין בעזרה ולכאורה נראה דליכא כיון דלא קדשי לשום דבר רק לענין אכילה נתרבתו מיהו נראה להביא ראיה דאיכא בלשכות משום חולין בעזרה דאמרינן במנחות מ"ח גבי שחט ב' כבשים על ד'

חלות דמושך שתים מהן ומניפן והשאר נאכלות בפדיון אמרוה רבנן כו' הא דלא כרבי דאי כרבי כיון דאמר שחיטה מקדשא דפריק להו היכא אי דפריק להו מאבראי כיון דכתיב בהו לפני ה' איפסיל להו ביוצא אי גוואי הא מעייל חולין בעזרה ע"ש ואמאי לפרקינהו בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש דאין נפסלין ביוצא וחולין בעזרה ג"כ לא הוי ולכאורה מוכח דאית בלשכות נמי משום חולין בעזרה:

והנה שמעתי מתרצים על קושית העולם בנזיר כ"ט דאמרינן בחטאת העוף הבאה על הספק דאיכא ב' איסורים נבלה וחולין בעזרה ומקשים הא איכא נמי טומאת מקדש דאם אכלי כהנים א"כ נטמא גופם כדין אוכל נבלות עוף הטהור ואיכא טומאת מקדש ושמעתי בשם הגאון ר' ישעיהו זכריה יאלעם זצ"ל לתרץ דיכולים לאכול בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש דמשום טומאת מקדש ליכא התם כדאמרינן בזבחים דאין חייבים עליהם משום טומאה:

אך באמת לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש לא היו כלל במקדש ובתוספתא מעשר שני אמרינן דאסור לעשות לשכות כאלה דאמרינן שם לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש אעפ"י שאין מקיימין כן תוכן קודש ע"ש ומוכח דכל הדין דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש הוא רק אם היו עושין לשכות כאלה היה תוכן קודש ובזה אזדא נמי הראיה שהבאתי אי איכא בלשכות משום חולין בעזרה:

והנה יש לחקור בדין לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש לאחר שנפלו מחיצות למ"ד קידשה לע"ל דקי"ל אוכלין ק"ק אעפ"י שאין קלעים מהו אותן לשכות לאכילה כיון דבנויות בחול ורק דינן לאכילה הוא משום דפתוחות לקודש וכיון דנפול מחיצות אינו שייך עוד דפתוחות לקדש כיון דאין להם מחיצות כלל או דילמא כיון דבשעת מחיצות היו פתוחות לקודש והיו קדושות לא בטלה קדושתן אף לאחר דנפול מחיצות:

סימן טו

עבודת פסולים

א

בזבחים רפ"ב חשבינן כלהו פסולים דמחלי עבודה והם זר אונן טבול יום מח"כ מחוסר בגדים שלא ריחוץ ידים ערל טמא יושב עומד ע"ג כלים וכן שמאל ע"ש והנה יש לחקור בזה דפסולים מחלי עבודה אי הטעם משום דחשיב כאילו לא נעשית העבודה כלל דאין עבודה כשרה בהם וא"כ הפסול הוא רק משום חסרון העבודה או דעבודת פסולים פוסלת הקרבן עצמו ונ"מ בעבודה שאפשר לתקונה כגון אם מלח זר דאמרינן במנחות

כ' דפסול אי אמרינן דרק דלא הוי עבודה יכול הכהן לחזור ולמלוח ואם עבודת פסולים פוסלת גוף הקרבן אי אפשר לתקונה עוד איכא נפקותא אי טעון עיבוד צורה דאי עבודת פסולים פוסלת גוף הקרבן הו"ל פסולו בגופו וישרף מיד ואי רק משום דמחוסר עבודה טעון עיבוד צורה עוד איכא נפקותא אי אכיל מיניה אי עבודת פסולים פוסלת גוף הקרבן לוקה משום כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו ואי רק מחוסר עבודה כיון דפסול לא הוי ליכא ל"ת:

והנה בזבחים ט"ו ע"א גבי הולכה בזר אי אפשר לתקונה כתב רש"י ז"ל אפשר לתקונה להולכת פסול ולא דמיא לשאר עבודות דאילו שחיטה קבלה וזריקה מאחר שנעשו בפסול אי אפשר לחזור ולעשותן בהכשר וא"ת קבלה נמי יש לתקן כגון שלא קבל הפסול כל הדם ויכול כשר לחזור ולקבל ההיא ודאי כשרה דתנן אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל עכ"ל ופליגי שם אמוראי בגמרא הולכה בזר אי אפשר לתקונה והנה למ"ד הולכת זר אפשר לתקונא לכאורה מוכח דעבודת פסולים אינה פוסלת גוף הקרבן דהא אפשר לתקונה אך למ"ד לא אפשר לתקונה אין להוכיח דהטעם משום דס"ל דעבודת פסולים פוסלת גוף הקרבן והטעם דאי אפשר לתקונה הוא רק משום דהולכה הראשונה אי אפשר לבטלה דאם יחזור ויוליכו כהן אין זו תיקון הולכת הזר רק שהיא הולכה רבתי ומקצת הולכה נעשית ע"י זר ובעינן שכל ההולכה תיעשה ע"י כהן וכן משמע לשון הגמרא שם דטעם דאי אפשר לתקונה משום דאזיל בתר הולכה קמייתא אך לפ"ז אף למ"ד דאפשר לתקונה ג"כ אין להוכיח דס"ל דעבודת פסולים אינה פוסלת גוף הקרבן והטעם דכשר הוא משום דאזיל בתר הולכה בתרייתא כדאמרינן שם בהוליכו כהן והחזירו וחזר והוליכו זר דלדברי המכשיר פוסל כיון דאזיל בתר הולכה בתרייתא א"כ בהוליכו זר והחזירו וחזר והוליכו כהן הטעם דכשר הוא משום דהולכה קמייתא לאו הולכה היא כלל כיון דהחזירו ומש"ה אינו פוסל א"כ אין להוכיח משם כלל:

ונראה דתלי בב' תירוצי התוס' מנחות י"ח ע"ב ד"ה ור"ש בבלילת זר דפסול לר"ש והקשו הא אין בילה מעכבת וכתבו שם בחד תי' דס"ל לר"ש בילה מעכבת ועוד תי' שם דבלל זר גרע מלא בלל כלל דמיחל עבודה ע"ש וא"כ לתי' ראשון הוי עבודת זר כאילו לא נעשית כלל וכיון דבילה אינה מעכבת א"כ אף בלל זר כשר ולתי' השני עבודת זר גרע מלא נעשית עבודה כלל דפוסל גוף הקרבן:

ונראה להביא ראיה מה דאמרינן ביומא כ"ז בזר שסידר את המערכה שפורקה וחוזר כהן וסודרה (וכן בסידור ב' גיזרי עצים אמרינן שם דא"צ לומר הגיע זמן סידור ב' גיזרי עצים משום דאפשר לתקונה) ומוכח דאין העצים נפסלים בסידור זר ואפשר לתקונה

מיהו אפשר לומר דעצים שאני דכמו דאינן נפסלים בטומאה מדאורייתא כמ"ש תוס' מנחות כ"א ע"א ד"ה יצאו דרק קדושת דמים להם מדאורייתא ה"נ אין נפסלים בעבודת פסול [מיהו התוס' זבחים נ"ו ד"ה מנין כתבו דעצים נפסלים בלינה מדאורייתא:

ב

וכל הפסולים הנזכרים לעיל פסולים לכל עבודות חוץ משמאל דישנן עבודות הכשרות בשמאל כגון הולכת אברים אע"ג דהוי עבודה ובעי כהונה מ"מ בשמאל כשר דאין שמאל פסול רק בעבודות המעכבות כפרה כדאמרינן בזבחים כ"ד ע"ב ועוד אשכחן לשמאל הכשירא ביוה"כ דנטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו:

והנה יש לחקור בעבודות שאינן שייכות לכפרה כלל כגון דישון המנורה והמזבחות וסידור מערכה אי כשר בשמאל כיון דלא שייכא לכפרה הו"ל כמו הולכת אברים לכבש והקטרת אברים אע"ג דעבודות גמורות הן לכ"ד כשרות בשמאל או הכשר שמאל הוא רק באברים דסוף עבודת הקרבן היא וכיון שאינה מעכבת הכפרה של הקרבן כשר בשמאל אבל כל שהיא עבודה בפ"ט אעפ"י שאינה לכפרה ג"כ בעי ימין:

ובמנחות כ"ו ע"א אמרינן דהקטר חלבים ואברים ועצים שהעלן בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל כשר ופי' רש"י ז"ל דהאי עצים עצי המערכה ומוכח דסידור המערכה אינו טעון ימין וכתבו התוס' שם ד"ה הקטר דהאי רישא אתיא אפילו לרבנן דהוי כמו הולכת אברים לכבש דלא בעי ימין ע"ש וע"כ דסידור מערכה כיון דאינה מעכבת כפרה כשרה בשמאל [ואע"ג דסידור מערכה מעכבת הקרבן כדאמרינן בירושלמי יומא פ"ב דאם סידר הקומץ על מערכת הלילה פסול מ"מ כיון דלא הוי עבודה בגוף הקרבן עצמו לא חשיב עבודה המעכבת כפרה] מיהו מגרסת התוס' שם. נראה דלא גרסי ברישא עצים כלל מיהו בתלמודא דידן וכן בתוספתא ג"כ גרסינן עצים ובירושלמי פ"ב דיומא הלכה א' אמרינן בתרומת הדשן דאם תרם בשמאל דר"י ור' יהודה ברבי דקומץ שהקטירו בשמאל ומוכח דתרומת הדשן לענין שמאל דינה כמו עבודות המעכבות כפרה וכמו הקטרת הקומץ והנה בדישון מזבח הפנימי אמרינן בתמיד ספ"ג שהיה חופן ונותן לתוך הטני וחפנה היא בב' ידיו ואי בעינן דוקא ימין א"כ פסול בב' ידיו כדאמרינן בתוספתא פ"ק דזבחים דקיבל בב' ידיו פסול דבעינן ימין וכן פסק הרמב"ם ז"ל מיהו לפמ"ש התוס' יומא נ"ט ע"ב דדישון מזבח הפנימי א"צ בגדי כהונה י"ל דהיינו טעמא נמי דלא בעי ימין דלאו עבודה גמורה היא:

והנה דין ימין איתא בין ביד בין ברגל כמ"ש רש"י ז"ל בבכורות מ"ה ע"ב על הא דאמרינן שם דאיטר בין ביד בין ברגל פסול וז"ל איטר ביד פסול דכתיב וטבל אצבעו כ"מ שנאמר

אצבע ובהן אינו אלא ימין ואיטר דרגל נמי לעמוד לשרת כתיב כדרך שאר עמידה דעיקרו בימין עכ"ל והנה עמ"ש רש"י ז"ל דטעם דאיטר ביד פסול משום דבעינן ימין יש לעיין הא איכא עבודות שאינן טעונות ימין כגון הולכת אברים לכבש וכן הקטרת אברים וא"כ בהנך ליתחרשרי איטר ובגמרא משמע דפסול לכל עבודות ועוד מדכתב רש"י ז"ל משום דכל היכא דכתיב אצבע אינו אלא ימין זה לר"ש דבעי אצבע אבל לרבנן כיון דכתיב כהונה אע"ג דלא כתיב אצבע בעי ימין כדאמרינן בזבחים כ"ד ע"ב ולר"ש כל עבודות חוץ מקמיצה והזאה כשרות בשמאל א"כ לר"ש בכל עבודות יהיה איטר כשר:

ונראה לתרץ לפמ"ש הירושלמי יומא פ"ב הלכה א' למ"ד אין קומץ פחות מב' זיתים אלא מעתה כהן שאין ידו מחזקת ב' זיתים פסול לעבודה היינו שפסול לכל עבודות כמ"ש המפרשים ז"ל (ועיין במל"מ שעמד על הרמב"ם ז"ל על שהשמיט דין זה דמי שאין ידו מחזקת ב' זיתים דפסול לכל עבודות כיון שאינו ראוי לעבודת קמיצה דכל שאינו ראוי לעבודה אחת אינו כשר לכל עבודות וא"כ ה"נ באיטר כיון דאינו ראוי לקמיצה והזאה דלית ליה ימין פסול מטעם זה לכל עבודות ודוק:

וזה שכתב רש"י ז"ל דבעינן ג"כ עמידה בימין נראה דאין זה דין ימין ממש רק כל שאין עיקר עמידתו בימין אין עמידתו כעמידת שאר בנ"א וממילא אין דרך שירות בכך וראיה לזה מהא דאמרינן בזבחים כ"ד רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה רואין אילו ינטל האבן ויכול לעמוד על רגלו אחת ועבד עבודתו כשרה ולא מחלקינן בין עומד על הרצפה ברגלו הימנית או ברגל שמאל וא"כ נהי דתנטל הכלי יכול לעמוד על רגלו אחת הא עמידתו על הרצפה ברגל שמאל ומוכח דעמידה ברגל שמאל אינו פוסל רק בעומד בב' רגליו והוא איטר גרע טפי שדרך בנ"א כשעומדים על ב' רגליהם עיקר עמידתן בימין נמצא שאין עמידתו כשאר בנ"א ובתוספתא מנחות פ"א אמרינן דיושב פסול משום דכתיב לעמוד ואם עומד ע"ג לבנה פסול משום דכתיב ככל אחיו הלוים ונראה דהתוספתא פליג אתלמודא דידן דאמרינן דעומד ע"ג כלים פסול משום חציצה והתם אמרינן משום דאינו ככל אחיו הלוים היינו שאין עמידתו כשאר בנ"א והנה התוס' זבחים ק"י ע"א ד"ה מין במינו אינו חוצץ הקשו מעומד ע"ג רגל חברו פסול ותי' דהתם משום דאין דרך שרות בכך וכתב שם הגרע"א בגליונו עיין יומא נ"ח ע"א היינו דאמרינן שם דהטעם הוא משום חציצה ושאני רגל חברו דלא מצי מבטל ליה והנה דברי התוס' עולין עפ"י התוספתא הנ"ל דהפסול הוא משום דאין דרך שירות בכך:

וביוה"כ דנוטל המחתה בימינו והכף בשמאלו דשמאל אי"ל הכשירא ביוה"כ מקשינן בגמרא שם יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא ומתרצינן דזו כבדה וזו קלה כו' ע"ש

ומוכח מזה דאף במקום שהותר שמאל מדין עבודה מ"מ איכא עוד לימין דין חשיבות וכשנושא ב' דברים צריך לישא החשוב בימין כדמקשינן יציבא בארעא כו' חוץ מהיכא דאחד כבד דצריך לישא את הכבד בימין והנה בהולכת אברים לכבש אמרינן בתמיד פ"ד דהאחד בראש וברגל הראש בימינו והרגל בשמאלו וכתב בפי' הרא"ש ז"ל משום דהולכת אברים לכבש הוי עבודה דלא מעכב כפרה הלכך א"צ ימין אלא מוליך ב' אברים בידיו ונושא אבר החשוב בימין ואחד בשמאל עכ"ל והיינו כההיא דיומא דאף בדבר דא"צ ימין צריך לישא את הדבר החשוב בימין משום חשיבות וביוה"כ בהכנסת כף ומחתה זה דהמחתה בימינו והכף בשמאלו אמרינן תרי טעמי חדא דזו כבדה וזו קלה ועוד זו חמה וזו צוננת ויש לחקור בהוצאת כף ומחתה דאז כבר שניהם צוננים וליכא רק טעם אחד שזו כבדה וזו קלה אם אז ג"כ המחתה בימינו עוד יש לחקור ביוה"כ בקטורת שבהיכל שבשאר ימות השנה אחד מכניס הכף ואחד מכניס את המחתה כדאמרינן בתמיד ביוה"כ כיון דכל עבודות היום אינן כשרות אלא בו אם ג"כ הוא מכניס את שתיהן ואם גם שם המחתה בימינו והכף בשמאלו או אפשר דמעייל הכף ואח"כ המחתה דבקטורת דלפני ולפנים אמרינן בר"פ הוציאו לו לעייל והדר לעייל הבאה אחת אמר רחמנא ולא ב' הבאות אבל בקטורת שבהיכל לא אשכחן זה]:

ובמנחות ז' גבי אי קומצין ואי מקדשין הקומץ בכלי המונח ע"ג קרקע אמרינן א"כ הוצרכתה ג' כהנים וכתב רש"י ז"ל הוצרכתה ג' כהנים שנים להגביה שני כלים אחד שיקמוץ ממנו ואחד שנותן לתוכו ושלישי קומץ וכהן אחד אינו יכול להגביה ב' כלים דאין עבודה בשמאל עכ"ל וכ"כ הש"מ שם דאחיזת הכלי צריכה להיות בימין ע"ש והיינו משום כיון דצריך לאחוז הכלי בשעת קמיצה הוי עבודה ומש"ה צריכה להיות בימין והנה ביומא נ"ח גבי נתן מזרק בתוך מזרק אי חוצץ או לא פשטינן מההיא דנתן את המלא בריקן מאי לאו מזרק מלא לתוך מזרק ריקן ופי' רש"י ז"ל שם ז"ל כיון דכתיב ולקח מדם הפר כו' והאי ולקח אחיזת מזרק הוא ע"ש היינו כיון דכתיב ולקח והאי ולקח אחיזת מזרק הוא א"כ צריך לאחוז המזרק ביד ואי מזרק בתוך מזרק חשיב חציצה היה פסול והנה יש לעיין כיון דצריך דוקא לאחוז המזרק ביד בשעה שהוא מזה על מזבח הזהב א"כ הוי עבודה וא"כ צריך ימין וזה אי אפשר שהרי צריך להזות בימין ואפשר כיון דשמאל אי"ל הכשירא ביוה"כ אף לזה כשר שמאל מיהו לא אשכחן הכשר שמאל ביוה"כ אלא להולכת כף ומחתה:

ג

ובענין פסול זרות ושאר כל הפסולים אמרינן במנחות דרק מקמיצה ואילך מצות כהונה אבל העבודות של קודם קמיצה שהם היציקה והבלילה כשרים בזר וה"ה בכל הפסולים ונראה לענ"ד לומר דמ"מ עכו"ם יהיה פסול בהם דגם היציקה והבלילה עבודות הן רק הן עבודות הכשרים בזר ולא בעי כהונה אבל ישראל בעינן ובזה אתי שפיר הא דאמרינן בזבחים כ"ב ע"ב גבי ערל דמיחל עבודה דגמרתן מיחזקאל דכתיב בן נכר ערל לב כו' בן נכר יכול בן נכר ממש ת"ל ערל לב כו' וקשה איך ס"ד בן נכר ממש הא כיון דבעינן כהונה והלא בן נכר אינו כהן ובזה אתי שפיר דקמ"ל דאף אותן עבודות הכשרות בזר מ"מ עכו"ם מיחל עבודה:

ובענין איסור זרות נראה מהש"ס דלאו דוקא זר ממש בכלל האיסור רק כל שהוא זר לאותה עבודה וכדאמרינן ביבמות ל"ג בשחיטת פרו של אהרן למ"ד דצריך כ"ג אי שחיט כהן הדיוט איכא איסור זרות משום דזר לאותה עבודה ע"ש ויותר מזה כתב החינוך מצוה שפ"ט דכהן שזכה בעבודה בפייס ובא כהן חברו וחטפה איכא משום זרות וחייב מיתה דהוי זר לאותה עבודה ע"ש וביומא מ"ה אמרינן דזה דהצתת אליתא בעי כהונה הוא רק מטעם וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח ומ"מ ודאי אי עביד לה זר איכא איסור זרות וכמ"ש התוס' יבמות ל"ג ע"ב ד"ה אמר ומוכח כיון דעכ"פ צריך כהונה יהיה מאיזה טעם שיהיה דאין זר יכול ליקרב אל המזבח כיון דהעבודה שייכת לכהונה איכא איסור זרות:

והנה בהא דמוקמינן ביבמות ל"ג ע"ב בזר ששימש בשבת דמיירי בשחיטת פרו של אהרן לכאורה יש להקשות תינח למ"ד שחיטת פרו של אהרן פסולה בזר אבל למ"ד כשרה בזר מא"ל דהא פלוגתא דאמוראי הוא ומזה נראה דאף למ"ד דכשרה בזר מ"מ איסור זרות איכא אי עביד ליה כהן הדיוט דאף למ"ד כשרה בזר ע"כ הוא רק דיעבד דס"ל דחוקה לא קאי אשחיטה ואינו מעכב אבל לכתחילה ודאי צריך להיות בכ"ג כדכתיב ושחט אהרן את פר החטאת אשר לו ובמנחות י"ט אמרינן דשחיטה לא בעי בעלים מדגלי רחמנא גבי יוה"כ ושחט אהרן את פר החטאת אשר לו מכלל דבעלמא לא בעינן בעלים ומוכח דבשחיטת פרו לכ"ע בעינן כ"ג וא"כ כיון דלכתחילה בעינן כ"ג רק דלא מעכב נהי דהקרבן כשר ואין בו פסול זרות אבל איסור זרות איכא דכיון דלכתחילה בעינן כ"ג א"כ זו העבודה נמסרה לכ"ג דוקא וחייבין משום זרות:

עוד אמרינן ביומא כ"ד ע"ב בעבודת סילוק בהיכל אי זר חייב מיתה ופי' רש"י ז"ל דעבודת סילוק בהיכל הוא דישון מזבח הפנימי ודישון המנורה ומשום דלא אשכחן

עבודות סילוק אחרות בהיכל ויש לדקדק בזה לפמ"ש התוס' יומא נ"ט דדישון מזבח הפנימי א"צ בגדי כהונה והמל"מ כתב לדברי התוס' דה"ה דישון המנורה א"כ אמאי יהיה זר חייב עליהן מיתה דהא לאו עבודה גמורה היא דא"צ בגדי כהונה ומוכח דאיסור זרות אינו תלוי בעבודה גמורה ואע"ג דא"צ בגדי כהונה [ואע"ג דמחוסר בגדים ג"כ זה הוא דאם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם] מ"מ אי עביד ליה זר ממש איכא משום זרות כיון דאין זר יכול לעשותן דאין זר רשאי לכנוס להיכל א"כ הן עבודות המסורות לכהונה ושייך עליהן איסור זרות:

ובזה מתיישב מה שהקשה המל"מ פ"ב מהל' תמידין לר"ל דס"ל ביומא דתרומת הדשן לאו עבודה היא ובירושלמי פטר ר"ל זר שהרים את הדשן משום דהוי עבודת סילוק ולפ"ז אין זו קושיא דהטעם דס"ל לר"ל דהרמת הדשן לאו עבודה היא משום דיש לך עבודה הכשרה בב' כלים כדאמרינן ביומא שם אבל לאיסור זרות הא חזינן בדישון מזבח הפנימי והמנורה אע"ג דא"צ בגדי כהונה כלל מ"מ היה בהם מיתה משום זרות אי לאו דעבודת סילוק בהיכל פטור ומשום דעכ"פ היא עבודה המסורה לכהנים א"כ ה"נ בתרומת הדשן אי לאו דהוי עבודת סילוק היה זר חייב מיתה כיון דצריך כהן לזה דאין זר קרב לגבי מזבח:

והנה זה דצריך כהן לדישון מזבח הפנימי והמנורה אע"ג דא"צ בגדי כהונה וסוף סוף איכא זרות דאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והיכן מצינו שיהא צריך כהן ולא יהא צריך בגדי כהונה ע"כ כמ"ש דזה שצריך כהן הוא משום דזר אסור לכנוס להיכל ומשום כניסה הוא ובזה אתי שפיר מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ט מהל' ביאת מקדש דהדלקה לאו עבודה היא ואם הוציאו המנורה לחוץ מדליקה זר לכתחילה והראב"ד ז"ל שם השיג ע"ז והמנחת חינוך הקשה על הרמב"ם ז"ל מהא דאמרינן בספרי שלא יתקן בחוץ ויכניס ומנ"ל לרבנו דין זה דיכול אף להדליקו בחוץ ולענ"ד נראה מקור להרמב"ם ז"ל מהא גופא דאמרינן ביומא דזר שהדליק את המנורה פטור משום דהדלקה לאו עבודה היא ואם היה הדין שאינו רשאי להדליק בחוץ וצריך דוקא ליכנוס להיכל א"כ ההדלקה אי אפשר בזר מטעם שאינו יכול לכנוס לפנים א"כ כיון דעבודה זו מסורה רק לכהן משום איסור כניסה, היה זר חייב עליה מיתה כמו דישון מזבח הפנימי דג"כ לאו עבודה היא דהא א"צ בגדי כהונה וזה דאינה בזר הוא ג"כ רק משום איסור כניסה ומ"מ היה זר חייב עליה מיתה אילו לא היתה עבודת סילוק וע"כ דאפשר להדלקה בחוץ וא"כ אין זו עבודה המסורה לכהונה דוקא דאף זר יכול לעשותה ומש"ה ליכא משום זרות אף אם מדליקה בפנים:

והנה בתמיד גבי בג' מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש דהרובים שומרים שם ואמרינן בגמרא היינו הנהו דלאו מטי זמנייהו למעבד עבודה ופי' המפרש למס' תמיד דהיינו פחותים מי"ג שנה וכן פי' הרא"ש ז"ל שם והקשה המל"מ בפ"ח מהל' בית הבחירה על המפרש ועל הכ"מ שנמשך ג"כ אחר פי' זה דל"ל פחותין מבני י"ג דהא כל הטעם הוא משום כיון דאין ראויין לשאר עבודות היו מוסרין להם עבודת השימור א"כ כל שהם פחותים מבני עשרים ג"כ אין ראוים לעבודה מדרבנן או ממנהגא כדאמרינן בחולין א"כ למה אין מוסרין להם עבודת השימור ולפמ"ש י"ל דפחותים מבני כ' ראוים הם להדלקת המנורה וכן לדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה דרק בעבודה הצריכה כהונה אינו עובד פחות מבן כ' דכהונה צריכה גדלות של כ' שנה מדרבנן או ממנהגא אבל להנך עבודות דהיו כשרות אף בזר רק משום איסור כניסה להיכל דאסורה לזרים וקודם כ' שנה ודאי לא הוי זר וליכא איסור לכנוס א"כ אותן עבודות שפיר יכול לעשות כהן פחות מבן כ' ומ"מ בקטן ממש פחות מי"ג ודאי אין עושין דאין סומכין עליהם שעושין כראוי בלא גדול עע"ג:

והנה בדין דאין זר קרב לגבי מזבח כתב המל"מ דהוא רק איסור כניסה ואין זו איסור עבודה רק שהמזבח הוא חוץ למחיצת הזר שאין הזר יכול לכנוס לשם ע"ש והנה יש להקשות ע"ז דאם איסור מחיצה הוא א"כ ה"נ אסור שהייה אם כבר נכנס [וכמו ביאה ריקנית דכתב המל"מ פ"ג מהל' ביאת מקדש דאף שהייה אסור] א"כ איך אמרינן ביומא כ"ז בזר שסידר את המערכה דפורקה זר וסודרה כהן ואמאי פורקה זר איך מותר הזר להשהות על המזבח לפורקה יפרקה כהן בשלמא אי נימא דמה דאמרינן וכי זר קרב לגבי מזבח הוא איסור עבודה היינו דאותן עבודות שהן במזבח אסורים לזר לא קשה דפריקה אינה עבודה כלל אבל אי נימא דאיסור מחיצה הוא א"כ איך רשאי להשהות שם וצ"ל לפ"ז דכל איסורי מחיצה הוא רק כניסה אסור אבל אם כבר נכנס אפילו באיסור כגון הכא דזר שסידר את המערכה מותר להשהות וצ"ע בזה:

ושלא ריחוץ ידים ורגלים אם מותר לקרב לגבי מזבח יש לחקור והנה לר"ל דס"ל דתרומת הדשן לאו עבודה היא וזה דצריך כהן ע"כ הוא רק משום דאין זר קרב לגבי מזבח ובפ"ק דתמיד אמרינן דזה שזכה בתרומת הדשן היה צריך לקדש ידיו ורגליו וקשיא לר"ל דאמר דלאו עבודה היא וכיון דא"צ בגדי כהונה למה צריך קידוש ידים ורגלים וצ"ל משום דבלא ריחוץ ידים ורגלים אינו קרב לגבי מזבח כמו זר מיהו אפשר דהתם טעם הקידוש הוא משום דצריך ליגע בכ"ש שהרי היה נוטל המחתה לתרום ואפשר דאיכא איסור מיוחד ליגע בכ"ש בלא ריחוץ ידים ורגלים כדקתני במתני' הזהר, שלא תיגע בכלי עד שתקדש

ידיך ורגליך מיהו הראב"ד ז"ל פי' שם דחיישינן שמא יחתה בלא קידוש ומוכח דתרומת הדשן צריכה קידוש ידים ורגלים וקשיא לר"ל דאמר לאו עבודה היא וכן יש להביא ראיה מההיא דיומא מ"ה לר"ש דאמר דלא אצטריך קרא להצתת אליתא דצריך כהונה דוכי תעלה ע"ד שזר קרב לגבי מזבח כו' ואמאי הא אצטריך קרא דצריך קידוש ידים ורגלים וכן בגדים ומוכח מזה ג"כ דכל הפסולים לעבודה אסורים ג"כ לקרב לגבי מזבח ואע"ג דלהמל"מ הוא רק איסור כניסה מיהו אכתי קשה הא אצטריך קרא דונתנו בני אהרן הכהן אש כו' שתהא הצתת אליתא בימין דאי משום איסור כניסה לא שייך ימין אבל עכשיו שנאמר כהונה וכ"מ שנאמר כהונה אינה אלא ימין וצ"ל דבאמת הצתת אליתא א"צ ימין משום דהוי עבודה דאינה מעכבת כפרה ויהא מזה פשיטות למה שחקרנו למעלה אי סידור המערכה והצתת אליתא וכדומה אי צריכה ימין מיהו אכתי תקשה מההיא דזבחים ס"ה כהן ומלק אמר ר"ע וכי תעלה ע"ד שזר קרב לגבי מזבח אלא מה ת"ל כהן כו' וקשה הא אצטריך קרא דכהונה שצריך ימין דהא מלק בשמאל ודאי פסול כדאמרינן שם ס"ח ע"א ומזה נראה לענ"ד להוכיח דזה דאין זר קרב לגבי מזבח אינו רק איסור כניסה רק כל עבודות המזבח נמסרו לכהונה וכל דיני עבודות הצריכים כהונה יש להם:

והנה עמ"ש התוס' יומא נ"ט דדישון מזבח הפנימי א"צ בגדי כהונה משום דלא אשכחן דהצריך הכתוב בגדי כהונה ע"ש יש לעיין לפמ"ש תוס' והר"ש רפ"ק דכלים דבהיכל אף על ביאה ריקנית איכא משום מחוסר בגדים א"כ מה ראיה מדלא אשכחן שהצריכה תורה כ"ש הא ע"כ בלא"ה טעון בגדים משום ביאה בהיכל מיהו לפי מה שרצינו לומר לעיל דכל איסורי מחיצה רק הביאה אסורה ולא השהייה. א"כ כיון דזה דמחוסר בגדים אסור לכנוס להיכל אף בביאה ריקנית הוא ג"כ מדין מחיצה א"כ רק הביאה אסורה ולא השהייה א"כ אפשר לו לכנוס להיכל בבגדים ושם לפשוט הבגדים ולדשן את המזבח א"כ היה צריך קרא דדישון מזבח הפנימי גופיה צריך בגדי כהונה ומדלא כתיב קרא שמע מינה דלא צריך:

סימן טז

קדשים פסולים

א

קדשים פסולים כגון פיגול נותר וטמא והיוצא אסור לאוכלן ואסור להקריבן ואיסור אכילה שלהם מפורשת בלאו דלא יאכל כי קודש הם כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן

ל"ת על אכילתו [ויש לחקור אם זה הלאו הוא רק בפסולו בגופו או אף בפסולים של הדם ובעלים] ובטמא יש לאו מיוחד והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וביוצא איכא לאו דובשר בשדה טרפה לא תאכלו:

אך אלו הלאוין הם רק על אכילת פסולים אבל באיסור הקרבת פסולים לגבי מזבח לא מצינו אזהרתן מפורש ויש לעיין מהו איסור הקרבתן והנה במנחות כ"ג ע"א במתני' בקומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר כתב רש"י ז"ל הטעם דלא יקטיר וז"ל לא יקטיר אפילו כל המעורבת דאין הקטרה מצוה אלא בקומץ עכ"ל ומדברי רש"י ז"ל נראה דכל דבר שאין הקטרתה מצוה אסור להקטיר דמה איסור יש בהקטרת מנחה שלא נקמצה אלא דליכא מצוה וכמ"ש רש"י ואמרינן דלא יקטיר וא"כ י"ל דכל איסור הקטרת פסולים הוא רק משום שאין הקטרתו מצוה ומש"ה אסור להקטירן אך מזבחים כ"ו מההיא דהיא בפנים ורגליה בחוץ דקיבל ואח"כ חתך פסולה ומקשינן ש"מ דם המובלע באברים דם הוא ואמרינן דלמא משום שמנונית נראה דאיכא איסור בהקרבת פסולים לבד ממה שהוא דבר שאין מצוה להקריבו דהא הכא השמנונית בלא הפסול ג"כ אין מצוה להקריבו דבשר הוא ולא שייך בו זריקה ומ"מ אם נפסל ביוצא אסור לזורקו ומוכח דיש איסור מיוחד על פסולים ומזה שמעינן עוד חידוש דאף בדבר שאינו בר הקרבה כלל כמו בשר לזריקה ג"כ איכא איסור בפסולים:

וראיתי בהתוספתא זבחים פ"ט ז"ל הפגול והנותר והטמא שנתנן ע"ג האשים חייבים עליהם משום פגול נותר וטמא ע"ש ומזה נראה דאותו האיסור עצמו שיש לאכילת קדשים פסולים יש ג"כ להקרבתן ומלשון חייבים עליהם משום פגול נותר וטמא לכאורה משמע דאיכא ג"כ כרת בהקרבתן כמו אוכל פגול ונותר ודבר תימה הוא זה וצ"ע:

והנה בסוגיא דפ' כל הזבחים בנתערב בדם התמצית מוכח דיש איסור בהקרבת דם התמצית למזבח ורק לשם מים שרי] ויש לעיין מה איסורו והנה לפמ"ש רש"י ז"ל שהבאתי לעיל דכ"ד דליכא מצוה להקריבו איכא איסור אתי שפיר עוד אפשר דבדם התמצית איכא פסול דממשקה ישראל דדם התמצית באזהרה וכשהותר דם לגבי מזבח רק דם הנפש הותר אבל דם התמצית במילתיה קאי ומש"ה אסור לזורקו ובזה אתי שפיר ג"כ הא דאמרינן בפ"ד דתמיד גבי ניתוח אבר עולה דקורע הלב ומוציא את דמו ע"ש וי"ל דהטעם דצריך לקורעו ולהוציא את דמו הוא משום דדם הלב חייבין עליו כרת כדאמרינן בכריתות כ"ב דדם הנפש הוא וכשהותר דם הנפש למזבח רק לזריקה הותר אבל לא להקטרה ובהקטרה אסור משום דלא הוי ממשקה ישראל והוי כמו ג"ה דחולצו לתפוח וה"נ צריך להוציא את דמו:

ב

ובענין פסול לינה יש ג' חלוקים דדם נפסל בשקעה"ח והאימורים בעמוד השחר וכן הבשר חוץ מבשר שלמים בכור והמעשר שלינה שלהם הוא בסוף ב' ימים:

וזה דדם נפסל בשקעה"ח מפקינן לה בזבחים נ"ו ע"א מקרא דביום הקריבו את זבחו והנה התוס' שם הקשו ל"ל קרא תיפוק ליה דאין זריקה בלילה דנפקא לן מביום צותו ולמחר הלא נפסל בעמוד השחר ע"ש:

ונראה לענ"ד לומר דאיכא נפקותא בזה דדם נפסל בשקעה"ח לענין עיבוד צורה דדם פסול הטעון עיבוד צורה אי דם נפסל בשקעה"ח תכף אחר שקעה"ח חשיב עיבוד צורתו כי כבר י"ל פסול לינה וכמ"ש רש"י ז"ל זבחים פ"ב ע"א בדמים הפנימים שנתערבו בחיצונים דימתין עד שקעה"ח וישפכו לאמה ע"ש אבל מטעם דביום צותו כיון דבלילה אכתי אין לו פסול הגוף צריך להמתין עד עלות השחר ואז ישפך לאמה עוד איכא נפקותא לענין כבוס דם חטאת למ"ד היה לו שעת הכושר ונפסלה אינו טעון כבוס אם ניתז על הבגד לאחר שקעה"ח דאם נפסל בשקעה"ח כיון דדם פסול הוא אינו טעון כבוס אבל אם לא נפסל בשקעה"ח אע"ג דאי אפשר לזרוק מ"מ כיון דהדם אינו פסול הוי כשחט סמוך לשקעה"ח דליכא שהות ביום למזרקיה כיון דהדם כשר טעון כבוס עוד איכא נפקותא בבמה לרב דס"ל בזבחים ק"כ דשחיטת לילה בבמה כשרה וה"ה לכל עבודות דנפקא לן התם מדכתיב ויגישו כל העם איש שורו הלילה ואי שחיט בלילה ע"כ כל שאר עבודות הן בלילה דאי עביד ביום איפסיל להו בלינה] דביום צותו ליכא בבמה אבל אי שחיט ביום צריך לזרוק ג"כ ביום מקרא דביום הקריבו את זבחו דדם נפסל בשקעה"ח דפסול הזמן נוהג אף בבמה כדאמרינן שם קי"ג ע"א דהזמן והנותר והטמא שוין בזה ובזה (וזה דדם נפסל בשקעה"ח פסול זמן הוא כדאמרינן שם נ"ו ע"ב דמחשבין בדם משתשקע החמה דהו"ל חוץ לזמנו] אבל בלא קרא דביום הקריבו את זבחו היה אפשר לשחוט ביום ולזרוק בלילה עוד איכא נפקותא בנתערב בלילה תחילת עולה בשירים של חברתה ורבו תחילת עולה על השירים דשירים קרבין בלילה כדאמרינן בפ' ב"ש ל"ח ע"ב ובלא קרא דדם נפסל בשקעה"ח כיון דבלילה אף תחילת עולה דם כשר הוא רק שאי אפשר לזרוק בלילה משום ביום צותו כיון דלא נפסלו הו"ל עולין ואין עולין מבטלין זא"ז והו"ל כמו שחט סמוך לשקעה"ח דאין שהות ביום למזרקיה מ"מ כיון דהדם כשר הוא חשיב עולין ואין מבטלין את השירים וא"כ יכול ליתן כל התערובת בלילה כדי להוציא השירים שכשרים בלילה ודם תחילת עולה יזרוק לשם מים אבל השתא דגלי קרא דדם נפסל בשקעה"ח א"כ בלילה הו"ל תחילת עולה דם פסול ומבטלין

להשירים הכשרים דדם פסול לא חשיב עולין כדאמרינן בפ' התערובת ע"ח ע"א נתערב בדם פסולים ישפך לאמה ופי' רש"י ז"ל כגון בדם רובע ונרבע או שנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ואמרינן בגמרא משום גזירה במקדש ואע"ג דדם פסולים מותר ליתן לשם מים חיישינן שמא ירבו דם פסולים על הכשרים ויבטלום ע"ש ומוכח דדם פסולים לא חשיבי עולין ומבטלין לדם כשר והנה הראו לי דהתוס' פסחים ס"ה ע"א ד"ה שמא כתבו דדם שנשפך על הרצפה קודם שנתקבל בכלי חשיב עולין ואין מבטלין לדם הכשר וקשה הא אמרינן להדיא בזבחים דדם פסולים אם רבו מבטלין לכשרים וע"כ צ"ל דדם שנשפך מן הצואר על הרצפה לא חשיב דם פסול דרק מחוסר קבלה ואי אפשר לזורקו ואע"ג דאסור להעלותו על המזבח כמ"ש בתוס' שם משום דדם שאינו ראוי לזריקה הוא מ"מ כיון דאין בו פסול חשיב עולין]:

והנה התוס' זבחים נ"ו תירצו דמש"ה אצטריך קרא דביום הקריבו את זבחו לא שמעינן דדם נפסל בתחילה שקיעה אע"ג דעדיין יום הוא ומקרא דביום צותו הדם ראוי לזריקה וקמ"ל דמ"מ הדם נפסל אע"ג דעדיין יום הוא ע"ש:

והנה במנחות מ"ו ע"ב גבי שתי הלחם הבאות בפ"ע דאמרינן דתעובד צורתן ויצאו לבית השריפה מקשינן דלשרפינהו ביו"ט ואמרינן משום דאין שורפין קדשים ביו"ט ופרכינן מי דמי התם לאו מצותן בכך הכא מצותן בכך ומסקינן משום גזירה שמא יזדמנו להם כבשים לאחר מכאן ומקשינן תינח כל זמן הקרבתן לבתר הכי לשרפינהו ואמרינן מאי תעובד צורתן נמי דקתני צורת הקרבתן והתוס' שם ד"ה לפי הקשו על הא דבעינן למימר לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט וז"ל הוה מצי למפרך למוצאי יו"ט לאלתר לשרפינהו דמנותר לא יליף מדמסיק צורת הקרבתן עכ"ל היינו דקשה להו דלפי הס"ד השתא דתעובד צורתן ממש היינו דשורפין למחר הוי מצי למפרך אמאי ממתינין עד למחר לשרפינהו למוצאי יו"ט בלילה ואע"ג דאין שורפין קדשים בלילה דילפינן מנותר האי שריפה לא ילפינן מנותר דהא מסקינן אח"כ דתעובד רק צורת הקרבתן ומוכח בנשרפין בלילה זהו פירוש דברי התוס' שם ויש לעיין מנ"ל להתוס' דלא ילפינן האי שריפה מנותר דלמא לעולם ילפינן ואין נשרפין בלילה וזה דמסקינן דתעובד צורת הקרבתן היינו דשורפין אותן בתחילת שקיעה כיון דלא שייך עוד שמא יזדמנו כבשים לאחר מכאן דלא אפשר להקריב כמ"ש התוס' דדם נפסל בתחילת שקיעה וא"כ צורת הקרבתן היא תחילת שקיעה ולענין שריפה שפיר מצי שריף להו דלכל דבר עדיין יום הוא אבל קודם דאמרינן הטעם לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט לא הוי מצי למפרך דלשרפינהו בתחילת שקיעה דעדיין יו"ט הוא ובלילה אי אפשר דילפינן מנותר דאינו נשרף אלא ביום וצ"ע:

ובמעילה ו' ע"א אמרינן רש"א יש נותר שמועלין בו ויש נותר שאין מועלין בו כיצד לן לפני זריקה מועלין בו לאחר זריקה אין מועלין בו ומקשינן שם מזה למ"ד היתר זריקה שנינו דא"כ אפילו לן קודם זריקה אמאי מועלין ומשנינן דהיינו קודם שנראה לזריקה ולאחר שנראה לזריקה כגון דקבליה סמוך לשקעה"ח דלא הוי שהות ביום למזרקיה ומש"ה מועלין וכתב רש"י ז"ל דקבליה סמוך לשקעה"ח ומש"ה לן דלא הוה שהות למזרקיה והוא אכל הבשר בלילה לפני זריקה להכי מועלין שהרי הדם עדיין לא היה ראוי ליזרק ולא מצינן למימר כל העומד ליזרק כזרוק דמי עכ"ל ומדברי רש"י ז"ל נראה דדוקא אם אכל הבשר בלילה אבל אם אכל הבשר למחר ביום אין בו מעילה משום דאמרינן אז כל העומד ליזרק כזרוק דמי ואע"ג דהדם נפסל בלינה ומשום דס"ל לר"ש דדם שלן מוציא מידי מעילה כמ"ש רש"י ז"ל שם לעיל ומדברי רש"י ז"ל נראה דאע"ג דאסור לזרוק דהא דם שלן פסול הוא ואסור לזרוק מ"מ כיון דאם זרק מוציא מידי מעילה אמרינן כל העומד ליזרק כו' ורק באכל הבשר בלילה דהוא קודם שנראה לזריקה דזריקת לילה לא מהני כלל משום ביום צותו אז איכא מעילה והנה לפי פי' רש"י ז"ל אי אפשר לפרש ההיא דמעילה כמו שפי' התוס' במנחות כ' ע"ב דזה דאמרינן דקבליה סמוך לשקעה"ח היינו סמוך לתחילת שקיעה דאפילו אי דם נפסל בתחילת שקיעה מדאורייתא מ"מ כיון דלכל שאר הדינים הוא יום גמור א"כ אפילו אי ליכא שהות קודם תחילת שקיעה למזרקיה מ"מ שפיר אמרינן כל העומד ליזרק כו' דלא גרע אי זריק לאחר תחילת שקיעה משזרק למחר דאע"ג דהדם נפסל מ"מ אמרינן לר"ש כל העומד ליזרק כו' וכיון דלאחר תחילת שקיעה הוא יום לענין ביום צותו א"כ הוי זריקת יום ולא זריקת לילה, רק שנפסל הדם בתחילת שקיעה וא"כ לא גרע מזרק למחר לגמרי ומזה נראה דתוס' ע"כ לא ס"ל כרש"י ז"ל במעילה ואף אם אכל למחר לא אמרינן לר"ש כל העומד ליזרק כו':

והנה אם קומץ נפסל בשקעה"ח ראיתי להת"י יומא כ"ט ע"א ד"ה ומנחה שחקר בזה וטרח להביא ראיות דדין קומץ כדין דם דנפסל בשקעה"ח וק"ל טובא הא גמרא מפורשת היא במנחות כ' ע"ב דקומץ נפסל בשקעה"ח כמו דם ע"ש וצע"ג עוד כתב שם הת"י דהקומץ אינו נפסל בשקעה"ח רק אחר קידוש כלי והיינו זה דאמרינן במעילה דהקומץ והלבונה כו' קדשו בכלי הוכשר וליפסל בטבול יום ובמח"כ ובלינה ואע"ג דכבר המנחה נפסלת בלינה משקידש כל המנחה בכלי האי לינה שקעה"ח הוא דנפסל לאחר שמקדש הקומץ בכלי ע"ש והנה יש לחקור בלבונה הבאה עם המנחה מאימתי נפסלת בשקעה"ח דגם הלבונה נפסלת בשקעה"ח כדקתני במתני' הקומץ והלבונה כו' ומוקמינן דהאי לינה

שקעה"ח דלבונה הוא מתיר כמו הקומץ וכיון דבלבונה ליכא לא קמיצה ולא מתן כלי יש לחקור מאימתי הוכשרה ליפסל בשקעה"ח וצ"ל דמיד כשמקדש הלבונה עם המנחה בכלי נפסלת בשקעה"ח דכיון דבריר קומץ דידה י"ל תכף דין מתיר דנפסל בשקעה"ח ולבונה הבאה בבזיכין דיש לה קמיצה ואין לה קידוש כלי כמ"ש רש"י ז"ל מנחות ז' ע"ב יש ג"כ לחקור אימתי נפסלין בשקעה"ח אם י"ל דין קומץ רק לאחר סילוק בזיכין שהוא הקמיצה שלהם או כיון דליכא בהו קידוש קומץ בכלי אין חילוק בהם בין קודם סילוק לאחר סילוק וכיון דבריר קומץ דידהו תכף נפסלין בשקעה"ח משסילק הלחם אע"ג דלא סילק הבזיכין:

והנה בדם יש לחקור אם קודם קבלה נפסל בשקעה"ח או דוקא לאחר קבלה כיון דקבלת הדם הוא במקום קידוש קומץ וכיון דחזינן בקומץ דאינו נפסל בשקעה"ח רק לאחר קידוש אפשר דה"נ בדם דאינו נפסל אלא לאחר קבלה עוד יש לחקור בדם אשם מצורע אותו הדם שמקבלין לבהונות דאשם מצורע ב' כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי זה שמקבל ביד מקבל לבהונות אם אותו הדם נפסל בשקעה"ח כיון דאותו הדם אינו מתיר דאינו ניתן על המזבח אפשר דאינו נפסל בשקעה"ח ואפשר עוד לומר דאף בלינה אינו נפסל כיון דאין מהדם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח דרש"י ז"ל כתב בזבחים מ"ד דמתן בהונות אינו חשיב צורך גבוה כלל א"כ הוי כפרים הנשרפים דבעינן למימר בזבחים ק"ד ע"ב דאין לינה מועלת בהן כיון דאין בהם. לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח:

והנה ראיתי בס' צפנת פענח בקונטרס אחרון לחתנו הגאון שליט"א שחקר בדין דם דנפסל בשקעה"ח אי מועלת הלנה בראשו של מזבח היינו אם נתנו בראשו של מזבח קודם שקעה"ח אם נפסל שם והאריך שם בזה ולכאורה יש להביא קצת ראיה מהא דאמרינן בזבחים כ"ה ע"ב מקרא דזכר תמים בן שנה יהיה שצריך להיות בן שנה אף בשעת זריקה ומקשינן ומי איכא מידי דבשעת שחיטה בן שנה ובשעת זריקה בן שתים אמר רבא זאת אומרת שעות פוסלות בקדשים ע"ש ומאי קושיא מי איכא מידי כו' דודאי משכחת לה דבשעת שחיטה בן שנה ובשעת זריקה בן שתים כגון שלן הדם בראשו של מזבח וזורק למחר והוי אז בן שתים ואפשר דרבא דאמר זאת אומרת שעות פוסלות בקדשים לטעמיה אזיל דס"ל דלינה מועלת בראשו של מזבח ואפשר דגם המקשה הקשה רק למ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח ומיהו בפשוטו נראה דלא מהני בדם הלנה בראשו של מזבח וכמו שבעל קונטרס אחרון נוטה לומר] דזה דדם נפסל בשקעה"ח פסול אחר הוא ואין זה פסול לינה ולפ"ז נראה לומר דאם אכל קומץ

שנפסל בשקעה"ח אינו חייב עליו משום נותר ובזה יתורץ מה שהקשו התוס' נדה על הא דאמרינן לן בדם כשר שכן לן באימורים כשר לן באימורים כשר שכן לן בבשר כשר היינו בקדשים קלים שנאכלים לב' ימים והקשו למה ליה למילף מבשר נילף דם שנפסל בשקעה"ח דלא ירד מאימורים דאין נפסלים בשקעה"ח וכיון דאחר שקעה"ח לא ירד א"כ גם אם לן בעמוד השחר לא ירד דאין חילוק תדע דהא לן ב' לילות לא ירד אע"ג דאין כיוצא בו כשר בבשר אך כיון דלן לילה אחת לא ירד משום דכשר באימורים א"כ ה"נ ב' לילות דאין חילוק ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דודאי בקדשי קדשים אין חילוק בין עמוד השחר לב' ימים דכיון דנפסלו בעמוד השחר ונעשו נותר אין ב' ימים מועלת בהם כלום וכיון דלאחר עמוד השחר לא ירדו א"כ ה"ה לאחר ב' ימים אבל בדם אע"ג דאם נפסל בשקעה"ח לא ירד משום דאי"ל הכשירא באימורים דלית בהו פסול דשקעה"ח מ"מ לאחר עמוד השחר היה דינו שירד אי לית ליה הכשירא במקום אחר דבעמוד השחר איתוסף בהדם פסול אחר כמו בכל קדשי קדשים שנעשים נותר בעמוד השחר וזה פסול אחר ומשום זה הפסול היה הדין שירד ומש"ה אצטריך לטעם דלן בבשר כשר דאף פסול של עמוד השחר י"ל הכשירא במקום אחר היינו בבשר קדשים קלים:

ג

והנה בעמוד השחר נפסלים כל הקדשים חוץ מבשר שלמים בכור ומעשר ורק במי כיור איבעי לן בזבחים כ' אי מפסלי בלינה כיון דאין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים ועצים אי נפסלים בלינה מדברי התוס' זבחים נ"ו ע"א ד"ה מנין מוכח להדיא דנפסלים שכתבו דליכא למימר דאצטריך קרא לדם שנפסל בלינה דהוי אמינא דלא מפסיל בלינה משום דאין חייבים על דם משום פגול ונותר דהא עצים ולבונה לר"ש ג"כ אין חייבים עליהם משום נותר ומיפסלי בלינה היכא דקדשו בכלי ע"ש הרי כתבו להדיא דעצים לאחר שקדשן בכלי נפסלו בלינה והיינו לאחר ששיפן לגזירין שזה קידוש כלי שלהם כמ"ש התוס' מנחות ק"א ע"א ד"ה אע"ג ובזבחים ל"ד ע"א ד"ה שקדש והנה יש לעיין ע"ז מההיא דיומא ספ"ב דשקלינן וטרינן בסידור ב' גזרי עצים אי הוי עבודת יום או עבודת לילה ודייקינן ממתני' דא"ל הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה ואילו זמן סידור ב' גזרי עצים לא קתני אלמא דכשר אף בלילה ודחינן משום דאית להו תקנתא היינו דאם עדיין לילה יכול לפורקן ולחזור לסודרן ביום כמ"ש רש"י ז"ל וקשה אמאי י"ל תקנה דהא כיון שסדרן בלילה דסבור שהוא יום, א"כ ע"כ כבר היו משופין וא"כ איך יכול אח"כ לחזור ולסודרן ביום הא נפסלו בעמוד השחר וצ"ל דס"ל התם דאין לינה מועלת בראשו של מזבח וצ"ע:

וראיתי להקרן אורה שהקשה על קושית תוס' זבחים מ"ג שהקשו אמאי לא קתני התם במתני' ג"כ עצים דאין חייבים עליהם משום פגול והקשה ע"ז הקרן אורה אטו שייך נותר בעצי המערכה וכיון דנותר ליכא מחשבת נותר ג"כ ליכא ע"ש ותמהני שהרי התוס' נ"ו ע"א כתבו להדיא דעצים נפסלים בלינה ורק לר"ש אין חייבים על עצים משום נותר משום דהוו דברים שאינם נאכלים:

ובעיקר מה שהביא התוס' ראיה דאף היכא דליכא חיוב משום נותר מ"מ מפסיל בלינה מעצים ולבונה לר"ש דאין חייבים משום נותר ומ"מ מיפסלי בלינה יש לעיין מאי ראיה מזה דהא לר"ש הטעם דליכא בעצים ולבונה חיוב משום נותר הוא משום דהוו דברים שאינם נאכלים א"כ הפטור לדידיה הוא משום דליכא אכילה דדברים שאין נאכלים לאו שמיה אכילה ולרבנן אצטריך קרא לרבויי דברים שאין נאכלים לחיובא א"כ לפסול שפיר מפסיל בלינה אבל בדם זה דבדם ליכא חיוב נותר ואע"ג דבר אכילה הוא מקרא ממעטינן ליה מנותר א"כ שפיר י"ל דאף מפסול נותר ממעטינן:

ועוד על מה שהביאו התוס' ג"כ מלבונה לר"ש דאין חייבים משום נותר ומ"מ מיפסל בלינה יש ג"כ לעיין הא לבונה מתיר הוא ואינו נפסל בלינה כ"א בשקעה"ח כדם דמפקינן לה מקרא דביום הקריבו את זבחו א"כ מה קושיא מלבונה דאפשר דאה"נ דבלאו קרא דביום הקריבו את זבחו לא היתה לבונה נפסלת בלינה כיון שאין חייבין עליה משום נותר כמו דם רק עתה דכתיב ביום הקריבו את זבחו דמרבינן דאף דם שאין חייבין משום נותר מ"מ נפסל א"כ ה"נ לבונה דהא לבונה ודם מחד קרא נפקינן וא"כ מה שייך להקשות מלבונה:

ובענין פסול לינה מצינן בזבחים כ' תקנה למים שלא יפסלו בלינה ע"י זה דמשיקן למעין ופי' רש"י ז"ל שם הטעם דכיון דמחברן למעין בטלה קדושתן ע"ש והנה לפ"ז יש לחקור אם כבר נפסלו המים בלינה אי מהני השקה לבטל פסולן ואפשר דלא מהני זריעה להקדש לענין פסול לינה כמו לענין טומאה:

ד

וכל הדברים הנפסלים בלינה חוץ מן הדם חייבים עליהם משום נותר ואך בזה יש חילוק דדברים שי"ל מתירים חייבים משום נותר משקרבו מתיריהם ושאין להם מתירים משקדשו בכלי דזהו המתיר שלהם והנה אם היה לקרבן פסול אחר ונפסל ג"כ בלינה אי חייבים עליו משום נותר אמרינן בכריתות י"ד ע"א דפיגול ונותר בחדא בהמה ליכא ופי' רש"י ז"ל דפיגול אינו אלא בד' עבודות של דם הילכך מדפגלה לא חזייה לא לאכילת אדם ולא לאכילת מזבח הילכך לא חייל עליה נותר עכ"ל והיינו דנותר לא שייך אלא בדבר

שהיה ראוי לאכילת אדם או לאכילת מזבח ואח"כ נפסל בלינה אבל בדבר שמעולם לא היה ראוי מחמת פסולו לאכילת אדם ולא לאכילת מזבח לא שייך בו נותר והרמב"ם ז"ל כתב בפי"ח מהל' פסה"מ ז"ל אי אפשר שיתחייב על אכילה אחת משום פיגול ומשום נותר שפיגול הוא שנפסל במחשבת הזמן ואין עולה לשם קרבן ולא נרצה כלל עכ"ל:

והנה ראיתי בתוספתא פ"ה דזבחים ז"ל אי אפשר לומר פיגול נותר וטמא מזבח אחד שאין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא אלא לאחר זריקת דמים עכ"ל ונראה פי' התוספתא לפי שאין חייבים על פיגול נותר וטמא אלא לאחר זריקת דמים א"כ לא משכחת לה פיגול נותר וטמא בחד זבח לפי שזריקת פיגול לא שמה זריקה ונהי לענין פיגול עצמו מהני זריקת פיגול כדאמרינן בזבחים מ"ב ע"ב מיהו לענין נותר וטמא אין זריקת פיגול זריקה וחשיב כקודם זריקה דאין חייבים משום נותר וטמא וכן הוא מדברי הש"ס מנחות כ"ה דאמרינן שם דפיגול אין חייבים עליו משום טמא משום דבעינן ניתר לטהורים והתם ע"כ ג"כ הטעם דמחוסר זריקה דהא אמרינן שם דבשר שנטמא קודם זריקה חייבים עליו לאחר זריקה משום טמא אע"ג דלא ניתר לטהורים ומשום דהציץ מרצה וכן בבשר שיצא לפני זריקה חייבים לאחר זריקה משום טמא אע"ג דלא ניתר לטהורים משום דזריקה מועלת ליוצא ע"ש ומוכח דזה דבעינן ניתר לטהורים היינו רק שתהני להו זריקה וא"כ בפיגול דאין חייבין משום טמא הטעם דליכא זריקה וכדברי התוספתא:

אך בדברי הש"ס בכריתות שם מוכח דלא ס"ל כהתוספתא דאי הטעם דלא משכחת פיגול ונותר בחד קרבן הוא משום דמחוסר זריקה, א"כ איך אמרינן שם דמשכחת פיגול ונותר בחד קרבן כגון שהעלה אבר אחד לגבי מזבח ומשלה בו האור דפקע פיגולו ונעשה נותר ואי הטעם משום דמחוסר זריקה מה מועיל שמשלה בו האור ופקע פיגולו וע"כ צ"ל דסוגיא דהש"ס דכריתות והתוספתא והש"ס דמנחות פליגי וס"ל להש"ס בכריתות דזריקת פיגול חשיב זריקה לקבוע בנותר ואין חסרון מצד זריקה והטעם דליכא פיגול ונותר בחד קרבן הוא כמה שפי' רש"י ז"ל דנותר הוא רק כשהיה ראוי ונתותר אבל אם לא היה ראוי מעולם לא שייך נותר וא"כ באבר שפקע פיגולו מיניה ע"י שמשלה בו האור כיון דנעשה ראוי להקרבה שייך בו אח"כ נותר:

ובזה מתיישב מה שהקשו התוס' בכריתות שם ד"ה ונותר ופיגול בחד קרבן ליכא והקשו דמשמע דאי חל נותר אפיגול הו"ל למתני ה' חטאות ותימה הלא לא משכחת ה' דהאוכל קדשים בטומאת הגוף לא מחייב אפיגול לפי שאין ניתר לטהורים שלא היתה לו שעת הכושר והו"ל למימר נותר ופיגול וטומאה בחד בהמה לא משכחת לה עכ"ל והיינו

ההיא דמנחות כ"ה דעל פיגול אין חייבים משום טמא דלא ניתר' לטהורים אך כפי מה שהוכחתי דהסוגיא דכריתות והסוגיא דמנחות ע"כ פליגי וס"ל להסוגיא דכריתות דזריקת פיגול שמה זריקה לענין לקבועי בנותר וא"כ ה"ה לטמא וא"כ שפיר מקרי ניתר לטהורים כמו ביצא קודם זריקה כיון דזריקה מועלת ליוצא והנה הרמב"ם ז"ל דפסק כרב גידל דזריקת פיגול לא שמה זריקה א"כ שפיר פירש הטעם דלא משכחת פיגול ונותר בחד קרבן משום דהקרבן לא נרצה כלל והיינו דמחוסר הרצאה דלא קרבו מתיריו וכהתוספתא דחשיב כמו קודם זריקה ודוק:

והנה לפמ"ש רש"י ז"ל דמש"ה לא משכחת פיגול ונותר בחד קרבן דמשום נותר לא מחייב רק על קרבן שראוי להקרבה ונפסל יש לחקור אי בעינן דוקא שיהא על הקרבן מצות הקרבה או כל שלא היה איסור להקריבו ג"כ שייך אח"כ נותר והנה לפמ"ש תוס' זבחים פ"ו ע"א בחד תירוצא דזה דאמרינן דכל הפסולים שהעלן למזבח ומשלה בהם האור דפקע איסור מהם היינו רק דליכא איסור אבל מצות הקרבה ליכא בהו ע"ש א"כ איך אמרינן הכא בכריתות דמשכחת לה פיגול ונותר בחד קרבן כגון שהעלה אבר פיגול לגבי מזבח ומשלה האור דפקע פיגולו מיניה ואח"כ נעשה נותר הא מצות הקרבה לא היה מעולם על האבר אף לאחר שפקע פיגולו מיניה ומוכח כיון דלאחר שמשלה בו האור ליכא איסור להעלות האבר יכול האבר אח"כ להעשות נותר:

והנה התוס' בזבחים מ"ב ע"ב ד"ה הקומץ הקשו ל"ל למעוטי קומץ מפיגול מטעם דאי"ל מתירים תיפוק דלא משכחת לה פיגול בקומץ דקודם הקטרת הקומץ לא שייך פיגול דבעינן שיהא קרב המתיר כמצותו ואי לאחר שהקטירו ומשלה בו האור א"כ פקע פיגולו ע"ש ונראה לענ"ד לומר דמשכחת לה שפיר לפי מה דקי"ל כרבנן דאין מפגלין בחצי מתיר ואי מפגל בחצי מתיר מדאורייתא הקרבן כשר לגמרי דאמרינן במנחות י"ד ע"ב א"כ משכחת לה שפיגל בקומץ בהקטרה ומשלה בו האור דהוי הקטרה ולא שייך עתה שיפקע פיגולו ממנו כיון דעדיין לא פיגל בלבונה והו"ל חצי מתיר ולא נעשה עדיין פיגול כלל דהקומץ כשר עדיין מדאורייתא ואח"כ פיגל בלבונה וחל עתה הפיגול אף על הקומץ ומש"ה אצטריך קרא דעל קומץ אין חייבים משום פיגול דהרי קרבו כל מתיריו ומשום פקע פיגול ליכא ולר"מ דס"ל דמפגלין בחצי מתיר משכחת לה ג"כ בפשוטו כגון שהקטיר הקומץ בלא מחשבה כלל דלא שייך דלפקע פיגולו מיניה ואח"כ הקטיר הלבונה במחשבה דנעשה פיגול ומש"ה אצטריך למעוטי קומץ מפיגול דהרי קרבו כל מתיריו ולא שייך דלפקע פיגולו:

ה

והנה בפסול יוצא הכלל הוא כל שיצא חוץ למחיצתו נפסל וקדשים הנאכלים יוצא שלהם חוץ ממקום אכילתן והיינו קדשי קדשים חוץ לחומת העזרה וקדשים קלים חוץ לחומת ירושלים ובשר פסח חוץ לחבורה שזהו מקום אכילתו ואימורים דנפסלים ביוצאין מהעזרה הוא משום דהעזרה היא מחיצת הקרבתן וכמ"ש רש"י ז"ל פסחים פ"ב ז"ל שאר קדשים שמחיצתן בכשרות בעזרה דכתיב בהן בחצר אהל מועד ואימורי קדשים קלים שנפסלו דבכשרותן היתה חומת העזרה מחיצתה דהא הקטרה בעו עכ"ל והנה לפ"ז במי כיור אילו לא היה הדין דקידוש ידים ורגלים צריך להיות דוקא בפנים לא היו המים נפסלים ביוצא חוץ לחומת העזרה דאין זו מחיצה שלהם ולפ"ז מתיישב קושית התוס' זבחים כ' ע"ב על הא דאמרינן שם דאם קידש ידיו ורגליו בכ"ש בחוץ לא עשה ולא כלום והקשו דמשמע הא הכניס המים בכ"ש בפנים וקידש כשר הא מיפסלי ביוצא ע"ש ולפ"ז אין להוכיח מדברי הש"ס דאין המים נפסלים ביוצא די"ל דזה גופא קמ"ל דקידוש ידים יש להם מחיצה שהוא חומת העזרה וממילא אם יצאו חוץ למחיצתן נפסלים:

וראיתי בשעה"מ בהל' בית הבחירה שהביא בשם השדה יהושע דקדשים שיצאו מעזרת כהנים לעזרת ישראל נפסלים ביוצא והשעה"מ שם השיג עליו מדברי רש"י ז"ל שבת צ"א שכתב דכיון שיצא לעזרת נשים נפסל ביוצא ומכלל דבעזרת ישראל אינו נפסל ביוצא ע"ש והנה יש להוכיח כן דאינו נפסל בעזרת ישראל משום יוצא גם מהרבה מקומות בש"ס דהא לרבי מקום דריסת רגלי ישראל כשר לשחיטת ק"ק אלמא דאין הבשר נפסל שם ביוצא ועוד מצורע שעומד בשער נקנור שהוא בעזרת ישראל ומכניס ידיו לבהונות אלמא דאין הדם נפסל שם ביוצא:

ויש לחקור בבשר שיצא בעזרה למעלה מן המחיצות אם נפסל ע"י זה ביוצא היינו אם אויר העזרה נתקדשה רק עד המחיצות וממילא ביצא למעלה נפסל ביוצא או נתקדש האויר עד הרקיע אי אמרינן לענין קדושה גוד אסיק מחיצה ונראה להביא ראיה מהא דמקשינן בזבחים נ"ט ע"ב לר"י דאמר מזבח שעשה משה היה גבוה י' אמות והקלעים היה גובהן ה' אמות אפשר כהן עומד ע"ג מזבח ועבודה בידו וכל העם רואים אותו מבחוץ ע"ש ול"ל טעם דכל העם רואין אותו מבחוץ תיפוק ליה דנפסל ביוצא שהרי הוא למעלה מן המחיצות והנה התוס' שבועות י"ז ע"א ד"ה תלה הוכיחו דאויר העזרה כעזרה דאי לאו כעזרה א"כ במוליך הדם או האברים בידו יפסל ביוצא והמל"מ דחה ראיה זו משום היכא דנקיט ליה בידיה שאני כיון דעומד על הרצפה וכדאמרינן בזבחים פ"ח גבי אויר מזבח אי כמזבח היכא דנקיט ליה בידיה לא קא מבעי ליה כי קא מבעיא לן

דתלנהו בקניא ע"ש והנה לפ"ז אין ג"כ ראיה דאויר העזרה למעלה מן המחיצות קדוש די"ל כיון דהכהן עומד על המזבח שאני מיהו נראה דהצדק עם התוס' שבועות דלא נחתי לחילוק זה ול"ד לאויר מזבח דנהי דעומד על המזבח ונקיט ליה בידיה חשיב כמונח במזבח מ"מ חשיב נמי כמו הוא בעזרה שהרי הוא באויר העזרה. והתם לענין דין קליטה שהמזבח קולט שאם עלה לא ירד התם אין אויר העזרה פוסל כלום רק בעינן שיהא חשוב מונח במזבח שיקלוט המזבח וכל היכא דקאי על המזבח ונקיט בידיה חשיב כמונח במזבח והמזבח קולט אבל לענין ליפסל ביוצא שם האויר שחוץ לעזרה פוסל וכמ"ש רש"י ז"ל מנחות י"ב ע"א דאויר ירושלים פוסלו א"כ אי אויר דעזרה לאו כעזרה נהי דנקיט בידיה וחשיב כמונח על הרצפה מ"מ חשיב נמי כמונח באויר העזרה דחשיב חוץ ואותו האויר פוסלו:

ומלשון הראב"ד ז"ל בפי' פ"ק דתמיד שכתב לענין גגין ועליות דאם בנה עליה חדשה בעזרה היא קודש שכבר נתקדש אויר העזרה עד הרקיע עכ"ל יש ג"כ לדייק דהאויר קדוש עד הרקיע ולא רק עד המחיצות:

והנה כמו שנפסלים קדשים ביצא חוץ לקלעים כן ג"כ נפסלים במסעות דתכף משהוגללו הפרוכת בטלה קדושת מחנה שכינה וקדשי קדשים נפסלים ביוצא כדאמרינן במנחות צ"ה והנה התוס' זבחים ס"א ע"ב ד"ה אעפ"י הקשו על הא דאמרינן במנחות שם דלחם הפנים נפסל במסעות משום יוצא דל"ל טעם דיוצא תיפוק ליה משום פגימת המזבח שנסתלק המזבח בשעת מסעות ואין אוכלין קדשים בפגימת המזבח וכתבו שם דליכא למימר דלאחר שיעמידו הלוים את המשכן היו יכולים אז לאוכלם אי לאו דנפסל ביוצא דהא כבר אידחו מאכילה ע"ש והנה יש לעיין ל"ל להתוס' טעם דכבר אידחו מאכילה דבאמת התוס' ב"מ נ"ג ע"ב ד"ה לא כתבו דבאכילה לא שייך דיחוי ואף שנדחה משום פגימת המזבח חוזר ונראה ע"ש] הא אף בלא טעם זה אי אפשר לומר דלאחר שיעמידו המשכן יאכלום דהא אמרינן במנחות שם ש"מ יש סילוק מסעות בלילה דאי אין סילוק מסעות בלילה מאי איריא משום יוצא תיפוק ליה דאפסיל בלינה ע"ש וקשה מה מהני דיש סילוק מסעות בלילה דהא ע"כ להעמיד המשכן אי אפשר בלילה כדאמרינן בשבועות ט"ו דביום הקים את המשכן ביום מקימו בלילה אין מקימו א"כ בשעת סילוק אי אפשר לאכול משום פגימת המזבח ולאחר שיעמידו אי אפשר לאכול דאיפסיל בלינה ול"ל טעם דמיפסיל ביוצא:

ולענין דברים שחייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא איכא פלוגתא דתנאי דלרבנן חייבים אף על דברים שאין דרכן לאכול ור"ש ס"ל דברים שאין נאכלים אין חייבים עליהם משום טומאה כן הוא במתני' זבחים מ"ה ע"ב:

1

והנה הרמב"ם ז"ל פי"ח מהל' פסה"מ פסק כר"ש דדבר שאין דרכו לאכול אין חייבין לא משום נותר ולא משום טמא והקשה שם הכ"מ דמנ"ל דפליג ר"ש אף על נותר הא במתני' אמרינן שם רק דאין חייבים עליו משום טומאה ע"ש והנה בתוספתא פ"ה דזבחים מפורש להדיא כהרמב"ם ז"ל דאמרינן שם רש"א הקטורת והלבונה אינם ראוים לאכילה ואין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא עכ"ל:

וראיתי להמל"מ פי"ח מהל' פסה"מ שחקר בקרנים וטלפים כו' שאין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא אם רק כרת ליכא או גם מלקות ליכא והביא ראיה מעצים ולבונה דאע"ג דפסק הרמב"ם ז"ל דאין חייבים עליהם משום טומאת הגוף ומ"מ היכא שנטמאו חייבים עליהם מלקות ע"ש ולא ירדתי לסוף הראיה דהא בקרנים וטלפים אין הטעם משום דאינם נאכלים דהא אפילו לרבנן דמחייבי בעצים ולבונה פטרי בקרנים וטלפים והטעם הוא משום דלאו גופא דזבחא הוא א"כ אפשר דאף מלקות לא מיחייב אבל בעצים ולבונה דגופא דזבחא הן רק דאינם נאכלים איכא מלקות:

ולפ"ז נראה דזה דאמרינן בזבחים ל"ה דהעצמות והגידים הקרנים והטלפים דאין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא ולא מפגלין ולא מתפגלין הוא אפילו למ"ד יש בגידים בנ"ט ואע"ג דהם מדברים הנאכלים מ"מ פטור משום דלאו גופא דזבחא הם:

והנה בזבחים שם אמר ר"א פיגל באלל נתפגלה מוראה ופי' רש"י ז"ל דאלל הוא גיד הצואר ושל עוף ראוי לאכילה הוא דרכיך עכ"ל והנה אי נימא דזה דאין מפגלין בגידים הוא אפילו למ"ד יש בגידים בנ"ט מ"מ לאו גופא דזבחא הוא י"ל שפיר דבעוף דרכיך טפי הוי כבשר ממש והו' גופא דזבחא אבל אי נימא דס"ל אין בגידים בנ"ט קשה דמאן דס"ל אין בגידים בנ"ט אף בעוף כן כדאמרינן בביצה ז' ע"א והאוכל מנבלת עוף הטהור מן העצמות מן הגידים כו' טהור ופי' רש"י ז"ל דס"ל אין בגידים בנ"ט ע"ש ומוכח דמאן דס"ל אין בגידים בנ"ט אף בעופות כן והטעם למ"ד דיש בגידים בנ"ט ומ"מ אין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא דלא חשיב גופא דזבחא י"ל משום דלאו בשר הם דרק הבשר חשיב גופא דזבחא וכדאמרינן בירושלמי שהביאו התוס' בחולין ע"ז ע"א ד"ה אל דגידים שסופן להתקשות אע"ג דהשתא רכיכי וראוים לאכילה ס"ל לר"ל דאין נמנין עליהם בפסח ואע"ג דס"ל לר"ל דאזלינן בתר השתא דס"ל דעור הראש של עגל הרך

לוקין עליו דאזלינן בתר השתא ומשום דבשר אמר רחמנא ולא גידים ע"ש דגידים אף דראוים לאכילה מ"מ אינם בכלל בשר:

מיהו אי נימא דזה דגידים אין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא לד"ה הוא ואף למ"ד יש בגידים בנ"ט ומשום דלגבי פיגול נותר וטמא בעינן אכילה חשובה ובנותר וטמא בעינן אכילה חשובה יותר כמ"ש תוס' זבחים ל"ה ע"ב ד"ה הא לענין שליל א"כ תקשה לר"י דס"ל דנמנין על הגידים בפסח א"כ טמא אמאי נדחה לפסח שני דזה דטמא נדחה לפסח שני הוא רק משום דאינו ראוי לאכילה דהא שוחטין וזורקין על טמא שרץ ואמאי אינו ראוי לאכילה הא יכולים לימנות על הגידים דיוצאים ידי חובתם בפסח ומשום טומאה ליכא על הגידים דהא אין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא ומזה יש להוכיח דכל הני מתנייתי בזבחים דחשיב גידים בהדי עצמות כגון לענין פיגול נותר וטמא ולענין דאם פירשו לא יעלו הכל למ"ד אין בגידים בנ"ט אבל למ"ד יש בגידים בנ"ט חשיבי כבשר לכל דבר:

ובעור ההוא דרכיך כגון עור האליה אמרינן בזבחים כ"ח ע"א דחשיב לפגל בין באכילה בין בהקטרה ואם חישב בעולה להקטיר כזית מעור האליה למחר הוי פיגול דחשיב כבשר וכ"ש שחייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא וכן עור בית הפרסות כדאמרינן שם ומוכח שאלו העורות אינן בכלל הפשט כלל ובעולה מקריבין אותן יחד עם הבשר ובחולין קכ"ב ע"ב פליגי רב ור"ח בעור בית הפרסות דרב אמר עור בית הפרסות ממש ור"ח אמר רכובה הנמכרת עם הראש ופי' רש"י ז"ל שם רכובה הנמכרת עם הראש כל עור שעל עצם השוק מרכובה התחתונה שחותכין בשעת הפשט הבהמה עכ"ל היינו אותה הרכובה שאין מפשיטין אותה רק חותכין בשעת הפשט הבהמה ולר"ח ע"כ גם בעולה אין מפשיטין כל הרכובה התחתונה כיון דעור בית הפרסות דינו כבשר גם לענין הקרבה כדאמרינן בזבחים וע"כ אינה בכלל הפשט והנה בזה אתי שפיר מה דאמרינן בתמיד פ"ד דבשעת הפשט היה נוקבו מתוך ערכובו שהוא הארכובה כמה שפי' המפרשים ז"ל שם] ותולה ומפשיט ע"ש ולפי שההפשט היה מתחיל מן הארכובה ולמטה ואתי שפיר ג"כ דבידים ורגלים ודפנות אמרינן שם דבשעת הולכת אברים לכבש היו בית עורן לחוץ מפני כבוד של מעלה כדי שלא יראה החתך ובכרעים לא קתני שם בית עורן לחוץ ומפני שהכרעים שהן הארכובה התחתונה [וכמ"ש בפי' הרא"ש ז"ל שם] לא היו בכלל הפשט ולא שייך בהו בית עורן וי"ל דאפילו לרב דס"ל דבית הפרסות ממש לענין עורותיהן כבשרן מ"מ לענין הפשט מודה דכל הארכובה התחתונה לא היתה בכלל הפשט ומשום שא"צ להפשיט בעולה יותר משדרך להפשיט בחולין ובחולין אין דרך להפשיט רכובה

התחתונה כמ"ש רש"י ז"ל שחותכין הרכובה התחתונה בשעת הפשט הבהמה ולענין לחייב עליהם משום פיגול נותר וטמא נראה דתליא בפלוגתא דרב ור"ח דלרב רק על עור בית הפרסות ממש דחשיב כבשר חייבין משום פיגול נותר וטמא ולר"ח חייבין על עור של כל הרכובה התחתונה:

ולענין עור הראש של שור הגס דאינו כבשר מ"מ נראה דחייבין עליו בעולה משום פיגול נותר וטמא דנראה דאותו העור חשיב גופא דזבחא משום דעור הראש קרב בהדי הראש דעור הראש אינו בכלל הפשט כדאמרינן בחולין כ"ז מנין לרבות את הראש שכבר הותז בשעת שחיטה] א"כ חשיב כבשר לענין הקרבה וחייבין משום פיגול נותר וטמא וזה דאינו ראוי לאכילה לא אכפת לן לענין פיגול נותר וטמא דהוי כעצים ולבונה דלרבנן חייבים עליהם משום נותר וטמא כיון שהם גוף הקרבן והנה אמרינן בזבחים ל"ה ע"ב דצמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תישים לא מפגלין ולא מתפגלין ואין חייבין עליהם משום פנו"ט ומשום דאם פירשו ירדו וכמ"ש רש"י ז"ל שם ויש לדייק מדחשיב במתני' זבחים פ"ה ע"ב כל אלו שאם פירשו ירדו וחשיב צמר שבראשי כבשים כו' ולא קא חשיב ג"כ עור הראש מוכח דדוקא הצמר שבראש אם פירש ירד אבל העור עצמו אם פירש לא ירד וממילא מתפגל כמו הבשר ונראה הטעם דעור הראש אם פירש לא ירד משום דבכל מקום העור הולך אחר הבשר ומתבטל לבשר כדאמרינן בזבחים, ק"ג ע"ב דבכל מקום העור מהלך אחר הבשר חוץ מן העולה שנאמר בה והפשיט את העולה ע"ש א"כ כיון שהראש לא היה בכלל הפשט א"כ הוא כמו בכל מקום שהעור הולך אחר הבשר ודינו לענין הקרבה כבשר ממש ולפ"ז נראה דבעולה פסולה שאינה בכלל הפשט כדאמרינן בזבחים פ"ה ע"א דאותה אמר רחמנא כשרה ולא פסולה ובשעלתה למזבח דלא תרד אינה טעונה הפשט אם פירש העור ג"כ לא ירד דהעור חשיב בה כמו בשר כיון דלא הצריך הכתוב בה הפשט (והנה בתמורה ל"א ע"ב אמרינן אפילו למ"ד יש מעילה בגידולי קדשי מזבח הנ"מ בגידולין דחזו להקרבה אבל גידולין דלא חזו להקרבה לא וחקרו שם בתוס' איזו גידולים הם ראויין להקרבה וכתבו דאין לומר בולדות קדשים דולדות לאו מדין גידולין קדושים וכתבו דגידולין דחזי להקרבה הוא דם דחשיב ג"כ גידולין ע"ש והנה יש לעיין אמאי לא נוקמי בצמר שבראשי כבשים שהם עולין למזבח ויש בהם מעילה כמו בעצמות דרק אם פירשו קודם זריקה או לאחר זריקה אין בהם מעילה ואם הקדיש רחל גזוזה ונטענה הצמר הוא גידולין הראויין למזבח ויש בהם מעילה]:

ובשליל דאמרינן ג"כ שם דאין חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא וכתבו התוס' שם ל"ה ע"א ד"ה פיגול בזבח דע"כ מיפסיל בלינה וכדאמרינן בתמורה דהשוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי דנאכל אלא ליום ולילה והקשו התוס' שם מהא דאמרינן בת"כ דאימעיט שליל מנותר ומשמע דאינו נפסל בלינה ותי' דלעולם מיפסיל בלינה ובת"כ ממעטינן לה רק משריפה אם נפסל בלינה ע"ש ונראה דלפ"ז ע"כ גם לאו דבל תותירו ליכא בשליל דא"כ משכחת לה מלקות בלאו דבל תותירו בשליל דלא הוי ניתק לעשה דליכא מצות שריפה מיהו בלא"ה יש לעיין לר"י דס"ל בפסחים כ"ח דאשם תלוי וחטאת העוף הבאה על הספק אין טעונין שריפה ומפיק לה בת"כ מקרא כמה שהביאו התוס' שם א"כ לר"י דס"ל בשבועות ג' ע"ב דכל הטעם דליכא מלקות משום בל תותירו אינו אלא משום דהוי לאו הניתק לעשה א"כ באשם תלוי יהיה מלקות משום בל תותירו):

סימן יז

שריפת קדשים פסולים

א

אמרינן בפסחים פ"ב דשריפת כל קדשים פסולים ל"ש קדשי קדשים ול"ש קדשים קלים הלכתא גמירא לה ע"ש ויש לחקור אם זה דוקא בקדשי קדשים וקדשים קלים היינו רק בקרבנות אבל בשאר דברים קדושים כגון מי כיור שנפסלו בלינה או בטומאה ליכא דין שריפה או לאו דוקא קתני:

והנה הראב"ד ז"ל בפי' למס' תמיד הביא בשם רבנו נסים גאון שהקשה על הא דאמרינן שם נתפזר ממנו כקב גחלים היה מכבדן לאמה דאיך מכבדן לאמה הא קדשו במחתה שהיא כ"ש וטעונין גניזה ע"ש והנה יש לעיין איך אשכחן גניזה בדבר הקדוש בכ"ש וכיון דנתפזרו ואין צורך בהם הו"ל כמו קרבן שנולד פסול בבעלים או שנתכפרו הבעלים באחר דאין צורך בקרבן דתעובד צורתן ויצאו לבית השריפה ואי נימא דדין שריפה הוא רק בקרבנות אתי שפיר דגחלים אינם קרבן כ"א מכשירי קרבן כדאמרינן ביומא מ"ח ע"ב ובזה ליכא דין שריפה דלא גמירא שריפה אלא לקרבנות וטעונין קבורה כשאר איסורי הנאה דהיינו גניזה:

וכל הקדשים שפסולן בגופן נשרפין מיד ואם הפסול בדם ובבעלים טעונין עיבוד צורה וטעם עיבוד צורה סברא הוא כמ"ש התוס' פסחים פ"ב ע"א ד"ה בשלמא והיינו משום בזיון קדשים כמ"ש רש"י ז"ל שם ע"ג ע"ב דכיון דאין פסולו חמור לא שרפינן קדשים בבזיון עכ"ל והנה הר"ח ז"ל כתב בפסחים ל"ד ע"ב ז"ל בדם ובבעלים תעובד צורתו

כלומר כ"ז שיתכן שיאכל מניחים אותם שמא יבוא אליהו ויתירנה באכילה עד שיסריח וישנה מצורת בשר שאי אפשר להאכל כלל ויוצא לשריפה עכ"ל א"כ כל הטעם דפיסול בדם ובבעלים טעון עיבוד צורה הוא רק שמא יבוא אליהו ויטהרנו ויש לעיין בזה טובא איך יכול אליהו להתיר פסול בדם ובבעלים:

והנה בפסחים ל"ד ע"א גבי היסח הדעת אי פסול טומאה או פסול הגוף הוא מקשינן מהא דהיסח הדעת טעון עיבוד צורה אא"ב פסול טומאה מש"ה בעי עיבוד צורה שמא יבוא אליהו ויטהרנו וכתב רש"י ז"ל וכיון דלא חזינן ליה דאטמא אלא חששא בעלמא הוא בעי עיבוד צורה דלא מצינן למישרפה להדיא שמא יבוא אליהו אח"כ ויאמר טהורה היתה ונמצאת ששרפנו קדשים טהורים עכ"ל ונראה מזה דהוי כמו בתרומה שנולד לה ספק טומאה דאין שורפין את התלויה משום דשמא יבוא אליהו ויטהרנה ואפשר שתאכל והנה אמרינן בפסחים י"ג ע"א דבערב הפסח שאי אפשר לאליהו שיבוא משום דאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי יו"ט אז שורפין גם את התלויה והנה לפ"ז גם בקדשים אם נפסל בהיסח הדעת בערב שבת למ"ד דהוי ספק טומאה אינו טעון עיבוד צורה דאינו שייך שמא יבוא אליהו ויטהרנה וכשיבוא אליהו לאחר השבת כבר יפסל בלינה א"כ אי אפשר יהיה שיאכל אך עדיין צ"ע בזה:

ובטומאה דרבנן אי שורפין עליה תרומה וקדשים אמרינן בשבת ט"ז גבי כלי זכוכית ומ"ח ע"ב גבי בית התבלין ובנדה ל"ד גבי טומאת עכו"ם דעבוד רבנן הכירא כי היכא דלא לישרפו עליה תרומה וקדשים ומוכח דאין שורפין תרומה וקדשים על טומאה דרבנן וקשה מהא דאמרינן בפסחים בסוגיא דר' חנינא סגן הכהנים דשורפין בשר הנטמא בולד הטומאה ואמרינן בגמרא דולד הטומאה דרבנן ופי' רש"י ז"ל שם י"ד ע"ב כגון שנטמא בכלי שנטמא במשקין ע"ש ומוכח דעל טומאה דרבנן שורפין את הקדשים:

ונראה לומר דהטעם דאין שורפין תרומה וקדשים על טומאה דרבנן ואע"ג דאינו ראוי לאכילה הוא משום דשמא יבוא אליהו ויבטל את הטומאה דרבנן ויהיה ראוי לאכילה דב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו אם גדול ממנו בחכמה ובמנין וכיון דאפשר במציאות שיאכל ע"י אליהו לא שרפינן וזה שייך רק בכל טומאות דרבנן אבל בכלים שנטמאו במשקין שהוא מי"ח דבר ואמרינן בע"ז ל"ו ע"א דכל איסורים דרבנן ב"ד הגדול בחכמה ובמנין יכול לבטל דברי ב"ד חברו חוץ מי"ח דבר שאפילו אם יבוא אליהו ובית דינו אין שומעין לו ע"ש א"כ בזו הטומאה אינו שייך שמא יבוא אליהו ויכשירנה. א"כ כיון דאינה ראויה לאכילה שורפין (והנה רש"י שבת ט"ז כתב דעל שום טומאה דרבנן אין

שורפין תרומה וקדשים חוץ מהנך ו' ספקות וקשה דרש"י בעצמו כתב בפסחים דעל כלים שנטמאו במשקין שורפין]:

ב

והנה בחטאת העוף הבאה על הספק דקי"ל דבשריפה יש לעיין אי טעונה עיבוד צורה והנה למ"ד בכריתות כ"ו ע"ב בחטאת העוף הבאה על הספק דאם נודע אחר שנמלקה דילדה ודאי נאכלת א"כ בדין שתהא טעונה עיבוד צורה ואין שורפין לאלתר שמא יבוא אליהו ויאמר שילדה ויתירנה באכילה מיהו לר"י דס"ל בתמורה דחטאת העוף הבאה על הספק אינה בשריפה כ"א בקבורה ומדברי התוס' פסחים פ"ב ע"א ד"ה בשלמא יש להוכיח דדוקא שריפה טעונה עיבוד צורה אבל לא קבורה שהרי הקשו שם דל"ל קרא בפסול הדם דטעון שריפה תיפוק ליה כיון דטעון עיבוד צורה א"כ הו"ל נותר וטעון שריפה ותי' שם דאצטריך דלא ליעבד ליה קבורה קודם שיהיה נותר ע"ש ומוכח מדברי התוס' דקבורה אינה טעונה עיבוד צורה וא"כ חטאת העוף הבאה על הספק לב"י דבקבורה לא שייך עיבוד צורה מיהו מדברי רש"י ז"ל זבחים פ"ב ע"א נראה דס"ל דאף בקבורה שייך עיבוד צורה וכל שאין בו פסול הגוף רק שאי אפשר להקריבה מאיזה טעם אין לעשות קבורה בלא עיבוד צורה שכתב שם על הא דאמרינן בדמים הפנימיים שנתערבו בדמים החיצונים דאי אפשר להזות משום דמצוה להקדים פנים לחוץ ואם יכנס הדם לפנים יפסלו החיצונים וכתב ז"ל וא"ת ליפסלינהו לחיצונים להכשיר פנימיים דלמפסלינהו בידים לא קאמר ר"א ומוטב להמתין עד שקעה"ח ויפסלו מאליהן וישפכם לאמה עכ"ל ומוכח מדברי רש"י ז"ל דקודם שקעה"ח שהיא הלינה שלהם אין לשופכן לאמה משום דאין פסול בגופן רק דאין להקריבן משום תערובת ומוכח דאף להטיל לאמה שהוא קבורה ג"כ אסור בלא פסול הגוף או בלא עיבוד צורה וא"כ אף לר"י דאמר בחטאת העוף הבאה על הספק דיטילנה לאמה ג"כ יש לחקור אי טעונה עיבוד צורה מיהו אי נימא דלר"י חטאת העוף הבאה על הספק טעונה עיבוד צורה יש להקשות א"כ למחר אמאי לא תהא טעונה שריפה דשמא ילדה והו"ל נותר דבשריפה ואף לפמ"ש התוס' פסחים פ"ב ע"א דזה דנותר בשריפה הוא דוקא היכא דבזמנו היה ראוי לאכילה מ"מ הכא כיון דזה דחטאת העוף אינה ראויה לאכילה בזמנה הוא רק משום ספק נבלה כמ"ש רש"י ז"ל בכריתות כ"ו ע"ב וכה"ג כל שאינו ראוי לאכילה מחמת ספק איסור טעון שריפה כדמוכח מפסחים פ"ג ע"ב בגיד הנשה דטעון שריפה אחר המועד לר"י דמספקא ליה אי של ימין אי של שמאל דכל שאינו ראוי לאכילה בזמנו רק משום ספק גיד טעון שריפה כשנעשה נותר דשמא אינו אסור, מיהו התוס' פסחים כ"ח הביאו מת"כ דר"י

מפיק לה מקרא דאין חטאת העוף הבאה על הספק בשריפה ואפשר דגזיה"כ הוא דאף לאחר שנעשה נותר אינו בשריפה:

ג

ובעיקר על מה שהקשו תוס' פסחים שם ל"ל הלכתא בנשפך דמה דבשריפה תיפוק ליה דטעון עיבוד צורה וא"כ הו"ל נותר דבשריפה ותי' דאצטריך שלא יעשה קבורה קודם הנה י"ל מהירושלמי פסחים פ"ב הלכה א' לרבנן דחמץ בפסח השבתתו בכ"ד לחמי תודה לאחר זמן אכילת חמץ ונעשו נותר אי השבתתו בכ"ד כדין חמץ או דוקא בשריפה כנותר ומסקינן שם דאם הגיע זמן ביעור חמץ קודם שנעשה נותר השבתתו בכ"ד דכיון דנעשה עליו דין השבתה בכ"ד מדין חמץ אינו יכול לחול עליו אח"כ דין שריפה מדין נותר ע"ש א"כ ה"נ בלן דמה ונשפך דמה דבלא הלכתא הוי אמינא דאינו בשריפה כ"א בקבורה א"כ אף אי טעון עיבוד צורה ונעשה אח"כ נותר אינו יכול לחול עליו אח"כ דין שריפה מיהו י"ל דלא דמי דרק התם בחמץ דהשבתתו בכ"ד הוא מצותו כיון דחל עליו מצוה של השבתה בכ"ד אינו יכול לחול עליו אח"כ דין שריפה אבל הכא דין קבורה כמו בכל איסורי הנאה לפמ"ש התוס' בשלהי תמורה אינו מצוה לא שייך כיון שחל קבורה אינו חל אח"כ דין שריפה:

מיהו יש לעיין מהא דאמרינן בזבחים פ"ח דאין מביאין נסכים מן המדומע ואצ"ל מן הערלה וכה"כ ואם הביא לא קידש ומסקינן שם דלא קידש ליקרב אבל קידש ליפסל ופי' רש"י ז"ל שם ליפסל דלא נפקי לחולין וישרפו שקדשום הכלי עכ"ל ויש לעיין על מה דקאמר דכ"ש מקדשי להו לענין שישרפו הא ערלה וכה"כ בלא"ה בשריפה הם דהא ערלה וכה"כ מן הנשרפים הם וצ"ל דנ"מ דקידשום כ"ש דטעונין שריפה כדין קדשים פסולים היינו שצריך להיות שריפתן בפנים בעזרה אך לפי דברי הירושלמי דכל היכא שחל קודם השבתה בכ"ד מדין חמץ בפסח תו לא חל אח"כ שריפה מדין קדשים פסולים א"כ ה"נ בערלה וכה"כ כיון שכבר חל עליהם דין שריפה בכ"מ מדין ערלה וכה"כ תו לא חל עליהם דין שריפת קדשים פסולים שיהא דוקא בפנים וצ"ע:

ובעיקר דברי הירושלמי יש לעיין בלחמי תודה שנעשו חמץ בפסח קודם שנעשו נותר דפשיטא להירושלמי דמשום איסור חמץ בפסח לבד השבתתו בכ"ד אמאי נהי דבעלמא חמץ בפסח ס"ל דהשבתתו בכ"ד מיהו הכא בלחמי תודה שהם קדשים וקדשים פסולים דינם בשריפה א"כ כיון שנפסלו הלחמי תודה משום חמץ בפסח יהיו טעונין שריפה כשאר קדשים פסולים אף בלא נותר ומזה יש ללמוד דזה דאמרינן דקדשים פסולים

בשריפה הוא דוקא באותם פסולים שהם רק בקדשים אבל חמץ בפסח שנוהג אף בחולין בזה ליכא דין שריפה:

והנה לפ"ז הא דאמרינן בזבחים ק"ד ע"א בשוחט את הזבח ונמצא טרפה דבשר בקבורה וכתב רש"י ז"ל דשריפה ליכא דאין שריפה בקדשים אלא כשהובאו לעזרה ונפסל אחר שחיטה עכ"ל ולפי מה דמוכח מהירושלמי א"צ לטעם זה דאפילו לאחר שחיטה אם נולד בו איסור הנוהג אף בחולין ליכא דין שריפה:

והנה בזה יש ליישב מה שפסק הרמב"ם ז"ל בפי"ט מהל' פסה"מ דקדשים לאחר שחיטתן ונמצאו טרפה דהעור בשריפה והבשר בקבורה וכתב התוי"ט זבחים פי"ב משנה ד' דס"ל להרמב"ם ז"ל דטרפה כיון שנמצא לאחר שחיטה חשיב פסולו בקודש אך תמה שם על הרמב"ם ז"ל מ"ש דהעור בשריפה והבשר בקבורה ע"ש ולפי מה דמוכח מהירושלמי אתי שפיר נהי דחשיב פסולו בקודש מ"מ כיון שהוא איסור הנוהג אף בחולין אינו בשריפה כמו חמץ בפסח אך זהו רק בבשר אבל בעור דלא שייך איסור טרפה ובחולין ליכא על העור משום טרפה כלל רק בקדשים כל שנפסל כל הקרבן נפסל גם העור א"כ על העור ליכא רק פסול של קדשים מש"ה העור בשריפה:

ד

ובעיקר מהו עיבוד צורה בפשוטו היינו שיפסל בלינה מיהו הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות פ"ב דפסחים כתב דתעובד צורתו שישאר עד שיתעפש ויפסיד ע"ש וכ"כ הר"ח פסחים ל"ד דתעובד צורתו היינו עד שיסריח וישנה מצורת בשר שאי אפשר להאכל כלל עכ"ל והנה רש"י ז"ל פסחים ל"ד ע"א כתב ז"ל ותעובד צורתה היינו פסול לינה עיבוד צורת מראית בשר בלינת לילה אחד הוא וכיון שלנה בלילה ה"ה נותר וטעון שריפה ונשרף עכ"ל ושם ע"ג, ע"ב כתב רש"י ז"ל תעובד צורתו ימתינו לו עד שתעובר ממנו צורת בשר כו' ועיבוד צורה הוא פסול לינה דהו"ל פסולו בגופו עכ"ל והנה מדברי רש"י ז"ל מפורש דעיבוד צורה הוא פסול לינה אך זה שכתב דעיבוד צורת מראית בשר בלילה אחד הוא וכן מ"ש דימתינו לו עד שתעובר ממנו צורת בשר הוא משום דרש"י ז"ל לשיטתיה אזיל מ"ש בשבועות י"א על הא דאמרינן שם בקטורת דאינה נפסלת בלינה משום דצורתה כל השנה כולה ופי' רש"י ז"ל דאין צורתה משתנית כל השנה ומש"ה אינה נפסלת בלינה (ועיין בתוס' שם) דס"ל לרש"י ז"ל דאף פסול לינה טעון עיבוד מראית הדבר ובלא זה אינו נפסל ואינו נעשה נותר:

והתוס' מנחות נ' ע"ב ד"ה אפילו פיגול טעון עיבוד צורה כתב ז"ל דיליף עון עון מנותר אף לענין הא מדהתם איכא עיבוד צורה הכא ה"נ מדדרשינן בפ"ק דפסחים ובפ' איזהו

מקומן דביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה עכ"ל והנה יש לעיין בזה ל"ל להתוס' להביא ההיא דפסחים ודפ' איזהו מקומן דביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה היינו בקדשים הנאכלים לב' ימים ולילה אחת דאין נשרפין בלילה תכף כשנעשו נותר אלא למחר ואי ס"ל לתוס' דעיבוד צורה היינו לגרום לו פסול נותר א"כ אף אם היו נשרפין בלילה ג"כ איכא עיבוד צורה שהרי כבר נעשו נותר ואי ס"ל דעיבוד צורה היא עיבור מראית הבשר וס"ל כרש"י ז"ל דעיבוד מראית הבשר בלילה אחד הוא הלוא ג"כ כבר יש עיבוד מראית הבשר שהרי קדשים הנאכלים ליום אחד חשיב עיבוד צורה לינה וכ"ש בנאכלים לב' ימים ולילה דאיכא לאור שלישי עיבוד צורה ואי ס"ל כהר"ח דעיבוד צורה היינו שיסריח ולא יהא עוד ראוי לאכילה כלל מאן לימא לן דבנותר איכא לעולם עיבוד צורה אדרבה מדאסר רחמנא נותר ע"כ ראוי לאכילה הוא דאם אינו ראוי לגר ליכא איסור נותר וכמ"ש תוס' ע"ז ע"ו ע"א ד"ה בת יומא ואפשר דלעולם ס"ל לתוס' דסגי שינוי מראית בשר קצת מיהו מה שנשתנה מראיתו בכשרותו לא מהני וס"ל ג"כ דסוף הלילה גורם השינוי מש"ה איכא עיבוד צורה רק כששורפו ביום וצ"ע:

והנה הרמב"ם ז"ל בפי"ט מהל' פסה"מ כתב בפרים הנשרפים דספק הוא אם לינה מועלת בהם וכתב עוד דנראה דאם נולד בהם ספק פסול דאין טעונין עיבוד צורה כשאר קדשים כיון דאף בכשרותן טעונין שריפה ע"ש והקשה המנחת חינוך דל"ל לטעם זה תיפוק ליה דאם אין לינה מועלת בהן א"כ לא שייך בהו עיבוד צורה כלל ע"ש אך באמת הרמב"ם ז"ל לשיטתיה אזיל דס"ל דעיבוד צורה היינו עד שית עפש וזה שייך אף בפרים הנשרפים:

ה

ובענין איזה פסולים טעונין עיבוד צורה אמרינן כללא דכל שפסולו בגופו ישרף מיד ואינו טעון עיבוד צורה בדם ובבעלים טעון עיבוד צורה והנה רש"י ז"ל במעילה ז' ע"ב כתב דיוצא טעון עיבוד צורה דאמרינן שם בגמרא כי קאמר ר"ע זריקה מועלת ליוצא לשריפה כו' ופי' רש"י ז"ל דלהכי מהני להו זריקה שאינו נשרף לאלתר אלא עד שתעובר צורתן עכ"ל והתוס' שם ד"ה כי הביאו לשון אחר מרש"י וז"ל וצריך עיבוד צורה לשורפו שאין זה קרוי פסולו בגופו דאמר בפסחים ישרף מיד דזריקה מהניא ליה ומשוי ליה כאילו לא יצא והו"ל פסולו מחמת דבר אחר דאמרינן בפסחים דטעון עיבוד צורה עכ"ל והקשו שם התוס' ע"ז מההיא דפסחים פ"ב דמשמע דלא מהני זריקה ליוצא להצריך עיבוד צורה דאמרינן התם נטמא הפסח או שיצא ישרף מיד ומוכח דאינו טעון עיבור צורה ע"ש:

והנה בעיקר צריך לפרש לשון רש"י ז"ל דזריקה מהני ליה ומשוי ליה כאילו לא יצא עכ"ל ונראה לפרש עפ"י התוספתא פ"ד דזבחים דאמרינן שם ז"ל שחט בשתיקה ויצא בשר חוץ לקלעים וזרק בשתיקה רא"א הבשר כמו שהיה מועלין בבשר ק"ק ואין מועלין באימורי קדשים קלים ואין חייבין משום פיגול נותר וטמא רע"א הורצה הציץ על היוצא אין מועלין בבשר ק"ק כו' וחייבים עליהם משום פנו"ט ע"ש ומוכח מזה דזה דס"ל לר"ע דזריקה מועלת ליוצא הוא משום ריצוי ציץ וכן הוא בתוספתא פ"ד דמנחות דגרסינן שם קמץ בשתיקה ויצאו שירים חוץ לקלעים כו' רא"א ה"ה כמות שהיו מועלין בשירים ואין חייבים עליהם משום פנו"ט רע"א הורצה הציץ על היוצא כו' וכן הוא בתוספתא מעילה פ"א דטעם דר"ע דזריקה מועלת ליוצא הוא משום דהורצה הציץ על היוצא ע"ש [ואע"ג דאמרינן במנחות כ"ה בקומץ שיצא והקריבו דאין ציץ מרצה על היוצא וכן הוא בהתוספתות שם היינו על הקרבת היוצא בעצמו אינו מרצה כמו שמרצה על הטמא אבל לענין שתועיל לו זריקה מרצה על היוצא ובתוספתא מנחות פ"ד דאמרינן בשירים שיצאו רע"א הורצה הציץ על היוצא מסקינן להדיא יצא הקומץ אין ציץ מרצה על היוצא וא"כ שפיר מדוקדק לשון רש"י ז"ל דזריקה מועלת ליוצא ומשוי כאילו לא יצא כיון דהטעם דזריקה מועלת ליוצא הוא משום ריצוי ציץ א"כ משוה כאילו לא יצא וכדאמרינן בפסחים ע"ח גבי טומאה אי ציץ מרצה על אכילות משוי ליה כטהור ע"ש [היינו לענין שאר דברים חוץ מאכילה] ולפ"ז לא קשה ג"כ קושית התוס' שם מההיא דפסחים דפסח שיצא ישרף מיד דהא התם מיירי שיצא לאחר זריקה ואינו שייך עליו ריצוי ציץ דריצוי ציץ לא שייך אלא בשעת זריקה שאז משוי ליה כאילו לא יצא שתועיל עליו זריקה אבל ביצא לאחר זריקה דאינו שייך זה ישרף מיד כשאר פסולו בגופו:

עוד נראה לומר טעם מ"ש יוצא דלא חשיב פסולו בגופו וטעון עיבוד צורה לפי מה דאמרינן במנחות מ"ח ע"ב גבי אשם בן שנה והביא בן שתים דתעובד צורתו ויצא לבית השריפה והקשו בתוס' שם אמאי טעון עיבוד צורה הא הוי פסולו בגופו ותי' דאתיא כתנא דרב"א דאפילו פסולו בגופו טעון עיבוד צורה אך בש"מ שם כתב דלא חשיב פסולו בגופו דאיסור קל הוא דכשר בכל שלמי נדבה וכן שלא לשמה כיון דכשר בשאר זבחים לא חשיב פסולו בגופו ע"ש ולפ"ז פסולו בגופו לענין שריפה חשיב רק פסול שהוא בכל הקרבנות כמו פיגול נותר וטמא אבל כל שי"ל הכשר במקום אחר אף שהוא פסול הגוף ממש לא חשיב פסולו בגופו לענין שריפה א"כ לפ"ז ביצא חוץ לחומת העזרה כיון דאית להו הכשירא בקדשים קלים טעון עיבוד צורה והנה בס' ברית אברהם כתב עמ"ש רש"י ז"ל דפסח שבישלו טעון עיבוד צורה אף דהוי פסולו בגופו משום דזה הפסול אינו נוהג

בכל הזבחים] ולפ"ז לא קשה ג"כ קושית התוס' מההיא דפסח שיצא דישרף מיד דהתם בפסח דקדשים קלים הוא מיירי שיצא חוץ לחומת ירושלים וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם וביצא חוץ לחומת ירושלים אין לו הכשר בשום מקום ומש"ה ישרף מיד:

ומצאתי בתוספתא פ"ד דמנחות להדיא כדברי רש"י ז"ל דאמרינן התם נטמא קומץ או שנפסל או יצא חוץ לקלעים תעובד צורתו ויצא לבית השריפה והנה בתוספתא פ"ד דזבחים אמרינן ג"כ כעין זה ניטל בשר [נראה שצ"ל נטמא] או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים תעובד צורתו ויצא לבית השריפה מיהו בהגהות הגר"א בתוספתא דזבחים כתב דלא גרסינן לה [וכן המצפה שמואל שם כתב דליתא בכת"י] ונראה דמש"ה כתב הגר"א ז"ל בזבחים דלא גרסינן לה משא"כ בתוספתא מנחות דלא כתב כן משום דקשיא ליה נטמא או נפסל אמאי טעון עיבוד צורה בשלמא בההיא דמנחות דמיירי בקומץ שנטמא כיון דמדאורייתא יכול להקטירו לכתחילה דהציץ מרצה ורק מדרבנן אסור להקריבו לכתחילה ודאי טעון עיבוד צורה דמדאורייתא כשר הוא והאי נפסל למ"ד היסח הדעת פסול הגוף היינו נפסל בטבול יום כדאמרינן בפסחים ל"ד ע"ב על הא דנטמא או שנפסל הבשר כו' ולמ"ד היסח הדעת פסול טומאה מצי מיירי דנפסל בהיסח הדעת דהציץ מרצה כדאמרינן בפסחים שם] אבל בבשר אם נטמא או נפסל ודאי הוי פסולו בגופו ואמאי טעון עיבוד צורה ומש"ה לא גריס לה התם:

ובדם הנכנס לפנים אם הבשר טעון עיבוד צורה כתבו התוס' פסחים פ"ב ע"א ד"ה בשלמא בפשיטות דטעון עיבוד צורה דפסולו בדם הוא ע"ש מיהו בירושלמי שם אמרינן דרק לריה"ג דס"ל אם קיבל הדם בב' כוסות ונכנס אחד מהם השני כשר לדידיה חשיב דם הנכנס לפנים פסול מכשיר וטעון עיבוד צורה כלומר דחשיב פסול בדם אבל לרבנן דס"ל דמה אפילו מקצת דמה פסול גוף הוא ואינו טעון עיבוד צורה ע"ש ונראה סברת הירושלמי דלריה"ג דרק אותו דם שנכנס נפסל ואינו פוסל שאר הדם א"כ ודאי דאינו פוסל הבשר א"כ ודאי הוי פסולו בדם ולא פסול הגוף וטעון עיבוד צורה אבל לרבנן דמקצת הדם שנכנס אינו יכול לזרוק אף שאר הדם ס"ל דע"י הכנסת מקצת דם נפסל כל הזבח וחשיב פסולו בגופו וכמו פיגול אע"ג דחשב בעבודת הדם לזרוק דמו למחר או לשפוך שירים למחר ועל הבשר לא חשב כלל מקרי פסולו בגופו ואינו טעון עיבוד צורה כיון דע"י זה נפסל כל הקרבן ולדברי התוס' צ"ל. דאף לרבנן הכנסת מקצת דמה פוסל רק שאר הדם ולא הבשר וחשיב פסולו בדם ונראה לפ"ז דאם לא קיבל כל הדם לאחר שנכנס דמה לפנים יחזור הכשר ויקבל אף לרבנן דדם שבצואר אינו נפסל דזה דמקצת הדם פוסל כל הדם היינו דחשבינן כאילו כל הדם נכנס ואם נכנס הדם שבצואר אינו

נפסל כדאמרינן בזבחים נ"ב ע"ב גבי חטאת העוף שהכניס דמה בצוארה כו' דאי כצואר בהמה דמיא מדמה אמר רחמנא ולא בשרה ולפ"ז הא דאמרינן במתני' רפ"ג דזבחים דנתן את הנתנים בחוץ בפנים אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל מיירי אף בחטאת מיהו להירושלמי דע"י שהכניס דמה נפסל כל הזבח נראה דלא יחזור הכשר ויקבל:

ז

והנה בטומאת עולין דמדאורייתא הציץ מרצה ומקריבין לכתחילה רק מדרבנן פסול יש לחקור אי טעון עיבוד צורה והנה מהתוספתא שהבאתי לעיל בנטמא קומץ או שנפסל כו' דתעובד צורתו ויצא לבית השריפה מוכח דטעון עיבוד צורה והנה בתוספתא מנחות פ"ג אמרינן הקומץ והלבונה שנטמא אחד מהם שניהם יצאו לבית השריפה ע"ש ויש לעיין מה חידוש בזה כיון דנטמא הקומץ ואינו ראוי להקטיר א"כ כל המנחה בשריפה ומ"ש דוקא לבונה והנה אי נימא דהקומץ שנטמא ישרף מיד אע"ג דמדאורייתא הציץ מרצה י"ל דהא קמ"ל דהלבונה נשרפת יחד עם הקומץ ואינו טעון עיבוד צורה ואע"ג דבלבונה ליכא פסול ולא דמי בעלמא לפסול הדם דהבשר טעון עיבוד צורה דהתם הבשר שהם שירים והדם שהוא המתיר הם ב' דברים וכיון דבהבשר ליכא פסול משום פסול מתיר מקרי פסולו מחמת דבר אחר וטעון עיבוד צורה אבל קומץ ולבונה שניהם מתיר אחד וכל אחד הוא חצי מתיר ובזה אם נטמא אחד ונשרף ואין השני תו ראוי להקרבה אינו טעון עיבוד צורה והוי כמו שנטמא חצי קומץ דהחצי קומץ השני ודאי אינו טעון עיבוד צורה:

וכל היכא דהפסול הוי מחמת ספק לעולם טעון עיבוד צורה כדאמרינן בפסחים גבי היסח הדעת אי פסול טומאה הוא טעון עיבוד צורה שמא יבוא אליהו ויטהרנה והנה בכהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה דאמרינן ביבמות ק' דמנחתם נקמצת ואינה נאכלת ואמרינן שם דהשירים מתפזרין אבית הדשן וכתבו התוס' שם דודאי השירים צריכים עיבוד צורה כיון דאין ראוים לאכילה רק משום ספק מיהו מהמרש"א ז"ל שם נראה דאינו טעון עיבוד צורה וכבר עמד הקרן אורה בזה וכתב דהטעם דאינו טעון עיבוד צורה אע"ג דהפסול הוא רק משום ספק משום דמעיקרא השירים עומדין לשריפה ולא לאכילה ולא היה שעה שהשירים יהיו עומדין לאכילה ע"ש והנה כעין זה מצינו במנחות נ' ע"ב גבי כ"ג שהביא עשירית האיפה שחרית ומת כ"ג ומינו אחר תחתיו דהשני מביא עשרון שלם מביתו ומחצה קרב ומחצה אבד ואמרינן שם דמחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה ומקשינן שם בשלמא מחצה ראשון איחזי להקרבה אלא מחצה שני אמאי טעונה עיבוד צורה מעיקרא לאיבוד קאתי ע"ש ומוכח מזה דדין

עיבוד צורה הוא דוקא היכא שהיתה שעה שהיתה ראויה וא"כ אפשר שמזה יהיה יסוד לדברי הקרן אורה דגם התם נהי דזה דאי אפשר באכילה הוא רק משום ספק מ"מ כיון דמעולם לא אחזי אינו טעון עיבוד צורה דמעיקרא לאיבוד קאתי מיהו לפי מה דמתרצינן שם במנחות בחביתי כ"ג דמש"ה מחצה השני טעונה עיבוד צורה משום כיון דבעידנא דפלגינהו אי בעי האי מקריב ואי בעי האי מקריב מחזא חזי ע"ש א"כ ה"נ הכא נהי דהשירים מעיקרא לאיבוד קיימי מ"מ כיון דהקומץ קרב וקודם קמיצה היה הכל ראוי לקומץ דיכול לקמוץ מכל מקום שירצה כה"ג מקרי מחזי חזי וטעון הכל עיבוד צורה ודברי הקרן אורה צ"ע:

ח

והנה בפסחים פ"ב ע"ב אמרינן דשריפת קדשים פסולים הלכתא גמירא לה ולאו דוקא פסולו בגופו אלא אף פסול בדם כדאמרינן התם לן דמה נשפך דמה קי"ל בשריפה ואע"ג דטעון עיבוד צורה מ"מ דין שריפה חל עליהן תכף וכמ"ש בתוס' שם לעיל ד"ה בשלמא דאצטריך הלכתא דלא לעביד להו קבורה קודם שיהא נותר דתכף חל עליהם דין שריפה ואסור לקוברן וצריך להמתין עד שתעובד צורתו וישרפו וא"כ העיבוד צורה שלהן הוא רק תנאי בשריפתן אבל דין שריפה חל תכף והנה על פסול בבעלים לא שמעינן התם בפסחים דאיכא הלכתא דבשריפה ונראה לומר דבפסול בבעלים דטעון עיבוד צורה התם אין העיבוד צורה רק תנאי בשריפה אלא כל חלות דין שריפה נעשה רק אחר עיבוד צורתו שנעשה נותר דבעיקר יש לדון בקרבן שהקריבו מחוסר זמן בבעלים כגון זב וזבה ומצורע שהקריבו את קרבנותיהם מחוסר זמן דאשכחן דהקרבן פסול וכן במצורע שהקדים חטאתו לאשמו דאמרינן במנחות ה' ע"א דפסול משום מחוסר זמן בבעלים ע"ש מה פסול הוא בהקרבן נהי דהבעלים אין יכולים להתכפר קודם זמנן מ"מ הקרבן עצמו אמאי פסול ואמאי לא יאכל הבשר דהיכא אשכחן דכל שאין הבעלים מתכפרים וא"י להתכפר בהקרבן דהקרבן עצמו יהיה פסול ונראה משום דאמרינן בזבחים כ"ו ע"ב דכל זריקה שאינה מכפרת אינה מתרת בשר באכילה ע"ש וא"כ כיון דכל זריקה שאינה מכפרת אינה יכולה להתיר הבשר חוץ משלא לשמו כיון דנעשית נדבה נמצא שהבעלים מתכפרים בו כשאר נדבה א"כ במחוסר זמן בבעלים כיון שאין הבעלים יכולים להתכפר קודם זמנן אין הזריקה יכולה להתיר הבשר ומש"ה הקרבן פסול ואינו נאכל משום חסרון זריקה וא"כ לפ"ז עדיין אינו פסול כלל אלא שמחוסר זריקה והוי כלפני זריקה ואינו נפסל אלא לאחר שתעובד צורתו ויעשה נותר ואעפ"י שהקרבן אינו ראוי לזריקה מ"מ אין זה פסול ול"ד לנשפך דמה או יצא דמה דהוי פסול על כל הקרבן וטעון שריפה דהתם

הדם נפסל או נאבד וליכא דם וע"י זה נפסל הבשר עצמו משום דאם אין דם אין בשר כדאמרינן בפסחים ע"ז ע"א אבל בפסול בבעלים דאיכא דם והדם כשר רק דאי אפשר לזרוק משום דאין הבעלים ראוים עתה לכפרה אין זה פסול בדם וחשיב יש דם והוי כמו שחט סמוך לשקעה"ח דג"כ הדם אינו ראוי לזריקה כדאמרינן במעילה ו' ומ"מ אין זה פסול דסיבה אחרת גורמת שאי אפשר לזרוק וא"כ בשחט מחוסר זמן בבעלים וכיוצא בו שהעיכוב בבעלים אינו נפסל הבשר לשריפה רק אחר עיבוד צורה:

ובזה מתיישב קושית התוס' זבחים ק"ג ע"ב ד"ה ומודה על הא דאמרינן בב"ק גבי נתן אשם ליהוירב וכסף לידעיה דאם קדמו בני יהוירב והקריבו את האשם זכו מה שבידם ופרכינן למאי חזי אשם פסול הוא אמר רבא לעורו והקשו בתוס' הא הכא הפסול נולד קודם זריקה וקודם הפשט ולכ"ע העור הולך אחר הבשר ונשרף העור עם הבשר ע"ש ולפמ"ש ניחא דזה דאמרינן דהקדים אשמו לגזילו תעובד צורתו ויצא לבית השריפה [כדאמרינן בתוספתא פסחים שהביאו התוס' שם] הוא משום דקודם שהביא גזילו אין הבעלים ראוים לכפרה והוי מחוסר זמן בבעלים ומש"ה טעון עיבוד צורה אמרינן בתוספתא דתעובד צורתו כשאר פסול בבעלים ולפמ"ש דכל פסול בבעלים הפסול בהקרבן הוא רק לאחר שתעובד צורתו ויעשה נותר וא"כ נולד הפסול בהקרבן לאחר הפשט ואיכא למ"ד בכה"ג דעורה לכהנים כדאמרינן בזבחים שם [ואע"ג דהזריקה אינה מכפרת ואינה מתרת בשר באכילה מ"מ לגבי עור מהני כמו נפסל הבשר דאמרינן שם ק"ד ע"א לר"י דאין הזריקה ואינה מתרת הבשר היכא דליכא כזית בשר, ומ"מ מהני לעור לפי פי' רש"י ז"ל שם]:

[**אמרינן** בזבחים ק"ג ע"ב דלחטאת ואשם לא אצטריך קרא דעורותיהן לכהנים משום דכ"מ העור הולך אחר הבשר דפרים הנשרפים הם ועורותיהם נשרפים חטאת ואשם וזבחי שלמי ציבור מתנה לכהן רצו מפשיטין אותן לא רצו אוכלין אותן ע"ג עורן כו' אבל עולה נאמר בה והפשיט את העולה כו' יכול לא יהו הכהנים זכאים בעורה ת"ל כו' ומזה נראה דרק בעולה יש על העור דין מיוחד אבל חטאת ואשם לא נפקא מכלל בשר דהעור הולך אחר הבשר ואם רצו אוכלין הבשר אגב העור ומזה נראה לומר דזה דאמרינן בזבחים ק"ג ע"א גבי מתפיס קדשי מזבח לב"ה דאפילו למ"ד דלא תפיס מדאורייתא הנ"מ בשר אבל עור תפיס ע"ש הוא דוקא בעולה דהעור תפיס מדאורייתא דיש דין מיוחד על העור דטעון הפשט והבשר למזבח והעור מתחלק לכהנים ובזה אמרינן דקודם שחיטה נשאר עדיין זכות להבעלים בהעור ויכולים להקדישו אבל בחטאת ואשם דהעור הולך אחר הבשר ואינו טעון הפשט כלל ורצו הכהנים אוכלין הבשר אגב עורן ליכא על

העור דין מיוחד דאינו חלוק מבשר וכמו דהבשר אינו יכול להתפיס מדאורייתא לב"ה ה"נ העור דאינו חלוק מהבשר]:

ט

מבואר בפסחים כ"ז ע"ב דנותר אסור באכילה ובהנאה ומכאן קושיא על הרי"ט אלגאזי שכתב דנותר מותר בהנאה] והנה יש לחקור מנ"ל דאסור בהנאה והנה בירושלמי פסחים שם אמרינן דנותר אסור בהנאה משום דכתיב ושרפת את הנותר באש היינו משום דדינו בשריפה מוכח שהוא אסור בהנאה וכה"ג אמרינן בקידושין נ"ו דכה"כ אסור בהנאה משום דכתיב פן תוקדש פן תוקד אש] וא"כ לפ"ז כל פסולי המוקדשין אסורים בהנאה דהא ילפינן בפסחים פ"ב ע"ב מקרא דכולן בשריפה וכ"כ רש"י ז"ל חולין ע"ב ז"ל אבל בהנאה לא קמ"ל מהאי קרא דכתיבא אזהרה דידיה גבי פסח מה פסח מבושל אסור באכילה ובהנאה דכל קדשים שאינם ראוים לאכילה תעובד צורתן ויצא לבית השריפה עכ"ל והיינו דטעם דאסורים בהנאה הוא משום דטעונים שריפה:

מיהו בכריתות כ"ו ע"ב על הא דאמרינן שם בחטאת העוף הבאה על הספק דאם משנמלקה נודע שילדה אסורה אף בהנאה כו' כתב רש"י ז"ל ואסורה בהנאה כשאר חטאת העוף הבאה על הספק שאסור באכילה שמא חולין היא ונבלה היא ובהנאה נמי אסורה דשמא קדש היא וקודש שאינו נאכל אסור בהנאה אחרת שהרי לכלבים לא יאכילנו עכ"ל והנה זה שלא כתב רש"י ז"ל בכריתות הטעם משום דבשריפה י"ל משום דאיכא למ"ד בשלהי תמורה דחטאת העוף הבאה על הספק אינה בשריפה אלא בקבורה ולדידיה אצטריך לטעם משום דקדשים אסור להאכילם לכלבים:

והנה יש לומר עוד טעם אמאי קדשים פסולים אסורים בהנאה דהא קדשים אסור לבער בהם בטומאה כדאמרינן בשבת כ"ה דילפינן ממעשר הקל ולאו דוקא בטמא דאף בטהור אסור לבער כמ"ש רש"י ז"ל ביבמות ע"ג ע"ב דבטמא וכ"ש בטהור דאסור לבער שלא ניתנו אלא לאכילה ושתיה וסיכה וקמ"ל רק דאף בטמא דאסור באכילה ומ"מ אסור לבער, וא"כ קדשים דילפינן ממעשר הקל כ"ש בטהור דאסור בשאר הנאות ולא ניתנו אלא לאכילה ושתיה ואף בטמא שאסור באכילה אסור בשאר הנאות ולאו דוקא לבער דאף בשאר הנאות אסור דהא מעשר טמא אסור להאכיל אף לבהמה חוץ מכרשינין לפי שהן מאכל בהמה כדאמרינן במעשר שני פ"ב משנה ד'] דמה שאסור בטהור אסור אף בטמא וא"כ כל קדשים פסולים אסור בהנאה משום דקדשים לא ניתנו אלא לאכילה ושתיה ושאר הנאות אסורות בהן:

והנה אף דזה שכתב רש"י ז"ל בכריתות שהרי לכלבים לא יאכילנו אין הכונה משום איסור ואכלת ולא לכלביך שהרי התוס' זבחים ע"א ע"ב ד"ה ובטריפה הוכיחו מההיא דקדשים שנתערבו בטריפה דירעו עד שיסתאבו כו' דהיכא שמותר לאדם מותר אף לכלבים והיכא שנתערב עם הטריפה אע"ג דאסור לאדם מ"מ כיון דאם היה מכירן היה מותר לאדם מותר להאכיל לכלבים ע"ש אלמא דהיכא דלא חזי לאדם מטעם ספק מותר להאכיל לכלבים א"כ בחטאת העוף הבאה על הספק כיון דזה דאסור לאדם הוא רק משום ספק וכמ"ש רש"י ז"ל דשמא חולין היא ונבלה היא ליכא איסור דואכלת ולא לכלביך ונראה דזה שכתב רש"י ז"ל שהרי לכלבים לא יאכילנו כונתו למה שכתבנו משום דקדשים לא ניתנו אלא לאכילה ושתיה ולא לשאר הנאות אך זה הדין הוא רק בקדשים שלא נפדו אבל בפסולי המוקדשין שנפדו ליכא רק משום ואכלת ולא לכלביך וזה דוקא אם אינו ראוי לאדם:

ויש לעיין ל"ל להירושלמי ורש"י ז"ל בחולין להטעם דפסולי המוקדשין אסורים בהנאה משום שהן בשריפה תיפוק ליה משום דבקדשים אסור לבער בטומאה דקדשים לא ניתנו אלא לאכילה ושתיה ולא לשאר הנאות ואפשר דמטעם דקדשים לא ניתנו אלא לאכילה ושתיה אינו אסור אלא בשאר הנאות של כילוי אבל בהנאה שאינה של כילוי מותר דרק לבער בהם אסור דהיינו הנאה של כילוי וכמו תרומה טהורה דג"כ לא ניתנה אלא לאכילה ואסור לבער בתרומה טהורה ורק בטמאה מותר לבער דנפקא לן מקרא (שבת שם) דלא ביערתי ממנו בטמא ממנו ולא בתרומה וכן אסור ליתן לבהמה תרומה הראויה לאדם כמ"ש תוס' יבמות ס"ו ע"ב אך בשאר הנאות שאינן של כילוי מותר כדאמרינן בפסחים כ"ג מהא דמערבין בתרומה וזה דאין מערבין במעשר שני אינו משום דאסור בהנאה רק משום דאינו ראוי באכילה חוץ לחומה וא"כ קדשים דילפינן ממעשר הקל דלא ניתנו רק לאכילה ושתיה אסורים רק בשאר הנאות של כילוי אבל הנאות שאינן של כילוי מותר דאף במעשר מותרין אבל בפסולי המוקדשין שהן בשריפה אסורין בכל הנאות וכמו כה"כ דנפקא לן מפן תוקד אש שאסורין בכל הנאות:

ובתמורה ל"ג ע"ב אמרינן דכל הקדשים שנשחטו חוץ לזמנן וחוץ למקומן אפרן מותר ומטעם דנעשו מצותן וכמ"ש בתוס' שם והיינו שמותרין בהנאה דלאכילה אינם ראוים וקודם שנעשו אפר אף בהנאה אסורים ומזה מוכח ג"כ דקדשים פסולים אסורים בהנאה מיהו לאחר שנעשו מצותן מוכח דמותרים לגמרי ואף איסור דרבנן ליכא בהו ומזה יש ללמוד דכל היכא שנעשה מצותן דאמרינן בעלמא דיצאו מידי מעילה לא רק מידי מעילה יצאו רק דמותרים בהנאה לגמרי:

ובזבחים פ"ז ע"א גבי אברים שפקעו קודם חצות והחזירן לאחר חצות לא נהנין ולא מועלין כתבו התוס' שם דהאי לא נהנין מדאורייתא כיון שהם לחמו של מזבח ומ"מ יצאו מידי מעילה כיון דחצות עוכלם נעשית מצותן ולא חזרה בהם מעילה עכ"ל והיינו משום דהחזירם למזבח נעשו לחמו של מזבח ואסורים בהנאה מה"ת אבל אם לא החזירם לאחר חצות אף איסור הנאה ליכא מה"ת כיון שנעשית מצותן ואפשר דאף איסור הנאה מדרבנן ליכא כיון שנעשית מצותן וכמו אפר קדשים דמותר לגמרי:

והנה אי נימא דהיכא דנעשית מצותו הותר לגמרי בהנאה, א"כ הא דאמרינן במעילה י' דאימורי קק"ל לאחר שהעלן יצאו מידי מעילה והטעם משום דנעשית מצותן וכמ"ש בתוס' שם וא"כ הותרו בהנאה לגמרי לאחר שהעלן והיינו שמשלה בהם האור וא"כ תקשה הא דאמרינן בב"ק י"ג דשלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאימוריהם ומקשינן פשיטא אימורים לגבוה סלקי כו' והיינו כיון דלגבוה סלקי א"כ ליכא ממה לגבות ואי נימא דאימורי קק"ל משהעלן הותרו לגמרי בהנאה א"כ אפשר לגבות מהן לאחר שהעלן וא"כ שפיר אצטריך דאינו גובה מאימוריהם ואשמעינן דאע"ג דקק"ל ממון בעלים הוא זהו רק על הבשר אבל האימורים אף מחיים אינם ממון בעלים ואף שאפשר לגבות מהן אין גובין ולפ"ז בגונב קק"ל מבית בעלים וטבחו אף לריה"ג ליכא דו"ה דלא הוי וטבחו כלו בחיובא דהאימורים אינם ממון בעלים]:

והנה בפסחים פ"ב ע"ב דאמרינן דבלאו קרא דקדשים שנטמאו בשריפה הוי אמינא דתסגי להו בקבורה כתב רש"י ז"ל תסגי לה בקבורה לגונזה מן העין שלא יאכלוה כלבים עכ"ל ומדברי רש"י ז"ל הנ"ל שמעינן עוד חידוש דקדשים פסולים לא רק דאסור להאכיל לכלבים רק דצריך ג"כ לשומרה מאכילת כלבים דחשיב בזיון קדשים וא"כ איכא עוד איסור להאכיל קדשים לכלבים משום בזיון:

ו

ובדם פסול אם הוא ג"כ אסור בהנאה יש לחקור דהטעם דקדשים פסולים אסורים בהנאה משום דדינן בשריפה נראה דבדם פסול לא שייך זה דלא אשכחן שריפה בדם פסול אלא ישפך לאמה כדאשכחן בכמה דוכתי וטעם דקדשים לא ניתנו אלא לאכילה ושתיה ג"כ לא שייך בדם ואף בדם טהור זה דאמרינן לא נהנין ולא מועלין נראה דהאי לא נהנין הוא רק מדרבנן דהא ילפינן מקרא דלפני כפרה כלאחר כפרה ולאחר כפרה מותר בהנאה לגמרי דהא נמכרין לזבלין ובפשוטו ג"כ נראה דאף דם פסול מותר בהנאה לגמרי דהא דם פסול נשפך לאמה וכן כל שירי הדם אמרינן ביומא נ"ח ע"ב דנתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לזבלין ודוחק לומר שהדמים הפסולים הנשפכין לאמה היה

להם מוצא אחרת ובפשוטו הכל מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ויחד שם נמכרין לזבל דמותרין בהנאה ובירושלמי סוטה פ"ג הלכה ג' דיקינן דמי סוטה שנפסלו מותרין לגבל את הטיט מהא דאמרינן דהמים נשפכין לאמה ע"ש ומוכח דכל שנשפך לאמה מותר בהנאה:

והנה מ"ש דזה דאמרינן דדם קודם זריקה לא מועלין אף איסור הנאה הוא רק מדרבנן י"ל דזהו דוקא למאן דמפקא לה מקרא דיהיה דלפני כפרה כלאחר כפרה אבל מאן דמפקי בזבחים מ"ו ע"א מקרא אחרינא מלכם שלכם יהא א"נ מקרא דלכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה אפשר דרק ממעילה אימעטו ולא מהנאה ובהנאה אסורים מדאורייתא:

ובברכות ל"א גרסינן אמר ר"ה אמר ר' זעירה המקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו והנה התוס' יומא נ"ט ע"ב ד"ה הוא הקשו הא אמרינן דליכא מעילה בדמים ותי' דזה דוקא בדם הראוי לכפרה אבל דם הקזה שאינו ראוי לכפרה מועלין ע"ש והנה בירושלמי יומא שם על הא דאין מעילה בדמים אמרינן הטעם ר' אבהו בשם ר' יוחנן כי הדם בנפש יכפר אין לך אלא כפרת נפש בלבד ר' חייא בשם ר' יוחנן כל אוכליו יכרת אין לך אלא כרת נפש בלבד דכל דם שיש בו כרת אימעט ממעילה א"ר זעירה הקדיש דם [או הקריש דם לגירסת הפ"מ שם] ביניהון למ"ד כי הדם בנפש יכפר האי כיון דלית ביה כפרה אית ביה מעילה ולמ"ד כל אוכליו יכרת והאי דם כיון דאית ביה כרת אין בו מעילה אתי ר' בא ר' חייה בשם ר"י הקדיש דם לבדק הבית איכא ביניהון והוי ר' זעירה חדי בה דסבר על דרבנן אתאמרת א"ל מה בידך על דר"ש אתאמרת כו' ופי' הפ"מ שם דהוי ר' זעירה חדי דסבר על דרבנן דסברי אין מעילה בדמים אתאמרת החילוק בין דם קדשי מזבח לדם קדשי ב"ה דבדם קדשי ב"ה איכא מעילה לכ"ע וא"כ יש דם שיש בו מעילה לכ"ע כגון הקריש דם שאינו ראוי לכפרה א"נ דם של קדשי ב"ה א"ל דרק לר"ש דס"ל יש מעילה בדמים אתאמרת החילוק אבל לרבנן בכל דם אין בו מעילה ע"ש אף דם של קדשי ב"ה וכן דם שהקריש והנה אינו מובן מפני מה ר' זעירה הוי חדי בה ונראה לענ"ד משום דר' זעירה לטעמיה דאמר בברכות דהמקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו דכיון דאינו ראוי לכפרה מועלין בו כמ"ש התוס' ומש"ה הוי חדי דסבר דלכ"ע דם שקרש א"נ דם של בדק הבית אית ביה מעילה כיון דאינו ראוי לכפרה וא"כ ה"נ מקיז דם לבהמת קדשים וא"כ שמעתתיה סליק אליבא דכ"ע א"ל מה בידך דרק אליבא דר"ש אתאמר אבל לרבנן אף בדם קדשי ב"ה אין בו מעילה [וכן הוא בתוספתא מעילה רש"א המקדיש דם לב"ה מועלין בו ע"ש ומוכח דרק ר"ש ס"ל הכי] דלרבנן אף דם שאינו ראוי לכפרה ג"כ אין בו מעילה ודוק:

והנה אי נימא דאף דם של קדשי ב"ה אין בו מעילה דנפקא לן מכל אוכליו יכרת דאין בו אלא כרת נפש בלבד דכל דם שהוא בכרת אימעט ממעילה ודאי נראה דרק ממעילה אתמעיט ולא מאיסור הנאה והיינו דאין בו אלא כרת נפש בלבד ולא עונש אחר ורק מעונש מעילה אתמעט אבל לא מאיסורין אך נראה דזה רק בדם כשר אבל בדם פסול מותר בהנאה דהא נשפך לאמה וכדדייקינן בירושלמי סוטה שהבאתי לעיל דאם נשפך לאמה מוכח דמותר בהנאה [ומשום דמשם יוצאין לנחל קדרון ומתערבין עם הכשרים ונמכרים לזבל] ואפשר דמש"ה כתב רש"י ז"ל בזבחים פ"ב ע"א בדמים הפנימים שנתערבו בדמים החיצונים דימתין עד שתשקע החמה וישפך לאמה זה דצריך להמתין עד שתשקע החמה י"ל דאינה משום דדם טעון עיבוד צורה רק כיון דדמים כשרים אסורים בהנאה ואם ישפכו לאמה יצאו לנחל קדרון ויתערבו עם שאר הדמים שנזרקו על המזבח וימכרו לגננין לזבל וא"כ צריך להמתין עד שיפסלו בשקעה"ח ודמים פסולים מותרים בהנאה וישפכו לאמה מיהו עדיין צ"ע הרבה בנידון זה:

ובעיקר מה שדם פסול נשפך לאמה ואינו נשרף יש לעיין הטעם מ"ש משאר קדשים פסולים דהלכתא גמירא לן דבשריפה ואפשר משום דמשקין אי אפשר בשריפה וכדאמרינן בשלהי תמורה דהראוי לשריפה שריפה והראוי לקבורה קבורה ואמרינן דאוכלים בשריפה ומשקין בקבורה ושפיכה לאמה היינו קבורה מיהו בס"פ כל התדיר תניא דהדם והשמן והמנחות והנסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפ"ע ושורפן ע"ש א"כ אשכחן שריפה במשקין ובתוספתא פ"ד דתמורה אמרינן כיצד שורפין יין ושמן נותנין ע"ג מדורה כמות שהן עכ"ל ומוכח דאיכא דין שריפה במשקין וצ"ל דזה דאמרינן בתמורה דמשקין בקבורה קאי רק על ערלה וכה"כ אבל בקדשים פסולים אף משקין דינן בשריפה מיהו בברייתא דפ' כל התדיר קתני דאף דם שנטמא טעון שריפה אך מימרא דשמואל שם דרק נסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפ"ע ושורפן [וגם הרמב"ם ז"ל לא מייתי רק מימרא דשמואל ולא הברייתא] והנה יש לעיין מ"ש דם שנטמא דטעון שריפה ומ"ש שאר פסולי דמים דנשפכין לאמה כדאמרינן בזבחים ל"ד ע"ב גבי דם דחוי ובפ' התערובת גבי נתערבו בדם פסולים והניתנים למעלה שנתערבו בניתנים למטה וכן דמים הפנימים שנתערבו בחיצונים אמרינן דישפכו לאמה ופי' רש"י ז"ל דיפסל בשקעה"ח וישפך לאמה וצ"ע:

סימן יח

כל הזבחים שנתערבו

א

גרסינן בזבחים ר"פ התערובת דכל הזבחים שנתערבו קדשים בקדשים מין במינו זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא ובגמרא מוקמינן לה בקרבן נשים דאין בהם סמיכה והרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' פסה"מ ה"ד כתב בד"א בקרבן נשים דאין בהם סמיכה אבל קרבנות אנשים הואיל וכל אחד צריך לסמוך על ראש קרבנו הרי אלו לא יקרבו עד שיתן האחד חלקו לחברו כו' עכ"ל והקשה מרן הגרע"א במשניות שם איך יכול להקנות לחברו הא המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום ע"ש:

והנה רש"י ז"ל במנחות ק"ח ע"ב ג"כ כתב כמו הרמב"ם ז"ל על הא דאמרינן שם שור בשוורי הקדש וכן שור של הקדש שנתערב באחרים הגדול שבהן הקדש וכולם ימכרו לצורכי עולות ודמיהן חולין וכתב רש"י ז"ל הגדול שבהן הקדש עולה וכל האחרים ימכרו לצרכי עולות שמא אכל חד איכא למימר זה עולה ודמיהן חולין דקודש אינו תופס דמיו אלא בע"מ שיוצא לחולין דנתפסין דמו בקדושתו אבל האי דלא נפיק לחולין ולצורך קדשים נמכר אין דמיו קדושים ולהקדש נמי לא גזיל מידי דהא יהיב ליה הגדול שבהן כו' עכ"ל ומבואר מדברי רש"י ז"ל שנוטל כל שור ושור חוץ מהגדול שבהם ומקנה לאחרים לצורכי עולות בין אם הוא קודש בין אם הוא חול וכבר עמד שם הרש"ש על רש"י ז"ל איך יכול להקנות אם הוא קודש הא המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום ולכן פי' הרש"ש שם דלא כרש"י ז"ל אלא שמקנה החולין לאחרים בכ"מ שהם ע"ש והנה מלשון הש"ס מוכח כרש"י ז"ל דקתני הגדול שבהם הקדש והשאר ימכרו כו' ואי מקנה החולין לאחרים בכ"מ שהם א"כ מה שייך לומר הגדול שבהם הקדש הרי קרבנו בכ"מ שהוא הוא הקדש בין גדול בין קטן והחולין מוכרים לאחרים:

והנה לבאר שיטת רש"י ז"ל נראה דזה דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום הוא רק משום שנקבע לשם קרבן של זה אינו יכול לחזור ולהקבע לשם קרבן של אחר דהא לאו דוקא מאדם זה לאדם אחר אין הקרבן יכול להשתנות דאף באותו בעלים אם הפריש לחוב זה אינו יכול להקבע אח"כ לחוב אחר ולפ"ז בקרבן שלא נקבע עדיין לשום איזה חובה יכול להקבע אח"כ לשם איזה חובה שיהיה ויכול להקבע ג"כ לשם חובת חברו כיון דעדיין לא הוקבע לשם איזה חובה הוא בא [והראוני שכן כתב המרכבת המשנה דהקדש הנעשה ע"י התפשטות יכול למכור ואין בזה משום המוכר עולתו ושלמיו דלא עשה ולא כלום כיון דלא נקבע בעד חובתו והנה בזה אתי שפיר הא דאמרינן בתמורה ר"פ כיצד מערימין באומר מה שבמעיה של זו אם זכר עולה ילדה ב' זכרים אחד מהם יקרב עולה והשני ימכר לחייבי עולה ודמיו חולין וכתב רש"י ז"ל ילדה ב' זכרים על

שניהם חלה קדושת עולה דהא קאמר אם זכר יהיה עולה ומיהו לא נדר אלא חד הילכך הוא יקריב האחד לנדרו והשני ימכר לצרכי עולה ודמיו חולין עכ"ל ואע"ג דעל שניהם חלה קדושת עולה כמ"ש רש"י ז"ל מ"מ יכול למכור אחד לצרכי עולות ואין בזה משום המוכר עולתו ושלמיו דלא עשה ולא כלום כיון דלנדרו א"צ אלא אחד כמ"ש רש"י ז"ל א"כ השני הוי רק כמו הקדש שנעשה ע"י התפשטות כיון דלא נקבע בעד חובתו יכול למוכרו לצרכי עולות ובזה אתי שפיר ג"כ מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' פסה"מ ה"ח דשנים שלקחו קיניהן בעירוב כו' לאיזה שירצה הכהן יקריב חטאת ולאיזה שירצה יקריב עולה שאין הקינין מתפרשין אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן עכ"ל והקשה הכ"מ שם הא בפ' בכל מערבין תלינן זה בברירה ורבינו פוסק דבדאוריית אין ברירה ותי' הכ"מ דהא דאמרינן בגמרא שם עלה דקמ"ל כדרב חסדא דאין הקינין מתפרשין כו' השתא א"צ להתנות ולא תלי עוד בברירה ע"ש ולפמ"ש אתי שפיר כיון דלא הוקבע עליהם שם בעלים בשעת חלות ההקדש יכול להקבע אח"כ ואין בזה משום המוכר עולתו ושלמיו כו' ואינו שייך ג"כ לברירה]:

ואך זה הדין דקרבן שנקבע לשם חובה זו אינו יכול לחזור ולהקבע לשם חובה אחרת הוא רק היכא דאין הקרבן נעשה מותר אבל היכא דהקרבן נעשה מותר יכול להקבע לחובה אחרת דאמרינן במנחות ק"ח ע"א דמותר לחמי תודה ירקב וכתב רש"י ז"ל דירקב משום דלאו חטאת איקרו (ואין נופלים לנדבת ציבור] ונדבת יחיד לא קרבי דבפני עצמו אי אפשר להקריבו שלא מצינו לחם קרב בפ"ע ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו שהרי אין תודה קריבה בלא לחם עכ"ל וכן אמרינן בירושלמי שקלים פ"ב הלכה ו' דמותר לחמו של נזיר ירקב משום דלהקריב בפ"ע אי אפשר ולהקריב עם נזירות אחרת אי אפשר לפי שאין נזירות בלא לחם ע"ש ומוכח דכל הטעם שאין הלחם קרב עם קרבן אחר הוא רק משום דאין תודה ואין נזירות בלא לחם הא בלא"ה היה הלחם יכול להשתנות לתודה ונזירות אחרת אע"ג דכבר הוקבע לקרבן זה ומשום דמותרות שאני דזהו דין במותר דיכול להשתנות לשם קרבן אחר דבמותר בטל הקביעות לשם הדבר שהופרש ובירושלמי פ"ק דשבועות בתמידין שלא הוצרכו לציבור אמרינן דמותר יכול להשתנות לחובה אחרת רק שישאר שם עולה עליו ע"ש ועוד גדולה מזו כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' פסה"מ הלכה ח' דמותר מנחת חוטא קרב מנחת נדבה ואע"ג דמנחת נדבה היא מין מנחה אחרת וטעונה שמן ולבונה מ"מ במותר יכול להשתנות אף ממנחת חוטא למנחת נדבה:

והנה בירושלמי שקלים פ"ז הלכה א' גבי מעות שנמצאו בין שופר של קינין לשופר של גוזלי עולה דמחצה על מחצה יקרב עולה ומקשינן שם איך חטאת קריבה עולה

כיון דמחצה על מחצה א"כ שמא משופר של קיני חובה הוא שפרידה אחת קריבה חטאת ומתרצינן כיון דאי אפשר להקריב מספק הו"ל מותר חטאת ומותר חטאת קרב עולה א"כ קרב עולה ממ"נ (ועיין בהמפרשים ז"ל שם ומוכח דכל שאי אפשר להקריבו מטעם ספק חשיב מותר וא"כ ה"נ בנתערב עולתו עם עולות של אחרים בקרבן אנשים דטעונין סמיכה ואי אפשר להקריב בלא סמיכה כדאמרינן בפ' התערובת שם א"כ כל קרבן וקרבן כיון דאי אפשר להקריבו מספק דאינו ידוע מי בעליו שיסמוך עליו א"כ הו"ל מותר עולה ומותר עולה לעולה כדאמרינן בשקלים פ"ב משנה ה' היינו דמותר עולה קריבה עולה אחרת וכן אמרינן שם דמותר מנחה למנחה ומותר שלמים לשלמים דהמותר נופל למנחה ולשלמים אחרים] וכיון דבמותר בטל הקביעות ויכול להשתנות ולהקבע לשם עולה שיהיה כמו לחם לתודה ולנזירות אחרת יכול אף למוכרה ולהקבע לשם חובת חברו וא"כ יכול כל אחד להקנות חלקו לחברו ולסמוך כמ"ש הרמב"ם ז"ל אך זה דוקא בקרבן אנשים דאי אפשר להקריב בלא סמיכה והו"ל מותר עולה אבל בקרבן נשים דאפשר להקריב כל אחד לשם מי שהוא אין זה בכלל מותר ואי אפשר להקנות לחברו והנה דברי רש"י ז"ל במנחות עולין לפ"ז יפה בשור של הקדש שנתערב באחרים דהגדול הקדש והשאר ימכרו לצרכי עולות דהא התם מיירי בקרבן אנשים א"כ ל"ק כלל מה שהקשה עליו הרש"ש למה לא יקנה החולין לאחרים בכ"מ שהם וכדאמרינן בפ' התערובת דהא בפ' התערובת מיירי בקרבן נשים שפיר יכול לעשות כן אבל הכא דמיירי בקרבן אנשים אם יקנה החולין בכ"מ שהם לצרכי עולות יהיה אי אפשר להקריב משום סמיכה כיון דאינו ידוע מי בעליו ודברי הרש"ש צ"ע אך לפ"ז כיון דנתערב בחולין ואי אפשר להקריבו עתה משום סמיכה הו"ל מותר עולה ויכול להקבע לשם מי שירצה וכמ"ש רש"י ז"ל וניחא שפיר אך להרמב"ם ז"ל עדיין לא עלתה בזה ארוכה דהא הרמב"ם ז"ל כתב סתם ומיירי בכל הקרבנות שנתערבו ואף חטאת ואשם בכלל שמותריהן נופלין לנדבת ציבור ובזה תשאר קושית מרן הגרע"א בתקפה איך יכול להקנות לאחרים:

ובעיקר לפי דברי הירושלמי הנ"ל דכל שאי אפשר להקריבו מטעם ספק חשיב מותר יש לעיין בהא דאמרינן בקידושין נ"ה ע"ב בבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דזכרים עולות ומקשינן בגמרא ודילמא אשם ע"ש ומאי קושיא כיון דהוי ספק עולה ספק אשם ואי אפשר להקריבו מספק הו"ל מותר ומותר אשם קרב עולה וא"כ קרב עולה ממ"נ והוי ממש כההיא דהירושלמי שקלים בספק חטאת ספק עולה וצ"ע:

ב

ובההיא דבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דנקבות זבחים שלמים מקשינן ודילמא תודה ואמרינן דמייתי תודה ומקשינן והא בעי לחם דמייתי נמי לחם והנה התוס' פי' שם היינו דמייתי בהמה אחרת לתודה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהל' פסה"מ דהיינו דמתנה על זו הבהמה עצמה שאם היא תודה תהיה לתודה ומייתי לחם עמה והקשה שם הלח"מ איך יכול להביא לחם מספק הא אמרינן בפ' התודה פ' ע"ב גבי תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן דהאחרת אין לה תקנה ומשום דלא מצי מייתי לחם מספק ע"ש:

ונראה לענ"ד לתרץ דהא אמרינן שם בפ' התודה דמש"ה לא מצי מייתי לחם מספק ולהתנות דאם תודה היא הא לחמה ואם לאו יהא הלחם חולין משום דאין מכניסין חולין בעזרה ומקשינן שם אם איתא לדר"י דס"ל דאם הלחם אבית פאגי בשעת שחיטת התודה כשר לייתא בהמה ולחם ולוקמא חוץ לעזרה ומתרצינן משום דאיכא ארבעה להניף ותנופה בעינן בפנים דכתיב לפני ה' ומש"ה אי אפשר ע"ש והנה יש לעיין בבהמה זו שנמצאת אם צריכה תנופה או לא והנה בפ' כל המנחות באות מצה ס"ב ע"ב אמרינן דאשה וכן המשלח קרבנותיו ממדה"י כהן מניף על ידו ולעיל שם ס"ב ע"ב אמרינן דקרבן עכו"ם אינו טעון תנופה והש"מ שם כתב דהגרסא הנכונה דקרבן עכו"ם אינו טעון תנופה כלל אפילו בכהן וכתב הטעם דבאשה כהן מניף על ידה וקרבן עכו"ם אינו טעון תנופה כלל וז"ל ולא דמי לקרבן נשים שהרי הן אוכלות הבשר אבל קרבן עכו"ם אין העכו"ם אוכלין הבשר לפיכך אין להם דין בעלים עכ"ל היינו דלא דמי למשלח קרבנותיו ממדה"י ולקרבן נשים דכהן מניף על ידם דהתם איכא בעלים גמור רק אי אפשר להם להניף ומש"ה כהן מניף בשליחותן אבל עכו"ם כיון דאינו אוכל בשר אין לו דין בעלים א"כ בקרבנו ליכא דין תנופה כלל דקרבן שאין לו בעלים אינו טעון תנופה ומזה מוכח דאם מחוסר לו בעלות באכילת בשר חשיב חסרון בעלות בהקרבן וליכא דין תנופה דלתנופה בעינן בעלים גמור והנה בשקלים פ"ז משנה ד' בההיא דבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דנקבות זבחים שלמים כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ז"ל והמוצא אוכל הבשר דלענין עיקרי דיניו הוא ממונו [ואם יקרה אח"כ שיכיר הבעלים יתן לו דמים] עכ"ל והטעם י"ל דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה אזיל דפסק דשלמים שהזיקו גובה מבשרן דפסק כריה"ג דק"ק ממון בעלים וכיון דאית בהו דין גובייא בהבשר אית ביה נמי דין מציאה וזוכה בהבשר מדין מציאה ועיין מ"ש לעיל בזה וא"כ לפמ"ש הרמב"ם ז"ל דלענין אכילת בשר המוצא הוא הבעלים שהוא ממונו, א"כ ודאי אין דין תנופה בראשון

דחסר לו בעלות דמה עכו"ם דאינו אוכל הבשר רק מדין ערל דאסור בקדשים מ"מ כיון דעכ"פ אינו יכול לאכול הבשר הוי חסרון בעלות בהקרבן לענין תנופה א"כ כ"ש הכא דלענין הבשר אין הראשון בעלים כלל דאינו מניף והשני ודאי אין לו דין תנופה שהרי אינו המתכפר דרק לבשר הוי בעלים מדין מציאה (ול"ד לקרבן שותפין דלכל אחד יש בין בבשר בין בכפרה] א"כ ליכא תנופה בזה הקרבן כלל וכיון דליכא תנופה א"כ יכול להביא לחם מספק כדאמרינן שם בפ' התודה דמתיר הלחם חוץ לעזרה:

והנה זה דאמרינן בשולח קרבנותיו ממדה"י כהן מניף על ידו והיינו בשליחותו כמ"ש רש"י ז"ל שם נראה דהיינו דצריך ב' כהנים להניף דבעלמא בעינן תנופה בבעלים וכהן דכהן מניח ידיו תחת יד בעלים ומניף כדאמרינן בקידושין ל"ו ע"ב והכא דליכא בעלים צריך עוד כהן שיניף בשביל הבעלים ולא סגי שאותו כהן עצמו יניף גם בשביל הבעלים וראיה לזה מהירושלמי סוטה שהביאו התוס' סוטה י"ט ע"א ד"ה וכהן דסוטה גידמת ב' כהנים מניפין על ידה ע"ש ונראה דזהו הטעם דצריך ב' כהנים ולא סגי בכהן אחד משום דלעולם בכל התנופות בעינן כהן אחד וכאן בעינן עוד כהן אחד בשליחותה וזה דלא סגי באותו כהן עצמו שיהיה ג"כ במקום הבעלים י"ל דדין הוא דלעולם בעינן תנופה בשנים מיהו בזה אכתי יש לעיין אמאי צריך ב' כהנים הא אותו שהוא במקומה ובשליחותה יכול להיות אף ישראל:

ונראה משום דתנופה עבודה היא ותנופה בזר אסור וזה דהבעלים מניפין אינו משום דתנופת הבעלים אינה עבודה דהא תנופה אחת היא שהכהן מניח ידיו תחת יד בעלים ומניף וכיון דאותה התנופה לגבי כהן עבודה היא א"כ ה"נ לגבי בעלים שהרי אותה התנופה עצמה עושה הכהן והבעלים רק דגלי קרא דבעלים לא חשיב זר לגבי ההיא תנופה א"כ זה דוקא הבעלים עצמן אבל היכא דהבעלים צריכים לעשות שליח ע"כ צריכים לעשות כהן ולא זר דזר אסור בתנופה ולזה לא שייך שליחות שלא יהא חשוב זר דהוי דבר שבגוף:

ג

ובבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דקדקו התוס'. דכל היכא דאי אפשר מקריבין בלא סמיכה דהא הכא אי אפשר לסמוך ונראה דזה דמקריבין אותה בלא סמיכה הוא רק לאחר התקנה דאמרינן בשקלים שם בראשונה היו ממשכנין את מוצאה עד שיביא נסכיה כו' התקינו ב"ד שיהו נסכיה קרבין משל ציבור ע"ש אך קודם התקנה שהיה המוצא מביא נסכיה היה ג"כ סומך דהתוס' מנחות ס"א ע"ב ד"ה מצינו הקשו כיון דכתיב בנ"י סומכין ולא עכו"ם סומכין ל"ל עוד קרא דקרבנו ולא קרבן עכו"ם ותי' דאצטריך קרא

שאם הביא הישראל נסכים בשביל העכו"ם דאין הישראל סומך על הקרבן משום דקרבנו ולא קרבן עכו"ם ע"ש ומוכח מזה דבשביל הבאת נסכים יכול לסמוך על הקרבן די"ל בשביל זה שייכות להקרבן וחשיב שותף בהקרבן ורק בקרבן עכו"ם אימעט משום קרבנו ולא קרבן עכו"ם, א"כ הכא בבהמה שנמצאת דהמוצא מביא נסכיה יכול לסמוך ובעיקר מה דאין מקריבין קרבן בלא סמיכה יש לחקור בקרבן שותפין דאתרבו כל בעלי חוברין לסמיכה אם אחד יכול לסמוך והשאר א"י לסמוך אם מקריבין הקרבן כיון דעכ"פ איכא סמיכה בהאי קרבן או אפשר כיון דאין כל הסמיכה כדינה אין מקריבין לכתחילה]:

ובזה אתי שפיר מ"ש תוס' קידושין נ"ה ע"ב ד"ה ודלמא אשם וז"ל וא"ת ויתנה באותן של שלמים דהא שוו במתנות ואי משום סמיכה דשלמים טעונין סמיכה ואשם אין טעון סמיכה הא סמיכה לא מעכבא עכ"ל ודברי התוס' מרפסן איגרי אטו באשם ליכא סמיכה והכא לא מיירי באשם מצורע כדמוכח מסוף דברי התוס' שם ומתוס' שאח"כ ע"ש] ועוד הא הכא בבהמה שנמצאת ליכא סמיכה כלל אף בשלמים דמי סומך עליהם ולפמ"ש אתי שפיר דהתוס' מקשים אף קודם תקנה שהיה המוצא מביא נסכים והיה סומך עליהם א"כ שפיר קאמרי דאם שלמים טעון סמיכה ואם אשם אינו טעון דזה שייך רק בשלמים דאיכא נסכים אבל באשם דליכא נסכים א"י לסמוך א"כ אי אפשר להתנות באשם משום סמיכה דאם שלמים טעון סמיכה ואם אשם אינו טעון סמיכה והקשו הא מ"מ סמיכה לא מעכבא:

ד

עוד הקשה הלח"מ שם על הרמב"ם ז"ל שכתב בבהמה שנמצאת כו' דזה דאמרינן דמייתי תודה היינו שהשלמים עצמן הוא מתנה בתודה ומביא לחמה הא אין מביאין קדשים לבית הפסול דלא שוו בזמן אכילתם מיהו הסוגיא דקידושין אזיל למ"ד מביאין קדשים לבית הפסול אך הרמב"ם ז"ל פסק דאין מביאין קדשים לבית הפסול וא"כ איך כתב דמתנה שלמים בתודה ע"ש ונראה לענ"ד דהכא הכל מודים דמביאין קדשים לבית הפסול משום דלי"ל תקנתא ברעיה וכדאמרינן בזבחים ע"ו ע"א גבי נתערבו חתיכות בחתיכות יאכל כחמור שבהן ואע"ג דממעט באכילתן ומשום דלי"ל תקנתא ברטיה ע"ש וה"נ בבהמה שנמצאת אם תרעה הבהמה ותומם ותפדה אותה הבהמה ג"כ תהיה ספק תודה ספק שלמים ואין מרויחין כלום ע"י רעיה משא"כ בזבחים שנתערבו די"ל תקנתא ברעיה דממתינין עד שיוממו שניהם ואח"כ מייתי ב' בהמות ואומר התודה בכ"מ שהיא מחוללת על זו והשלמים על זו ואע"ג דבבהמה שנמצאת יכול אח"כ כשתומם לחוב בדמיה ולהביא ב' בהמות ולומר אם תודה היא זו היא חילופה ואם לאו תהא תודת

נדבה ועל הבהמה השניה יתנה אם שלמים היא הרי היא פדיונה ואם לאו תהא שלמי נדבה זה לא מקרי י"ל תקנתא ברעיה דמי מחויב לחוב בדמיה וההיא דתודה שנתערבה בתמורתה אע"ג דהתם נמי ל"ל תקנתא ברעיה דאם תומם הפדיון ג"כ יהיה ספק ומ"מ אמרינן שם דאינו יכול להביא בהמה אחרת ולחם ולומר אם תודה היא הא לחמה והאי תהא שלמים ואם תמורה היא האי תהוי תודה משום דאין מביאין קדשים לבית הפסול התם שאני דהתם זה שמביא קדשים לבית הפסול הוא על הבהמה האחרת שמביא עתה שמתנה עליה בשלמים ונעשית ספק תודה ספק שלמים ומש"ה אין מביאין אותה לבית הפסול משום תקנתא של בהמה אחרת אבל אותה בהמה עצמה מביאין לבית הפסול כיון דלי"ל תקנתא ברעיה ובסיפא גבי זכרים עולות שכתב הרמב"ם ז"ל דממתין עד שיומם ומביא ב' בהמות ואומר אם עולה הוא תהא מחוללת על זו ואם שלמים תהא מחוללת על השניה ומייתא עמה לחם שמא תודה היא ואע"ג דהתם ג"כ מביא לבית הפסול בהמה אחרת לא דמי להכא דהתם אם עולה הוא נמצא שזו הבהמה השניה אינה קדושה כלל מחמת פדיון ואז מקדיש הבהמה השניה לתודה וא"כ אם הבהמה שנמצאת עולה היא או תודה אינו מביא כלל לבית הפסול דאז הבהמה השניה היא תודה רק אם היא שלמים ונמצא שזו הבהמה השניה שמחלל עליה היא ג"כ שלמים ואז מביא אותה לבית הפסול דממעט באכילתה משום ספק תודה וא"כ זה שמביאה לבית הפסול הוא רק באופן אם הפדיון חל עליה וכיון דקדושתה הוא מחמת פדיון מאותה הבהמה שנמצאת דינה כאותה הבהמה עצמה דכיון דאי"ל תקנתא ברעיה מביאין אותה לבית הפסול] [ובההיא דתודה שנתערבה בתמורתה ומת אחת מהן דאמרינן שניה אי"ל תקנה משום לחם יש לעיין אמאי לא נימא שישחט אותה שלא לשמה דתודה שנשחטה שלא לשמה בעלמא ג"כ לא קדוש הלחם והדם יזרק והקרבן כשר דתודה משתנית לשלמים כדאמרינן במנחות מ"ו ע"א ואמאי לא יהא מותר לשחוט שלא לשמה משום תקנת הקרבן וכדאמרינן במנחות מ"ח גבי שחט ד' כבשים על ב' חלות דמושך שנים מהם וזורק דמן שלא לשמה דאם אי אתה אומר כן פסלת האחרונים דמותר לזרוק שלא לשמה כדי שלא להפסידן ע"ש ואמאי אמרינן הכא שהבהמה אי"ל תקנה]:

ה

ובענין כל הזבחים שנתערבו דאמרינן במתני' ר"פ התערובת דאם נתערבו קדשים בקדשים מין בשאינו מינו דירעו ויקח בדמי היפה ממין זה כו' יש לעיין אי מיירי דוקא בנתערבו אחת באחת דליכא רוב אבל אי איכא רוב ממין אחד מין השני נתבטלו לפמ"ש התוס' זבחים ע"ז ע"ב ד"ה הא דזה דלרבנן אין עולין מבטלין זא"ז הוא דוקא בלח אבל

יבש ביבש בטל כמו מין במינו לר"י ע"ש ואע"ג דבע"ח אינם בטלים זה רק מדרבנן אבל מדאורייתא כיון דבטל איך אפשר להקריב אח"כ ע"י פדיון אך בש"ס וכן ברמב"ם לא מצינו חילוק זה דמיירי דוקא בנתערבו אחת באחת ואפשר דעל הפדיון הוי כמו הוכר האיסור כיון דפודה אותו בכ"מ שהוא:

ובההיא דזבחים ע"ה ע"א דקרבן ציבור שנתערב בקרבן ציבור נותן ד' מתנות כו' י"ל עוד לעיין הא קי"ל קרבנות ציבור סכין מושכתן למה שהן א"כ מה שייך בזה תערובת בנתערבו חיים וצ"ע [ובההיא דפר ושעיר של יוה"כ שנאבדו והפריש אחרים תחתיהם וכן שעירי עכו"ם שנאבדו דלר"י כולן ימותו ולר"ש ירעו ג"כ קשה אמאי לא נימא התם סכין מושכתן ויקרבו לקרבן אחר ולמה ירעו ולר"י למה ימותו מיהו מפר ושעיר של יוה"כ ליכא קושיא כלל דפר קרבן יחיד הוא והשעיר אע"ג דקרבן ציבור הוא מ"מ לא שייך בו סכין מושכתו דצריך הגרלה והגורל קובעו לשעיר הנעשה בפנים אך משעירי עכו"ם יש לעיין אמאי לא נימא סכין מושכתן אך נראה דהתם ג"כ לא שייך סכין מושכתן דר"י דס"ל הכא ימותו לטעמיה אזיל דס"ל לפי מה דמסקינן במנחות נ"ב דשעירי עכו"ם מתחילה מגבין להם א"כ כיון דהגיבוי הוא רק לזה הקרבן אי אפשר לשנותו לקרבן אחר וגם לר"ש דס"ל דבאין מתרומת הלשכה והכא ס"ל דירעו ג"כ לא קשה דר"ש לטעמיה דס"ל במנחות צ"ב דשעירי עכו"ם טעונים סמיכה א"כ לא שייך סכין מושכתן שהרי קודם השחיטה בשעת הסמיכה כבר צריך להיות עליהם שם הקרבן ודוק]:

סימן יט

מותרות

א

גרסינן בשקלים פ"ב משנה ה' מותר שקלים חולין מותר עשירית האיפה מותר קיני זבין קיני זבות קיני יולדות וחטאות ואשמות מותריהן נדבה זה הכלל כל שבא משום חטא ומשום אשמה מותריהן נדבה מותר עולה לעולה מותר מנחה למנחה מותר שלמים לשלמים מותר פסח לשלמים כו' מותר נזיר נדבה:

והנה לאו דוקא כל שבא משום חטא ומשום אשמה אלא כל מותר קדשי קדשים נדבה וכדאמרינן בירושלמי שם אמר רב חסדא מותר לחמו של נזיר ירקב כו' סברין למימר הוא מותר לחמו הוא מותר נסכיו אמר ר"י ב"ר ביבון מותר נסכיו ק"ק אינון יפלון לנדבה ואין לומר דזה דוקא בנסכי נזיר וכמו מעות סתומין דיפלו לנדבה דהלכה היא בנזיר דמותר לנדבה דהא אמרינן שם דר"ח ושמואל אמרו דבר אחד דאמר שמואל הפריש שקלו ומת

יפלו לנדבה ומשום דשקלים לקדשי קדשים הם מש"ה מותרן נדבה ע"ש ומוכח דכל מותר ק"ק נדבה וכן במנחות ק"ד ע"א גבי אי יש קבע לנסכים אמרינן היכא דאייתי חמשה אם אין קבע לנסכים משיך ד' מינייהו ומקריב ואידך הוי נדבה וכן מקשינן שם דיתקנו שופר למותר נסכים ומוכח דכל מותר נסכים נופלים לנדבה אך מהירושלמי שם מוכח דלאו ד"ה היא דמותר ק"ק לנדבה דר"י דס"ל דמותר עשירית האיפה שלו ירקב לא ס"ל הכי ע"ש:

והנה דין מותר שלמי ציבור להיכן אזיל לא נתבאר להדיא ולפי דברי הירושלמי דכל מותר ק"ק נופלין לנדבה א"כ ה"ה מותר זבחי שלמי ציבור דק"ק הם נופלין לנדבה אך מדברי הש"ס מנחות מ"ח ע"א מוכח דאין נופלין לנדבה דאמרינן כבשי עצרת ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן הדם יזרק והבשר יאכל כו' והא בשחטן לאחר זמנן כשהקריב בעצרת כבשים אחרים נעשו אלו מותר ואי אזלי לנדבה א"כ הם עולות ואיך אמרינן דהדם יזרק והבשר יאכל ונראה מזה דמותר שלמי ציבור הם שלמי נדבה ונראה הטעם דזה דאמרינן דמותר ק"ק לנדבה הוא דוקא אם אין ראוין למינן כמו מותר חטאת ואשם שאין חטאת ואשם באין בנדבה ומש"ה אזיל לנדבת ציבור אבל דברים שראוין למינן לא אזיל לנדבת ציבור ומש"ה מותר עולה לעולה אע"ג דעולה ק"ק הם ולא אמרינן דאזיל לנדבת ציבור ומפני שראוין למינן היינו לעולת נדבת יחיד ומש"ה מותר זבחי שלמי ציבור הם שלמי נדבה ולא אזיל לנדבת ציבור שהן עולות ואע"ג דשלמי ציבור ושלמי נדבה לאו מין קרבן אחד לגמרי דזהו ק"ק וזהו קדשים קלים מ"מ כיון דשם שלמים עליהם חשיב מינן טפי ולא אזיל לעולה ובזה אתי שפיר מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' פסה"מ הלכה ח' דמותר מנחת חוטא קרב מנחת נדבה [ולא מפרש כפשטא הא דאמרינן בפ' בתרא דמנחות דמנחת חוטא מותרה נדבה היינו נדבת ציבור וכמה שפי' רש"י ז"ל] ולא אזיל לנדבת ציבור משום כיון דהמותר ראוי לאותו המין היינו למנחה אינו נופל לנדבת ציבור שהוא עולה ואע"ג דמנחת חוטא ומנחת נדבה אינן שוין דזה טעון שמן ולבונה וזה אינו טעון מ"מ כיון דשם מנחה עליה אזיל למנחת נדבה ולא לנדבת ציבור ואע"ג דבריש מנחות אמרינן דמותר מנחת קנאות אזיל לנדבת ציבור י"ל דשאני מנחת סוטה שהיא באה מן השעורים ואין כיוצא בה מנחה נדבה לפיכך נופלת לנדבת ציבור ומותר נסכים דאמרינן דאזיל לנדבת ציבור ולא אמרינן דאזיל לנסכי נדבה צ"ל משום דנסכי נדבה ונסכי חובה מין קרבן אחר לגמרי הוא דהא לשמואל נסכי נדבה מזלפו ע"ג האישים (ואף למאן דפליג אדשמואל הוא רק משום דלא אפשר דמכבה] והרמב"ם ז"ל כתב דנסכי נדבה טעונין מלח משא"כ בנסכי חובה ואדרבה מסוגיא דמנחות ק"ד

ע"א חזינן במותר של נסכי נדבה אם ראוים לנסכים אחרים של נדבה אין מותרן לנדבת ציבור ע"ש:

ובמותר שקלים אמרינן בשקלים פ"ב משנה ה' דמותר שקלים חולין והיינו במפריש לכתחילה יותר משקל והתם (משנה ג') פליגי בזה ב"ש וב"ה דלב"ש מותרן נדבה ולב"ה מותרן חולין ופי' שם המפרשים דמש"ה לב"ה מותרן חולין דהוי הקדש טעות כיון דא"צ ליותר משקל וב"ש לטעמייהו דס"ל הקדש טעות הקדש ע"ש מיהו באותן מותר שקלים שהקדושה חלתה היינו היכא שנעשו מותר אחר שנעשו שקלים מוכח מהירושלמי דמותרן נדבה דאמרינן שם הלכה ה' אמר ר"י עד דאנא תמן שמעית קל רב יהודה דשאל לשמואל הפריש שקלו ומת א"ל יפלו לנדבה ואמרינן עוד שם בירושלמי הלכה ו' דמותר לחמו של נזיר ירקב ואמרינן שם. סברין למימר הוא מותר לחמו הוא מותר נסכיו אמר ר"י ב"ר ביבון אליבא דר"ח מותר נסכיו ק"ק אינון ויפלו לנדבה ואמרינן שם דשמואל ור"ח ור"א אמרו דבר אחד דאמר ר"י עד דאנא תמן שמעית קל ר"י דשאיל לשמואל הפריש שקלו ומת א"ל יפלו לנדבה כו' היינו כמו דס"ל לר"ח במותר נסכים כיון דק"ק הם יפלו לנדבה וס"ל דכללא הוא דכל מותר ק"ק נופלין לנדבה ה"נ ס"ל לשמואל במותר שקלים כיון דק"ק הם ג"כ נופלים לנדבה (כמו שפי' כל המפרשים ז"ל שם) ומוכח מזה דמותר שקלים היכא שחלתה עליהם הקדושה ואח"כ נעשו מותר נופלין לנדבה והנה יש לעיין מהא דאמרינן שם משנה א' ומייתינן לה בב"מ נ"ח ע"א בני העיר ששלחו שקליהם ונגנבו או שאבדו אם משנתרמה התרומה כו' ואם עד שלא נתרמה התרומה נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהם נמצאו או שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלים ואין עולין להם לשנה הבאה כו' ובירושלמי שם אמרינן תני רבי אומר הראשונים היו נופלין לתקלין חדתין ושניים נופלין לחקלין עתקין ובירושלמי שם איפלגו אלו הן הראשונים ואלו הן השניים ע"ש ורש"י ז"ל בב"מ שם כתב דהטעם דאלו ואלו שקלים משום דכיון דקדוש קדוש ע"ש ויש לעיין הא הכא הו"ל מותר שקלים שהרי הפריש שקלו ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון ובחטאת ואשם כה"ג מתכפר באיזה מהם שירצה והשני הוא מותר חטאת ואשם וא"כ ה"נ השני הוי מותר שקלים וא"כ היה לו ליפול לנדבה ואמאי נופל לתקלין עתקין ומצאתי להתי"ט שעמד בזה וכתב על הא דאלו ואלו שקלים ז"ל והרי הן דומין במקצת למפריש מעות לחטאת ונגנבו והפריש מעות אחרים תחתיהם דמשנה ג' פ"ד דתמורה דמביא מאלו ומאלו והמותר יפלו לנדבה דהכא א"ל מביא מאלו ומאלו דאין מביאין אלא ממעורב מכל שקלי ישראל הלכך עדיף לחלקן בין חדתין ועתיקין כו' עכ"ל ותי' נראה דחוק ועוד מה שדימה למפריש מעות

לחטאתו כו' דמביא מאלו ומאלו נראה דל"ד דהכא עיקר החוב הוא שקלים א"כ מפריש שקלו ואבד כו' דומה למפריש חטאת ואבדה ולא מעות לחטאת והנה לפי מה שהוכחתי לעיל דבמותרות כל שאפשר להם ליפול לדבר שהן מעין הקדושה הראשונה אין נופלין לנדבה אתי שפיר דזה דאין שני השקלים יכולים ליפול לתקצין חדתין ואע"ג דאמרינן בשקלים שם משנה ד' דשקלים אין להם קצבה מה"ת ויכול לשקול יותר דכשעלו ישראל מן הגולה היו שוקלין דרכונות הוא רק משום דבעינן שיהא יד כלן שוה כדאמרינן שם א"כ זה שייך רק בתקלין חדתין שהן לקרבנות ציבור ובקרבנות ציבור בעינן שיהא יד כלן שוה וכיון דכל ישראל עתה אין נותנין אלא שקל אי אפשר לשום אדם לתת שם יותר משקל אבל לתקצין עתקין לא שייך זה א"כ המותר יכול ליפול לתקלין עתיקין כיון דאין להם קצבה מה"ת ואין נופלין לנדבה [והנה ביומא ס"ה ע"א מייתינן ההיא דבני העיר ששלחו שקליהן דנמצא או שהחזירום הגנבים דאלו ואלו שקלים ואין עולין להם לשנה הבאה והתם פליג ר' יהודה וס"ל דעולין להם לשנה הבאה דס"ל חובות של שנה זו קרבות לשנה הבאה כדאמרינן התם ע"ש ולדידיה שניהם נופלין לתקלין חדתין אחד לשנה זו ואחד לחובת שנה הבאה ולדידיה ג"כ אתי שפיר דכיון דאפשר להקריבו לשנה הבאה לא חשיב מותר כלל וכמו בפר ושעיר של יוה"כ שאבדו כו' דאילו היה אפשר להקריבן לשנה הבאה לא היה מותר חטאת כלל כדאמרינן שם] וזה דהפריש שקלו ומת דאמרינן דיפלו לנדבה ולא אמרינן דיפלו לתקלין עתקין הנה בכלל יש לעיין שם אמאי לא יפלו לתקלין חדתין מאי אכפת לן במה שמת והנה בהוריות ו' ע"א דייקינן דאין חטאת שמתו בעליה בציבור משעירי ר"ח דבאין מתרומת הלשכה ודילמא מתו מרייהו דהני זוזי ומפי' הרא"ש שם נראה דתלוי אם הבעלים של אותן השקלים שלקחו בהן השעירים מתו הו"ל חטאת שמתו בעליה א"כ י"ל אף דקי"ל דאין חטאת שמתה בעליה בציבור וקריבה מ"מ לכתחילה אין להטיל שקלים שמתו בעליהן לקופה שמא יביא מהן חטאות הציבור עוד י"ל דשקלים דין מעות סתומין יש להם לפי שהן לקרבנות ציבור ולא נתפרשו עדיין לאיזה קרבנות דאפשר להביא מאלו השקלים עולות ומאחרים חטאות וכן להפך ובמעות סתומין קי"ל דאם מת והניח מעות סתומין יפלו לנדבה ומש"ה בהפריש שקלו ומת יפול לנדבה ואע"ג דבנזיר כ"ו ע"א אמרינן דמי שהיה מחויב חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר הרי אלו לחובתי דליכא בזה דין מעות סתומין שנופלין לנדבה התם הטעם כמ"ש בתוס' שם דהחטאת והעולה הם שני חיובים נפרדים אבל במוסף ר"ח דאיכא עולות ואיכא שעיר לחטאת וחיוב אחד הוא דאית ביה חטאת ועולה א"כ שקלים מעות סתומין הן ונופלין לנדבה מיהו דוחק לומר דמעות ההולכות

לקרבנות ציבור יש בהן דין מעות סתומין ואם מתו הבעלים נופלים לנדבה ויש לחלק הרבה בזה והעיקר נראה דבזה שאני שקלים מקרבנות דקרבנות חוץ מחטאת ואשם אפשר להיות להם בלא בעלים דגר שמת והניח עולה ג"כ קרבה אבל שקלים כיון דאין באין בנדר ונדבה [אע"ג דנשים וקטנים שוקלין אף דאינן מחויבין מ"מ אם אדם כבר שקל אי אפשר לו לשקול עוד הפעם] הו"ל חובות שאין באין לאחר מיתה ומש"ה אף לתקלין עתקין אי אפשר להם ליפול דאף תקלין עתקין אין באין בנדר ונדבה וחובות הן רק מי שלא שקל אשתקד שקלו נופל לתקלין עתקין ומש"ה הפריש שקלו ומת ע"כ נופל לנדבה [והנה בבני העיר ששלחו שקליהן ונגנבו או שאבדו יש לעיין ל"ל לשקול אחרים תחתיהם יחללו השקלים בכל מקום שהם על שקלים אחרים דרק על שוה כסף אין פודין את השקלים כדאמרינן בבכורות מ"ט ע"ב אבל על מטבעות מחללין דהא מצרפין שקלים לדרכונות א"כ אם נמצאו או שיחזירום הגנבים יהיו אלו חולין]:

ובעיקר בהא דמותר שקלים דפליגי ב"ש וב"ה אי המותר קדוש או חולין ואמר ר"ש הטעם דמותרן חולין ול"ד למותר חטאת משום דשקלים י"ל קצבה מה"ת א"ל ר"י אף לשקלים אי"ל קצבה מה"ת דכשעלו ישראל מן הגולה היו שוקלין דרכונות כו' א"ל ר"ש אפ"ה יד כלן שוה ופי' המפרשים ז"ל דמדין הקדש טעות הוא דכיון דא"צ יותר די"ל קצבה מה"ת הו"ל מותר חולין אך מפי' המשנה להרמב"ם ז"ל נראה דמפרש דכיון דיש לשקלים קצבה מה"ת אינו יכול לחול קדושה על יותר מכשיעור ואע"ג לפי דמסקינן אין לשקלים קצבה מה"ת מ"מ כיון דבעינן שיהא יד כולן שוה אי אפשר לחול על יותר ממה שנותנין כל ישראל ונראה דזהו נמי טעמו של ר"ש בשלהי שקלים פ"ח הלכה ח' דאיפלגו התם ת"ק ור"ש דת"ק סבר דהמקדיש שקלים ובכורים בזה"ז קדש רש"א האומר בכורים קדש אינן קדש אבל שקלים קדשי ופי' המפרשים ז"ל משום דבכורים תלאן הכתוב בבית ומש"ה שלא בפני הבית לא קדש כלל ובירושלמי שם מייתינן דר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש דבין בזה בין בזה לא קדשו דאף שקלים בזה"ז לא קדשי ע"ש ונראה דר"ש לטעמיה אזיל דס"ל דבעינן יד כולן שוה ואם הפריש יותר ממה ששקלו כל ישראל המותר חולין א"כ בזה"ז שאין כל ישראל שוקלין אם שקל אחד כיון דליכא יד כולן שוה אינו חל כלל ואידך דפליגי התם סברי דזה דוקא אם הפריש יותר משיעור האמור בתורה אבל אם הפריש כשיעור האמור בתורה קדוש אע"ג דליכא יד כולן שוה:

והנה זה דמותר מנחה למנחה היינו דצריך להוסיף משלו עד כדי מנחה ויקח מנחת נדבה כמ"ש רש"י ז"ל במנחות ק"ח ע"א וז"ל אבל מותר שאר מנחות לא אזלי לנדבת ציבור אלא הוא יוסיף משלו ומביא מנחה אחרת עכ"ל והנה במנחות ק"ד בההיא דאין

קבע לנסכים אמרינן שם ה"ד כגון דאייתי חמשה לוגין אי אמרת אין קבע לנסכים משיך ד' מינייהו ומקריב ואידך הוי נדבה ופי' רש"י ז"ל שם דמיירי באומר הרי עלי ה' לוגין ותוס' פי' שם דמיירי באומר הרי זו ונראה דמש"ה לא פי' רש"י ז"ל דמיירי באומר הרי אלו לנסכים כמ"ש בתוס' דא"כ אין המותר לנדבה דהוי כמו מותר מנחת נדבה דצריך להוסיף משלו וליקח מנחה אחרת ה"נ במותר נסכי נדבה דצריך להוסיף משלו ולהביא נסכי נדבה אחרים אך זה הדין דצריך להוסיף משלו ולהביא נדבה אחרת נראה דהוא דוקא באומר הרי זו דכבר חלתה הקדושה על המנחה כיון דנשתייר אצלו מותר מנחה רמי חיוב עליה להקריבה וכיון דאי אפשר להקריב לבדה צריך להוסיף ולהקריב אבל בהרי עלי דהו' רק נדר אינו מחויב להשלים מתוך ביתו אך כיון שמוסר המותר לנדבת ציבור יצא ידי נדרו:

ב

ומותר לחמי תודה אמרינן במנחות ק"ח ע"א דירקב וכתב רש"י ז"ל משום דלא חטאת אקרו ונדבת יחיד לא קרבי דבפ"ע אי אפשר להקריבו שלא מצינו לחם קרב בפ"ע ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו שהרי אין תודה קריבה בלא לחמה והכי מפרש בשקלים פ"ב עכ"ל היינו דאמרינן בירושלמי שם גבי מותר לחמו של נזיר דירקב אמר ר"י ויאות להקריבו בפ"ע אי אתה יכול להקריב שאין לך לחם קרב בפ"ע להקריבו עם נזירות אחרת אין אתה יכול שאי"ל נזירות בלא לחם לפום כן אצטריך למימר מותר לחמו של נזיר ירקב כו':

והנה יש לעיין במותר לחמי תודה דמיירי שהפריש מעות ללחמי תודה ונתותרו ואפילו בהפריש לחם יותר מן הראוי אמאי ירקבו יפדו דהא קודם שחיטה רק קדושת דמים יש להם והנה התוס' מנחות נ' ע"ב ד"ה מחצה הקשו כה"ג על חביתי כ"ג במת כ"ג שחרית ומינו אחר תחתיו דמביא עשרון שלם מתוך ביתו ומקריב מחצה ומחצה אבד והקשו לר"א דס"ל דחביתי כ"ג קדושים לחצאים יפדה דהא אכתי לא חל עלייהו קדושת הגוף ובש"מ שם כתב דבירושלמי שקלים פ"ז משמע דאף מותר מעות לחביתי כ"ג ילכו לים המלח וכתב דאף בקדושת דמים נמי אבד דאפילו מותר מעות אבודין עכ"ל וצ"ל הטעם דדין הוא במותרות דכל שאינו קרב אינו נפדה אלא יאבד:

אך יש להקשות ע"ז מההיא דפסחים י"ג ע"ב דאמרינן גבי לחמי תודה פסולים שהיו מניחים על גג האצטבא בעה"פ דלאו פסולים ממש היו אלא שלא נשחט עליהם הזבח ומקשינן וישחט שאבד הזבח ומקשינן ויביא זבח אחר באומר זו תודה וזו לחמה ומקשינן ויפדו כו' וקשה איך יפדו והא מותר לחמי תודה הם כיון דאבד הזבח וירקבו ואין לומר

דבכה"ג לאו מותר איקרי דרק בהפריש יותר מכשיעור דמתחילתו היה מותר י"ל דין מותרות אבל אם הפריש כשיעור רק שאבד הזבח ואי אפשר להקריב הלחם כה"ג לאו מותר איקרי ולא ירקבו אלא כשאר קדושת דמים די"ל פדיון דהא בכ"ג שהפריש עשירית האיפה למנחתו ומת כ"ג שחרית או שנטמא החצי עשרון דג"כ מתחילתו היה ראוי להקרבה ולא היה מותר רק משום שמת כ"ג או שנטמא דאי אפשר להקריבו חשיב מותר ואינו נפדה ויאבד משום דמותר עשירית האיפה הוא וירקב וכמ"ש בש"מ וה"נ בנאבד הזבח ואי אפשר להקריב הלחם הוי מותר לחמי תודה וירקב:

והנה הת"י יומא פ' הוציאו לו נ"ה על הא דאמרינן שם דלא היה שופר לקיני חובה גזירה משום תערובת חטאת שמתה בעליה הקשו דאותן מעות של חטאות המתות יחלל אותן בכ"מ שהן על מעות אחרים ותי' דחטאות המתות הוו כשאר איסורי הנאה דאין להם פדיון והוכיחו מההיא דכל הזבחים שנתערב בהם מחטאות המתות דאמרינן בר"פ התערובת דכולן ימותו דאין להם פדיון וכתבו דאף דיש לחלק בין בהמה ובין מעות והוכיחו שם דאף במעות אין להם פדיון. ע"ש והנה לפי מה שהוכחנו ממותר חביתי כ"ג ומותר לחמי תודה דירקבו ואין להם פדיון דכל מותר שאינו ראוי להקרבה אינו נפדה אף שהוא קדושת דמים זהו ג"כ הטעם דמעות של חטאת שמתה בעליה דהו"ל מותר דאינו ראוי להקרבה אין להם פדיון:

ונראה הטעם דמותר לחמי תודה ומותר חביתין וכן מותר לחמו של נזיר ירקב ואין להם פדיון אע"ג דקדושת דמים הם ונראה דאין זו הלכה במותרות דאי"ל פדיון רק הטעם משום דאם יפדו הפדיון ג"כ יהיה כמותן ואי אפשר להקריב הפדיון לשום דבר כמו שהן עצמן אין ראוין להקרבה, וא"כ אם יפדו אין להקדש מהפדיון כלום וא"כ כיון דאינהו גופייהו לא חזו להקרבה ואם יפדו ג"כ אין להקדש מהפדיון כלום הו"ל כקדשים שמתו דיצאו מידי מעילה דלא הוו תו מקדשי ה' דלא לגופן חזו ולא לדמיהן ומש"ה אין להם פדיון אף להפקיע איסורן שיהיו מותרין בהנאה כיון דהוו כקדשים שמתו ופקעה קדושתן ולא שייך בהו תו פדיון ונראה דהיינו טעמא נמי דחטאות המתות אין להם פדיון משום דאם יפדו הפדיון כמותן והולך לים המלח א"כ אין להקדש מהפדיון כלום ומש"ה חטאות המתות חשיבי כקדשים שמתו דיצאו מידי מעילה כדאמרינן במעילה ר"פ ולד חטאת דלא חזו לגבוה לא הן ולא דמיהן ומש"ה לא מהני בהם פדיון אף להפקיע איסורן דלא שייך פדיון בדבר שנפקע קדושתו דלא אלימי למתפס פדיונן:

והנה לפ"ז יובן מה שדחקו לרש"י ז"ל בפסחים שם באומר זו תודה וזו לחמה ומקשינן ויפדו וכתב רש"י ז"ל ויקח בדמיהן תודה או לחם ויקרב עם תודה אחרת והקשו בתוס'

שם כיון דהלחם אינו ראוי לתודה אחרת דמיה נמי לא חזי לתודה אחרת ע"ש והנה רש"י ז"ל מוכרח היה לפרש כן דהוקשה לו מה שהקשינו לעיל איך אמרינן דיפדו הא מותר לחמי תודה ירקב ואין להם פדיון ולפמ"ש דהטעם דמותר לחמי תודה ירקב ואין להם פדיון הוא משום דהפדיון אינו ראוי לשום דבר וא"כ כיון דאמרינן הכא דיפדו ע"כ מוכח דהכא הפדיון ראוי לתודה אחרת או ללחם להקריב עם תודה אחרת ולתוס' שנחלקו על רש"י ז"ל וכתבו דאין הפדיון ראוי לכלום תשאר קושיתינו איך מהני לה פדיון הא הו"ל מותר לחמי תודה דירקב:

ולפי מ"ש אפשר היה לומר בולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה כו' דהלכתא גמירא דלמיתה אזלא דלא היתה ההלכה ממש שימותו רק דלא הוו כשאר מותר חטאת דנופלין לנדבת ציבור וממילא כיון דאי אפשר להקריבן דאין להם על מה לבוא וגם אין להם פדיון דדמיהם כיוצא בהם א"כ ממילא אזלי למיתה אך אי אפשר לומר כן דאמרינן בב"ק ק"י ע"ב אלא מעתה חטאת שמתו בעליה תיפוק לחולין דאדעתא דהכי לא אקדשה ואמרינן דחטאת שמתו בעליה הלכתא גמירא לה דלמיתה אזלא ומוכח דההלכה היתה דמתה ולא רק שאין לה דין מותר חטאת דנופל לנדבה דאם כן תיפוק לחולין:

והנה בירושלמי שבת פ"ק אמרינן חטאות המתות רצו ב"ד לבטל מבטלין אמר ר"ח ב"א הדא דאת אמר שלא ידחו למיתה ויפלו לנדבה אבל ליקרב ע"ג מזבח אין חטאת מתה קריבה ע"ש והקשו המפרשים ז"ל איך יכולים ב"ד לעשות זאת שיפלו לנדבה ונראה דהירושלמי ס"ל דההלכה היתה רק שאותן חטאות אינן בכלל מותר חטאת דנופל לנדבה וממילא אי אפשר להקריבה ומש"ה מתה כמו מותר לחמי תודה ומותר חביתין דירקבו מפני שאין מה לעשות עמהן וממילא לא נהנין ולא מועלין דאין בהם צורך גבוה והוו כקדשים שמתו אבל כשב"ד מתקנין שיפלו לנדבה כיון דראוים עתה להקרבה אין בהם דין מיתה כלל:

וזה דיש כח לב"ד לתקן על מותר שיפלו לנדבה אף במקום דליכא הלכתא זה מוכח מכמה דוכתי מהירושלמי כמו בשקלים פ"ז הלכה א' גבי מעות שנמצא בין קינין לגוזלי עולה דתנאי ב"ד על המותרות שיקרבו עולות וכן שם הלכה ה' גבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר וכן בקידושין שם גרסינן כמה דאת אמר תמן תנאי ב"ד על המותרות שיקרבו עולות אף הכא תנאי ב"ד על האובדות שיקרבו עולות ע"ש וכן הוא בירושלמי פ"ק דשבועות בתמידין שלא הוצרכו לציבור תנאי ב"ד על המותרות כו' ע"ש:

ונראה נמי דזה דאמרינן בירושלמי דמותר נסכים נופלים לנדבה הוא ג"כ מתנאי ב"ד דלא מצינו הלכתא על זה ומדרש יהוידע הוא רק על מותר חטאת ומותר אשם כדאמרינן בזבחים ק"ג ע"א אשם הוא כו' כל שבא משום חטאת ומשום אשם ילקח בו עולות כו' וזה דיש כח לב"ד לתקן במותרות שיפלו לנדבה נראה משום דבמותר בטל הקצאתו הראשונה כיון דאינו ראוי לאותו דבר ויכולים ב"ד לתקן שיהיה לאיזה קרבן שירצו ובחטאות המתות דליכא הלכתא דנופלין לנדבה יכולים ב"ד לתקן כן אך זה דוקא לדמיהן אבל שיקרבו הן עצמן אין יכולים ב"ד לתקן כדאמרינן בירושלמי שבת שם ומשום דבזה איכא איסורא דאורייתא דילפינן לה בתמורה י"ח ע"א מקרא דקאי בעשה וזה אין יכולים ב"ד לבטל אבל בדמיהן דליכא איסורא יכולים ב"ד לתקן:

ובירושלמי שקלים וקידושין בבהמה שנמצאת כו' דזכרים עולות מקשינן ודלמא שלמים ומתרצינן כמה דאת אמר תמן תנאי ב"ד על המותרות שיקרבו עולות אף הכי תנאי ב"ד על האובדות שיקרבו עולות ולא ס"ל להירושלמי כתלמודא דידן דמיירי בבא לחוב בדמיהן אלא אפילו אי שלמים היא משתנית עפ"י תנאי ב"ד לעולה ומוכח דאפילו מקדשים קלים לק"ק יכולים ב"ד לשנות ונראה ג"כ הטעם משום דאובדות דאינו ידוע מה הן ואי אפשר להקריבן הו"ל כמותר דכיון דאין ראוין לאותו דבר בטל הקצאתו ויכולים ב"ד לשנות לאיזה קרבן שירצו וכה"ג כתבו התוס' שבועות י' ע"א ד"ה מהו שיקרבו זה בזה דהקשו איך אפשר להקריב שעיר של ר"ח זה שנאבד בר"ח אחר הא הוי עשה דאחר הפרשה ותי' דכיון דנאבד נעקר הפרשתו ע"ש]:

וכן במעות שנמצאו בין עצים ללבונה וכל הנך דחשיב להו בשקלים ר"פ מעות שנמצאו דמחצה על מחצה להחמיר ולכאורה קשה טובא מה שייך כאן להחמיר דאיך יכולים המעות להשתנות מקרבן לחברו אף מקרבן קל לקרבן חמור ונ"ל ג"כ כמ"ש הירושלמי במעות שנמצאו בין קינין לגוזלי עולה דמחצה על מחצה חשיב כמותר משום דאי אפשר להקריב מטעם ספק ותנאי ב"ד הוא שיהיה להקרבן החמור:

ג

ובשבועות י"ב בתמידין שלא הוצרכו לציבור והיינו אותן שנשתיירו מו' טלאים המבוקרים בלשכת הטלאים באחד בניסן שצריך להקריב מתרומה חדשה [והנה הש"מ במנחות ע"ט הקשה בשם השר מקוצי דיקחו אותם הטלאים מתרומה חדשה ע"ש וק"ל איך אפשר זה הא באחד בניסן תורמין את התרומה כדאמרינן בשקלים בד' פרקים תורמין כו' וכדאמרינן בו ביום הוקם המשכן בו ביום נתרמה התרומה ובאחד בניסן כבר צריך להקריב מן החדשה ואיך אפשר לקנות קודם ניסן מן החדשה] לר"ש אין נפדין

תמימים ואמרינן דמקיצון בהם את המזבח ואמרינן דמודה ר"ש בשעירי חטאות שאין מקיצין בגופן אלא בדמיהן גזירה לאחר כפרה אטו קודם כפרה ופי' רש"י ז"ל דשעיר של ר"ח אדר שנאבד ונמצא בניסן דבעינן מתרומה חדשה אין מקיצין המזבח בגופו אלא ירעה וילקח בדמיו עולה ע"ש וקשה איך יקח בדמיו עולה הא חטאת הוא ובגמרא אמרינן דאי לאו משום גזירה אטו לפני כפרה היו מקיצין בגופן ואיך משתנה מחטאת לעולה ואע"ג דמותר חטאת קרב עולה אין זו מותר חטאת כיון דראוי לרגל אחר דהא ר"ש ס"ל דאם אבד ברגל זה יקרב ברגל אחר וזה דבעינן מתרומה חדשה הוא רק למצוה ואי נימא כיון דעכ"פ למצוה בעינן מתרומה חדשה חשיב מותר א"כ בתמידין שלא הוצרכו לציבור שנשתיירו מתרומה הישנה דאמרינן לר"ש דמקיצין בהם את המזבח ופי' רש"י ז"ל דר"ש לטעמיה דס"ל דיקרב ברגל אחר ה"נ כיון שזה עולה וזה עולה יקרבו ע"ש וקשה ל"ל ר"ש לטעמיה תיפוק ליה כיון דבאחד בניסן נעשו מותר דצריך להקריב מן החדשה ומותר עולה קרב עולה כדאמרינן במשנה פ"ב דשקלים היינו דמותר עולת חובה קרבה עולת נדבה א"כ מותר עולת חובה של ציבור קרבה עולת נדבת ציבור שהוא קיץ המזבח ול"ל ר"ש לטעמיה וצ"ע:

ד

ומותר תודה קרב תודה אך בלא לחם וכדאמרינן בזבחים ט' ע"א מי איכא מידי דמותר תודה עצמה לא בעי לחם כו', ובמנחות ע"ט מפקינן לה מקראי דתודה עצמה טעונה לחם ולא ולדה ולא חילופיה ולא תמורתה טעונין לחם וחילופין וולדות ותמורות חשיבי מותר תודה ושם פ' ע"א אמרינן בולד תודת חובה למ"ד דאדם מתכפר בשבח הקדש טעונה לחם ומכל הסוגיא שם מוכח דתלי בזה דרק התודה שמתכפר בה טעונה לחם והשאר חשיב מותר תודה ואינו טעון לחם וזה דחילופין וולדות ותמורות אין טעונין לחם הוא משום דאינו מתכפר בהם:

והנה יש לחקור באומר הרי זו תודה והוממה וחיללה על שנים דהא רשאי לעשות כן כדאמרינן במנחות ק"ח ע"א במתני' שור זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו שנים כו' אם שניהם טעונים לחם או אפשר דרק אחת טעונה לחם כיון דאמר הרי זו תודה לא חייב עצמו אלא בלחם אחד ומהיכן מתחייב ב' לחמים והכא ליכא למימר מרבה בתודות הוא דבאות רק מחילול הראשונה ולא נתכוין להתנדב עוד ואפשר בכה"ג דרק אחת טעונה לחם והשניה הוי כמו מותר תודה דאינה טעונה לחם והנה אי נאמר כן אתי שפיר מ"ש הרמב"ם ז"ל בתודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן ואמרינן בגמרא דשניה אי"ל תקנה משום דאינו יכול להביא לחם מספק וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל'

פסה"מ דתרעה עד שתומם והקשה שם הראב"ד ז"ל מה תקנה אם תרעה הרי פדיונה יהיה ג"כ ספק אי צריכה לחם ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דאם תוממה י"ל תקנה דהא הכא ע"כ מיירי באומר הרי זו תודה ולא אמר הרי עלי וכדאמרינן שם בגמרא פ' ע"ב א"כ יכול כשהוממה לחללה על שנים ויביא ב' בהמות ויתנה ויאמר אם זו תמורה הרי הוא מחללה על אחת והשניה מקדישה עתה לתודה ובכה"ג אחת טעונה לחם ויאמר אח"כ אם זו תודה הרי הוא מחללה על שניהם ובכה"ג ג"כ אחת טעונה לחם והשניה קרבה בלא לחם וא"כ י"ל תקנה אם תרעה מיהו בעיקר הדין עדיין צ"ע:

ה

אמרינן בפ' התודה ע"ח ע"ב דתודה ששחטה שלא לשמה לא קדוש הלחם ומפקינן לה, התם מקרא מדכתיב זבח תודת מלמד שאם שחטה שלא לשמה לא קידש הלחם ופי' רש"י ז"ל זבח תודה משמע זבח לשם תודה שצריך לשוחטו לשמו עכ"ל והנה יש לחקור בשוחט תודה לשם תודת חברו דאמרינן בזבחים ז' דלא עלתה לבעליה לשם חובה דחשיב שינוי קודש אי כה"ג קדוש הלחם אי זה דאמרינן דשחטה שלא לשמה לא קדוש הלחם הוא דוקא בשוחט תודה לשם שלמים שאינם טעונים לחם ובעינן זביחה לשם תודה דמפקינן לה מקרא אבל בשוחט לשם תודת חברו הא תודה לשם תודה נשחטה ואע"ג דחשיב שינוי קודש לענין דלא עלו לבעלים לשם חובה מ"מ לענין קידוש הלחם כל שנשחטה לשם תודה קדוש הלחם או אפשר כיון דלא עלתה לבעליה לשום חובה חשיב כמו מותר תודה דאינה טעונה לחם והוי כמפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה דמתכפר באיזה שירצה והשניה אינה טעונה לחם כיון דאינו מתכפר בה אינה טעונה לחם וליכא למימר דהכא תהא טעונה לחם מדין תודת נדבה ומשום נהי דאינו מתכפר בה דלא עלתה לבעליה לשום חובה מ"מ בשוחט שלא לשמו דלא עלה לבעלים לשם חובה אמרינן אם כאשר נדרת עשית יהיה נדר ואם לאו יהא נדבה ותודת נדבה ג"כ הרי טעונה לחם דזה דוקא במתנדב תודה לכתחילה אבל תודת נדבה שנעשית ע"י מחשבת הכהן אינה טעונה לחם דחשיב מותרות דאתו לה מעלמא וכדאמרינן בזבחים ט' בפסח ששחטו לשם תודה דפרכינן דנהוי תודה למאי נ"מ להטעינה לחם ואמרינן מי איכא מידי דמותר תודה עצמה לא בעי לחם ואילו מותר דאתיא לה מעלמא בעי לחם ע"ש אלמא מה שנעשית תודה ע"י מחשבת הכהן חשיב מותרות דאתו לה מעלמא ואינה טעונה לחם וה"נ בשוחט תודה לשם תודת חברו דלא עלו לבעליה לשם חובה דמדין תודת חובתו אינה טעונה לחם שהרי אינו מתכפר בה ומדין תודת נדבה שנעשית ע"י מחשבת הכהן ג"כ אינו טעון לחם דחשיב מותר דאתו לה מעלמא:

מיהו לפ"ז יש לעיין ל"ל קרא כלל דתודה ששחטה שלא לשמה לא קדוש הלחם תיפוק ליה כיון דאינו מתכפר בה דהא כל הזבחים ששחטן שלא לשמן לא עלו לבעלים לשם חובה א"כ הו"ל כמותר תודה שאינה טעונה לחם וע"כ צ"ל דזה דוקא אם בתחילת ההקרבה אינה ראויה להתכפר בה אבל אם זה שלא נתכפרו הבעלים וטעון תודה אחרת הוא משום מעשה שאירע בהשחיטה לא פקע דין לחם ממנה:

ולפ"ז יש לחקור במפריש ב' תודות לאחריות ושחט את שניהם וקיבל דמם בב' כוסות דמתכפר באיזה מהם שירצה וקדם וזרק דמה של אחת מהן אם השניה טעונה לחם כיון דבשעת שחיטה היתה ראויה להתכפר בה (ולמאן דס"ל במעילה ז' במפריש ב' אשמות לאחריות ושחט את שניהם וקיבל דמם בב' כוסות כו' דחשיבא חד גופא אפשר דה"נ כאן ולחם אחד עולה לשתיהם):

1

ובשוחט את התודה ואח"כ נפרס לחמה דאמרינן בפ' התכלת מ"ו ע"א דהדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא כתב רש"י ז"ל שם דהדם יזרק לשם שלמים ולא לשם תודה ובגמרא אמרינן שם דזה דהקרבן כשר ואינו נפסל בשביל שנפרס לחמה הוא משום דתודה חוזרת להיות שלמים אם אין לה לחם והתוס' מ"ז ע"ב ד"ה והרי כתבו דאם זרק הדם לשם תודה פסול דבעי עקירה לשם שלמים ע"ש והנה יש לחקור בזרק הדם לשם שלמים דחוזרת להיות שלמים אם זמן אכילתה הוי כשלמים ונאכלת לב' ימים דרק במותר תודה כמו חליפין וולדות כו' אמרינן דנאכלים ליום ולילה משום דשם תודה עליהם רק דאינן טעונים לחם דמפקינן מקרא דרק תודה שמתכפר בה טעונה לחם מש"ה שאר דיני תודה עליהם אבל הכא שמשתנית להיות שלמים לגמרי ע"י עקירה אפשר דנעשית כשלמים אף לזמן אכילה ואע"ג במותר פסח דקרב שלמים ונעקר לשם שלמים ומ"מ נאכלים ליום ולילה התם איכא קראי דמרבינן בזבחים ל"ו ע"א מקרא דשלמי פסח אני קורא בהן לא יניח אבל בשלמים אלו הבאים מחמת תודה ליכא קרא [והנה המהרש"א ז"ל פסחים ע"ג הקשה אמאי לא מקשינן שם על פסח ששחטו שלא לשמו מאי תיקן ותי' דהתם תיקן שעקרו מפסח לשלמים ולא יעשה נותר אלא לזמן שלמים היינו לב' ימים ולילה אחת וקשה הא אמרינן דשלמים הבאים מחמת פסח דהיינו פסח ששחטו לשם שלמים נאכל ליום ולילה כפסח וצ"ל דזה דוקא בכשר היינו ששחטו שלא בזמנו לשם שלמים דהקרבן כשר אע"ג דנעשה שלמים אינו נאכל אלא ליום ולילה דקרא בכשר כתיב אבל בשוחטו בזמנו לשם שלמים דהקרבן פסול ע"ז לא כתיב קרא וכיון דמתעקר לשלמים דינו כשלמים דנותר שלו הוא לאחר ב' ימים] והנה בההיא דנפרס

לחמה דהדם יזרק והבשר יאכל כתב הרגמ"ה ז"ל דהבשר יאכל לשם שלמים ולא לשם תודה וגבי נטמא לחמה כתב רש"י ז"ל דהבשר יאכל בתורת תודה ע"ש ויש לעיין מה שייך אכילה בתורת שלמים או בתורת תודה אטו בעינן אכילה לשמה ואפשר דכונתם לענין זמן אכילה דזמן אכילתה כשלמים [ואפשר דכונתם לענין הקדמה דאמרינן בפ' כל התדיר פ"ט דתודה קודמת לשלמים ואמרינן שם צ' ע"ב כשם שקודמין בהקרבתן כך קודמין באכילתן א"כ נ"מ לענין אכילה אם הוא תודה או שלמים כגון שי"ל שלמים אחר ולענין איזה צריך להקדים באכילה]:

ז

ומותר חטאת אזיל לנדבה חוץ מה' חטאות המתות דהלכתא גמירא לה דלמיתה אזלא והיינו ולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה ושנאבדה ונתכפר בעליה באחרת ושעברה שנתה ואיכא פלוגתא דתנאי אם רק ביחיד נאמרה ההלכה דימותו או אף בציבור:

וראיתי להמנחת חינוך דרצה לומר דמנחת חוטא שמתו בעליה קריבה דעל מנחת חוטא לא נאמרה ההלכה ומש"ה קריבה וכתב דאע"ג דאין לה על מה לבוא מ"מ אשכחן באשם שכשר שלא לשמו אע"ג דאינו מרצה ע"ש אך נראה דאי אפשר לומר כן דקרבה דבהדיא אמרינן בירושלמי סוטה פ"ג הלכה ו' לר"ש דס"ל דמנחת חוטא של כהן נקמצת והקומץ קרב לעצמו והשירים קרבין לעצמן ואיבעי לן בירושלמי שם אותן שירים לר"ש אם י"ל דין. קומץ או דין שירים ואמרינן שם דנ"מ אם דינן כקומץ אינן באות בלילה ואין באות לאחר מיתה ומהני בהו מחשבה ואם דינן כשירים באות בלילה ובאות לאחר מיתה ואין מחשב עליהם ע"ש ומוכח להדיא דהקומץ אינו בא לאחר מיתה במנחת חוטא:

ונראה אי נימא דבמנחת חוטא לא נאמרה ההלכה מנחת חוטא שמתה בעליה הו"ל כשאר מותר מנחת חוטא דנופל לנדבה ולרש"י ז"ל במנחות ק"ח ע"א היינו דנופל לנדבת ציבור ולהרמב"ם ז"ל היינו דקרבה מנחת נדבה אך זה אפשר דוקא קודם שנתקדשה בכלי די"ל פדיון אבל לאחר שקדשה בכלי אין לה תקנה ונשרפת:

אך בעיקר זה דבמנחה לא נאמרה ההלכה דלמיתה ג"כ נסתר מהירושלמי סוטה שהביאו התוס' סוטה כ"ג ע"א ד"ה האומרת גבי מנחת סוטה שהקשה הירושלמי אמאי נפדית באומרת טמאה אני לך ולאו כחטאת שמתה בעליה דמי ולים המלח אזיל ע"ש ומוכח דאף במנחה נאמרה ההלכה:

ח

והנה רש"י ז"ל בנזיר כ"ב ע"א גבי האשה שנדרה בנזיר ונטמאת ואח"כ הפר לה בעלה דמביאה חטאת העוף כתב דהלכתא דחטאות המתות לא נאמרה בעופות ע"ש והשעה"מ הקשה על רש"י ז"ל מההיא דקן סתומה שפרח אחד מהן לבין חטאות המתות ומוכח דאף בעופות איכא חטאות המתות ע"ש והנה כמו כן יש להקשות מההיא דיומא מ"א גבי מטמא מקדש עני שהפריש מעות לקינו והעשיר ואח"כ אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו ומוקמינן לה בשלקח פרידה אחת ואי עולה זבן מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו והאי עולה אזלא לנדבה ואי חטאת זבן אין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והאי חטאת אזלא למיתה ע"ש ומוכח ג"כ להדיא דאף בעופות אזלא למיתה:

ולתרץ דברי רש"י ז"ל נראה דלעולם י"ל דלא נאמרה ההלכה בעופות דימותו וא"כ לפ"ז הו"ל כשאר מותר חטאת דאזיל לנדבה אך זה אפשר רק מדאורייתא דמותר אשם הוא עצמו נופל לנדבה וקרב עולה וכמ"ש תוס' זבחים ה' ע"ב דרעיה דרבנן והלכתא נאמרה דכל שבחטאת מתה באשם קרב עולה ורק מדרבנן ירעה גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ע"ש וכן במותר חטאת דבזבחים קי"ב ע"א אמרינן לר"ה דאשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה דאף במותר חטאת כן ומקשינן מי דמי התם אשם זכר ועולה זכר אבל חטאת נקבה ומוקמינן לה בשעיר נשיא ע"ש וא"כ ה"נ בעופות כיון דאין תמות וזכרות בעופות כיון דלא נאמרה ההלכה דתמות בעופות והו"ל מותר חטאת ומדאורייתא קרבה עצמה עולה וא"כ שפיר קרבה אבל מדרבנן דתיקנו במותר חטאת ואשם דהיא עצמה לא תקרב עולה גזירה אטו לפני כפרה אלא תרעה ויפלו דמיה לנדבה, א"כ זה לא שייך בעופות דלאו בנות רעיה הן דאין לעוף פדיון א"כ מדרבנן אין להם תקנה דלהקריבן לחטאת אי אפשר דאין להם על מה לכפר ולרעייה ג"כ אי אפשר וא"כ כיון דאי אפשר להקריבן ימותו אך לא מהלכתא רק מפני התקלה וכדאמרינן בע"ז י"ג ע"א גבי אין מקדישין ואין מחרימין בזה"ז ואם הקדיש או החרים בהמה תיעקר כו' ואמרינן שם דנועל דלת בפניה והיא מתה מאליה ומפני התקלה וכן אמרינן ביומא ס"ו ע"א בפר ושעיר של יוה"כ שנאבדו והפריש אחרים תחתיהם דכולן ימותו ומוקמינן לה מפני התקלה וא"כ ניחא שפיר ההיא דקן סתומה שפרח אחד מהן לבין חטאות המתות דודאי איכא חטאות המתות בעופות אך לא מהלכתא וכן בההיא דיומא מ"א כיון דאי אפשר להקריבה אזלא למיתה אך זה שייך רק היכא דלא מצי להקריבה היא עצמה אבל בההיא דנזיר דמיירי התם שהפר לה הבעל ואמרינן שם בגמרא דחטאת העוף שלה קריבה משום שציערה את עצמה מן היין וכתב רש"י ז"ל דאע"ג דעיקר כפרתה בטלה

ע"י שהפר לה הבעל מ"מ לא הוי כחטאת שנתכפרה בעליה משום דבעופות לא נאמרה ההלכה ע"ש א"כ כיון דהתם מקריבין את החטאת העוף על שציערה עצמה מן היין א"כ לא שייך תקלה שהרי מקריבין אותה מיהו אילו היה נאמרה ההלכה דלמיתה גם בעופות לא היה אפשר ליקרב על שציערה עצמה מן היין כיון דעיקר כפרה בטלה הו"ל כחטאת שכיפרה בעליה ולמיתה אזלי כמ"ש רש"י ז"ל שם כ"א ע"ב אך כיון דלא נאמרה ההלכה בעופות שפיר קריבה:

מיהו יש להקשות עוד על רש"י ז"ל מההיא דיומא נ"ה ע"ב דאמרינן שם לר"י דלא היה שופר לקיני חובה מפני התערובת ואמרינן מפני תערובת חטאת שמתו בעליה דשמא תמות אחת מאלו שהטילו מעות לשופר ופרכינן ונברור ד' זוזי ונשדי בנהרא ר"י לי"ל ברירה ע"ש והא התם בקינין דעופות הן ומוכח דאף בעופות איכא דין חטאת שמתו בעליה והכא ליכא למימר מפני התקלה דהא הכא במעות של קינין עסקינן ואי בעופות ליכא הלכתא דימותו והוי כשאר מותר חטאת דאזיל לנדבה א"כ יכול לפדות המעות בכל מקום שהם ולהקריב עולה ומוכח די"ל לעופות דין כשאר חטאות המתות ומעות של חטאת המתות הולכות לים המלח ואין להם פדיון וצ"ע:

הנה במנחות ד' ע"ב אמרינן דמכשירין לא אתו לאחר מיתה ומייתינן מההיא דהאשה שהביאה עולתה ומתה לא יביאו יורשים חטאתה וכתב רש"י ז"ל שם דזו אחת מה' חטאות המתות חטאת שמתו בעליו עכ"ל וקשה הא חטאת יולדת בין עניה בין עשירה הוא עוף ומוכח דאף בחטאת העוף גמירא הלכתא דלמיתה אזלא ונראה דכאן חזר רש"י ז"ל ממ"ש בנזיר דליכא הלכתא רק בבהמה:

ט

ומדברי הש"ס גיטין שם דאמרינן אבל בחטאת אימא לא ליעייל חולין בעזרה מוכח דחטאת שמתה בעליה חולין היא ואית בה משום חולין בעזרה והיינו כהת"י יומא שהבאנו לעיל דחטאות המתות חולין הן וכן לפמ"ש רש"י ז"ל בתמורה ר"פ ולד חטאת דאין נהנין אלא מדרבנן אך מהירושלמי נדרים מוכח דלאו חולין גמורים הם דאמרינן שם על מתני' כאימרא כדירים ר"ל אמר כאימרא כוולד חטאת ע"ש ומוכח דאף וולד חטאת דלמיתה אזלא הוי ג"כ דבר הנדור ויכול להתפיס בה אלמא איכא עליה איסור הקדש מדאורייתא ונראה מזה דס"ל להירושלמי דאסורים בהנאה מדאורייתא:

י

ובחטאות הציבור דאיפלגו ר"י ורבנן אי אזלי למיתה אמרינן בתמורה ט"ו ע"ב ובהוריות ו' דחטאת שמתה בעליה ודאי ליתא בציבור לפי שאין הציבור מתים ואמרינן דנפקא

לן משעירי הרגלים ור"ח דאמר רחמנא אייתינהו מתרומת הלשכה ודילמא מתו מרייהו דהנהו זוזי כו' ופי' הרא"ש ז"ל בהוריות דדילמא מתו אותן ששקלו השקלים שלקחו בהם אותם השעירים וכתב שם דמוקמינן אותם השוקלים בחזקת חי ונראה מזה דבר חדש דאע"ג דבקרבנות ציבור יד כולן שוה מ"מ לענין חטאת שמתה בעליה חשיבי בעלים אותם שבעד שקליהם נלקחו החטאות דחשיבי בעלים טפי בהקרבן משאר אינשי וקצת תימא הוא והנה בזה אתי שפיר טפי הא דאמרינן בשקלים פ"ג משנה ג' של בית ר"ג נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזורקו לפני התורם והתורם מתכוין ודוחפו לקופה ומקשינן ע"ז בהירושלמי שם אילו היו ב' כריים ותרם מן אחד מהם על חברו שמא לא פטר את חברו כלומר דאף דאם לא יגיע שקלו לקופה ג"כ נפטר ומשנינן הנחת רוח הוא להן שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה ע"ש ולפ"ז אתי שפיר טפי דאע"ג דכולהו מתכפרי בקרבנות ציבור מ"מ מי שבעד שקלו נלקח הקרבן חשיב בעל הקרבן טפי וזה הנחת רוח להם שהם בעל הקרבן] וקצת יש להוכיח כן מההיא דהעיד בן בוכרי דכל כהן ששוקל אינו חוטא כו' אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן כל מנחת כהן כליל תהיה ואם ישקלו עומר ושתי הלחם ולחם הפנים איך יהיו נאכלים ואע"ג דאפילו אם אין הכהנים שוקלין מ"מ הרי ודאי יש להם חלק בקרבנות ציבור ומתכפרין כשאר ישראל ומוכח דלענין שיקרא מנחת כהן דכליל הוא דוקא אם נלקחו בשקליהן ממש דמיקרי בעלים טפי וה"נ אפשר כן לענין חטאת שמתו בעליה:

יא

ובמותר אשם קי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה חוץ מר"א דס"ל דאף באשם ימות דס"ל כחטאת כאשם [והנה יש לחקור באשם תלוי איך הדין דהא ס"ל לר"א דאשם תלוי בא בנדבה אשם תלוי שמתו בעליה אם ג"כ אזלא למיתה משום כחטאת כאשם וגזיה"כ לכל אשמות או דילמא כיון דזה האשם בא בנדבה הו"ל כמותר עולה דקרב עולת נדבה] ולרבנן דכל מותר אשם אזיל לנדבה איפלגו נמי ר"א ורבנן בתמורה כ' ע"ב דר"א ס"ל דקרבה נדבת יחיד ורבנן ס"ל דקרבה נדבת ציבור ואמרינן שם דמה בין דברי ר"א לדברי חכמים דבזמן שהיא באה נדבת יחיד הוא סומך עליה ומביא נסכים ואם היה כהן עבודתה ועורה שלו ואם באה נדבת ציבור אינו סומך עליה ונסכיה משל ציבור ועבודתה ועורה לאנשי משמר:

והנה התוס' יומא מ"א ע"ב על הא דאמרינן בעולת העוף דאזלא לנדבה הקשו הא אין מקיצין בעולת העוף וכתבו א"נ דמשום דאין נפקותא בעוף בין נדבת ציבור לנדבת יחיד כיון דאין בה סמיכה ואינה טעונה נסכים לפיכך קתני סתמא דאזלא לנדבה ואע"ג דאיכא

נפקותא לענין עבודתה כיון דבישראל ליכא נפקותא קתני סתמא ע"ש והנה יש לעיין הא איכא עוד נפקותא לענין לינה בירושלים דאם היא נדבת יחיד טעונה לינה דהמנדב עוף טעון לינה כדאמרינן בסיפרי שהביאו התוס' סוכה מ"ז ע"א ופנית בבוקר כו' מנין לרבות עופות ומנחות עצים ולבונה שנאמר ופנית כל פינות שאתה פונה מן הבוקר ואילך ע"ש ואם באה נדבת ציבור אינה טעונה לינה ואפשר דרק במתנדב עוף טעון לינה אבל מי שהפריש העולה לחובתו ונתותרה דנשתנית לנדבתו אפשר דבכה"ג אינו טעון לינה ודוחק וצ"ע:

יב

ובאשם שנתערב בשלמים כתב הרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' פסה"מ הלכה ט"ו דשניהם ירעו ויקח בדמי היפה אשם ובדמי היפה שלמים ואם קרב אשמו שניהם יפלו לנדבה ע"ש והוא מהתוספתא פ"ח מקרבנות והנה יש לעיין אמאי שניהם יפלו לנדבה ואמאי תפול השלמים לנדבה הא רק מותר אשם לנדבה ובדין שירעו ויקח בדמי היפה עולה דהאשם נופל לנדבה ובדמי היפה שלמים וצע"ג:

יג

והמותרות דנופלים לנדבת ציבור היו נותנין בשופרות וי"ג שופרות היו במקדש וששה מהם היו לנדבת ציבור כדאמרינן בשקלים פ"ו משנה ה' ובפ' בתרא דמנחות איפליגו כנגד מי היו הו' שופרות ואיכא מ"ד התם שהיו כנגד מותר חטאת מותר אשם כו' ואיכא מ"ד שהיו כנגד הפרים והאילים והכבשים כו' והנה בהש"ס לא מצינו שיהא קרב נדבת ציבור לבד מן המותרות אך ראיתי לרבינו יונה ברכות פ"ג ז"ל וליכא לדחות ולומר דין המותר דוקא היינו מותר התרומה דלקיץ המזבח] היו מביאין נדבה דמסתמא אם לא היה שם מותר היו עושין נדבה כדי שלא יהא מזבח בטל עכ"ל ונראה מזה דס"ל דיכולים לנדב מעות שיהיו לקיץ המזבח והנה בתוספתא פ"ג דשקלים מבואר להדיא כרבינו יונה דאמרינן שם האומר מנה זו לנדבה סלע זו לנדבה מביא ונותן לשופר של נדבה כהנים מקבלין אותן ולוקחים בהם עולות הבשר לה' ועורות לכהנים עכ"ל ומוכח להדיא דמתנדבין לקיץ המזבח:

ובמנחות ק"ז ע"ב על הא דאמר זעירי דהשופרות היו כנגד פר ועגל כו' ורבי היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא כתב רש"י ז"ל כנגד פר ועגל שהמתנדב פר לעולה מביא ונותן לשופר ששמו פר במנה אחד כו' עכ"ל ונראה ג"כ דלא מיירי הכא בסתם נדבות דא"כ היה טעון סמיכה ואיך נותן לשופר דהא התם מתערבין כל הקרבנות [וכדאמרינן ביומא נ"ה דלא היה שופר לקיני חובה מפני התערובת] אלא מיירי התם במתנדב פר לנדבת

ציבור ואף בכה"ג שייך קטן והביא גדול לא יצא ומוכח דיחידים היו מתנדבים לקיץ וכמ"ש רבינו יונה:

סימן כ

במה

א

גרסינן בר"פ פרת חטאת באו לגלגל הותרו הבמות כו' באו לשילה נאסרו הבמות כו' באו לנוב וגבעון הותרו הבמות כו' ושם נתבאר כל דיני הבמות ומה קרב בבמה גדולה ומה קרב בבמה קטנה ובענין מה הוא קרב בבמה גדולה ג' מחלוקת בדבר שם קי"ז ע"א דר"י סבר דבבמה גדולה קרבו כל הקרבנות בין ליחיד בין לציבור ולרבנן רק לציבור קרבו כל הקרבנות אבל ליחיד לא קרבו אלא עולות ושלמים ולר"ש אף לציבור לא קרבו אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן ע"ש ואי מנחה קרבה בבמה איכא ג"כ פלוגתא דתנאי התם והתוס' קי"ט ע"ב ד"ה אין כתבו דלמ"ד אין מנחה בבמה אף בבמה גדולה לא קרבה ע"ש:

והנה המל"מ בהל' ק"פ בענין מנחת קנאות אי קרבה בבמה כתב דאפילו למ"ד אין מנחה בבמה מנחת חובה קרבה בבמה ונסתפק שם בזה ע"ש והנה אי נימא דמנחת חובה קריבה בבמה א"כ ה"ה עופות של חובה דדין אחד להם כדאמרינן בגמרא דלמ"ד אין מנחה בבמה אין עופות בבמה דמחד קרא נפקא לן דזבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות ע"ש ובזה אתי שפיר דהיו יכולים זבין ויולדות לטהר שהרי קרבנם עופות ואין עוף בבמה דעופות חובה קרבין מיהו אכתי קשה לרבנן דס"ל דיחיד לא קרב אף זבחים בבמה גדולה אלא עולה ושלמים בלבד דבעינן רק נידר ונידב א"כ לא היו יכולים להביא קינין של חובה שיש בהם חטאת וא"כ איך היו יכולים זבין ויולדות ליטהר ודוחק גדול לומר שלא היה להם טהרה בימי נוב וגבעון ואפשר דליטהר שאני וצ"ע:

ובגמרא שם קי"ט ע"א מקשינן מעשר שני אמאי אינו נאכל בנוב וגבעון ואמרינן דמעשר שני שם שם מארון קא ילפי כיון דארון לא הוי מעשר נמי לא הואי ע"ש ואע"ג דבבית שני ג"כ לא הוי ארון ומ"מ מעשר שני היה נאכל שם ע"כ צ"ל משום דבבית שני היה דין להיות שם ארון רק שנגנז אבל בנוב וגבעון לא היה דין להיות הארון שם שהרי הארון היה אז בקרית יערים דבבמה ליכא דין להיות שם ארון והנה לפ"ז יש לעיין איך עשו הזאות דיוה"כ בנוב וגבעון ובמנחות כ"ז ע"ב מקשינן לר"י דעל נמי דוקא אלא מעתה במקדש שני דלא הוו ארון וכפורת ה"נ דלא עביד הזאות אמר רבה בר עולא א"ק וכפר את

מקדש הקודש מקום המקודש לקודש היינו מקום המקודש לארון כמ"ש רש"י ז"ל שם וא"כ בנוב וגבעון דלא היה גם דין שיהיה שם ארון א"כ לא הוי מקום המקודש לקודש ואיך עביד הזאות ביוה"כ וצ"ל דלעולם לא היו הזאות בין הבדים בנוב וגבעון ובזה הוי אתי שפיר ג"כ הא דאמרינן ביומא מ"ד גבי וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר כו' אין לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין כו' וכן שם לקמן נ"ג ע"א גבי מעלה עשן אין לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין כו' ולא קתני כמו בכל דוכתי שילה נוב וגבעון ובית עולמים משום דבנוב וגבעון לא היו הזאות בין הבדים דאין המקום מקודש לקודש וכן י"ל דאף קטורת דלפני ולפנים לא היה כיון דאין המקום מקודש לקודש אין לו תורת קדשי קדשים:

אך לפ"ז יש לעיין הא אמרינן ביומא ס"ז ע"ב המדברה המדברה במדבר לרבות נוב וגבעון שילה ובית עולמים ומוכח דשעיר המשתלח היה נוהג בנוב וגבעון ואי אמרינן דהזאות של בין הבדים לא היה נוהג בנוב וגבעון א"כ ע"כ לא היה שם פר ושעיר של יוה"כ כלל דאם חיסר אחד מן המתנות לא עשה ולא כלום וכיון דלא היה שם שעיר הנעשה בפנים אף שעיר המשתלח לא היה שם דב' שעירי יוה"כ מעכבין זא"ז כדאמרינן במנחות כ"ז ואפשר כיון דלא היה שם ארון וליכא דין דהזאות בין הבדים אינן מעכבות לשאר הזאות של פר ושעיר דפרוכת ומזבח הזהב:

אך זה דוקא לרבנן אבל לר"ש דס"ל דאף לציבור לא קרבו אלא עולות אבל שעירי הרגלים דחטאות הן לא קרבו א"כ ודאי לא היו שם פר ושעיר של יוה"כ וכן שעיר המשתלח דכולהו חטאות הן וזה דמרבינן המדברה כו' לרבות שילה נוב וגבעון כו' ע"כ אתיא דלא כר"ש מיהו בפר של יוה"כ אף לרבנן יש לחקור אם היה בנוב וגבעון דפר של יוה"כ קרבן יחיד הוא וס"ל דיחיד לא קרב אף בבמה גדולה אלא עולות ושלמים אך אפשר כיון דהפר מעכב את השעיר דחוקה כתיב חשיב צורך קרבן ציבור וקרב בבמה:

ב

עוד יש לחקור בדיני במה גדולה אי יש שם דין שילוח טמאים אי חשיב כמקדש לענין טומאה והנה אי נימא דבנוב וגבעון לא היה דין טומאת מקדש א"כ לר"א דס"ל דבזמן שאין טמאי מתים משתלחין אין זבין ומצורעין משתלחין א"כ גם שילוח זבין ומצורעין לא היה נוהג אז וכמו בהוגללו הפרוכת דאמרינן במנחות צ"ה לר"ה דהותרו זבין ומצורעין ליכנס לשם כיון כשהוגללו הפרוכת בטלה מחנה שכינה בטל גם דין שאר מחנות לענין שילוח טמאים א"כ ה"נ אי נימא דבנוב וגבעון לא היתה מחנה שכינה לענין שילוח טמאים, א"כ כשחרבה שילה בטלה מחנה שכינה ובטלו גם דין שאר מחנות

לענין שילוח] דזה דחייבים במקדש משום טומאה הוא משום דמקדש אקרי משכן כדאמרינן בשבועות ויש לחקור אם נוב וגבעון הם בכלל מקדש ומשכן וכן לפ"ז יש לחקור אם היה שם מצות שמירת המקדש בכהנים ולוים דמפקינן בפ"ק דתמיד מקרא דוהחונים לפני המשכן קדמה כו' וכתב הראב"ד ז"ל שם דזה דבמקדש צריך שימור הוא משום דמקדש אקרי משכן כדאשכחן בשבועות ע"ש וא"כ יש לחקור אי שייך זה בבמה גדולה אי במה גדולה ג"כ אקרי מקדש:

והנה בסוטה ט"ז ע"א גבי העפר אשר יהיה בקרקע המשכן אין לי אלא משכן שילה נוב וגבעון ובית עולמים מנין כו' הקשו בתוס' שם ל"ל קרא לבית עולמים הא אשכחן דמקדש אקרי משכן כדאמרינן בשבועות ותי' דעיקר ריבוי הוא לנוב וגבעון ובית עולמים נקט אגב שטפיה ע"ש ומוכח דזה דאמרינן דמקדש אקרי משכן אין נוב וגבעון בכלל ולפ"ז ליכא התם משום טומאה וגם א"צ שימור אך מדברי הש"ס שם אדרבה יש להוכיח דחייבים משום טומאה בנוב וגבעון דאמרינן שם איסי בן מנחם אומר א"צ ומה בטומאה קלה לא חלק הכתוב בטומאת א"א חמורה לא כ"ש וטומאה קלה היינו טומאת מקדש א"כ לפי גרסת ותי' התוס' דהריבוי הוא רק לנוב וגבעון א"כ זה שאמר עלה איסי בן מנחם דא"צ קרא ומה טומאה קלה כו' ג"כ קאי אנוב וגבעון וא"כ מוכח דבנוב וגבעון היה נוהג טומאת מקדש אך זה רק לפי גרסת התוס' שם אבל רש"י ז"ל לא גרס התם כלל נוב וגבעון וא"כ ליכא לאוכוחי מהתם כלל:

ובענין המקום הראוי לעשות שם במה גדולה אמרינן במכילתא פ' בא עד שלא נבחרה ירושלים היתה כל ארץ ישראל ראויה למזבח כו' ומשמע דדוקא א"י אבל לא חו"ל וכן אמרינן באבות דר' נתן פ' כ"ו כל הקבור בא"י כאילו קבור תחת המזבח לפי שכל א"י ראויה למזבח ופי' המפרשים ז"ל שם דהיינו בשעת היתר הבמות ומוכח ג"כ דרק א"י ולא חו"ל אך אין לומר דכל הבמות אף של יחיד אין נוהגות אלא בא"י דהא אמרינן במגילה י' ע"א אמר ר"י שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזה"ז ובית חוניו היתה באלכסנדריה של מצרים ונראה דהכונה על במת ציבור דעד שלא נבחרה ירושלים היתה כל א"י ראויה לבמת ציבור אבל חו"ל אינו ראוי לבמת ציבור וי"ל טעם בזה דבמה גדולה י"ל קדושת מחנה שכינה דהא ק"ק נאכלים שם לפנים מן הקלעים כמו במקדש ואפשר דגם לענין שילוח טמאים י"ל דין מחנה שכינה כמ"ש א"כ י"ל דכמו לקדש מקום העזרה בעינן מלך ונביא ואורים ותומים כן הדין בבמת ציבור דחשיב כעזרה וצריך קידוש ובחו"ל לא שייך מלך עוד אפשר לומר כיון דעשר קדושות הן זו למעלה מזו כדאמרינן בריש מס' כלים א"י מקודשת משאר ארצות כו' עזרת ישראל מקודשת הימנה כו' אי אפשר למקום

להיות קדושה חמורה בלא הקדושה קלה ואי אפשר להיות קדושת העזרה בלא קדושת א"י וצ"ע בזה:

ג

ובבמה קטנה לכ"ע אין מקריבין אלא עולה ושלמים בלבד ובמנחה איכא פלוגתא והנה יש לעיין הא קי"ל דמתנדבין יין שמן עצים ולבונה א"כ הו"ל נידר ונידב וישרות נינהו ואמאי לא קרבו רק עולה ושלמים בלבד מיהו למ"ד אין מנחה בבמה ומשום דזבחים ולא מנחות א"כ ה"נ זבחים ולא יין ולא שמן כו' ועוד דכולהו ממנחה ילפינן לה בת"כ קרבן מנחה מלמד שמתנדבין יין קרבן מלמד שמתנדבין שמן כו' מיהו למ"ד יש מנחה בבמה נראה דהנך נמי קרבי דמהיכא תיתי למעוטא מיהו ביין למ"ד דאין נסכים קרבין בבמה קטנה אפשר כיון דנסכי חובה לא נהגו בבמה אף נסכי נדבה ליכא דחזינן דבנסכי נדבה בעינן שיעור הראוי לנסכי חובה לפר לכבש או לאיל כדאמרינן במנחות ק"ד ע"א ואפשר דבעינן שיהיו הנסכים ראוים לנסכי חובה ואם נסכי חובה לא נהגו אפשר דאף נסכי נדבה לא נהגו ושם ק"ד ע"ב אמרינן מה מצינו ביין שהוא בא חובה ובא בנדבה כו' משמע ג"כ דמשום שבא חובה בא בנדבה:

והנה למ"ד יש מנחה בבמה יש לחקור מה דין מנחת כהנים בבמה קטנה אם היא ג"כ כליל דאפשר דרק במקדש או בבמה גדולה דאיכא דין כהונה בהקרבה ה"נ איכא דין כהונה בבעלים של הקרבן ואיכא שינוי בין מנחת ישראל למנחת כהנים אבל בבמתו שבראש גגו דליכא התם דין כהונה כלל אפשר דה"נ לענין בעל הקרבן אין נפקותא בין כהן לזר דבבמה לא שייך כהונה כלל:

עוד יש לחקור בבמה קטנה דליכא מתן סביב כדאמרינן בר"פ פרת חטאת והיינו דא"צ ליתן רק מתנה אחת [דדין ב' מתנות שהן ד' הוא מדין מתן סביב] אי איכא דין שפיכת שיריים דקרא דמייתינן התם למעט במה רק במתן סביב כתיב מיהו כיון דשפיכת שיריים בעינן על היסוד ובבמה ליכא יסוד ואפילו למ"ד דבבמה צריך מזבח אך יסוד לא בעינן כדאמרינן התם ק"ח ע"ב א"כ לא שייך שפיכת שיריים מיהו אין הוכחה מזה דהא אף תחילת עולה צריכה יסוד כדאמרינן בפ' איזהו מקומן נ"ב ע"א ומ"מ בבמה דליכא דין יסוד לא איכפת לן ה"נ אפשר בשיריים וכ"ש למ"ד מקום עולה מקום שיריים יכול לשפוך השיריים במקום שעושה הזריקה וצ"ע בזה:

ובדין דצריך עצים להקטרה ג"כ אין חילוק בין במה גדולה לקטנה כדמוכח בזבחים קט"ז ע"ב ובעינן ג"כ עצים שלא נשתמש בהם הדיוט כדמסקינן שם מיהו שאר דיני עצים לא נתבאר אם נוהגים בקטנה כמו עץ שנמצא בו תולעת דפסול וכן אי בעינן דוקרי שפוד

דלא קטרי ושל גפן כו' פסולים ובעיקר אף שצריך עצים להקטרה וצריך ג"כ לעשות מערכה כדאמרינן בתוספתא פי"ב דזבחים אינו חייב עד שיבנה המזבח ויסדר המערכה ע"ש מ"מ דין סידור שני גזרי עצים ותרומת הדשן ודאי אין נוהגין בקטנה דאלו העבודות אין שייכים אל הקרבת הקרבן רק שהם עבודות במקדש ולפ"ז עולת במת יחיד מועלין בה רק עד שהעלן כמו באימורי קק"ל דנעשה מצותן ולא הוו כשאר עולות דמועלין בהן עד שיצאו לבית הדשן:

עוד יש לחקור בבמה קטנה אם הציץ מרצה שם על הטומאה אם הציץ מהני רק לבמה גדולה דיש שם דין כהונה ובגדי כהונה או אפשר דהציץ שהיה בבמה גדולה מהני לכל הטומאות שבקרבנות אף לאותן של במת יחיד גם באיסור העלאת שאור ודבש יש לחקור אי נוהג בבמה קטנה ונראה דתלוי בפלוגתא אי בבמת יחיד צריך מזבח או אף אם העלה על הסלע כשר דאי צריך מזבח אפשר דנוהג בו אף איסור שאור ודבש אבל אי אין צריך מזבח נראה ודאי דאין איסור שאור ודבש נוהג בהם דתוס' מנחות נ"ז ע"ב ד"ה כבש הקשו לר"י דס"ל דרצפה מקדשת אמאי מרבינן רק כבש להעלאת שאור ודבש ולא מרבינן ג"כ רצפה ותי' דשלמה קידש רצפה להיות כמזבח רק לכשרים ולא לפסולים ע"ש ומוכח דלשאור ודבש בעינן דוקא מזבח ולא סגי בזה דהמקום כשר להקטרה ובעינן ג"כ שיהא שם מזבח עליו אף לפסולים וא"כ הסלע בבמה קטנה לא עדיף מרצפת העזרה דכשרה להקטרה ומ"מ ליכא איסור שאור ודבש דבעינן דוקא מזבח ויהיה מזבח לענין שאור ודבש וא"כ האי סלע לענין שאור ודבש ודאי אינו מזבח כלל:

ואשה אי קריבה בבמה קטנה איכא פלוגתא בירושלמי מגילה ואיכא למ"ד התם דאינה קריבה דכתיב איש הישר בעיניו איש ולא אשה ע"ש והנה יש לחקור לפ"ז אם איש יכול להקריב קרבן האשה בבמה דאפשר לומר הכא כל איהו לא מצי עביד כו' דרק בכהנים מצינו דשלוחי דרחמנא נינהו דהתורה עשתה לכהנים שלוחים להקריב קרבנותיהם של ישראל ואף שהישראל א"י להקריב יכול הכהן להקריב אבל בבמה דעבודה בזרים לא מצינו שעשאם התורה שלוחים וא"כ הוו שלוחי דידן ושייך כל היכא דאיהו לא מצי עביד כו' וכיון דהאשה אינה יכולה להקריב אף איש אינו יכול להקריב את קרבנה:

והנה הדברים ששוו במת יחיד לבמת ציבור חשיבנן להו בזבחים ק"כ ע"א והיינו שחיטה בבמה גדולה וקטנה הפשט וניתוח כו' מומין וזמן בגדולה וקטנה וכתב רש"י ז"ל שם דמומין נוהגין בקטנה משום דלא אשכחן דשרינהו בקטנה והקשה שם הרש"ש הא בתמורה ז' מפקינן לה מקרא דמעוך וכתות כו' לא תקריבו דאתא לבמת יחיד ע"ש ולענ"ד נראה דלא קשה דקרא הוא רק דאיכא איסור בע"מ בבמת יחיד דאיכא לאו דלא

תקריבו אבל שפסול לא שמעינן ולא תלי זה בזה דהא אמרינן בריש תמורה דמקדיש בע"מ אף לדמי נסכים עובר בלאו אע"ג דלא מיפסלי הנסכים בשביל זה והכא אמרינן דבמומין שוו במה גדולה וקטנה היינו דהמומים פוסלין בקטנה וע"ז כתב רש"י ז"ל רק דלא שמעינן שהתירם הכתוב שם מכלל פסולן במקדש:

ובעולת במת יחיד שהכניסה לפנים איכא פלוגתא בזבחים קי"ט ע"ב אי קלטוה מחיצות ודינה כקדשי במה גדולה לענין שחיטת צפון ומתן סביב וחיצוי כו' ופשטינן לה התם מההיא דחזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין בקדשי במה גדולה ואין נוהגין בקדשי במה קטנה היינו דדיני במה קטנה נוהגין בהקדשים שהוקדשו לבמה קטנה ואין נ"מ בין קריבין בקטנה או בגדולה וא"כ ה"נ לענין חיצוי ומאן דפליג מוקים לה התם דנוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה היינו דתלוי במקום ההקרבה ופלוגתייהו היא אי דיני במה קטנה תלוי בהקדשים דהקדשים שהוקדשו לבמה קטנה י"ל דיני במה קטנה ואין נ"מ במקום הקרבתן או שתלוי במקום דכל שקרב בבמה גדולה י"ל כל דיני במה גדולה ואין נ"מ אם הם קדשי במה גדולה או קטנה ונראה דלמ"ד דתלוי בהקדשים ולא במקום הקרבתן אפשר דקדשי במה קטנה שהקריבן בבמה גדולה אף זר יכול להקריבן דמ"ש זרות מחיצוי לדמים דמאן דס"ל דאזלינן בתר קדשים ס"ל דיכולים לעשות במה קטנה בבמה גדולה דקדשי במה קטנה אף כשקרב בגדולה הוי כמו שקרבו בקטנה וכן נראה דלמ"ד במה קטנה א"צ מזבח קדשי במה קטנה אף כשהכניסה בפנים יכול להעלות שם על הסלע וכן זר יכול להקריבן שם:

ובעולת במת יחיד שהכניסה לפנים למ"ד קלטוה מחיצות יש לחקור אי עורה לכהנים דבעולת במת יחיד עורה לבעלים כדאמרינן בתוספתא דאפשר דרק לענין חזה ושוק אמרינן דקלטוה מחיצות שהם דינים בהקרבה דצריך תנופת חזה ושוק אבל עורה דאינו אלא דין ממון אפשר דלענין זה לא שייך קליטת מחיצות:

ד

במנחות ו' ע"ב גבי פלוגתא דבן בתירא ורבנן בקמץ בשמאל אם יחזור ויקמוץ בימין אמר רב דלבן בתירא אף זר שקמץ יחזור ומקשינן התם פשיטא מ"ש שמאל דאשכחן הכשירא ביוה"כ ה"נ זר אית ליה הכשירא בבמה וכ"ת מבמה לא ילפינן והתניא מנין ליוצא כו' ופי' רש"י ז"ל זר נמי אנא ידענא דמכשר נמי בן בתירא דהא אית ליה הכשר בבמה קודם שנתקדש אהרן שהעבודה בבכורות עכ"ל וכתבו התוס' שם ד"ה וכי על רש"י ז"ל משמע שר"ל דלאחר אהרן לא הותר זר בבמה ואי אפשר לומר כן כדמוכח בזבחים דדרשינן איש להכשיר את הזר והיינו לאחר שנבדל אהרן ועוד מצינו שאול ושמואל שהקריבו

בבמה עכ"ל והנה בזבחים ס"ח ע"ב גבי מליקת זר דאמרינן התם נמי מ"ש שמאל דאי"ל הכשירא ביוה"כ זר נמי אי"ל הכשירא בבמה כתב ג"כ רש"י ז"ל בנוסחא כת"י דעבודתה בבכורות (וראיתי להגאון מוהר"ר דובער שאפירא אב"ד דקאוונע בקונטרסו שדימה דברי רש"י ז"ל אלו להדדי וכתב דלשיטתיה אזיל) והנה ליישב דברי רש"י ז"ל נראה דלהכי נקט קודם שנתקדש אהרן ועבודה בבכורות משום דהוקשה לרש"י ז"ל קושית התוס' שם ס"ח ע"ב ד"ה ונילף על הא דמקשינן התם גבי מליקה הא זר אי"ל הכשירא בבמה והקשו דילמא ס"ל כמ"ד דאין מנחה ועופות בבמה ע"ש ולפיכך כתב רש"י ז"ל דמיירי בבמה קודם שנתקדש אהרן דהיינו במת סיני דעבודה בבכורות והתם לכ"ע היו עופות בבמה כדאמרינן בזבחים קט"ו ע"ב עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות והכל כשרין ליקרב בהמה חיה ועוף כו' דהבמות עד שלא הוקם המשכן היה להם דין במת בני נח כדאמרינן שם בגמרא דילפינן מנח מויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל עוף הטהור וכן בההיא דמנחות גבי קמיצת זר ג"כ יש להקשות כקושית התוס' דילמא ס"ל אין מנחה בבמה ומש"ה פי' רש"י שם ג"כ דנילף מבמה קודם שנתקדש אהרן ועבודה בבכורות ואז היו אף מנחות כיון דהיו עופות כיון דעל אותה במה לא נאמרה הדרשה דזבחים ולא עופות ה"נ זבחים ולא מנחות דזה בזה תלי כדאמרינן בגמרא למ"ד אין מנחה בבמה אין עופות בבמה דזבחים ולא מנחות ה"נ זבחים ולא עופות דאף שאר הקרבנות כבר ניתנו קודם הקמת המשכן דכללות ופרטות נאמרו בסיני דאף חטאות ואשמות בכורות ומעשרות היו יכולים להקריב בסיני אלו דבר שבחובה היה קרב בבמה כדאמרינן בבכורות ד' ע"ב):

והנה בזבחים ס"ט ע"א דאמרינן לדברי האומר אין מנחה בבמה כו' מ"ט זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות פי' רש"י ז"ל דכתיב ויזבחו זבחים שלמים בסיני ע"ש וקשה הא בסיני שהיה לה דין במת בני נח לכ"ע היה עופות בבמה ואף חיה היתה קריבה שם אע"ג דבשאר במות לא קרבה חיה לכ"ע כדאמרינן בזבחים קט"ו וצ"ע אך בזבחים קי"ט ע"ב בההיא דלדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה מ"ט כו' זבחים ולא עופות פי' רש"י ז"ל [לפי מה שהגיה הש"מ שם דכתוב וזבחו זבחי שלמים לה' אותם והיינו קרא דכתיב בשאר במות ולא בבמת סיני וכמה שכתב רש"י ז"ל שם דדרשינן האי קרא בקדשים שהקדישן בשעת היתר הבמות כו':

ובעיקר עמ"ש רש"י ז"ל דילפינן מבמה קודם שנתקדש אהרן אין להקשות דא"כ אף חיה אם עלתה לא תרד דאי"ל הכשירא בבמה קודם שנתקדש אהרן דכיון דעל חיה לא חלה קדוה"ג לא שייך לומר זה וכמו בבע"מ לר"ע דאם עלה לא ירד משום די"ל

הכשירא בעופות ומ"מ אמרינן בזבחים ל"ה ע"ב דהוא שקדם הקדישן את מומן אבל קדם מומן דלא חל עליהם קדוה"ג ירדו ואינו שייך למילף מעופות אך אכתי מבע"מ שקדם הקדישן את מומן יש להקשות לרבנן אמאי ירדו נהי דלא ילפי מעופות נילף מבמה קודם שנתקדש אהרן דאף בע"מ כשרין ליקרב וע"כ דמאותה במה לא ילפינן וצ"ע:

ובעצם במת סיני יש לחקור מה היה דינה אי כבמת יחיד או כבמת ציבור והנה במנחות פ"ב ע"ב ילפינן בהיקישא דוזאת התורה מה עולה טעונה כלי אף כל טעון כלי ומקשינן מאי כלי אי לימא מזרק גבי זבחי שלמי ציבור נמי כתיב וישם באגנות כו' ומוכח דבסיני קרבו זבחי שלמי ציבור דהאי קרא בסיני כתיב ומזה נראה שהיתה במת ציבור דקרבנות ציבור אין קרבין בבמת יחיד וכן העולה למ"ד עולת תמיד או עולת ראיה היתה קרבן ציבור ואתי שפיר ג"כ מה שהיה טעון שם כלי לקבלת הדם דכתיב וישם באגנות ומינה ילפינן בעלמא לקבלה דטעון מזרק ובבמת יחיד ליכא דין כ"ש כלל ומוכח שהיתה במת ציבור מיהו בבכורות ד' ע"ב בההיא דביום שהוקם המשכן הקריבו חטאות ואשמות בכורות ומעשרות כו' אמרינן דדוקא מאותו היום אבל קודם לא אלמא חובות לא קרבו בבמה ופי' רש"י ז"ל שלא היה כל אחד יכול לעשות מזבח ולהקריב דחובות לא קרבו בבמת יחיד ע"ש ואמאי והא היו יכולים להקריב חובות בבמת סיני שהיתה במת ציבור ואמאי לא קרבו רק מיום שהוקם המשכן ואפשר דבמת סיני היתה רק לפי שעה וצ"ע וכן יש להקשות לר"ש דס"ל בפ' בתרא דזבחים דאף בבמת ציבור לא קרבו לציבור רק מה שכיוצא בו קרב בקטנה והיינו רק עולות חובה כגון תמידין ומוספין וכתבו התוס' שם קי"ח ע"א ד"ה ותתרגם דכבשי עצרת שהם זבחי שלמי ציבור לא קרבו לר"ש אע"ג דאיכא שלמי נדבה משום דזבחי שלמי ציבור ק"ק ושלמי יחיד הם קדשים קלים וא"כ אין זה כיוצא ביחיד ע"ש וא"כ קשה איך הקריבו זבחי שלמי ציבור בסיני אפילו אי נימא דבמת סיני היתה במת ציבור ואפשר דאותן זבחי שלמי ציבור שהיו קדשי שעה [ואע"ג דבעצרת היו מ"מ לא היו כשאר זבחי שלמי ציבור שקרבין בעצרת שהיו כבשים וכאן היו פרים] לא היו ק"ק כ"א קדשים קלים וא"כ כיוצא בו קרב בבמה קטנה שהם שלמי נדבה ומש"ה היה אפשר להם ליקרב בסיני:

תם ונשלם בעזרת בורא עולם.